

PORȚILE NORDULUI

REVISTA DE CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE A CENTRULUI DE EXCELENŢĂ ÎN PROMOVAREA CREATIVITĂŢII ROMÂNEŞTI
BAIA MARE, MARAMUREȘ, ROMANIA

Anul II/2015

4-5-6
Baia Mare

PORŢILE
NORDULUI

AUGUST 2015 **BAIA MARE**

PORŢILE NORDULUI

REVISTĂ DE CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE A CENTRULUI DE EXCELENŢĂ ÎN PROMOVAREA CREATIVITĂŢII ROMÂNEŞTI, BAIA MARE, MARAMUREŞ, TRANSILVANIA

Editori: Fundaţia şi Editura Transilvania sub egida Centrului de Excelenţă Porţile Nordului, fondatori, Emanuel Pope, Mihai Ganea şi Virginia Paraschiv

COPERTA 1
Mihai Ganea *(Foto,Loli: Baia Mare, Centru Vechi, 1930,)*

COPERTA 4
Mihai Ganea *(Foto: Fete din Racşa)*

ISSN 2360 - 5839

La redactarea acestui număr au colaborat:

EDITORIAL

DESPRE CODUL MORAL AL ROMÂNILOR ŞI CULPA METAFIZICĂ ASUMATĂ

Pe când se afla în Italia, Michel de Nostredame a întâlnit un grup de călugari franciscani care erau cu porcii la păscut şi, dintr-un motiv oarecare, a îngenuncheat şi i s-a adresat unuia dintre ei cu "Sanctitatea Voastră". Omul era un simplu călugar. La caţiva ani dupa aceea, călugarul remarcat de Nostradamus, Felice Pretti, a devenit **Papa Sixtus al V-lea.** Întrebat odată despre această perioadă din viaţa sa, suveranul pontif a răspuns că nu se jenează deloc de faptul că a îngrijit de animale. Apoi a adăugat:„Cu această ocazie am învăţat că poţi conduce o turmă de porci cu o mână de jir”

Mi-a fost dat de multe ori să asist la tot soiul de nedreptăţi unde nimeni nu-şi asuma altă răspundere decât aceea de spectator ocazional şi insensibil. Cu mulţi ani în urmă am aflat că o persoană din anturajul meu suferise o exmatriculare dintr-o facultate tehnică din Galaţi. Credeam că a fost un motiv politic, deoarece evenimentul se petrecuse în plină „epocă de aur” a României. Dar nu era aşa. Studentul asistase pasiv, împreună cu alţi prieteni, la asasinarea într-o staţie de autobus din localitate, a unui coleg de către nişte ţigani, fără să intervină. A primit un an de exmatriculare. Senatul universităţii a luat totuşi o măsură. Era vorba de o culpă metafizică sau morală care din fericire pentru noi toţi nu are corespondenţă penală. Românul are o vorbă izvorâtă dintr-o logică practică: „bine că nu mi s-a întâmplat mie”. Karl Jaspers a descris culpa germană într-o lucrare atât de bine structurată, încât a rezistat şi rezistă timpului, fiind de actualitate şi azi ca şi în vremea elaborării sale istorice.

Conştientizarea culpei este o formă superioară de manifestrare a performanţelor morale şi intelectuale a individului uman aflat în mijlocul vulcanului de conjunctură eruptivă. Mă refer la culpa colectivă, suma culpelor individuale generate de acelaşi factor conjunctural, acelaşi numitor comun al culpei. Dar ca să fii culpabil moral sau metafizic trebuie să fii participant sau asistent, volens nolens, la desfăşurarea evenimentului generator. Nazismul, în cazul lui Jaspers, a generat crime şi atitudini greu de imaginat pentru generaţiile actuale. Acestea au spurcat istoria lui *Homo Sapiens* făcând-o de tot rahatul pentru cel puţin o mie de ani. E drept, a fost condamnat, cel puţin prin câteva acţiuni ferme cum ar fi, exemplu de la Nürnberg. Dar comunismul ? Comunismul a cărui durată în timp şi acţiune a fost mult mai mare, iar dimensiunea crimelor teribil de înaltă ca număr sau cruzime. Acest lucru a presupus şi mai presupune mase şi participare. Nicio condamnare, nicio asumare morală sau de altă natură. Asta pentru că Europa, dar şi restul lumii, a fost şi a devenit, în timp, simpatizantă şi comunistoidă.

Românii sunt o excepţie. Asta deorece la români nu operează noţiunea de conştientizare a vreunei culpe. Codul moral al românului seamănă cu cel al samurailor. Din păcate morala individului este diferită. De unde la samurai operează respectul ierarhic până la sacrificiu suprem, la români operează chestia cu „dă-l în mă-sa”, dublată şi de un delir de grandoare personal evident. Dar principiile codului moral sunt aproape identice modificate doar în speţă cu zicerea: „totul pentru mine, nimic pentru ceilalţi”. Cineva spunea odată.”m-am făcut membru de partid când în ţară erau peste trei milioane de membri, doar nu eram tâmpit să nu mă fac” Ne uităm la Vişinescu ca la o ciudăţenie. Milioane de îngeraşi. Ăştia am fost şi încă mai suntem în cadrul aceluiaşi areal geografic şi moral. Păi Vişinescu ăsta când schingiuia sau lichida pe cineva, noi unde eram? Probabil înălţam rugăciuni de slavă partidului şi conducătorilor săi iubiţi. Nu ! La români nu operează conştientizarea culpei morale sau metafizice. Nu am luat şi nici nu luăm atitudine. Nu ne asumăm nicio responsabilitate. Chiar dacă fizic şi moral am convieţuit în cadrul aceluiaşi areal geografic. Faptul că ştiam de existenţa Canalului sau a crimelor de la Sighet fără să avem o reacţie, cât de cât, nu ne absolvă de participare sau complicitate şi nici de amnezie prin neconştientizare a culpei. Moral, am fost şi noi acolo, moral, am fost şi noi de acord. Moral sau metafizic, dar în

culpă, evidentă. Faptul că ne sustragem prin neconştientizarea culpei, duce la negarea ei. Incetul cu încetul ne erijăm în victime ale sistemului. Torţionarii se trezesc, aşa peste noapte, victime iar adevăratele victime îşi păstrează în continuare statutul iniţial.

Evoluţia speciei umane în plan biologic şi social presupune şi evoluţia sa morală în plan etic şi filozofic. Acest lucru a dus de-a lungul istoriei la performanţa conştientizării culpei, atât în dimensiunea ei concretă, cotidiană cât şi metafizică. La români performanţa a atins o altă dimensiune. Mă refer aici la atitudinea pe care unii o manifestă faţă de cei care nu au colaborat cu poliţia politică şi nu au acceptat să devină membri ai partidului comunist. Reamintesc aici că partidul comunist român a fost cel mai grozav partid de acest gen din lume din punct de vedere procentual, statistic, mai ceva decât partidul comunist chinez sau cubanez. Mai precis, la mia de locuitori adulţi şi activi, partidul comunist român întrecea toate partidele comuniste din lume ca număr de membri şi activitate. A fost o performaţă într-adevăr. Iată de ce azi am devenit nedrepţi cu cei câţiva care au fost oponenţi fermi şi victime, în acelaşi timp, ale sistemului totalitar atunci când îi asimilăm de-a valma cu masa de membri sau colaboratori ai poliţiei politice. Pe lângă faptul că nu le recunoaştem „de a nu fi fost" le mai şi spunem cu diferite ocazii replica" membrii de partid se alegeau din rândurile celor mai buni tovarăşi, restul erau nişte derbedei"

După 89, apare şi ideea de culpă la români. Aceasta se caracterizează ca o chemare, utopică în particular, spre autoanaliză şi conştientizare în vederea depăşirii momentului adevărului, a sentimentului de vinovaţie care părea sa fi pus sub stăpânire sufletele unora dintre noi. Spre deosebire de nemţi sau alte naţii din Europa de est, la acea vreme, dezorientarea colectivă era accentuată deopotrivă de menţinerea la conducerea ţării a fostei nomenclaturi comuniste şi ascunderea tragediilor care se petrecuseră sub decizia si acţiunile securităţii şi ale partidului de-a lungul celor patru decenii şi mai bine de bolşevism importat şi adaptat condiţiilor proprii. Nimeni nu a evidenţiat sau promovat, cu o anumită autoritate ca român între români, ca om între oameni, claritate şi unanimitate în percepţia vreunei culpe morale sau metafizice legată de comunism. Tentativa cu iz politic de condamnare iniţiată de preşedintele Băsescu în parlament a fost un eşec şi un spectacol de un grotesc penibil.

Literatura de sertar aproape că nu a existat. Puţini scriitori s-au aplecat asupra subiectului cu seriozitate şi respect. Înainte nu scriau de teama securităţii, dar după 89 ? Probabil de teama de a nu fi citiţi. Asta e ! Potenţialii cititori au fost membri şi colaboratori. Exact, asta au fost. Să nu ne ascundem după degetul arătător spre victimele sistemului. Odată, cineva a spus cu glas tare la cârciuma OJETE din Baia Mare: „am fost turnător". Am crezut că se face gaură în cer. Un om recunoştea în public că a fost turnător. Uite o mostră de conştientizare a culpei, mi-am zis. Am vrut să-i strâng mâna, dar imediat fostul turnător a adăugat „în fond, mi-am făcut datoria faţă de patrie şi popor" Am realizat că niciodată nu se va ajunge la momentul când cineva să conştientizeze la români vreo culpă legata de ororile comunismului roşu sau cenuşiu românesc. Suntem departe de ceea ce s-ar putea numi o renaştere civică a românilor, cu atât mai puţin o prefacere lăuntrică radicală. Cine are chef să intre în dialog cu propria sa conştiinţă şi care este profitul imediat sau la distanţă al demersului asumat ? Între timp au apărut alţi lideri. Ţara se umple de noi membri reuniţi sub sloganul „libertate, egalitate, fraternitate". Alte grade, alt distincţii. În aer miroase a jir şi frustrare. De undeva din istorie, *Sanctitatea sa* ne zâmbeşte.

MIHAI GANEA

ADELA NAGHIU

Apocalipsa pe înţelesul copiilor

Când mi-e foarte
 frică
mă ţin departe de poezie
ca să nu înnebunesc
- aşa se spune că se întâmplă cu aceia
care-şi trag răsuflarea după ei
şi în groapa comună

Poezia e Dumnezeul în care-am crezut cel mai mult
poate de aceea mi se arată
ca dreptcredincioşilor
la fiecare trei fapte bune
numai că scrisul acela vâscos
care apare din când în când
şi mă face să mă târăsc
cum aş fi-nghiţit un şarpe mort
se depune în straturi
- pe partea cu oamenii mă fac foarte frumoasă
pe partea cu mine
creşte animalul acela orb
care nu-şi aminteşte decât gustul de carne
şi rugăciunea
către un animal atât de mare
că nu se mai poate ruga nimănui

Poem pe marginea insulei lui Groşan

robinsoni care şi-au dus insulele
pe picioare
până nu s-a mai putut face nimic
aşteptăm retragerea apelor
cu vise din cele mai simple

Ne-am învăţat trecutul
la televizor
şi viitorul ne rămâne mic
şi trebuie să-l dăm altora
n-am fost niciodată
ceea ce suntem
n-am vrut niciodată
decât cu o jumătate de gură
şi când am câştigat
n-am ştiut cine-a câştigat
şi când ne-am pierdut
în amănunte
a venit întotdeauna cineva
să spună ceva
şi a fost seară şi a fost
dimineaţă
şi lucrurile-au început să se piardă
îndărătul altor lucruri

În ziua a doua
n-am ştiut că e ziua a doua
mâinile dinspre mare
continuau să zapeze
şi viaţa să treacă
fără ceva de trăit
Cu o foame grozavă
ne-am repezit după peşti,
după animale
după plante
şi seara ne-a prins
în polemici
asupra teoriei evoluţioniste

În ziua următoare
n-am făcut nimic memorabil
- numai cei fericiţi au memorie -
dar fiindcă zilele
au trecut de la sine
înseamnă c-am supravieţuit
întâi de-a buşilea
apoi fugind după zmeie
apoi gâfâind după femeie

Într-o altă zi
ne-am schiţat următoarele zile
într-o limbă de circulaţie
internaţională
dar e greu de trăit
ca să fie uşor de scris

cu vieţile altora
din care se vede
doar aşezarea în pagină
cu viaţa ta toată
lizibilă
rizibilă
şi cuvintele trecând
unele pe lângă altele
şi cuvintele trecând
unele pe lângă altele

Stau lângă gura de aerisire a fricii

În somnul în care-am dormit
nu mai e nimeni
toţi au plecat
lăsând vorbă să nu fie deranjaţi
câtă vreme vor lipsi
Trag de viaţa mea
şi nu se deschide poate am greşit-o
poate nu sunt eu
cel care caută
poate că dincolo nu e decât moartea
şi devin dintr-odată prea îndemânatic
numai că după moarte
trebuie să-nveţi din nou
să vorbeşti
şi pe morţii tineri
nimeni nu-i înţelege vreo câţiva ani
şi când încep în sfârşit
să lege ceva
li se pune în mână condeiul
dar scrisul
e cum ai plânge pe propriul umăr
şi numai cei foarte bătrâni
pot plânge şi cu ochii în

Ritualuri de trecere

La naştere femeia iese şi ea
dintr-un trup
între viaţă şi moarte
se trece-ntotdeauna prin carne
şi cineva se uită repede la ceas
şi cineva e spălat de toate drumurile
şi coborât cu grijă
până în vârful oaselor

Femeia când naşte
naşte totul
şi strigătul şi-l naşte-nspăimântată
aşa se cântă pietrelor
în goluri de aer
unde respiraţia poate să-nceapă

Bărbatul rămâne în urmă
şi inelele lui se-nmulţesc
pe trupul femeii
ea strânge din dinţi
şi rămâne frumoasă
ca o inimă oprită
la jumătatea bătăii

Aşa mor poeţii

fără să spună din vreme
la ei semnele de moarte
se văd întotdeauna mult mai târziu
şi nu pe partea cu oamenii
Ei scriu, scriu
până nu se mai poate face nimic
şi toată lumea încearcă
să-i aducă pe calea cea bună
dar ei îşi cultivă nebunia
în tiraj tot mai mic
trăind mai mult în întâmplările altora
întorcându-se în viaţa lor
numai pe străzi lăturalnice
mutându-şi sărăcia
de pe-un picior pe celălalt
şi sufletul
până în locul de unde
începe să se vadă Dumnezeu

Când vedeţi un poet fericit
vorbiţi-l numai de bine

Mi-e milă de poeţii
care se lasă de poezie
ei sunt nişte sinucigaşi
în serie
de care şi preotului i se face ruşine
şi-i îngroapă
cât mai departe de viaţă
să nu răspândească

post-mortem
aburul acela-ntunecat
care la-nceput ne face rău
apoi bine
iar la sfârşit de tot
fericiţi

Mi-e milă de poeţii
care se lasă de poezie
carnea lor daţi-o la câini
şi din oasele lor ciopliţi alţi oameni
din care să nu curgă sânge
când din viaţă nu mai rămâne
nimic de trăit

Îmi cultiv nebunia

la adăpostul septic al rutinei
ca pe vremuri viermii de mătase
Niciunul nu ajungea
la lumină pentru asta zilnic
îi palpam pe spate
vârându-le aripile la loc
dar oricât amânam
într-o noapte pielea lor subţire
se făcea ferfeniţă
şi a doua zi găseam alţii în locul lor

Aşa am ajuns
după câţiva ani de scârbă
şi de observaţii minuţioase
comandantă de unitate
– mătasea naturală era pe atunci
o rochie chinezească din dulapul mamei
care pe an ce trecea se făcea tot mai
frumoasă
şi-ntr-o zi a dispărut
şi-n locul mamei sunt acum eu
tot pândind noaptea
locul acela infect
de unde se zboară prima oară
murind fără să te doară nimic

ADRIAN GRAUENFELS *(Israel)*

Roman de la Rose

Intr-o vreme in care nu exista tipar mecanic şi mai toate scrieriile erau sau Biblia sau diverse texte religioase copiate de mână, vom găsi o excepţie, un succes de răsunet care face dintr-o carte de dragoste primul bestseller laic din istoria literaturii. "Roman de la Rose" este un poem medieval francez care expune o alegorie romantică scrisă în stilul unui viziuni avute în vis. Îndrăzneaţă pentru vremea ei, lucrare avea ca scop să înveţe şi să discute Arta Dragostei, a flirtului şi a curtoaziei.

Poemul a fost scris în două etape. Primele 4600 de versuri aparţin unui tânăr poet, Guillome de Lorris, care le scrie în anul 1230, pe când trăia în Cartierul Latin al Parisului. Povestea este situată într-o superbă grădină în care cavalerii obişnuiau să se plimbe şi să întâlnească tinere domniţe. Întâlnirile devin amoroase şi în esenţă cartea era privită ca un manual de dragoste curteană. După moartea prematură a lui Lorris, 45 de ani mai târziu (anul 1275) Jean de Meung poreclit Jean Clopin (Şchiopul), un tip instruit şi curajos, adaugă 18.000 de noi rânduri. Cartea devine un cod etic enorm, iubirea este gonită ca să facă loc unor personaje moraliste ca de ex: Raţiunea, Geniul, Orgoliul. Avem un caz unic în istoria literaturii. Cei doi autori au temperamente total opuse, Lorris este plin de o graţie dulceagă şi afectată, Meung aduce forţă şi cruzime. Lorris priveşte dragostea prin prizma viziunii cavalereşti, eroice, Meung anticipându-l pe Rabelais este cinic, chiar în pasajele erotice. Prin scrisul său Jean de Meung deschide o cale care va fi urmată de Diderot: romanul este plin de subînţelesuri, monologuri în care autorul reface textul rafinat al lui Lorris într-un cocteil de închipuiri filozofice, expresie a dusmăniei sale pentru aristocraţie, plasând în spatele aventurilor amoroase cunoştiinţele sale metafizice, astronomice şi medicale. Genius, eroul principal, îmbărbătează pe amanţii îndrăzneţi. Făţărnicia poartă sutană bisericească şi recunoaşte că speculează secretele spovedaniilor dar şi puterea de a acuza pe oricine de erezie. Este aici un curaj politic şi anticlerical rar întâlnit în acea vreme. Meung este partizanul vieţii naturale, duşmanul cavalerismului desuet. Atacând feudalismul cu inteligenţă şi satiră este un savant şi un răsculat. Cartea sa a fost copiată şi rescrisă de sute de ori devenind căutată şi tradusă în limbi stăaine. A influenţat pe marele Dante care se duce să-l viziteze pe de Meung care locuia în Paris în rue Saint-Jacques. Chaucer îl traduce în engleză. În Italiană este tradus de un florentin, Ser Duvante.

Succesul este formidabil şi cartea continuă să atragă timp de secole. Este ilustrată şi vândută la un preţ piperat. După apariţia tiparului, se cunosc circa 40 de ediţii care au circulat şi au fost citite până în secolul 17. Jean de Meung a fost înmormântat în mănăstirea dominicană din Cartierul Latin, pe rue Curjas. În subsolul ei se odihnesc mulţi regi ai Franţei. Filip cel Frumos a decis că Jean de Meung să fie aşezat alături de regi. Este o recunoaştere a forţei cuvântului şi a aprecierii pentru cel care a produs primul bestseller laic în istoria literaturii.

Adrian G 2015

TATA Dada - după Marius Hentea

Ar fi dement şi autodistructiv să duci viaţa unui dadaist, spunea poetul Andrei Codrescu. Un veritabil dada, este un bufon, un derbedeu rural care practică sabotajul, joacă jocuri copilăreşti - periculoase, se intoxică, trezeşte zeii morţi şi ia în derâdere educaţia. Dada este toate acestea şi peste acestea creativitate, producerea unei orgii a decorativului, a modei dada.Toate acestea se ştiu despre Tristan Tzara, născut Samuel Rosenstock la Moineşti în Aprilie 1896. După calendarul vechi era 16 după cel nou 28, zi care coincidea cu sărbătorirea martirului creştin ortodox Dada. Deşi născut într-o familie influentă din clasa de mijloc Tzara era lipsit de ceva elementar dar important: o patrie. Se ştie că până după Primul război mondial evreii nu aveau cetăţenie deşi unii se aflau în România de 6-7 generaţii. Puţinii care o dobândiseră (veterani de război decoraţi sau oameni de afaceri influenţi) erau naturalizaţi printr-o complicată procedură legală. Insuportabilă situaţie pentru tânărul Samuel care în 1915 decide să adopte în numele sau ceva ce nu avea în realitate: Tzara, adică ţara în care cetăţenii sunt trişti aşa cum era evreul Rosenstock, devenit Tristan Tzara. Este numele care l-a făcut celebru în străinătate unde este văzut ca un străin excentric care propaga metode artistice ciudate. Ca mulţi români a adoptat franceza ca limbă principală, dar o folosea cu o flavoare specială, deformativ şi inovativ, cum numai cineva din altă cultură poate, chiar distructiv, inventiv, imposibilă unui poet nativ, francez. (la fel ca poezia de limba franceză,inimitabilă a poetului Gherasim Luca)

Sentimentele lui Tzara erau amestecate. Acasă România se zbătea într-un proces de modernizare grăbită după anii de supremaţie otomană. Era o goană absolută după moda europeană, după orice produs sau idee vestică. Cândva un oraş somnolent, Bucureştiul visa să devină "micul Paris" cu preţul unor revizii dramatice. Francezul Frédéric Damé nota în 1906: "Frumuseţea de azi a capitalei, sensul ei modern, au fost adăugate ieri". Probabil Tzara respirase acasă din atmosfera de reinvenţie, de reconstrucţie de la zero a oraşului. Pleacă spre Zurich îmbibat cu aceste amprente ale reînoirii forţate. Oficial venise să-şi completeze studiile, dar timpul îl petrecea în cafenele şi cabarete. În Februarie 1916 decide să apară în cabaretul unde Hugo Ball găzduia şi alţi emigranţi români gata să producă un cutremur de pământ. Ball pomeneşte de o gaşcă de tineri cu înfăţişare orientală purtând picturi şi manuscrise sub braţ. S-au înclinat politicos de multe ori şi s-au prezentat: Marcel Ianco, fratele George Ianco, Tristan Tzara şi încă un nume pe care Ball nu l-a reţinut. Naşterea mişcării DADA poate fi declarată în această zi. Au aderat imediat şi alţi vitori dadaişti deja copţi pentru acesta aventură: Emmy Hennings, Hans Arp, Richard Huelsenbeck. Pe scena

cabaretului tânărul Tzara recita: "Adio mamă, adio tată, fără să ţintească familia sa biologică. El se adresa întregii civilizaţii, ordinei care o dirija: politica, economia, cultura şi intelectualitatea. Ordinea lucrurilor părea un lucru firesc, adânc înrădăcinat în "Epoca raţionalului" care apoi a evoluat într-un sens complet iraţional. Dacă renaşterea admira omul împletit cu natura iar filozofii visau la pacea eternă, iată că aceste vise s-au curmat într-un război sângeros cum istoria planetei nu cunoscuse.

Contrastele europene se ciocnesc la antipozi, morala devine din ce în ce mai religioasă, dar se admirau ştiinţele, populaţia îmbrăţişa o credinţă fără limite pe când filozofii proclamau "Moartea lui Dumnezeu". Avansul în chimie a produs gaze care au ucis cu eficienţă inamicul, proaspăt inventate aeroplane au lansat bombe distrugând oraşe şi civilizaţii. Primul război mondial a demonstrat uşurinţa cu care o cultură bazată pe crezul în "progresul nelimitat" degenerează în barbarism. Tzara şi dadaiştii lui au recurs la o simplă tehnică: au plasat o oglindă în faţa civilizaţiei care părea că se sinucide. Apoi s-au aşezat pe gard amuzându-se copios. Tzara ne explică dezinvolt:
"Dada este un rahat înfipt în slăbiciunea europeană, dar un rahat deosebit, colorat, cu care noi împodobim menajeria artelor şi steagul consulatelor". Locul cel mai potrivit după spusele lui Tzara pentru întâlnirea cu Dumnezeu şi cu prostituţia era localul numit "Cabaret Voltaire".
Cartea lui Marius Hentea (The real life and celestial adventurs of Tristan Tzara) urmăreşte pas cu pas drumul lui Tzara de la Moineşti la Zurich şi apoi la Paris, autorul discută publicaţiile, magazinele editate, giumbuşlucurile lui, scrisorile. În sumar Tzara apre ca un poet talentat, actor, editor, director de scenă, propagandist şi expert în relaţii publice. Nu mulţi contemporani au fost atenţi la importanţa mediei moderne aşa cum Tzara bine o sezizase. Folosind această pârghie în folosul însămânţării avangardei,Tzara a răspândit Dada ca un foc într-un câmp de scaieţi uscaţi de vară. Dar Tzara era şi un scamator şi un inventator. Manifestele sale erau combinaţii literar-artistice-tipografice-comerciale catalizând revoluţia socială de care Dada avea nevoie. În zero timp el devine un virtuos al "artei afişului " după cum îl numeşte futuristul Marinetti. Avea o voce clară, gesturi precise, mâna uşoară, scrisul ferm şi precis. În 1918 scrie:" abolirea logicii, acest dans al celor impotenţi în a crea Dada; anularea memoriei: Dada, abolirea arheologiei: Dada, anularea profeţiilor: Dada; desfinţarea viitorului: Dada; credinţa absolută şi incontestabilă în fiecare Dumnezeu, care este produsul imediat al spontaneităţii: Dada ."

Astfel de aserţiuni nu îl fac pe Tzara un militant. În acord cu filozofia absurdă Dada , manifestele sale sunt chemări împotriva a tot şi nimic, ele sunt fără sens, acesta este scopul urmărit. "Scriu un maifest fără să vreau ceva" spunea. În principiu sunt contra manifestelor aşa cum sunt contra principiilor. Scriu acest manifest ca să explic oamenilor că pot acţiona în direcţii opuse în timp ce inspiră aer proaspăt". Eugen Ionesco şi Samuel Beckett vor continua absurdul de unde-l abandonase Tzara, în piese de teatru care au reformulat dramaturgia modernă.

Tzara avea sarcasm şi autoironie, iată un fragment din Manifestul antifilosofului Aa:

Priveşte-mă bine ! Sunt un idiot, un clovn, un farsor
Priveşte-mă bine! Sunt urât, faţa mea este inexpresivă, sunt un pitic
Ca voi toţi!

Tzara filozoful este o figură care intrigă, complexă şi puţin explorată. Era pasionat de Nietzsche, Wilhelm Wundt, Henri Bergson, şi după unii cercetători obsedat de elementele hasidice şi Kabalistice ale filozofiei. Pe de altă parte gândirea lui Tzara este o filozofie de criză, o anti-filozofie care reflectă catastrofa produsă de umani. Dar nu putem ignora aspectul metafizic al gândirii sale, în care universul este condus de noroc, de spontan şi de legile aleatoare. " Logica este mereu falsă " spunea. Ca şi la Dostoiewsky omul ascuns îşi găseşte

eliberarea scoţând limba. Într-un astfel de univers viaţa e o fiertură de vorbe, care totuşi merită să fie gustate. Pe patul de moarte Tzara spune unui ziarist: "Orice om e un poet, conştient sau inconştient". Dacă la început avea rolul de idiot sau clovn cu dorinţe provocătoare va finaliza luându-şi masca în serios. Deşi lua în derâdere breasla literară, mai târziu în viaţă va avea grijă să-şi apere moştenirea culturală şi locul sau să fie corect recunoscut. După cum îi era firea se încurcă în contradicţii pe care cândva le satirizase, devine simpatizant al Partidului Comunist Francez pe care îl ridiculiza înainte de al 2-lea război mondial. Sărind definitiv pârleazul Tzara proslăveşte pe Sovietici care garantau libertatea de expresie. Ce a urmat se ştie: Moscova a invadat în 1956 Ungaria cu represalii sângeroase iar Tzara s-a detaşat instantaneu de PCF.

Trăim cu enormul regret că opera acestui artist de geniu nu a fost tradusă nici până azi în întregime în limba română.

Adrian Grauenfels
Israel

surse:
Marius Hentea - TATA DADA , Caietele Tzara, etc

De ce planeta PLUTO a fost gonită din sistemul Solar?

La 14 iulie anul acesta, după 9 ani de drum și 700 milioane de dolari cheltuiți în proiect, stația spațială americană New Horizons a trecut aproape de Pluto, la numai 6000 de mile , o suficientă distanță pentru luat fotografii și date care să facă ordine în marea întrebare care frământă astronomii secolului XXI, este Pluto o planetă?
Acum 85 de ani, un tânar curios, Clyde Tombaugh spera să capete un job la Observatorul Lowell din Arizona. Nopțile studia cerul și curând a seziat un mic punct luminos care se mișca între stelele fixe. Noua și misterioasa planeta descoperită a aprins imaginația tuturor, o fetiță britanică de 11 ani a propus numele de Pluto (după zeul Roman al lumii întunecate de dincolo) nume care a prins repede pe trei continente . Pluto intrigă din toate punctele de vedere. La 5 miliarde de km de Pământ ar fi trebuit să fie un corp gazos, dar nu este, deși mic în diametru (cam o treime cât Luna) are la rândul sau sateliți cu care circulă printr-un roi enorm de corpuri înghețate, cu greu vizibile, numite Centura Kuiper. Numeroase obiecte din Centură sunt de dimensiunea lui Pluto. În anul 2000, Neil Tyson, director la Hayden Planetarium New York a decis să excludă pe Pluto din noua renovată galerie a Planetariumului. În 2006 Uniunea Astronomică Internațională (IAU) a acceptat ideea de a renunța la Pluto, realizând că altfel vor fi nevoiți să includă în sistemul solar duzini de obiecte similare.

Însăși noțiunea de planetă a fost redefinită cu scopul de a exclude pe Pluto și pe toți cei care i se aseamănă. În concluzie o planetă trebuie să fie sferică, să circumvoleze Soarele și să nu aibe în vecinătate corpuri de dimensiuni similare. Astfel Pluto a căzut la examen spre dezamăgirea celor care iubeau planeta pitică. În 2001 o campanie publică s-a făcut auzită în favoarea planetei ostracizate. Dar NASA refuză să finanțeze misiuni de cercetare invocând lipsa de fonduri. Alan Stern, cercetător la institutul de studii din Boulder Colorado, a organizat mari presiuni în Congresul American, electrizând presa, elevii de scoală primară și studenți în științe. Stern a prezentat NASEI un program simplu și eficient legat de drumul spre Pluto. Până la urma curiozitatea științifică stârnită de Centura Kuiper și de craterele produse de ciocniri ale obiectelor din centură care lovesc suprafața lui Pluto au câștigat teren.

Ba chiar au apărut ipoteze noi - aceste cratere ar fi rezultatul unei activități geologice intense. Poate că un flux de apă țâșnește din interior modificând frecvent suprafața? Alt mister este legat de Charon, una din cele 5 luni care se rotesc în jurul lui Pluto. Charon a fost observat în 1978. Are cam jumătate din diametrul lui Pluto fapt care determină pe unii astronomi să le considere o dublă planetă și nu un sistem lunar. O posibilă explicație: un obiect mare a izbit pe Pluto ejectând materie în spațiu, așa s-a format Charon.

Fotografiile și datele colectate de sondă au ajuns acasă după 9 ore de drum prin spațiu. Sonda are dimensiunea unui pian cu coadă, cântărește 500 kg și a executat măsurători de chimie, gravitație, atomosferice și fizice. La 6 Iulie NASA a trecut printr-un atac de inimă când stația a scapăt de sub controlul centrului de urmărire pentru o ora și 21 de minute. Defecțiunea se datorează unei anomalii într-o manevră automată care din fericire nu afectează restul misiunii. Imaginile vin valuri, multe sunt cețoase dar totuși mai clare decât tot ce s-a realizat în trecut. Ne interesează 4 pete enorme aflate la ecuator, fiecare de mărimea Spaniei. Pe când datele științifice sosesc Stern păstrează nedeschise scrisori, profețiile unor colegi despre ce va descoperi New Horizons pe Pluto. Scrisorile vor fi deschise curând și comparate cu ce s-a aflat în Iulie 2015. Stern e gata să dezvăluie scrisoarea lui: " Vom găsi ceva minunat" Eu nu mă ocup de predicții, lozinca mea este simplă: "Să mergem să vedem ce se află acolo."

Adrian Grauenfels
TIME, NASA , Internet

Arta Post-Mao

Jin Shan avea 12 ani când protestele studenţeşti din piaţa Tiananmen - Bejing au zguduit China anilor 1989. Răspunsul militarilor a fost brutal şi fără precedent. Jim n-a prea înţeles ce se petrecea în acea vreme dar a fost şocat cum părinţii săi au gonit spre capitală că să-şi scoată copiii din calea dezastrului. Tatăl lui Jin, pictor de decoruri pentruOpera Naţională a fost ulterior obligat să picteze, în timpul Revoluţiei Culturale, tablouri oficiale pentru Mao dar nu-şi făcea iluzii în legătură cu finalul încleştării dintre putere şi ideologie. Azi, la 38 de ani Jin Shan participă în California -USA - la Muzeul de Artă al districtului Orange, la o expoziţie de pictură numită"Generaţia Mea: Tinerei artişti Chinezi". Toţi participanţii sunt născuţi după 1976, anul decesului lui Mao Tzedung şi sfârşitul Revoluţiei Culturale, o generaţie educată liberal, în vizuinea globalizării şi a creşterii economice a Chinei. Jin Shan spune: "Marea diferenţa între noi şi generaţia tatălui meu este că noi putem alege neconstrânşi subiectele sau ideile pe care vrem să le prezentăm publicului. Părinţii mei nu se puteau inspira din faptele guvernului sau din situaţia socială". Majoritatea celor din grupul care expune în USA sunt rezultatul lozincii "un copil pe familie" - politică legislată în 1980. Toţi aparţin generaţiei Post maoiste, detaşându-se profund de ideologia marxistă. Prăpastia dintre generaţii este extremă, între părinţi şi copii există diferenţe de parcă s-au născut în ţări şi secole diferite.

Exponatele expoziţiei "Generaţia Mea" reflectă perfect această prăpastie mentală cât şi aderarea artiştilor chinezi la estetica şi metodele postmodernismului apusean. Sunt prezentate multe filme video cât şi fotografii, multe din ele prelucrate prin Photoshop, care ne arată interesul în mixajul medei conceptuale cu experienţa personală. Identificarea personală cât şi incursiunile în trecutul artistic sunt direcţiile comune acestor artişti, puternic ataşaţi culturii tradiţionale pe care o susţin şi o propulsează mai departe. Rămânând "chinez" în faţa valului de globalizare este o preocupare majoră. După epoca Mao, mulţi artişti au realizat că pentru prima oară în decade se pot câştiga bani vânzând artă în Asia şi America. Un pictor

persecutat, Ai Weiwei (supraaegheat permanent şi cu paşaportul confiscat) a demonstrat că se poate ajunge pe scena marei arte internaţionale. A sesizat un moment prielnic de care trebuie profitat.

O senzaţie de tensiune şi abţinere se degajă din întreaga expoziţie. Artiştii sunt conştienţi de fragilitatea situaţiei şi se abţin de la declaraţii politice. În loc să expună un mesaj direct neplăcut conducătorilor actuali, ei preferă imagini metaforice, critice, despre sistemul de securitate care observă arta şi scena contemporană. Din acest motiv multe opere par a fi neliniştite şi te pun pe gânduri. O serie de foto-colaje datorate lui Liu Di, prezintă animale bizare, enorme, plasate în curţile unor blocuri din Bejing. Ele sugerează că natura ultra-exploatată şi ecologic ofensată poate produce mutaţii care ameninţă conglomeratele urbane aflate în explozie demografică.

Un atac frontal este îndrăznit de Zhao Zhao, în lucrarea Constelaţia no 5, o oglindă perforată de gloanţe. Zhao cândva pedepsit pentru îndrăzneala de a expune o statuie monumentalăa unui ofiţer căzut, a plătit amenzi şi şi-a văzut operele confiscate de poliţia chineză. China este satirizată pentru materialismul galopant şi banalitatea timpurilor noi. Deşi plină de seriozitate şi intensitate, expoziţia este lipsită de alte aspecte importante: senzualitate sau hedonism. Videoul " Dorinţe şi pierderea lucidității" de Huang Ran, subliniază această deficienţă majoră prezentând viaţa unui cuplu modest şi timid, aparent inocent, trăind într-o atmosfera de vis, care graduat se transformă într-o poveste perversă a unor evenimente sexuale din trecutul cuplului.

Preocupările politice şi sociale ale Generaţiei Post Mao este adresată de Chi Peng "Sprint înainte no 4"- o fotografie alterată digital. Vom vedea artistul stând nud pe scările unui zgârie nori din Bejing, atacat de escadrile de avioane roşii. Este aici o metaforă a urbanismului monstruos care sufocă şi domină individul singular aflat în meditaţia Confuciană a relaţiei între cer şi umani. Sunt clădirile temple ale viitorului chinezesc, sau carcere pentru suflet ? Oare progresul Chinei este un miraj colectiv dar de fapt o colecţie de coşmare ale individului de rând? Întrebările rămân eluzive, dar frumos prezentate. O altă pictură controversată este "Utopia", vedem un peisaj defrişat în care tronează o statuie decapitată, amintind de un Mao fără cap. Pânza aduce o acuzaţie directă: Mega-oraşele chinezeşti au anulat viaţa de ţară, foştii agricultori deprivaţi de natură sunt siliţi să se mute în blocuri-purgatoriu din beton. Utopia ne aminteşte de recordul chinez: între 2010-2014 China a folosit mai mult beton decât USA în tot secolul XX. Alte lucrări sunt pure ambiţii intelectuale care leagă prezentul de trecutul cultural chinez.

Sun Xun aplică în litografii elemente personale amestecate cu desene tradiţionale. Multe desene sunt realizate în cerneală pe hârtie de orez după cum cere vechea tradiţie tipografică. Artistul aplică imagini de animale: o raţă, un dragon, steaguri şi harta lumii plasând în centru întrebarea care frământă globalizarea - Trivializarea informaţiei nu poate deveni periculoasă?

"Generaţia mea " din care face parte Jin Shan a fost acuzată de critici că fiind narcisistă şi auto-indulgentă, scrie în catalogul expoziţiei, deşi lucrările expuse nu transmit acest mesaj, ci o lume complexă a unor artişti preocupaţi şi variaţi care sunt conştienţi de unicitatea Chinei în lume. Ei sunt personalităţi puternice dar şi sensibile, legaţi de un sens de grijă colectivă împotriva structurii şi a puterii politice care produce probleme sociale şi semne de întrebare asupra viitorului unei naţiuni imense într-o dezvoltare fără de precedent.

***

Adrian Grauenfels - articol realizat cu John Seed, muzeul New Port Beach California, expozitia My Generation : Young Chinese Artists

ADRIANA MOSCICKI *(Israel)*

.

Înserare

urechi de timp deschid mari pâlnii
umbre se petrec.
copii ţin de mână mame şi taţi
aşa cum mame şi taţi au ţinut alte mâini.
în mers contururile se schimbă,
ele cresc şi scad
se lungesc pe pământ
până pier.

în cufere dorm cuminţi jucării
clownii îşi suflă în cefe,
păpuşile inerte au ochi de sticlă goi.
mătasea rochiilor se destramă cu pocnet
praful lor joacă o clipă în aer, stingher.
un cal de lemn sub năframa deşirată
în galop infinit leagănă coamă neagră şi trup
iute
piper

mărăcini uscaţi se aprind în inimă cu vălvătaie
departe, soarele sfârâie apusul
adânc în rărunchii mării.
doar camera cuprinsă în joc de înserare
pocneşte cu sunet şi suferă.

Albastru

ce iubire albastră spun
şi palmele mânjite pe pieptul tău de aer
le păstrez oglinzi.
uneori, când te cuprind,
trupul tău de culoare se porneşte a curge
cascade mici
cozi de apă pe chipul meu,
ai zice că- s lacrimi,
dar ştiu
sunt doar sudoarea unei mângâieri prin
dogoarea zilei.
pe sub sub ogive
ochiul tău sclipeşte ciob înalt
stilet în inima mea şi sfârtecată piele mă-
nfăşor în aer
aşa brocartul aurit în poala Sfinţilor.
ce iubire albastră mă cuprinde,
vopsea întinsă pe un zid.

femeie

din afară pînă- n rărunchi înnodate şiraguri de
mărgele şi toate
în sticlă colorate.
mecanism complicat tourbillon, bretele de
mătase pudrată,,
ruj şi unsori,
cutie de ceas mare şi cuc afon
leagăn atârnat de pervaz, pe piept otravă
cascadă în ocean,
pe ceafă înşirate bobiţe perlate şi spumă,
lanuri de flori culcate în subţiori
spre pulpă de mături cu palma dorinţe
de borangic voal se naşte uşor
do,
în căuş ghemotită ispita şi somn stau cocon.
aşa legată în brâie de ceară
sub buza topită făcătură
pe pernă adâncită amintire şi parfum
sub pleopa strivită-i doar arătare şi fum
femeia.

peste zi...

gustul acela coclit cînd te trezeşti dimineaţa
(cu dinţii strepeziţi)
şi zâmbetul şade strâmb pe faţă.
te pălmuieşti cu apă, faci gargară, apa de gură
e amară.
o alarmă te-ar pune acum pe picioare
o cafea picotind în soare
un aer sărat de la mare.

aceleaşi gesturi şi aceleaşi cuvinte repeţi zi după zi
rutina te salvează şi aprinzi o ţigară.
poate mergi (în cap) cu picioarele pe nisip
şi-ţi curg râuleţe printre degetele goale
un anotimp de amintiri în cutii aşezat fişe, dosare,
motoare se aud în în depărtare.
toate cuvintele înşirate pe aţă ca o momeala pentru gând
merg cântând.

şi iată cum mă cuprinde dorul de ţopăială
sate de-a lungul apei stau cu grinzile afară.
turnurile goale şi ziduri ştirbite
ici colo ghiulele opintite
mi-e sete şi gulerul berii dantelat
soare coboară bosumflat.
în geam un câine aşteaptă în tăcere
pe buza ta curge miere.

tic-tac sună ceasul şi drumul se întoarce supărat
cri-cri -greierii din picioare au scăpărat.
acum mă acopăr cu ore de noapte
duc în ureche labirint de şoapte.
nici visele nu se urnesc din loc
prin întuneric muguri se coc.

gustul acela coclit cînd te trezeşti dimineaţa
cerul trist
aprinzi o ţigară şi pufăi cu capul într-o parte
rutina te ţese în tăcere,
orele îţi beau din sânge plăcere
eu merg cântând
şi iată mă cuprinde dor de ţopăială.
în depărtare sună o alarmă de vară
în depărtare sună o alarmă de vară

şi acum

uite cum vin printre căldări cu vrajă
cu foc tivit în poală şi flori
întind mâini spre cer şi trag norii deoparte
ca o cămaşă de abur şi pieptul de văzduh gol
lumina ne scaldă între buruieni
să nu ne fie de deochi
să ne fie de leac
să ne fie de noroc
rouă curată de plămădit
ochi de scăldat
iubire de păstrat.
snopi de foc se scurg peste vale
mînă în mînă sărim vălvătaie.
cununa de Sînziene arunc spre lună.
gura mea e nepricepută în rugăciune.
cuvintele mele sunt păgâne Doamne şi trupul de carne
mă rog cu mâinile peste copaci şi frunze
peste arătura cu spic şi maci
şi peste straturile cu ceapă şi usturoi
peste mere şi cireşe şi frunze de mărar
peste păpădii şi gălbenele
şi peste spini rotiţi.
şi greieri cântă sub tălpile mele
în dimineaţă mă rog cu mierle şi ciocîrlii
buzele mele uscate se întind spre stele
sărut aerul
şi respir

uite vizuina !

adânc în galerii ghemuită stă jivina ,
în aşteptare de ploi..
ascunziş cu umbră,
culcuş de căldură,
mă gîndesc: aşa stă şi inima în noi!
uneori tremură nevăzută,
alteori freamătă şi se bucură
şi mereu viaţă pulsează în noi!
cînd atingi cu palma obrazul pământului
îi simţi ticăitul delicat
îi simţul zvâcnetul sacadat...
uneori se lasă tăcere de piatră,
în galerie şuieră vântul,
tropăie greierii,
jivină plecată
şi doar noaptea se încolăceşte înăuntru
toată.

ANCA HIRŞCHPEK

Dor de pădure

Vagabondam prin ideea de piele prinsă-n curenţi
indefinibili, atât de lesne treând de la o stare la alta a viului, încât
aş fi putut să-mi petrec întreaga viaţă ...
scotocind după senzaţii cutanate, aşa cum alţii
îşi numără, tăcând, bancnotele din miezul înserării.
Mă atingeam în lipsa şuvoielor nestăpînite,
palpam efluvii şi umori şi survolam
încet, încet, o nesfârşită hartă
aparte luminată de chipuri strămutate din culpele
genetic salvate şi-adăpostite în alte
generaţii, sub altă-mpărăţire.
Şi muşchiul meu sorbea pădurile,
trecând încet povara trandafiriei epiderme
în praguri luminând tandreţuri nesfârşite
de verde visând din locuri străvechi
oameni singuri în perechi: unul împietrit ,
altul răvăşit în pulberi şi praf,
aşteptând un oarecare satrap...

La colț

Singurul lucru pe care-l pot face
e să clipesc des, des, atât cât să simt,
în colțul ochilor,
un început tandru și umed
ca un pumn strâns în ploaie
de copilul care primește în suflet
noi specii de emoție,
dar
esențial este să tac naibii din gură
cât și cum pot,
să strivesc limba asta aspră care mă
biciuiește din străfunduri
și poruncește,
venind de la cineva ce și-a
îndoit-o pe marginea primului lan aurit sau
în fața acelui fulger
de care nu s-a mai ferit.

Micuții camarazi

Oricare drum este bun
deși,
prea des,
plânsul meu se trezește prinț de mlaștini și
înoată primordial, cu un început de
conștiință,
până-n inima pe jumătate.
Ador
micuții camarazi din oglinda care se
îndoiește
de suprafața lucrurilor,
așa cum și eu mă scutur,
spre trezie,
de calitatea vieții
pe care suburbiile mentale o definesc.
Îmi plac perspectivele încețoșate
surprinse din coada ochiului,
acolo unde se zbate
infinitul pliat de nevoie
în arta noastra de sens
pe care o perfecționăm mereu, călcând
printre noi și ceea ce vine grăbit
din față.
.....
Ne salvează, uneori, o pisică neagră,
tăindu-ne
c-o viață în plus.

Un alt rol

Rămăsesem în urmă deșucheat de mult.
Proprietarul meu se ițea prin lume cu o
dublură perfectă,
un scut neuronal prin care orice emoție era
trasă
în azbest.
Îmi rodeam cămașa de noapte până la
visele
cele mai vulnerabile,
dar goliciunea nu interesa pe nimeni.
Deșurubam siluetele derizorii ale vieților
trecute
sub becul în care lumina se ținea și țintea
în cadavre mici de musculițe naive.
Târziu, când să-mi caut și eu idolul,
totul dispăruse într-un stick,
sistemul mângâia pe creștet tinere
amăgite,
amanții găureau ecranele televizoarelor,
și totul devenea, lent, îngenuncheat, o mare
scrisoare
de adio către ceea ce fusese cândva.

Respiro

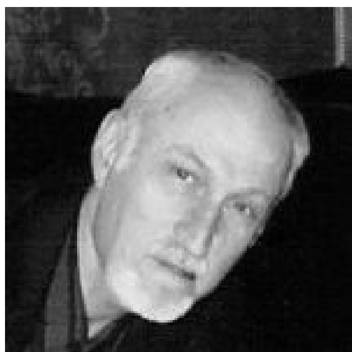
Și iarăși o să-ți bată în tâmple ca în
șifonierul de nuc
sunetul bătrân cățărat pe pereți,
liniștea învinsă de o rumoare a organelor
nepregătite să zacă
la comandă,
păianjeni mutându-se din colț în colț,
forfecând aerul cu picioarele lor lungi,
neștiutele capcane din jurul pozelor atât de
vechi, încât
transparențele lor nasc alte și alte chipuri,
invitându-te să dansezi în lumină
până când ți se ard aripile
iar zborul devine o simplă tresărire
cuantică.

Atac fluorescent

Mă electrizez pe tobogane de liniște,
defibrilez inimi de veghe,
si-n marea tihnă un atac de panică
fluorescentă
îmi adună spaimele una lângă alta ca-n
buchet.
Scap de orice derută sau tandrețe
înșelătoare:
deasupra mea se-ncaieră pereții,
frisonează spectre,
eu gonesc tăcere după tăcere,
alungite printre celule care și-au terminat
osânda.
E-o însingurare ca-n seva unui copac.
Bâzâitul integru al obiectelor
electrice a încetat,
învins ca-ntr-o lesă eterică.
Nici măcar
sunetul acela subțire
care devine uragan într-un creier
dormitând,
nu se petrece.
Atâta netulburare și mă răspândesc
înăuntru;
între mine și mine- prăpastia,
și-mi termin tihna ca pe o trebușoară
de casă,
apoi aud-simt-adulmec
cursul vieții
împărtășit în grabă de murmurul stand-by-
urilor
ce mă trag afară din lume.

BORIS MEHR

Caliban și comunismul

Aproape în orice dispută cu un june mai subțire la intelect auzi acuza – ești un comunist. De ce nu fascist, legionar, carlist, țărănist, liberal, homosexual, pedofil? Mai bine mort decât comunist, urlau prostovanii care se credeau revoluționari după împușcarea lui NC de Ziua Crăciunului.Nu sunt un nostalgic, dar nici nu ascund că din cele trei milioane de membri ai PCR eram și eu, că doar nu eram tâmpit. Tinerii cred că a te naște mai pe aproape de 1989 este un noroc extraordinar. Eu cred că un om s-a născut și în urmă cu zece milioane de ani. Dar, există mulți dar – comunismul, indiferent cine și de ce l-a adus în România reprezintă o istorie de 45 de ani, în care, la fel ca în întreaga lume s-au petrecut și bune și rele. Analfabetismul care acum câștigă rapid teren a fost aproape lichidat. Au ajuns directori de fabrici și absolvenți de facultăți oameni care oricâtă minte ar fi avut puteau să rămână în satul lor, să facă și ei agricultură sau altceva. Nu laud cultura socialistă, ci alfabetizarea, apropierea de cunoașterea unor științe, de tehnică. Procentul ignoranței este în creștere, comnuismul s-a dus ca apa, cine este de vină? Apoi, obiceiul de a te repezi la oameni MAI ÎN VÂRSTĂ ȘI A LE SPUNE – VEZI , BĂ, CĂ TE CAUTĂ MOARTEA ACASĂ, DU-TE TAICĂ LA AZIL, DU-TE LA CMITIR, ești nebun, ai Alzheimer, etc. era parcă mai drămuit. Nu spun că bătaia în public, atacul armat, jaful la drumul mare, plus enorma corupție pe plan național nu erau produse ale comunismului. România suferă și va suferi de fragilitatea unei democrații bolnave de compromisuri murdare. Scriitorii, artiștii sunt ignorați, mă rog, aici este și o moștenire a comunismului care a otrăvit trei generații cu ideologia proletar-marxistă. Dar îl întreb pe Calibanul june – oare părinții, bunicii săi, dacă nu au fost persecutați politic, nu erau membrii ai PCR? Nuuuuuuuu, nici vorbă, toți luptau împotriva comunismului criminal . Pe ASEMENEA MINCIUNĂ SĂ NU NE BAZĂM, CĂ NE RÂD CURCILE.

A avut dreptate Einstein?

Nu am de gând să supun analizei teoria relativităţii, restrânsă şi generalizată a fizicianului Albert Einstein. Mulţi ştiu, probabil, că Premiul Nobel nici nu i-a fost acordat pentru aceste teorii, considerate elucubraţii la începutul veacului XX, ci pentru descoperirea fenomenului foto-electric, care a permis dezvoltarea unei importante ramuri a automaticii industriale, casnice, etc. Dar Einstein nu a fost numai un fizician de geniu, el a avut o minte strălucită care i-a permis să înţeleagă lumea în care trăia mai profund decât mulţi dintre contemporanii săi. O întreagă anecdotică, în bună parte falsificată, este pusă pe seama răspunsurilor lui Einstein.

Dar el era un om, în fond, foarte serios, adică profund. Un om deştept rezolvă problema, un om şi mai deştept o evită ... Este mai uşor de sfărâmat un atom, decât o prejudecată...Singurii oameni de ştiinţă serioşi sunt cei profund religioşi (Einstein a declarat că el crede în Dumnezeul lui Spinoza, adică era panteist)...Dumnezeu este subtil, dar nu rău intenţionat ... Imaginaţia este mai importantă decât erudiţia (extraordinară declaraţie a unui om de ştiinţă)... Valoarea unui om rezidă din ceea ce el dă şi nu din ceea ce primeşte ... Realitatea este o iluzie (aici îl auzim şi pe Eminescu)..Două lucruri sunt infinite universul şi prostia omenească, dar eu mă mai îndoiesc de primul...teoria descrie ceea ce noi putem observa ...
Singura modalitate de a nu greşi niciodată este de a nu avea idei noi... Orice prost poate şti. Scopul este să înţelegi... Mă interesează ce gândeşte Dumnezeu, restul sunt detalii.
Născut la 14 martie 1879, la Ulm, în Germania, Einstein a murit în SUA, la Princeton, la 18 aprilie 1955, în plină glorie, singurii săi duşmani, paradoxal, fiind dogmaticii religioşi, conaţionali cu el. În 1933, când a părăsit ţara natală, sovieticii au încercat să-l atragă, ba, se spune că a existat şi un plan de răpire a savantului, dar el a preferat ţara cea mai democrată, la acel moment, stabilindu-se în America. A fost unul dintre partizanii fabricării armei atomice, pentru a distruge regimul nazist, dar a regretat mai târziu, fiind conştient că a fost deschisă o cutie a Pandorei. Einstein nu a participat la realizarea acestei arme, nici nu avea pregătirea tehnică necesară, dar prestigiul său de savant şi studiile sale au slujit proiectului. Germania nazistă se pregătea să obţină şi ea această armă, îi mai trebuiau un an-doi, se spune, cum se afirmă şi că savanţii germani ar fi sabotat propriul proiect, fiind oponenţi ai nazismului, dar ipoteza nu este verificabilă.
Einstein s-a dovedit un elev indisciplinat, nici ca student nu a arătat o mare iubire pentru cursurile unor profesori, de altfel, eminenţi. Dar geniul are căile sale proprii de a se afirma. Matematica o avea, cum s-ar spune în sânge, încă din copilărie, dovedea o mare putere de concentrare, de sinteză, fizica nu a avut secrete pentru el. Autocaracterizându-se, a spus că pentru el important este ceea ce gândeşte şi cum gândeşte, nu ceea ce face sau simte. O viaţă închinată bucuriei de a gândi. Dispreţuia confortul, solemnităţile, fericirea lumească, averea, succesul de faţadă. A fost nedrept cu prima soţie, părăsind-o, apoi şi-a găsit o parteneră, poate mai potrivită, îi plăcea să cânte la vioară, să corespondeze, să discute cu oameni de nivel apropiat cu al său. Profesorii nu l-au iubit nici când le-a fost elev, nici când au văzut că faima sa trece graniţele Germaniei, Elveţiei, unde a locuit un timp, dar au fost şi personalităţi care i-au înţeles imensul rol în revoluţionarea ştiinţelor, chiar a filosofiei. Einstein a fost pasionat de poezie clasică, muzică simfonică (Beethoven, în special), dispreţuia orice interpretare din afara fizicii. Tatăl său era om de afaceri, dar avea un unchi inventator, de la care , probabil a preluat talentul şi imaginaţia. Şi-a făcut stagiatura într-un birou de invenţii, la Berna. Era o perioadă în care fizica şi tehnica se dezvoltau vertiginos. De la Galilei şi Newton, bazele fizicii erau neatinse, criza unei stagnări în concept era în plină desfăşurare. Maxwell a început să sape fundamentele, iar Einstein a preluat şi desăvârşit lucrarea. Aşa cum Lobacevski şi Bolyai au dovedit că liniile paralele se pot întâlni, că suma ungiurilor într-un triunghi nu trebuie să fie obligatoriu 180 de grade, la fel şi Einstein a afirmat că nici un fenomen nu este sesizat identic de doi observatori. Importantă este poziţia şi viteza de deplasare a obiectului în raport cu viteza de deplasare a observatorului, pentru că nu există observator care să aibă viteza zero. Poate Dumnezeu. Asta spunem noi. Această revoluţie nu a avut echivalent în istoria fizicii, poate că o asemenea revoluţia a avut loc în astronomie, când teoria geocentrismului a lui Ptolemeu a fost respinsă de Giordano Bruno şi de Galileo Galilei.

Astăzi, oricine poate înţelege că una este să priveşti un peisaj stând pe o bancă şi alta să fii în avion şi să priveşti în jur. Avionul pare nemişcat, iar peisajul se mişcă
cu o anumită viteză. Aceasta este teoria relativităţii ,restrânsă, exprimată în termeni elementari. Expresia matematică a formulat-o acelaşi Einstein. El a introdus ca factor de referinţă viteza luminii. Astăzi nici această referinţă nu mai este sigură. Einstein a încercat să dezvolte şi o teorie generalizată a relativităţii, dar a dat peste dificultăţi insurmontabile, din lipsa unor date experimentale. Expansiunea Universului, curbarea razelor de lumină au fost descoperite târziu. Originea gravitaţiei nu este nici astăzi lămurită.
Un susţinător al teoriilor lui Einstein, din anul 1909 a fost Max Planck, cel care a impus teoria cuantelor în fizică, dar drumurile celor doi savanţi s-au despărţit, sub aspect ştiinţific, teoria relativităţii generalizate nu accepta existenţa energie sub formă de cuante, iar sub aspect politic, Planck a fost un fanatic naţionalist, astfel că nici executarea fiului său, ca participant la un complot împotriva lui Hitler nu l-a determinat să renunţe la susţinerea regimului.
Formula lui Einstein de punere în ecuaţiei a energie şi materiei E = m.c la pătrat, în care c este viteza luminii, explică matematic posibilitatea transformării materiei în energie. Unii cred că aceasta este teoria relativității. Este cu totul altceva, aplicațiile practice fiind bomba atomică și centralele nucleare. Einstein a fost, probabil, cel mai cunoscut fizician al secolului XX , ca şi unul dintre cei mai importanţi din istoria ştiinţei, deşi tot ceea ce a lăsat moştenire a fost permanent completat, dicutat, combătut şi reluat în alţi termeni. Statul Israel şi l-a dorit ca prim preşedinte, dar el a refuzat categoric, deşi era în cele mai bune relaţii cu liderii sionişti, Weizmann şi Ben Gurion. Chimistul Chaim Weizmann, savant la rândul său, a acceptat funcţia onorifică din noul stat evreiesc. Din lumea artistică, Einstein s-a bucurat de admiraţia şi dragostea lui Charlie Chaplin şi Marilyn Monroe. În lumea ştiinţifică, aproape că nu există laureat cu Nobel, în fizică, să nu amintească de Einstein în discursul de recepţie, o expresie sinceră a admiraţiei acestora. El a inspirat literatura SF, umoristică, artele plastice moderne, ş.a. Spaţiul quadridimensional, în care timpul este a patra dimensiune a devenit o noţiune obişnuită, la fel cu înţelegerea relativităţii noţiunilor de timp şi spaţiu. Astfel ajungem la acea noţiune respinsă timp de secole de ştiinţă, anume de Creator Absolut, de Dumnezeu, chiar dacă Einstein nu s-a preocupat de teologie şi nu credea în ea. În caz contrar am cădea în eroare că din nimic se naşte ceva, ceea ce este imposibil. Latinii aveau dreptate, ex nihilo nihil . Atomiştii, în frunte cu Niels Bohr, Oppenheimer i-au fost recunoscători, ca şi preşedinţii Americii, Truman, Eisenhower, deşi nu acceptau pacifismul declarat al lui Einstein, adversitatea sa faţă de războiul rece. Stephen Hawking, marele savant englez, încearcă să găsească punţi între teoriile lui Einstein şi mecanica cuantică, dar, se pare, fizica nu poate evolua fără crize, astfel că ne găsim într-o nouă criză a acestei minunate ştiinţe. Chiar dacă nu eşti mereu de acord cu el, frazele sale sunt mereu surprinzătoare. Întrebarea dacă a avut sau n-a avut dreptate Einstein, este acum superfluă - era prea critic faţă de sine însuşi, prea lucid şi modest, ca să nu aibă dreptate.

CEZAR PÂRLOG

NOROC, TATĂ!
Ultima şansă

Mereu la câte-o aniversare, am urat mai întâi cu „noroc!”. Şi am adăugat apoi câteva, într-o înşiruire scurtă: sanătate, linişte şi ceva bani. Că până la urmă ei sunt baza. Unii m-au corectat rapid zâmbind: „Sănătate, în primul rând”. În funcţie de dispoziţia mea de moment, mă lansam într-un scurt expozeu, în care ideea principală era că tot norocu-i de bază, că doar şi ăia de pe Titanic, degeaba au fost sănătoşi bine mersi, dacă n-au avut noroc să prindă o barcă... Îmi dădeau dreptate, se uitau puţin uimiţi, procesau fără zgomot, apoi prindeau viaţă, culoare în obraji şi erau mândri că au devenit mai înţelepţi, confirmându-mi. Au fost şi cazuri în care am fost nevoit să mai dau un exemplu, le spuneam că poate fi şi situaţia când nişte analize uzuale ies foarte prost, iar spectrul finalului carierei de pământean devine vizibil cu ochiul liber, cel mult cu ochelarii: Dior ori Davidoff, după caz. Omul se duce acasă, se interesează care este programul băncilor pentru a-şi lichida depozitele, se uită după vreo excursie în jurul lumii, sau, după puteri, măcar al judeţelor învecinate, când, cineva bate cu delicateţe în uşă, nu-i arde să răspundă din prima, se încumetă la a treia bătaie, de, cei şapte ani de acasă mor ultimii, şi deschide. În prag, o *ea* subţire, în fustă scurtă, proaspăt coafată şi cu lacrimi stricându-i iremediabil machiajul. „Mă iertaţi, domnule, sunt de la laboratorul unde v-aţi făcut analizele, îmi cer scuze şi vă rog să nu-mi faceţi reclamaţie, am un soţ şomer, pe părinţii lui şi un frate mai mic în întreţinere, s-a produs o încurcătură: rezultatele dumneavoastră sunt acestea, sunt perfecte!, vă rog să mă scuzaţi”. Scapi ciorna cu excursiile scrise pe o foaie de matematică, o cântăreşti puţin din priviri şi brusc îţi vine o poftă nebună de viaţă. După acest al doilea exemplu deja toţi sunt convinşi, sprijină alegerea ordinii mele şi subscriu 100%.

Problema este că luni trebuie să merg să refac nişte analize, oare nu o fi înţeles cum am completat formularul, e adevărat, nu mai am antrenament cu scrisul de mână, sau nu s-a descurcat prin cartier, ăştia cu numerotarea lor ciudată de blocuri!...

13X5
În 65

Oai, ce nasol e ca într-o zi cu minus 13 afară, după ce ai aşteptat fix 13 minute troleul, te-ai urcat cu greu şi stai într-un picior, să te trezeşti întrebat dacă ajunge nu ştiu unde. Dar e o bătrânică simpatică, tu trebuie să fii bun şi amabil oricâte ai avea pe cap, aşa cum îţi recomandă şi Dan Puric, n-ai încotro, îţi stabilizezi poziţia nesigură şi răspunzi sincer binevoitor. Adaugi şi că nu eşti chiar sigur, că tu cobori destul de repede şi că e bine să se intereseze şi la altcineva. Te întreabă dacă e

frumoasă, tu surprins, bângui ceva cum că da, şi-ţi povesteşte apoi ce cartier nou şi frumos e la capătul liniei; Brâncuşi sau cam aşa ceva. Doar că e de preferat să-l vezi primăvara sau vara. E înghesuială şi deja ţi-e ruşine de supliciul la care dialogul supune urechile celor 13 persoane de pe metrul pătrat de 65. Oare să cobori cu o staţie mai devreme? Un semafor e roşu şi deja înjuri în barbă minutul adiţional şi prelungirea inerentă de dialog. Într-un târziu vine staţia şi deja iţi vezi tortura încheiată, fluxul de urcare sigur te va despărţi de tanti cea vorbăreaţă. Nu-i aşa. Se închid uşile şi e tot lângă tine. La urma urmei, nu arată chiar rău, o secundă gândeşti chiar imoral. Te întreabă de zodie, se bucură că e ca şi a celui de-al 5-lea bărbat, singurul pe care l-a iubit şi care asculta muzică multă, dar a murit de 13 ani. S-au căsătorit târziu, el fusese pe la Canal, a avut un contact cu ambasada Franţei, securitatea l-a mirosit iar ea şi-ar fi pierdut serviciul; au făcut nunta abia când i-au dat drumul. Nu scoţi nici un cuvânt sperând că faci bine. A fost greu după ce a murit, s-a şi îmbolnăvit, dar a scăpat, apoi a trebuit să modifice totul acasă, ca să-i fie mai uşor, să nu-l mai vadă peste tot. Te întreabă pe unde stai, îi zici, cunoaşte zona şi îi place, trage uneori câte o ţigară pe banca din capătul străzii. Vine staţia, începi să respiri normal şi să prinzi culoare în obraji; asta nu se vede, e destul de puţină lumină, bine măcar că bagă căldură. Cobori, ea la fel, şi te trage de braţ. Spune ceva, şi că vă înţelegeţi bine, nu-ţi dai seama despre ce e vorba, zice de legătura dintre taur-ea şi peşte-tu. Moment în care nu ştii dacă să îi ceri adresa sau numărul de telefon fix, privirea evaluatoare îţi alunecă în jos, dai de nişte ciorapi tricotaţi continuaţi cu o pereche de cizme de gumă comune, cu un 13 mare desenat pe ele, te scuturi pe interior şi renunţi. Te desparţi politicos şi uşurat; sau?..

Cunoştinţe despre natură

Cârâit de ciori, parcă mai zgomotoase ca altădată. De la fereastră le văd: trei ciori mari, negre şi isterice. Am identificat şi motivul, un ghem mare de blană, alb cu negru, fugind dezorientat. Cred că e pisica de la blocul vecin, a dispărut prea repede, nu mi-am dat seama. *Măi să fie, ce-o fi cu ciorile astea?! S-au tot înmulţit, parcă s-au mai şi deşteptat, ce dracu-i cu ele?…*

Societatea păsărească s-a schimbat din temelii. Acţionează în comun, atacă mereu concentrat şi nu se dau în lături de la nimic. Uneori se adună cu sutele şi pleacă să-şi caute de mîncare. Domnul Alghiriade, veteran de război, povestea chiar zilele trecute că a văzut cînd o cioară a dat drumul din zbor la cîte o piatră de cîteva ori la rînd, chiar pe maşina pletosului de la doi. Care juma' de bloc ştie că a tras cu praştia în cuibul mare din plopul bătrîn; într-un fel avea dreptate, făceau gălăgie de la şase dimineaţa. Nici între ele nu le-am mai văzut bătîndu-se. *Proletari din toate ţările, uniţi-vă! Tovarăşi, cu toţii trebuie să construim o lume egală şi fără exploatare…*

***

M-am trezit. *O fi sunat ceasul? E întuneric. Nu cred şi nici nu mă uit ca să verific. Nu vreau să ştiu cît de puţin mai e până la şase jumate cînd trebuie să mă trezesc şi după aia să nu mai pot adormi. Chestie de psihologie. Mă răsucesc şi scot un picior de sub plapumă. Destul de rece. Şi doar am dat aseară centrala la maxim, au zis ăştia că o să fie minus douăzeci. Un căcat, îmi fuge mintea la altele în loc să dorm. Nu ştiu ce m-a trezit. Şi nici nu pot să mai adorm. O să încerc să număr oi albe. Sau elefanţi gri, Loxodonta africana. Mai bine din ăia indieni, Elephas maximus, sunt mai mari. E bun şi Animal Planet ăsta, mai afli ceva, te mai deştepţi. Ce să mănânc dimineaţă?... Aaa, să nu uit să-mi duc cizmele la reparat… Cred că o să mănânc nişte somon cu alge… La dracu', nu trebuie să mă mai gândesc la nimic, o să adorm la pulivar!* Calm. Calm şi raţiune; îmi proiectez imaginea cu mătura care împinge spre făraş toate gândurile. Pe care le arunc după aia la gunoi. Un fel de tablă ştearsă. De multe ori ajută. Da' nu pot să le adun, fug în toate direcţiile ca nişte gîndaci scârboşi de bucătărie. Nu iese. Mă răsucesc din nou. Se trezeşte şi ea şi mă ia în braţe ca să se încălzească. E mai friguroasă, aşa-s femeile.

***

Tîrgovişte. Parcul Chindia. Sfârşit de ianuarie. Zăpada scârţâie sub bocanci. Soare cu dinţi. Copacii sunt plini de ciori. Câţiva vânători în camuflaj se chinuie să le stârpească. După mai multe bubuituri care le alungă, aşteaptă să revină şi să se aşeze din nou. Pînă atunci îşi freacă mîinile îngheţate şi trec o sticlă de plastic de la unul la altul.

— Ia uite-o p-aia Sile, ce mare e! Acolo, în castanul din dreapta. Nici nu s-a speriat. A rămas singură şi croncăne.

— Da, măi, am citit şi eu că bat suta de ani. Şi că sînt şi foarte deştepte..

— Chiar că-i mare. Şi frumoasă. Nici nu-mi vine să trag în ea.

„…Tovarăşi, pătrunderea pe teritoriul nostru a..., este de neconceput în lumea de azi, când organizaţiile de protecţie şi de reabilitare a animalelor sălbatice…, nu există nici o justificare şi nu poate fi acceptat nici un motiv pentru a admite, pentru o clipă numai ideea intervenţiei agresive în….”.

— Ce dracu' mai croncăne, zici că vorbeşte singură; o fi nebună mă, ca tine, se află şi Nelu în treabă, încercând un spirit.

— O fi chiar mai-marele ciorilor, mormăie printre dinţi nea Iordache, care a prins la viaţa lui, acum vreo cinşpe ani, chiar şi o vânătoare cu Ceaşcă, undeva prin Piatra Craiului; cel puţin aşa se laudă.

— E ca tine**,** bre, şef de echipă. Şef la şef trage…

— Mişcă mai repede mîna cu sticla aia şi lasă poveştile, c-am îngheţat.

— Da mă, cred şi eu că-i nebună, n-o mai duce mult. Ce rost are să mai stric eu un cartuş pe ea? Cinşpe lei, un bax bere…

***

.

— Ce s-a auzit aşa?, ghicesc dintr-o mormăială.

— Aaaîîî?… aaa…, nu ştiu, cred că e un ţânţar.

— Un ţânţar pe frigu' ăsta?! Eu nu pot să dorm de frig şi tu visezi ţânţari?

— Un Aedes aegypti polare. Adică ţânţar polar, dragă.

— Las-o ncolo cu prostiile**,** că nu-mi arde. Cum Dumnezeu să fie ţânţari la Polul Nord?!

— Păi aia e, că nici nu sunt. Acesta-i singurul exemplar, eu l-am descoperit şi botezat. Şi ţi-l dedic ţie; din dragoste. Nu ştii nimic... *Cam proaste femeile astea...Tot nu reuşesc să adorm. Îmi vine să mă piş. Nu mă duc, o să-mi fugă somnul. Arunc un ochi spre cadranul fosforescent. Q et Q, o sută zece lei, luat din gara Sinaia. Patru jumate. N-a sunat.*

***

O pocnitură şi instantaneu o arsură. Ochii i se împăienjenesc. Prin faţă îi trec secvenţe răzleţe. Un amalgam. „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!…", „Spuneţi**,** tovarăşe Pîrvulescu, cum faceţi dumneavoastră de râs partidul nostru…", „Unde-s calapoadele?", „Priviţi înainte, tovarăşi…", „Haai la lupta cea maaare, rob cu rob să ne…", „Jos imperialismul!…", „Vom face…", „Dragi tovarăşi şi pretini…", „Vom da…", „Maistore, uite aici pingeaua. Am decupat-o…", „Activitatea trădătoare a lui Gorbaciov…", „Pasărea cu clonţ de rubin, S-a răzbunat…, iat-o, s-a răzbunat… Nu mai pot… s-o mângâi… M-a … strivit… Pasărea… cu… clon… de… ru…".

Cade. Cîteva picături colorează zăpada. Picioarele îi tremură convulsiv…

***

O cioară mai curajoasă a coborît lângă hoitul în palton, cu cămaşă albă şi cravată. Se învârte puţin, îl cercetează şi apoi urcă pe el. Adună lacomă aşchiile de carne. Prinde curaj şi ciuguleşte ochiul stâng. Se apucă să lovească cu ciocul în tigva care mai era caldă. Sună a gol. Nu renunţă. O uşă trîntită şi nişte voci răstite. Pericol! Îşi ia zborul speriată. „Am zis să curăţaţi armele alea'n p... mea, io cu cine vorbesc?! La şi jumate le verific!". Se roteşte de cîteva ori. Alarmă falsă. Mai face un ocol şi coboară din nou pe mortăciune. Creierul e dulce. Atrasă de ospăţ, mai vine una.

— Băăăăi, aduceţi ceva, să-i acoperim p-ăştia, că-i mănâncă ciorile. Pînă diseară când vin ăia cu elicopteru', nu mai rămâne nimica…

— Lasă să-i mănânce. Asta merită, lua-i-ar dracu! Mă doare-n cur de ei.

— Eşti prost bă, n-o să avem ce preda la ăia, la Bucureşti. Şi vin şi cu televiziunea.

Lasă jos cu grijă pistolul mitralieră şi ia o piatră ovală de lîngă bordura proaspăt văruită. Fixează linia de ochire cu mîna stângă, o duce pe dreapta-n spate, cât îi permite încheietura braţului şi îşi ţine respiraţia. Aruncă şi nimereşte drept în capul uneia dintre ciori, pe care-o dă cu picioarele-n sus. *Obiectiv lovit. Ce pizda mă-sii, doar am fost cel mai bun la grenăzi din tot plotonul... „Felicitări, fruntaş Ilina!" „Să trăiţi tovarăşe colonel; servesc patria, ce dracu'…*

Fără vreun cuvânt, soldatul Mihai Popescu, plutonul trei, grupa a doua, aruncă ţigara fumată doar pe jumătate, o ia la fugă pe scări, intră în dormitorul companiei, se opreşte în dreptul fişetului personal, dă jos sacul de alarmă, scoate foaia de cort, îl pune înapoi la locul lui şi coboară treptele în viteză. Dă un şut la cioara moartă care zboară doi metri mai încolo şi în grabă, desface prelata murdară de noroi uscat cu care acoperă cele două stârvuri. *Ale dracului ciori, deja le-au ciumpăvit!…*

Aşa e el, tot timpul a fost un sentimental.

Şi mai vine şi Stănculescu după ele!...

CLAUDIU ROBERT TOMA

VÃLURI

Oricât ai pricepe, ceva s-a pierdut.
Cuvintele,-n frigul de-afară
Se-nghesuie sprinten, bolnave de lut.
Iubirea-i o umbră fugară.

Vrei chipul, şi chipuri se schimbă mereu.
Vrei miezul, şi zvonuri te-mbie,
Iar lacoma fiară, ucisă cu greu,
Pândeşte, la oră târzie.

POTIRUL

Potirul după care tânjeşti
e tot mai departe

îţi rămân doar frântele cercuri
si pârghiile pătate cu sânge

cântecul îndelung aşteptat
se tulbură de pielea rece
a întrebărilor.

AŞ VREA

Aş vrea să pot urmări
firele nevăzute ale paşilor noştri
să aţipesc lângă tulpina unei flori
să mă soarbă o frunză în verdele ei neţărmurit
să nu pot numi
să nu pot arăta
să fiu gândit şi visat
să mă risipesc în azur
să fiu respirat ca şi cum
s-ar zămisli prin mine ceva.

VINO

Vino cu mine şi lasă-ţi
eşarfele negre
este timp să iubim

lasă-ţi pianul şi vino
e-un cântec străin

vino cu mine şi lasă-ţi
livezile fără de seve

este timp să iubim

depãrtãrile-s rumene
e o tânjire de clopot
aieve.

INERŢIE

Clipă de clipă ţi se macină
razele
eşti fără să fii

liniştea ta e o pradã râvnitã

în pânza strigătului tău zac măruntele
vietăţi ale zilei

cu tine însuţi rămas
imaginea ta se prelinge fără odihnă
străină de tine
de propriul tău pas.

CLIPA DINTÂI

Fiinţele îndrăgostiţilor
se mistuiau
sub stropii de ploaie

tăcerea lor încă vibra
de-ntâiul sărut

se întâlniseră
dincolo de toate-ntâmplãrile
captivi osteniţi
ai unui cerc nevăzut.

CRÂMPEIE

Glasurile copiilor se risipeau
la orizont pâlpâia o rugină
cuburile zilei se isprăviseră

văzduhul era greu de miresmele
atâtor iluzii

aş fi vrut să fiu povestit
să înţeleg dintr-o simplă privire

aveam o iarbă doar pentru mine
veştejită fără de veste

adunam îndepărtatele aşchii
ale unui cântec mai vechi.

TAINĂ

Sunt eu însumi şi sunt
altceva
înlăuntrul privirii tale

grija ta pentru mine
îmi adaugă trepte

când mă-ntâmpini în prag
clipa zvâcneşte
albastru şi cald

soarele e ciuntit dacă nu te arăţi
sunt liber şi totuşi mereu prizonier

odihnă găsesc în răcoarea
cuvintelor.

SOMN

Rămâne doar coaja crăpată
A zilelor, fără de tine.
În zid e-o spărtură şi iarăşi un zid
Se-arată, şi iarăşi un zid.
De când ai plecat,
Se strânge noroi în ceasornic.
În oase-i un cântec
De greieri.

STRIGĂTUL

Strigătul de zid se frânge
Şi cămaşa soarbe sânge.
Totul pare, de departe,
Împletit din fire moarte.
Îmi e dor de vorbe clare,
De cădelniţă şi floare,
Şi nu aflu nicio scară
Înlăuntru, înafară.

DORINA ŞIŞU *(Irlanda)*

Blestemul faraonului Khufu

M-am oprit la Marea Piramidă din Gizeh să-mi trag sufletul. Soarele ardea până la sânge. Trebuia să ajung la Barca Solară să mă întâlnesc cu prietenul meu Khufu, pentru a ne povesti ultimii cinci ani din viață. În urmă cu cinci ani, tot aici, rezemați de Keops, ne legam jurăminte. Am rătăcit prin lume atâta vreme doar să vedem ce văd alții și să simțim într-o clipă durerile lor. Nu știu dacă a meritat. Dinspre vest, aerul aducea ceva mister din șoapta Nilului.

- Hei, prieten bun, mă aştepți de mult?
- Hei, Khufu, bătrâne, pot spune numărul zilelor, dar mi-e că te vei crede prea tânăr și răbdarea de-a împărtăși cu mine drumurile tale, se va pierde.
- Arăți mai tânăr decât mine, scumpe Dasirius, deși au trecut doar cinci ani.
- Să ne așezăm la locul nostru. Să ne așezăm pe latura secretă, acolo unde ochiul liber nu străbate și să începem călătoria printre cei vii.

Faraonul era tot timpul cu zâmbetul pe buze. Iubeam lejeritatea lui și încercam să fac întocmai,

dar observam cum zâmbetul meu arăta mai degrabă a plâns, așa că am rămas la felul meu de-a fi.

- Spune-mi tu, Dasirius, ce-ai văzut în cinci ani de când ne-am despărțit?
- Of, haină trebuie să-mi fie inima, scumpul meu faraon, dar săgețile prin care am trecut nu aveau vârfurile date prin miere, ci prin otravă umană, de aceea te rog să mă ierți dacă vei auzi lucruri îngrozitoare, dar trebuie să le mărturisesc.
- Cred că am petrecut împreună aceeași lume. Și poveștile mele sunt triste. Vei vedea!
- Khufu, deși lumea trăiește, totuși ea moare. Se moare prin prisma întrebărilor, drept pentru care eu mă minunez de îndrăzneala lor. Omul se întreabă pentru ce trăiește, dar nu știe să trăiască pentru că așa i se cuvine. Dacă are iubire, nu-i de ajuns. Caută în neștire supremația totului. Dacă are fericire, nu-i de ajuns. Caută prin versuri porți de scăpare. Un fel de evadare în rău. Dacă are răul, vrea alinare. Deși alinarea o primește, el plânge în continuare. Spunând că-i trist și sufletul îl doare, caută iubirea iarăși, deși aceasta-i plânge la picioare. De ține-n mâini o piatră prețioasă, el spune că timpul nu-i ajunge și piatra lui e fadă, că parcă alta strălucește și mai tare. Dă drumul pietrei și sigur ea se sparge. El pleacă după alta, avid s-o cucerească, dar strălucirea ei nălucă se numește.
- Ce spui e trist.
- E mai degrabă prostie omenească. Viața lor nu știu s-o prețuiască, iar zeii se vor mânia pe slăbiciunea, vrăjmășia, mojicia, infamia, urâțenia tuturor acestor lucruri în care omul a

investit, cu bună știință, prostia. Pe culmile vieții el se întreabă de moarte. Tu ce ai întâlnit, drag Khufu?

- În gândurile mele nu ascund nimic, voi spune tot ce-am întâlnit. Înțelepciunea-i a zeilor născare, eu n-am văzut ființă să-i placă viața simplă și nici să prețuiască moartea, precum și tu ai spus. El agonisește ura. Învață din minciuni. Își face zestre-n casă și fură de la mulți, dar nu-i ajunge și crede că a ucide-un semen e fapta ce i-e dată s-o trăiască. Am întâlnit săraci mai buni decât poeții.
- De ce spui asta?
- Pentru că ei nu știu că firea-i schimbătoare. La masa lor am stat chiar de era săracă, dar nu s-au plâns decât de viață, că e scurtă și nu ajung să vadă vreo faptă mare. Cereau mereu iertare zeilor. Credeau că-s vinovați de sărăcia lor, sărmani ai vieții lor... Păcat că-s foarte mulți și prea cuminți. Am întâlnit și filosofi. Poate prea mulți. Ei cercetează totul, dar n-ajung la nimic. Se-ntreabă ce e viața și născocesc răspunsuri. Vorbesc de moarte, de iubiri, de rațiune, dar ei nu cred în aste lucruri. Sunt patimi peste tot și totul e o boală. Ce-i de făcut? Într-o noapte cu lună plină, eram la marginea unei așezări, nu departe de aici. Am intrat în mințile lor, pe când dormeau, și le-am arătat moartea.
- Cum așa?
- Dasirius, moartea pe care le-am oferit-o este de fapt inversul supunerii lor. La cum s-au supus în timpul vieții pe care au scârbit-o, acum nu le este cunoscută îngăduința. Murind din moartea lor vor învia. Chipul lor nu va cunoaște întrebarea. Pustiiți de restul lumii vor fi pe veci. Acesta e blestemul înainte de ultimul meu drum. Aceasta e o taină, Dasirius. Nu vreau să împart lumea în două, așa cum este treapta pe care ne odihnim acum.
- Blestemul tău este de fapt un dar. Le-ai favorizat soarta. Sau moartea?
- Nu există soartă. Sunt născociri umane. Așa se odihnesc ființele slabe, spunând că soarta-i vinovată, nu ele. Ah, mare-i scena lor și mare mi-e mâhnirea!

Am tăcut amândoi răpuși de lume.

DRAGOMIR IGNAT

LOLI - SAU SCRIITURA COMPLEXĂ

Mărturisesc că nu am cunoscut proza lui Mihai Ganea, scriitor român născut în Baia Mare, dar rătăcitor prin ţară, pe unde l-a purtat profesia de medic chirurg. Ca poet m-a convins că scrie o poezie aparte, cu tematică lirică livrescă, uneori mai puţin accesibilă lectorului comun. Impresionează prin ilustraţiile muzicale, creaţii proprii, cu care îşi însoţeşte poemele atunci când le prezintă public. La cald, (ieri am terminat lectura lui Loli), îl creditez pe autor ca prozator format, dar la fel ca în lirică, unul atipic. Loli, bildungsroman, jurnal, proză de sertar, confesiune sau rechizitoriu sever al comunismului românesc, surogat adus la noi de oameni străini de neam şi ţară, pentru că e inexact să susţii, mai ales în zilele de azi, că el ar fi venit numai pe tancurile sovietice. Mai degrabă câte ceva din toate cele mai sus enumerate. Eul narator, Nicolae Ganea se naşte în sudul ţării la Olteniţa şi copilăria îi este marcată de prezenţa mamei, femeie simplă, pentru care virtuţile morale sunt mai presus de bogăţiile materiale, iar credinţa în dreptatea celui de sus, reper de căpătâi. Personalitatea ei îşi va pune amprenta şi pe comportamentul fiului şi nu la modul cel mai benefic. Viitoarele sale ezitări şi oscilaţii comportamentale, ca şi refuzul luptei până la capăt care duce la resemnare, de la copilăria timpurie i se trag. La şcoală, dând ascultare îndemnurilor materne, se dovedeşte elev sârguincios. Se perfecţionează în arta lemnului, dar i se pare că nu e destul. El se vrea în rândul intelectualilor, al funcţionarilor publici, care nu sunt plătiţi săptămânal, ci iau salarul lunar. Pentru aceasta va părăsi sudul, înscriindu-se la şcoala tehnică superioară din Baia Mare. Ghinionul face să îl întâlnească aici pe un oarecare profesor inginer Marin, spaima şcolii, care a făcut ca din patruzeci şi patru de elevi înscrişi, să termine după trei ani abia unsprezece. Printre ei, cu mari peripeţii şi sacrificii şi Loli sau Culaie. Prezenţa lui Marin îl va urmări şi în carieră, atâta timp cât va fi în Baia Mare. Aventura profesională este la fel de sinuoasă. Se încadrează în Baia Mare, apoi are aventurile Roşiei Montane, a Sibiului, a capitalei, a reîntoarcerii în Maramureş, la Borşa şi apoi la Ferneziu. Peste avatarurile profesionale cu suişuri şi coborâşuri se suprapun complicaţiile survenite datotită geloziei atroce a primei soţii, Viorica, femeia de care s-a despărţit după optsprezece ani de chin familial. Comportamentul ezitant îl predispune la gafe. Se înscrie în rândurile comuniştilor, chiar dacă o face prin efectul de biliard, fapt care-i va aduce promovarea. Vezi ascensiunea la Agrofruct, dar şi deziluzia, pentru că a intrat nepregătit într-un mediu de hoţie organizată, pe care încercând să-l asaneze, va claca, fiind eliminat

din sistem. Deziluzia cea mare pentru Nicolae Ganea este însă cea cauzată de comportamentul comuniştilor în care, în naivitatea sa, a crezut sincer. De aici întoarcerea obsesivă din însemnările de jurnal, la mustrarea inginerului Ionescu, „eu te-am băgat în serviciu şi tu te-ai dat cu comuniştii". Ei i-au luat casa şi l-au trimis la bloc, în apartamentul cu linoleu pe jos, cu lipsa apei la robinet, cu locatari care acceptă traiul în promiscuitate. Discuţiile cu şeful de scară şi cu vecinii se cantonează în sfera restanţelor la taxe, a curăţeniei pe casa scărilor, iar când e vorba de femei la adulter, cine cu cine se mârleşte şi la alcoolism. Nu de puţine ori se ajunge la conflicte şi răfuieli cu forţa pumnului. Nici în viaţa familială Nicolae Ganea nua are motive de bucurie sau de laudă. Mihăiţă, fiul cel mare, are o tinereţe aventuroasă, termină totuşi liceul şi după paisprezece ani facultatea de medicină. Sub influenţa maică-si, va avea faţă de tatăl său un comportament distant, aproape ostil. La venirile sale din Tecuci nu-l vizitează, preferând să doarmă în alte părţi. Repetă însă în planul căsniciei gafa tatălui, căsătorindu-se cu Nina, fată simplă, cu şapte clase, căreia, în postura de soţie de medic, i se urcă domnia la cap. Fiul lui Nicolae cel mic moare în condiţii misterioase, probabil ucis de miliţie sau de securitate. Pentru a-l ţine lângă ea, Nina îi toarnă lui Mihăiţă patru copii, apoi începe să-l terorizeze cu gelozia sa. Soluţia finală va fi divorţul şi căsătoria cu Livia, o ingineră petrolistă. Să nu uiutăm că Nicolae Ganea îşi scrie jurnalul la vârstă înaintată, la 75 de ani, când starea fizică începe să-i creeze probleme. El scrie de fapt ceea ce nu poate vorbi, pentru că pereţii au urechi şi geamurile ochi. Mărturiseşte că scrie cum se pricepe, corecturile ortografice urmând să fie făcute de cei care-i vor citi probabil caietele. Frica de securitate devine paralizantă, experienţa a două luni de puşcărie îl îndeamnă la prudenţă. În două rânduri, de teama unor presupuse repercusiuni, îşi distruge caietele cu însemnări. În plus, scrie sub teroarea obsesiei, fetele din a doua căsătorie îi crează necazuri prin alcoolismul şi traiul depravat la care au ajuns. Lia rămâne gravidă, e denunţată de Mihăiţă şi trebuie să se mărite cu ţiganul Ciucur Dumitru, care o bate şi o batjocoreşte, până când o abandonează în favoarea altei femei venite din sud, care a lăsat acasă patru copii şi a venit în Baia Mare să mai despartă o familie. Mediul în care trăieşte Nicolae Ganea mereu apăsat de lipsa banilor, de sărăcie şi nevoi, este unul abject şi lipsit de orizont. Istorisirile pot continua cu părerile lui Nicolae Ganea despre situaţia politică internaţională, fuga lui Pacepa, ştirile de la Europa Liberă, evenimentele interne de la Braşov din ‚87.Observaţiile sale sunt de bun simţ, purtând pecetea percepţiei omului simplu.Încet, încet ne apropiem de evenimentele din ‚89, precedate de perestroica lui Gorbaciov şi de modificările politice din Europa de est. Condeiul lui Nicolae Ganea slăbeşte, ca şi mâna care-l poartă. Sprijinul său la senectute rămâne Lenuţa, care înţelege să se sacrifice pentru a menţine cât de cât pe linia de plutire o familie în derivă. Resemnarea şi gândul la viaţa de dincolo pun stăpânire pe eul narator.

O primă observaţie stilistică este că autorul lui Loli refuză proza elaborată. Lipsesc descrierile, lipseşte limbajul aluziv sau metaforic. Textul nu este nici un jurnal elaborat după canoanele ştiute, cu exacerbarea persoanei naratoare, dimpotrivă, Nicolae Ganea este necruţător cu sine, dar şi cu ceilalţi. Observăm aici detaşarea autorului faţă de text şi personaje. Eul narativ cu cât înaintează în vârstă, cu atât îşi evaluează trecutul mai lucid. Nu lipsesc din însemnări unele expresii licenţioase, dar ele sunt fireşti în mediul descris. Structura narativă aduce aminte de Soljeniţân, de Paul Goma, dar are amprenta tuşată de autor a rezistenţei româneşti împotriva ororilor comunismului. Ura faţă de Cezar şi soţia sa, doi analfabeţi ajunşi în vârful piramidei, se regăseşte în fiecare pagină. În final aceeaşi întrebare, roman, jurnal personal, invectivă împotriva comunismului românesc? Toate la un loc? Şi în acelaşi final deschis, iertarea creştinească pe care eul narator o dă deopotrivă prietenilor, familiei, primei soţii care i-a oprit ascensiunea, dar i-a şi salvat probabil viaţa opunându-se mobilizării sale pe front, copiilor şi nepoţilor, dar mai ales duşmanilor. Perfect cunoscător al mediului ostracizant comunist, Mihai Ganea, care-şi semnează romanul cu pseudonimul Iagan

Ameih, este obligat să depună în continuare mărturie scrisă despre ororile lui, pentru a nu mai fi repetate de viitoare regimuri totalitare. Este evident interesul cu care aşteptăm viitoare mărturii.

EMANUEL POPE *(Anglia)*

Bărbatul

Bărbatul pe care l-am vândut azi în piaţă ar fi împlinit peste două zile 46 de ani.

Soarele ardea teribil şi pe autostradă exasperat am oprit să comand o îngheţată la un McDonald's. Atunci el a început a-mi povesti câte ceva despre hoby-urile sale, despre unele călătorii înfăptuite şi despre altele numai visate. o sumedenie de nume exotice, apoi despre prietenii săi şi despre o casă aflată undeva în valea unui sat de munte cu puţini locuitori pe mp. Fuma mult dar nu regreta. I se-ntâmplaseră destule lucruri ciudate în viaţă şi inevitabil în timpul discuţiei şi-a amintit şi două-trei momente din copilăria sa. Sub presiunea acelui aer înăbuşitor îngheţata începuse a se topi şi o parte mi se scurgea acum pe mână într-un mod neplăcut. Omul povestea în continuare liniştit si eu doar îl aprobam când şi când. La un moment dat chiar mi-a zâmbit cu o anumită duioşie. Asta mi-a plăcut. Avea curajul de-a mă privi în faţă. Apoi a adus vorba despre ultimele sale neplăceri, despre o fostă soţie, neamuri proaste şi aşa mai departe. Dar n-a insistat şi când m-am ridicat şi-a stins politicos ţigara.

Din acel moment a mai durat un ceas. Când am ajuns străzile oraşului erau toate pustii, doar târgul fremăta de viaţă cu o mulţime de cumpărători. Pe mulţi îi cunoşteam şi cu toate astea am negociat foarte puţin. În timp ce număram banii bărbatul n-a scos un cuvânt. Sta pe vine cu spatele pieziş rezemat cumva de tăblia rece a tarabei.

....

Când am virat să pot ieşi din parcare, în ciuda ambalării motorului, un zgomot înfundat venind dinspre piaţă a deschis portiera şi s-a aşezat pe locul rămas liber. Si asta a fost tot.

din volumul ‘’Colecţii de vitalitate’’, Iaşi, 2015

EMANUEL STOICA *(Suedia)*

Afaceri de suflet

-Fragment-

Gracias, mormăi Nelu cu jumătate de gură, după ce chelnerul îi aduse încă o halbă. Privi chiorâş către spuma lipită de buza cănii. O bere de calitate ar arăta mai bine cu un guler gros, ai avea timp să-i simţi şi mirosul înainte să-ţi ude gâtlejul, gândi. Cârtise fără rost, se vede. Ca şi când l-ar fi pedepsit pentru îndrăzneală, chiar în clipa aceea, un junghi tăindu-i spinarea îi aminti de doamna Fermina, proprietăreasa. Se împotrivi, trăgându-şi umerii înapoi şi îndreptând o cocoaşă închipuită. Părea greu să ceară socoteală altcuiva pentru neplăcerea lui. Dar era oare cineva vinovat că aşteptase aproape o jumătate de oră, aplecat, cu ochiul lipit de gaura vizorului să plece cotoroanţa de la uşă? Trebuia să-şi dea seama că o să se întâmple şi asta, odată.

O singură zi, atât întârziase cu plata chiriei. Nu, nu banii erau problema. Nu acum. Gândul că va întâlni din nou privirea acră a femeii îl făcuse să amâne întâlnirea. Parcă nu l-ar cunoaşte! Nu-i făcuse niciodată necazuri.

Madam Fermina, cum s-ar zice, avea două coaste de drac. Îl mirosise. Cum altfel, să zăboveşti atâta timp în faţa unei uşi de după care nu răspunde nimeni? Mâine! Mâine, mă duc la ea. Îi spun, cucoană, de luna viitoare îţi trimit banii prin poştă, cu plic recomandat, ca să nu mai avem discuţii. Şi cu asta, basta! Bună idee! De ce nu mi-o fi venit mai repede?

Aproape fără să-şi dea seama, rostise întrebarea cu voce tare. O privire în jur îl linişti. Găsi apoi de cuviinţă că e mai bine să-şi oprească vorbele piperate care-i veneau pe limbă în vecinătatea unor astfel de gânduri, dregându-şi vocea. Îşi răcori sufletul cu o înghiţitură de bere şi, după ce îşi răsuci satisfăcut mustaţa, desenă cu degetul un chip zâmbitor pe roua care acoperise cana de sticlă. Acum putea să-şi aprindă liniştit o ţigară. Ei, nici chiar foarte liniştit pentru că nu se obişnuise cu lipsa scrumierelor. Şi trecuseră atâţia ani! Un fel de vinovăţie îl trăgea de mânecă ori de câte ori lăsa scrumul ţigării să cadă la voia întâmplării, chiar şi afară, pe la vreo terasă. Nu-i vorbă, pe timpuri, când se mai putea fuma în restaurante, tot la aer liber îi plăcea să-şi stingă dorurile cu un ţap de *Mahou*. Ţap, vorba vine. *Una hara***,** halbă serioasă, în toată puterea cuvântului, e de două ori mai darnică decât ţapul de acasă. Degeaba, lui îi plăcea lui să se audă spunându-i aşa, ţap.

Mă duc la un ţap, îi aruncase peste umăr, vreo doi ani la rând, vecinului Jose, doar ca să-l vadă ridicând din sprâncene. Tare mult îl mai distra să vadă cum i se aşează mirarea pe faţă!

Toate bune şi frumoase până când într-o zi, pe vremea fiestelor, în toiul petrecerii, se întoarse roata; Cobora pe Calle Juan XXIII, tocmai trecuse de Calle Cruz...

Încă un sap! Mai vreau un sap, îi ajunse la urechi o voce cunoscută. Hărmălaie şi râsete, dincolo de grilajul unei uşi uitată deschisă. Bărbatul care vorbise ţinea un deget sub nas. Cealaltă mână - sub cămaşă, cu pumnul în chip de burtă. Vecinul! Pricepu repede că gluma i se întorsese împotrivă.

Vorba lui nu mai era o noutate nici măcar pentru amicii lui Jose, de la *Peña Taurina „El Barranco”.*

Arganda asta parcă s-ar fi umplut cu babe bârfitoare de pe la noi din sat, grăbi Nelu pasul, nădăjduind că nu-l văzuse nimeni. Şi parcă în clipa aceea Jose aducea cu Grigore al lui Fleaşcă, văcarul satului, gândise. Numai ăsta-şi bătea joc aşa de popa, pe vremuri, când uita să plece de la MAT.***(*1)*** Bată-te cucu', să te bată, Jose!

Pe vremea când la *Cien Montados* halba de *Mahou* nu costa un Euro şi jumătate, lucrurile stăteau altfel. Stai puţin, când s-a petrecut tărăşenia, plăteai cu pesetas. Şi *Cien Montados* nici nu era la colţul străzii. Ori să fi fost? Cine mai ştie? Erau timpuri frumoase şi atunci. Iar muşteriii restaurantelor de pe Calle Maria Zambrano, ce-i drept, nici nu se gândeau prea mult când băgau mâna în buzunar. Aici, între Avenida del Ejercito şi Calle Misericordia, găsise o reţetă bună pentru suflet, dacă nu-l strângea portofelul. Îi plăcea să-şi dezlege gândurile şi să vadă lumea netulburat, cu alţi ochi. Asta, dacă lumea nu i s-ar fi arătat câteodată mai mică decât ar fi crezut, la fel ca în ziua aceea blestemată. Şi-o amintea mai ales când avea visul...

Visul acela începuse să-i nenorocească nopţile. Ciudăţenie ca asta nu i se mai întâmplase. Dacă, Doamne fereşte, mintea i-o luase razna? I se năzăreau în somn lucruri care nu-i plăceau; arşiţa care-l strivea, măslinii plângând pe buza dealului şi ţipând după ajutor dar mai ales, zădărnicia cu care încerca să se apropie de ei. Îi fugea pământul de sub picioare. Alerga să ajungă la copacii chinuiţi. Atunci, culmea spre care îşi îndrepta paşii părea tot mai mare şi mai mare, creştea. Ba nu, îşi întindea pielea. El, orice ar fi făcut, rămânea pe loc. Drumul se arăta duşmănos, îşi încreţea chipul, îi punea în faţă lucruri de care să se împiedice, parcă i-ar fi citit gândurile. Îşi dorea măcar calea să fie netedă, ca şi cum asta l-ar fi ajutat. Pentru o clipă, dorinţa căpăta chip, voinţa îi era ascultată. Cărarea i se înfăţişa lină, curată. Doar pentru o clipă. Nu putea să-i poruncească mai mult. Amintindu-şi că a mai fost aici, că se zbate într-o nălucire, drumul se urâţea şi mai mult. Măslinii cu chipuri încărcate de suferinţă îşi ridicau crengile spre cer, strigându-l. Ajută-ne, vino mai repede!

Sigur, despre toate acestea n-ar fi vorbit cu nimeni, nici în ruptul capului! Ce, să se bucure unul sau altul, să creadă că e dus cu pluta? Oricum, nu i-ar fi păsat nimănui de unde venise zbaterea asta. Da, fusese şi el un peşte pe uscat...

Să crezi aşa ceva, acum, despre Nelu? Nici vorbă! Bine, în zilele acelea avea alte bătăi de cap. Bătăi de cap, zic? Poate bătălii! Să fim noi sănătoşi, de câte ori îşi chinuise el mintea cu felul în care avea să pună pe masă o coajă de pâine!

Dar dacă i-ar pomeni cineva că trecuseră săptămâni bune de când nu apăruse nimic serios de lucru? Era şomer. Tocmai atunci o întâlnise de trei ori, pe stradă, ca şi cum i-ar fi dat târcoale. Pe cine? Pe madam Fermina! Se apropie sfârşitul lunii, nu uitase ea să-i amintească, scormonind frământarea care-l măcina.

Socoteala e simplă, nu pot să scot din piatră seacă cincizeci de mii de pesetas pentru zgripţuroaică. Nu poate fi mai rău de-atât fără banii de o bere, hotărî poposind pe strada unde credea că se va pricopsi cu gândul care să-l scoată din bucluc. Da, i se păruse că poate găsi alinare aici. Şi zău, nu-i ardea de palavre în clipa în care simţi că o voce piţigăiată se prăvăleşte asupra lui...

- Ce faci Nelule, le luaşi pe toate la rând? Te văzui mai devreme în partea cealaltă, la Cervantes. Care are bere mai bună? Sorin, cunoştinţă veche, piază rea, îl lua precaut la rost.
- Alţii merg la club, eu merg la coana Maria, răspunse scurt, ştiindu-l dornic de vorbă lungă.
- Care coană Maria, frăţioare, că nu auzii de ea ?
- Coana Maria, a lu' Zambrano. Ce, nu ştii să citeşti nici măcar pe ce stradă îţi bei minţile?
- Care minţi, frate ? Eu, vorba lui Juanito, când n-am bani parcă mi-s şi prost.
- Care Juanito?
- Juanito, nu-l ştii? Juanito, ăla slab şi pletos, care fu şofer la ştabi, la unu' care era secretar de partid pe vremea lui Ceaşcă, ***(*2)*** preşedinte de judeţ, cam aşa ceva...
- De ce nu spui aşa, să ştiu că e de-al nostru? Îl cunosc. Am lucrat cu el anul trecut, la o casă. Rar, aşa meseriaş priceput la gresie! Dar ăsta e om serios...
- Adică eu nu sunt serios, Nelule ?

- Ştii, cu mine nu ţin figurile astea. Doar nu ţi-au murit lăudătorii şi vrei să te laude Nelu! Mă supăr când cineva încearcă să-mi lase urme de cataramă în frunte...
- Ei, credeam şi eu că o vorbă bună poate îmi mai răcoreşte obrazul. Încă mă mai arde scatoalca aia pe care mi-o dăduşi, cu juma' de an în urmă. Ai mână grea, de parcă ai lucra în construcţii...
- Hai, a trecut. Ce vrei, să-mi cer iertare toată viaţa pentru o prostie? Uite, o bere pentru tine, înainte să mă mut la altă masă. Ori, o sangria?
- Nu pot să uit mâţa aia, cât trăiesc!
- Să ştii că am avut şi eu pisici dar nu le-am luat la şuturi niciodată. Un cârnat furat de o şireată din astea, nu e un capăt de lume. Poate că pe la voi prin sat nu ştiţi să aveţi milă şi de animale...
- Ba avem, cum să nu, suntem miloşi, mai ales cu oamenii...
Pe la patruzeci de ani, Nelu descoperise că viaţa e atât de scurtă încât nu merită să o trăieşti cum vor alţii dar nici să-ţi pierzi timpul explicând cuiva cu urechile astupate cum să-şi poarte povara. Chiar şi aşa, se trezi că înfruntă din nou o dorinţă ciudată gâdilindu-i palmele. Credea că învăţase să ţină în frâu diavolul acesta care, iată, nu-i dădea târcoale pentru prima oară în prezenţa lui Sorin. Se strădui să rămână calm:
- Mâna care se ridică peste femeie, copil şi animal nevinovat se usucă. Mama, fie-i ţărâna uşoară, mi-a spus asta.
- Dacă-ţi fură mâncarea, nu e animal nevinovat.
- Sorine, tu crezi că pisica aia s-a gândit că face un lucru rău când şi-a potolit foamea?
- Nu ştiu, Nelule. Dar tu crezi că eu am făcut ceva rău când m-am gândit că am muncit pentru mâncarea pe care mi-a spurcat-o?
- Sigur că nu. Dar tot e păcat. Eu cred că ţi-am greşit, mânat de gândul că te-ai purtat cu animalul ca şi cum ar fi fost la fel de deştept ca tine.
- Adică recunoşti că ai greşit.
- Da. Nu trebuia să te lovesc. Dacă erai mai puternic, poate că nu-mi părea rău. Am fost un prost.
- Adică vrei să spui că...
- Las-o baltă!
Cum să afle zăpăcitul ăsta că tocmai datorită unei pisici vorbea acum cu el? I-ar fi scos poveşti. Mai bine, nu, îşi zise măsurându-l din cap până la picioare. Pisoiul acela de pripas, peste care dăduse pe vremea când privea în sus spre vârful ierbii, îl însoţea peste tot, chiar şi prin verdele fără sfârşit din care muşcau coasele oamenilor mari. Cu el se juca atunci când, de neunde, apăruse un şarpe. Mâţa se zburlise către el. A jelit-o, aşa, ca un copil, o săptămână. Dăduse peste o viperă.
- N-ai înţeles nimic, nu-i aşa? Întrebarea pogorî fără veste dar cu patimă, de parcă bărbatul de lângă el i-ar fi ascultat gândurile. Îl privi cum ridică din umeri, cu gura deschisă, căutându-şi vocea pe undeva prin aer, ca şi când i-ar fi furat-o vreo muscă. I se făcu milă.
Aşează-te şi tu la masă, ca oamenii, îl îndemnă cu blândeţe. Şi, ce uşurare, când îi puse în faţă cele două halbe de care îi pomenise! Una cu bere, cealaltă - cu sangria. Îi citi în ochi mulţumirea iar asta era de ajuns.
Trebuie să mă întâlnesc cu cineva, găsi apoi, repede, un pretext să plece. Avea nevoie de un aer în care să nu-i tulbure nimeni minţile. Se îndreptă spre nicăieri.
Chiar şi când pleci aiurea tot ajungi undeva, îşi spunea, de când îşi făcuse obiceiul de a umbla haihui. De data asta nu ieşea la plimbare doar ca să-şi alunge plictiseala. Într-un fel, fugise. Paşii îl purtau singuri, aşa cum se obişnuiseră. O lua mai întâi, agale, pe Avenida del Ejercito. Mai mereu, aceleaşi feţe dintre cei cunoscuţi. Apoi, un fel de oboseală iar picioarele îl duceau către locurile unde i se părea că poate simţi mirosul ierbii, al pământului. Iacătă, plăcerea pe care n-ar fi bănuit-o vreodată! Ajuns pe la marginea oraşului, se trezea uneori vorbind singur. Păşea apăsat către celălalt capăt al Argandei del Rey dincolo de care îl aştepta o livadă de măslini. În locul acela, dintr-o dată, totul era altfel. Un colţ de umbră de sub streaşina căruia să priveşti lumea e de mare preţ. Acasă, lumea l-ar fi privit strâmb dacă ar fi umblat aşa, fără rost, pe la marginea satului.
Sub coroana unui copac pe care-l ochise de mai multă vreme aţipi. Nu pentru multă vreme. Vrăbiile îi dădură deşteptarea. Tolănit, le privi cum se agită printre crengi. Ce vor? Pesemne că au cuib aproape şi le-am speriat. Dacă şi vrăbiile sunt la fel, pretutindeni, darămite oamenii! N-o fi

având nici madam Fermina inimă de câine. Mai bine merg acasă şi... Acasă? Care casă? Bine, poate că nu va fi dracul chiar aşa de negru. Nici n-are cum să fie mai întunecat decât privirea Ferminei scotocindu-te prin buzunare!

Ultima oară, drumul spre oraş i se păruse mai lung. De astă dată, timpul i se înghesui într-un sac negru, ca şi gândurile. Nu-şi dădu seama decât în clipa în care, de peste drum, locul din care fugise de Sorin îi trăgea cu ochiul. Era liber.

Ziua de mâine să-şi poarte de grijă, hotărî. Cine n-ar fi făcut la fel? Moleşeala care pusese stăpânire pe aerul amiezii de iulie nu-i proorocea vreun motiv de tresărire. I se păru firesc să se bucure de ea descântând până la capăt un ţap de *Mahou*. Lucrurile se încăpăţânau însă, în ziua aceea, să fie mai complicate.

Nu trecuse mult de când se aşezase. Mai întâi, auzi zgomotul unei portiere trântite. Sunetul îl ajută să-şi dea seama că e o maşină scumpă. Bărbatul coborât de la volan, însoţit de un ciobănesc german, traversă strada şi se îndreptă fără grabă spre terasă. Alese cu grijă un loc ferit de soare iar animalul se întinse cuminte la picioarele lui, cu botul pe labe.

Câinele ăsta n-ar câştiga niciodată un concurs de frumuseţe, îl cântări Nelu cu privirea. Nu, nu e o jigodie. Se vede de la o poştă că nu-i pentru fleacuri, îi plac lucrurile importante. Dacă m-aş duce cu el în pădure, nu m-aş teme de lup sau de urs. Ia uite, ce figură serioasă are!

Bărbatului nu i-ar fi dat prea multă atenţie, dacă nu s-ar fi ridicat să-i ceară un foc. Îi citi gândul, chiar în clipa în care se îndrepta spre el cu ţigara în mână. Se scotoci prin buzunare, fără nicio grabă. Nu-i plăcea să-şi caute bricheta pentru tipi care, la umbră, îşi ascund ochii sub lentile fumurii.

- Mulţumesc, sunteţi foarte amabil, îşi făcu auzită vocea străinul, aruncându-şi atenţia în direcţia din care venise.
- Pentru puţin. Frumos câine, simţi Nelu nevoia să adauge urmărindu-i privirea.
- Da, a fost un câine frumos.
- Adică e bătrân? Mie mi se pare foarte frumos şi acum.
- Sigur, iar eu ţin foarte mult la el. Venim de la medic şi suntem puţin trişti. E bolnav.
- Îmi pare rău. Nu-i nimic, o să se facă bine. E o rasă puternică. Am avut şi eu unul, Doberman, cu mulţi ani în urmă. Mi l-a otrăvit un vecin. De supărare, nu am mai încercat să am altul.
- Asta ţi s-a întâmplat, probabil, înainte de a veni în Spania. Greşesc?
- De unde ştii?
- Accentul. La început nu mi-am dat seama dar, trebuie să recunosc, aud pentru prima oară că cineva otrăveşte câinele unui vecin. Aici, ar fi neobişnuit să ne răzbunăm pe animale, când ne certăm cu cineva.
- De-a dreptul, neobişnuit! La coride, am văzut numai sportivi prietenoşi...
- Prietene, îmi placi, se lărgi un zâmbet pe chipul ochelaristului. Eu nu merg la coride. Nu suport să văd sânge. Mă îmbolnăvesc dacă privesc animale care suferă.
- Nici eu nu am probleme la etaj, îndreptă Nelu un deget spre tâmplă. Nu judec pe nimeni, se grăbi să adauge. Îmi plac animalele. Suflete nevinovate, nu ca noi, oamenii.
- Crezi că animalele au suflet?
- Mi-ai spus că tu şi câinele sunteţi trişti.
- Dar e acelaşi lucru?
- Nu ştiu. Un om poate să mintă că e vesel sau trist. Câinele, nu.
- Cred că ai dreptate. Pot să stau şi eu la masa ta? Mi se pare interesant ce spui. Fără să aştepte răspunsul, purcese iar secunda următoare îl găsi aşezat.

În mintea lui Nelu se aprinse un bec roşu. Simţea că, exprimându-se, bărbatul din faţa lui realiza mai mult decât o simplă comunicare. Îl pusese în faţa faptului împlinit. Aşa ceva nu-i putea fi pe plac.

- Te rog să mă scuzi, nu m-am prezentat. Eu sunt Lucio.
- Nelu.
- Nelu? Sună foarte interesant, frumos, puţin ciudat pentru mine, dacă nu te superi.
- Ioan, Ionel, Nelu. Un fel de Juanito, în loc de Juan.

- Acum înţeleg.
Înţelegi pe dracu, gândi Nelu ascunzându-şi nasul în halbă. Ia uite, măi frate, nu-i place cum mă cheamă! Doamne fereşte! Ce-ar fi spus mama, Dumnezeu s-o ierte, dacă ar fi auzit aşa ceva? Cum adică, am un nume ciudat?
- M-am întrebat de multe ori dacă animalele au suflet. Mi-am pus întrebarea din cauza câinelui meu, îi intrerupse Lucio nedumeririle.
- Nu cred că găseşti răspunsul la mine.
- De ce?
- Dacă te-ai întrebat, ai un răspuns. Când te gândeşti la suflet, contează numai ce crezi tu.
- Dar dacă mi-a scăpat ceva?
- Nu m-aş mira. Ţi-ai lăsat câinele la altă masă, de vreun sfert de oră. Îmi spui că-ţi faci griji pentru sufletul lui. S-ar putea să-i fie sete, îşi aduse Nelu interlocutorul cu picioarele pe pământ. Direcţia spre care îndrepta ochelaristul discuţia începuse să-i dea dureri de cap.
Bărbatul aruncă nervos ţigara. Chipul îl trădase că e fâstâcit, pentru o clipă. Îşi reveni, cu repeziciune:
- Pilar, vino aici! Degetul arătător i se îndreptă spre pământ, în apropierea piciorului. Cu urechile ciulite, animalul se apropie, aşezându-se ca şi cum acela ar fi fost locul lui dintotdeauna.
- E femelă, se miră Nelu.
- Mi s-a părut că ţi-ai dat seama. Dar nici nu ai întrebat.
- Păi... nu avea rost. Se vedea că e câine, nu altceva.
- Şi acum e vreo diferenţă importantă ?
- Nu ştiu. M-ai lăsat să cred că e mascul.
- Nu m-am gândit la asta. Mă bucuram că o văd liniştită. Pilar are, uneori, dureri foarte mari. Are cancer.
- Nu se poate!
- Aşa am zis şi eu, când am aflat.
- Cred că ai medicamente pentru durerile de care pomeneai. Uite, ce cuminte e, săraca!
- Astăzi, nu a primit niciun fel de droguri. Mă mir şi eu, e prea cuminte. Ieri a fost neliniştită, toată ziua. Citeam în ochii ei, îmi cerea să o ajut. Nu ştiu dacă înţelegi, sunt un om sensibil, nu ştiu ce să mai fac.
- Bine, dar medicul...
- Nu o poate ajuta cu nimic. Va suferi, din ce în ce mai mult. O aşteaptă chinuri groaznice. Sfârşitul poate fi peste câteva luni ori, cine ştie, mai devreme.
- Nu ştiu ce să spun. Nu poţi să o abandonezi. Poţi doar să încerci să-i uşurezi suferinţa.
- Crezi şi tu că ar fi bine să se termine mai repede, nu-i aşa?
- Da, se grăbi Nelu să aprobe, uimit de propria-i îndrăzneală.
....
Un fel de tulburare îi cuprinse inima, în timp ce deschidea portiera maşinii. Se miră de el însuşi, de hotărârea pe care o luase. Îi trecu prin minte să renunţe. Prea târziu. Nu mai putea să dea înapoi. Până la urmă, nu făcea nimic rău. Scutea animalul de suferinţă, ajuta omul să scape de povară. Şi problema banilor era rezolvată. Îşi pipăi buzunarul. Iată, lucrul important la care trebuia să se gândească acum!
Doar respiraţia lui Pilar se mai făcea auzită, cu limba scoasă, pe bancheta din spate. De când porniseră, stăpânul ei nu scosese o vorbă, semn nu tocmai bun pentru sufletul lui Nelu. Încercă să-şi ascundă frământarea, făcându-se că plouă. Un fior îi traversă spinarea, observând uşurinţa cu care, în timp ce privirea îi era aţintită asupra drumului, ţinând o mână pe volan, noua lui cunoştinţă se aplecă să scotocească sub scaun, scoţând de acolo un pistol. Neliniştea îi fu potolită cu un zâmbet :
- Îl am aici, de câteva zile. Bagă-l în buzunar! Cred că ajungem repede într-un loc potrivit. Cartuşele sunt sub scaunul din dreapta.
Pipăi locul. Găsi o cutie. O ţinu ca prostul, în mână, la vedere, până când se opriră.
- L-ai încărcat?
- Ce?

- Îl încarc eu, dacă-mi dai voie.
- Încarcă-l tu!
- Mai întâi, trebuie să mi-l dai.

Ăsta e un film prost, cugetă Nelu în timp ce-i întinse arma. Părea că totul se petrece în reluare. În clipele acelea, aproape nimic nu l-ar fi putut convinge că până chiar şi culmea lângă care poposiseră era un loc pe care-l mai văzuse înainte. Cum altfel? Toţi coclaurii sunt, aici, croiţi din acelaşi aluat galben-roşiatic. Prin el, pietrele ţipă că sunt norocoase dacă şi-au găsit culcuş la umbra vreunui măslin răsărit pe vremea lui Don Quijote.

- Te rog, fă ceea ce ai de făcut, în partea cealaltă a dealului. Nu vreau să văd cum o împuşti. E prea mult, pentru mine.
- Hai, Pilar, hai cu tata, o îndemnă încetişor. Câinele îl urmă, fără să strunească lesa.

Glonţul chiui drăceşte. Răsucindu-se, sparse apoi trupul animalului şi scurmă prin carne. Orbeşte, îşi croi drum afară muşcând, lovindu-se de oase. Înghiţindu-l, ţărâna scheună, scuipă praf roşu.

Prin ochii lui Pilar, viaţa furată îşi privi cu mirare călăul, preţ de o secundă.

Doamne iartă-mă, şopti Nelu înainte să apese iar pe trăgaci. Închise ochii, gândind că lasă degetul să isprăvească singur fapta. Poc!

Un tremur uşor, aşa cum tremură picioarele câinilor când visează. Nu, nu se terminase. Cântări. Nu mai avea de ales. Mâna încleştată pe unealta morţii mai putea face o singură faptă bună. O săvârşi.

Zgomotul ultimului cartuş îi aduse un ţiuit în timpane. În chip ciudat, nălucirea din urechi îl făcu să simtă apăsarea liniştii din jur. Într-o secundă, vraja pe care o aruncase străinul asupra lui se risipi. Deşteptarea avu darul de a-i arăta o altă faţă a lumii...

Dacă ochelaristul vine de la veterinar, de ce nu l-a plătit pe el să facă treaba murdară? De ce s-a complicat? Gândul îi înmuie genunchii.

Băi frate, singur, pe dealuri, cu un pistol în mână, lângă un câine împuşcat! În ce dracu m-am băgat? Doamne iartă-mă şi ajută-mă să scap şi din asta, îşi recunoscu gândurile rostite cu voce străină.

Petecul de iad în sânul căruia păcătuise rânji, aşezându-i pe creştet un snop de jăratec. Uscat de viu, omul primi năpasta fără împotrivire, asemeni ierbii căzute sub coasă. Şi mâinile îi luară foc. Năuc, muta fierul dintr-o palmă în alta, în timp ce paşii îl purtară, tremurând, spre orizontul în spatele căruia făcuse revolverul să latre. Presimţirile i se adeveriră. Nici ţipenie, să-l aştepte! Lumea se făcu atunci mică, se chirci sub castronul acela imens de sticlă încinsă. Undeva acolo, înăuntru, se auzi urletul vinovatului.

Cei câţiva kilometri care-l despărţeau de oraş nu mai însemnau nimic.

....

*(*1).* **Acronimul MAT se referă la** *Monopolul Alcoolului şi Tutunului, înfiinţat în 1932. În România rurală, tavernele săteşti au continuat să fie denumite MAT pe parcursul perioadei socialiste chiar dacă şi alte unităţi, bodegi săteşti şi magazine au fost autorizate să vândă alcool. „Pleasures in socialism. Leisure and Luxury in the Eastern Bloc” Edited and with an introduction by David Crowley and Susan E. Reid . Northwestern University Press , Evanston, Ilinois, 2010.*

Cercuri vicioase

- Fragment-

Tâmplarul îşi petrecuse toată ziua acolo sus, călare pe hăizaş. Mâna stângă i se încleştase pe un ciocan. Puterea celeilalte palme i se înfipsese într-o teslă. Încremenise aşa de pe la jumătatea zilei. Fierăstrăul îi alunecase la mijlocul acoperişului. Ca şi când s-ar fi încăierat , tot aici, împrăştiate care-ncotro, alte unelte aşteptau pe trambulina aceea a drumului dintre cer şi pământ. Gândurile omului care le folosise erau departe iar trupul lui gârbovit nu reuşea să ascundă povara minţii. În liniştea aceea nici nu auzi paşii care se apropiau.

- Cum merge treaba? Ţi-au căzut umerii la brâu, îl făcu să tresară vocea Doctorului.
- Totul e bine, cum am plănuit. Mai sunt câteva măsurători care nu-mi plac. Tot ce era important s-a rezolvat astăzi.

- Aha… Înseamnă că totul e bine. M-am oprit să-ţi spun că aprind focul. Astăzi gătesc la fel pentru toată lumea, adăugă intrusul trântind o legătură de lemne adusă tocmai de la celălalt capăt al insulei. Poate că reuşeşti să termini lucrul, până la cină.

- Desigur, mormăi cu mai multe înţelesuri călăreţul clădirii, abandonând tesla. Îşi ascunse repede privirea sub streaşina unei palme. Bine că nu putea nimeni să-i citească gândurile!

Dis-de-dimineaţă, simţise în ceafă înţepăturile unor ochi curioşi. Dăduse de înţeles că va fi ocupat. Întrebări cu miile îl istoviseră, de atunci. Obosise, de parcă ar fi construit singur, de jos până sus, toată şandramaua. Fuga de răspunsuri îi furase puterea. Între el şi meşteşugul căruia-i purta numele se căscase o prăpastie.

Tâmplarul îşi uitase meseria. Nimeni nu trebuia să afle asta. Şi nici nu va afla. Mai ales, despre secretul devenirii lui, nu putea să discute cu nimeni.

Sub pavăza degetelor, ochii bărbatului alunecară mai mult decât spre nimicul din zare, spre urmele rănilor pe care palmele i le păstrau. În singurătate, adesea, îşi privea mâinile îndelung, cu recunoştinţă. Bătăturile şi durerile – martori de care avea nevoie. Îl încurajau, chiar dacă nu trecuse mult timp de când reparase acoperişul.

Da, îl reparase bine. Dar, numai printr-un miracol. Minunea nu s-ar fi petrecut dacă omul care tocmai îi tulburase gândurile nu ar fi gătit, în ziua aceea, doar pentru el. Pentru a mia oară, întoarse timpul…

Dimineaţa, fratele cel mare le spusese că vrea să meargă singur la pescuit. Ceilalţi îl aşteptaseră, cuminţi. Ştiau, era singurul căruia oceanul îi făcea acel dar pe care, mai apoi, îl oferea fără să ceară nimic în schimb. Taina aceasta o lăsaseră povară doar pe umerii lui. Era mai bine aşa. Se fereau de lucrurile aducătoare de suferinţă. Trebuie să fi avut dreptate. Altminteri, le-ar fi vorbit despre toate acestea.

Dacă Doctorul nu îi va da vestea nici de data asta, mai bine l-ar ruga să… cu toate că nimeni nu ar fi îndrăznit aşa ceva. Aşa gândise în ziua aceea în care, ca să-i înzecească teama, timpul se ascunsese pe undeva prin scorbura vreunui copac, să tragă un pui de somn.

Aşteptând, începuse să-şi numere firele din barbă. Să-l privească pe Armurier meşterind săgeţi ori mângâind cu o piatră fierul uneltelor aducătoare de moarte i se părea plictisitor. Nu mai avea chef nici să urmărească jocul acela ciudat, cu pătrăţele, în care Matematicianul ieşea mereu învingător din confruntarea cu Chiorul. În celălalt colţ, Olarul deşira de pe o sfoară ciuperci uscate, aşezându-le cu grijă într-o amforă. Pot să te ajut?, încercase să fie de folos. Nu căuta în cel mai bun loc. Dintre formele acelea fantastice, plămădite din lut, îl întâmpinase un mârâit. Numai el le înţelege menirea, îşi zise, împăcându-se cu singurătatea.

Lipit de un perete, se strădui să aţipească. Socotise că soarele ar trebui să fie în vârful cerului când ochii i se deschiseră sub tirania unei scuturături zdravene. Nu se dezmeticise. Zăpăcit, primi unul dintre blidele Olarului.

Uşor, să nu verşi apa! Voinţa de la capătul mâinii care-i zdruncinase visarea poruncise; venise fratele cel mare. Câţiva stropi în cârdăşie cu un clipocit rece îi ascuţiră simţurile.

Cum, asta e tot ? Mirarea-i şoptită, la vederea celor trei peşti pe care-i primise în grijă, nu se auzise. Îşi regretase vorbele, chiar în secunda aceea. Numărase apoi dungile aurii care traversau vietăţile acelea, de la cap, până la cozile bifurcate. Opt paralele aurii, pe fiecare parte. Fiinţe mici, colorate, cât palma. Se zbătuseră. Lama îi dezbrăcase de solzi. I se păruse că din ochi le ţâşnea un fel de mirare. Viaţa se aşezase acolo cu o încredere tâmpă, cu încăpăţânare, ca şi cum nu i-ar fi păsat de puţinătatea, tot mai strigătoare la cer, a firescului locuirii ei în acele trupuri reci. Vârful cuţitului le spărsese burţile; un pocnet scurt. Ascuţişul îi despicase calculat, cu grijă, scobindu-le fără milă măruntaiele. Rar, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva important, căscau gura, aşa, fără rost. Dacă ar fi avut glas, s-ar fi auzit ţipete? Nu putea să afle. Lucrurile de trebuinţă pentru gătit aşteptau. Apropie-te, îl îndemnase Doctorul. Vocea i se îmblânzise, ca şi cum ar fi ştiut că îi e teamă. Cui nu i-ar fi fost?

Vezi, pentru că e aşa de mic, trebuie crestat bine. Dacă facem asta, nu vei avea nici probleme cu oasele, îl liniştise. Gustul va fi mult mai bun, adăugase în timp ce, neobosit, cuţitul pătrundea în primul peşte. Fierul nu se milostivea de zbaterile fiinţei în trupul căreia muşca repede,

ca şi cum ar fi vrut să-l mărunţească. Mâna Doctorului oprea agerimea tăişului exact acolo unde era nevoie. Trupul condamnatului trebuia să rămână întreg.

Nu te grăbi, auzise mai târziu, alături de un zâmbet înţelegător. Mâncarea se apărase. Lăcomia îi amorţise simţurile. Mai degrabă decât degetele şi gura arse îl speriaseră ochii morţi ai peştilor. Hotărâse, tocmai de aceea, să scape de ei începând de la cap. Îi înghiţise cu totul. Dorinţa de a mărturisi că nu e sătul i se păruse aproape înfrântă când neliniştea îl copleşi.

Mai întâi, apăruse vuietul. Fără veste, zeci, sute de voci dăduseră năvală peste el. Nu suntem singuri, îi venise un gând. Pe chipurile celorlalţi văzuse pace. Aţi auzit şi voi, întrebase aproape ruşinat. Stânca pe care vieţuiau nu mai cunoscuse, până atunci, atâtea glasuri. Fără a aştepta răspuns, conştiinţa îi ţâşnise alături de toate simţurile, aruncându-se într-un ocean de cunoaştere. Se desfătase o vreme cu bucuriile infinitului, cu tainele culorilor, liniilor drepte, ale unghiurilor şi ale curbelor. Apoi, deodată, coşmar! Singur, plutind pe ape, în barca înconjurată de monştrii colcăind, fremătând de nerăbdare să-l înghită. L-ar fi înghiţit, dacă nu ar fi prididit să astupe spărturile din luntre. Încercarea îl istovise. Fălcile acelea aruncând răgete, dornice să-l sfărâme, aşteptau prea aproape. Tocmai bătuse ultimul cui în lemnul care se scufunda când, pe neaşteptate, oceanul se dovedi a fi departe iar el, pe acoperişul acesta blestemat.

Ziua aceea devenise cea mai importantă din viaţa lui. Între puţinele înghiţituri de care mai fusese în stare, la cină, i se păruse că simte câteva priviri recunoscătoare. Răsplata cea mare a venit abia a doua zi. Toţi îi spuneau Tâmplarul. Avea să afle că vegheaseră asupra lui, aproape trei zile. Atât a durat visul acela în timpul căruia nu înţelegea cum lucrase.

Nu, nu putea să-şi piardă numele. Mai bine ar muri. Da, spaima că va fi nevoie din nou de cunoaşterea lui era mare. O nouă călătorie în acea lume l-ar fi ucis. Dar nimeni nu trebuia să afle asta. Poate că nici nu va fi nevoie, dacă…

Urcase aşadar, din nou, pe baracă. Trebuia să verifice, să mai bată un cui-două. Doar el era Tâmplarul!

De acolo de sus, aflase că privirea lui putea să cuprindă lucruri greu de pătruns pentru minte. Uscaţi de briza oceanului, ochii uitau să-i mai clipească, înghiţind imaginea peticului de pământ pe care vieţuiau. Singurele fiinţe care nu-şi înţelegeau rostul aici erau cei şase oameni, el şi fraţii. Dacă vreunul dintre ei ar fi ştiut ce înseamnă un bumerang, le-ar fi spus că insula are forma unui bumerang. Hotărâse că e mai bine să tacă. Cum să ştii ce este un bumerang fără să poţi explica de unde ai cunoştinţă despre el? De data asta, era sigur că are dreptate. Lucrurile ar putea sta altfel dacă ar trăi într-o lume diferită, nu pe o insulă ai cărei locuitori nu au amintiri…

Cina e gata, auzi o voce de sub acoperiş. Coborî fără grabă, cu ciocanul şi tesla bălăngănindu-i-se la brâu. Se strădui zadarnic să-şi limpezească gândurile, în timp ce-şi spăla mâinile.

Poate că nu o să te simţi prea bine dacă mănânci aşezat pe unelte, îl mustră acelaşi glas căruia se ferise să-i caute numele. Tresări. Pentru o clipă, îşi închipuise că ceilalţi i-ar fi putut citi gândurile. Nu. În privirile lor nu era nimic care să-l nelinişteasacă. Dezlegând sfoara în care-şi agăţase sculele, Tâmplarul se aşeză tăcut la masă. Nu trebuia să mai facă vreun efort. Era sigur, toţi ştiau că îşi făcuse treaba cu pricepere.

Şi a fost seară şi a fost dimineaţă.

Întunericul încă mai îndrepta păreri de rău spre puii pe care şi-i abandonase prin vizuina vreunei sălbăticiuni, când ţipătul unui pescăruş spintecă zorii. Ciocul păsării înainta prin ceaţă spre o siluetă zdrenţăroasă, în paşii căreia se cuibărise frica. Preţ de o bătaie de aripi, privirea animalului măsură acea arătare a cărei fiecare mişcare părea a fi ultima. Picioarele omului primiră următorul sunet pornit din gâtlejul zburătoarei ca pe o lovitură de topor. Bărbatul se prăbuşi, blestemând oceanul şi negura în pântecele căreia fusese înghiţit orizontul. Cârpa care îi înfăşura creştetul acoperindu-i jumătate din chip primi un miros dulce, de sânge. Se ridică, ameţit, în genunchi. Palmele i se priviră una pe cealaltă. Degetele – rânjind cu chipuri murdare, neruşinate, roşii – nişte martori nebuni a căror curiozitate fusese satisfăcută. Nu simţea durere. Apucă un bolovan, căutând cu dorinţă de răzbunare vinovatul. Nu mai era nimeni acolo. Ceaţa îi înăbuşi urletul, înghiţind piatra ca şi cum n-ar fi fost.

Indiferenţa acelui nimic poruncindu-i ascultare născu în el spaime înghiţindu-se una pe cealaltă, crescând, strivindu-l. Într-o ultimă secundă, săpând un tranşeu, mintea-i chinuită se dezlegă de realitate: Trebuie să găsesc ceva astăzi! Nu se poate altfel, trebuie! La! La! La! La! La! Laaaa!!! Bla, bla, bla! Eu sunt nimeni! Dar voi? Nu ştiţi! De ce nu ştiţi? Fir-aţi ai naibii, cu pescăruşii voştri, cu tot! Să-mi spuneţi cine sunteţi şi ce se întâmplă! Altfel, vă ia mama dracului, auziţi?

Martor la propriul delir, îşi asculta uimit vocea. Rătăcirea i se opri într-o nouă prăbuşire. Căută zadarnic să se ridice. Sfârşit, adormi.

Chiorul nu era singurul care pipăia cu privirea colţurile stâncii, în fiecare zi. Aşteptase răsăritul acolo. Cum, care răsărit? Da, întrebi cu îndreptăţire. Răsăritul acela pe care doar puteai să ţi-l imaginezi. Pâcla nu se mai ridicase de multă vreme. Nu mai număra nimeni zilele de când nu se mai ridicase pâcla. De ce le-ar fi numărat cineva? Singurele zile importante sunt cele care au mai rămas până la următoarea Lună plină, le spusese Doctorul. Iar acest peşte gustos se numeşte *„Sarpa salpa”,* continuase.

Aproape întotdeauna, la cină, îşi destăinuia gândurile de peste zi. Cuvintele i se întâlniseră mereu cu realitatea. Cine să le pună la îndoială?

Despre seara aceea nu mai vorbea nimeni. Dacă Matematicianul nu şi-ar fi dat drumul la vorbă, poate că lucrurile ar fi stat altfel…

- Peştele acela e o plătică de mare. Tocmai ne-ai anuţat, calm şi cu vorbe meşteşugite, că suntem condamnaţi la moarte. Noroc că unii dintre noi pricep mai repede. Nu eşti singurul care a înţeles ce se petrece. Trebuie să-ţi spun, eu nu pot să mai accept, fără să-mi pun întrebări, tot ce spui. Apoi, cred că trebuie să fim mai atenţi cu peştele tău. Ne datorezi nişte explicaţii.

- Bine, dar ai mâncat şi tu! Dacă vrei să-i spui plătică, aşa să fie. Eu cred că numele lui e *„Sarpa salpa”.*

- Crezi ce doreşti. Problema e alta. Calculele m-au ajutat să înţeleg că multe coincidenţe nu sunt întâmplătoare. Chiar şi prima dată când i-ai cerut Chiorului să povestească, am fost sigur că nu e o simplă coincidenţă. Nu a fost în stare de nimic altceva înainte să găteşti pentru el. Deodată, se hrăneşte cu plătica ta şi vorbeşte despre lucruri pe care niciunul dintre noi nu şi le putea imagina dar care ni se par fireşti! Cum e posibil? Nimeni nu ştie, nimeni nu întreabă. Pasiunea ta pentru pescuit apare brusc, aproape de mijlocul fiecărui ciclu lunar. Sigur, pentru un timp, ai crezut că nu şi-a dat nimeni seama ce se întâmplă…

- Termină cu prostiile! Vorbeşti ca şi cum cineva ar ascunde ceva. Cred, la fel ca şi tine, că Luna plină are o legătură cu viaţa noastră.

- Vrei să spui că are legătură cu moartea noastră…

- Nu-ţi dai seama că ai o problemă? Zici că ai înţeles ce se petrece dar nu explici de ce ai tăcut. Deodată, vorbeşti ca şi cum am fi uitat că despre lucrul acesta nu a spus nimeni, nimic, înaintea mea. Parcă ai vrea cu orice preţ să-mi găseşti o vină. Avem de a face cu ceva care, acum, scapă înţelegerii noastre. Nu ştii cât mi-am dorit să mai fi văzut cineva aceleaşi lucruri. Ar fi fost o prostie să vorbesc fără dovezi. Mai întâi, trebuia să înţeleg. Într-o zi, mi-a fost clar că, la fiecare Lună plină, unul dintre noi pleacă…

Când am descoperit darul Chiorului, grozăvia s-a oprit. Întrebarea ar fi, cum ne salvează faptul că-i ascultăm poveştile? Poate că nici nu avem nevoie să ştim. Am câştigat timp să înţelegem! Uite, de atunci nu a mai murit nimeni!

Cuvintele păreau să nu ajungă la urechile bărbatului căruia tocmai i se rostise numele. Fără o vorbă, acesta scoase un picior din întunericul pogorât dincolo de pragul pe care se aşezase. Îndreptă un ochi tulbure spre cei din încăpere. Poate nu e doar o nălucire, jumătate din mine se află în altă lume, îşi spuse. Focul tăcuse şi el, îngânat de umbre încremenite. Speriat, mucegaiul zidurilor îşi dosise mirosul…

Tăcerea Chiorului ascundea o cunoaştere vinovată. Pentru el, ziua se anunţase neobişnuită, de la început. Crezuse mai întâi că e victima propriilor obsesii. Obişnuitele căutări fără răspuns, pe malul oceanului, îi fuseseră întrerupte de întâlnirea cu Matematicianul. Drumurile li se mai întâlniseră astfel. De astă dată însă, bărbosul cu ochi de pescăruş îi mărturisise că vrea să răstoarne lumea cu susul în jos.

- Ştiu că în seara asta vei povesti din nou, începuse timid, deşi între ei se legase un început de prietenie. Înţeleg de ce, deşi nu te-ai plâns niciodată, ai vrea să nu mai faci asta. Spui lucruri, de multe ori, peste înţelegerea ta şi a noastră. Doctorul speră că nu ne punem prea multe întrebări, ascultându-te. Se minte singur. Tu ai puterea de a călători în lumi despre care nu am fi aflat niciodată, în alt fel. Nici eu nu cred în poveştile despre naşterea noastră din apele Mamei celei Mari şi Sărate. Nu le-ai crezut nici tu, din prima clipă în care ai păşit dincolo; vezi o realitate diferită. Mă tem că o să-ţi ucizi mintea şi trupul hrănindu-te cu peştele acela ciudat…

- Şi spui asta acum, când mi-am găsit rostul ? Eu cred că e bine să-mi urmez soarta, să-mi folosesc darul.

- Soarta!? Sigur că e foarte important ceea ce ai făcut. Asta nu trebuie să te orbească. Dacă te vei distruge, poveştile tale nu vor mai putea salva pe nimeni. Odată cu ultimul dintre noi care le va fi ascultat, vor muri şi ele.

- Nu m-am gândit la… Vezi bine că nu se poate altfel. Dacă m-aş opri, pentru primul dintre noi care îşi va pierde viaţa, voi fi vinovat. Nu cred că înţelegi cum e să fii în locul meu. Înainte era mai simplu pentru mine şi, poate, pentru noi toţi.

- Spune-le acelaşi lucru celor care au murit fără să afle că ascultându-ţi poveştile ar fi fost salvaţi! Poate îi va ajuta la ceva să ştie că pentru ei a fost mai simplu…

Poate că tocmai de la ideea că totul e mai simplu decât credem, trebuie să pornim.

- Ce vrei să spui?

- Cred că am găsit răspunsul, soluţia.

- Bine, dar de ce vorbeşti doar cu mine despre un lucru atât de important?

- Trebuie să pot dovedi ceea ce spun şi am nevoie de ajutorul tău. Eşti singurul care poate păstra cunoaşterea aceasta fără niciun risc. Dacă greşesc, probabilitatea că pentru mine ziua de mâine nu va mai exista este foarte mare.

- Nu înţeleg. Să ştii că nu te ajut să faci ceva lipsit de judecată.

- Poţi să-mi aminteşti când am spus ceva lipsit de raţiune ?

- În clipa asta, nu pot să înţeleg ce fel de raţiune stă în spatele vorbelor tale. Desigur, sunt mai prost decât tine.

- Ei, frate, nu eşti prost dar, uneori, mi se pare că faci pe deşteptul. Nici nu ştiu dacă asta trebuie să mă bucure ori să mă întristeze. Oricum, să nu uiţi că până acum nu m-ai învins la şah. Chiar aşa, poţi să-mi spui cum mi-a venit în minte ideea unui joc atât de complicat, fără să fac niciun efort? Nu te obosi, ştii că nu ai o explicaţie care să te mulţumească.

- Nu sunt sigur că pot să ştiu de unde vine cunoaşterea. Singurul lucru dovedit e legătura ei misterioasă cu acei peşti pe care mi-i aduce Doctorul. Poate că sunt păstrătorii ei. Nu pot pune la îndoială faptul că atunci când îi mănânc obţin cunoaşterea pe care o povestesc. Cred că are legătură cu apa oceanului, care dă viaţă şi acestor animale. Acolo, undeva, se află cunoaşterea.

- Prostii! Încetează să te agăţi de ideile altora! Dacă ar fi aşa cum ai spus, peştii ar fi mai inteligenţi decât tine. Chiar şi pescăruşii ar avea mai multă cunoaştere, sunt hrana lor zilnică.

- Vorbeşti de parcă ai şti ce e în mintea unui pescăruş.

- Bineînţeles că nu ştiu ce e în mintea păsărilor. Ştiu sigur altceva, faptul că ai o informaţie nu înseamnă că o şi înţelegi. Gândeşte-te puţin la asta!

- E adevărat că nu înţeleg toate lucrurile pe care le povestesc. Ciudat, ele mi se par atât de fireşti încât îmi dau sentimentul unei înţelegeri. Trebuie să recunoşti că şi pentru tine se face mai multă lumină, de fiecare dată când auzi lucruri noi din lumile acelea, orice ar fi ele.

- Mi se pare prea greu să-ţi explic cum se face lumină pentru mine. Mă ajută calculele. Ele îmi arată că ni se întâmplă ceva cu totul diferit de ceea ce credeam la început. Totuşi, îmi scapă înţelegerea unor amănunte pentru care mi s-a părut că găsesc răspunsuri în povestirile tale.

Ştii, am găsit răspunsuri privind atent şi la tot ce fac ceilalţi fraţi. În oalele Olarului am găsit o poveste, în armele Armurierului alta, în meşteşugul Tâmplarului, aşijderea. Am găsit matematică, întrebări şi răspunsuri noi, în tot ce fac ei.

Problema a apărut atunci când mi-am dat seama că, dacă e vorba despre Doctor şi despre tine, nu pot să calculez aproape nimic. Nu găsesc repere matematice pentru ceea ce faceţi. Mă

tulbură faptul că totuşi, fără unele detalii care par a nu intra în relaţie cu cifrele, mi-ar fi fost imposibil să fac anumite calcule.

- Poate că ceea ce cauţi nu se află acolo unde cauţi. Poate că există în jurul nostru un echilibru pe care ar trebui să nu-l tulburi…

- Îţi este teamă. Accepţi cu uşurinţă că viaţa ta este mai îngrădită decât a unui peşte, să zicem? Eu sunt speriat mai mult de faptul că nu înţelegem cine suntem.

- Încă nu mi-ai spus ce vrei de la mine.

- Vreau să spui o poveste adevărată.

- Ţi-ai pierdut minţile? Ştii foarte bine că nu e nimic de povestit. Nu se întâmplă nimic! Nu e posibil!

- Vom face să se întâmple ceva. La început, vom şti doar noi doi. Ceilalţi vor avea această cunoaştere după ce le vei povesti. Pentru prima ta poveste adevărată nu va mai fi nevoie să înghiţi drogul Doctorului. Eu sunt pregătit. În noaptea asta nu te voi asculta povestind şi, vei vedea, nu mi se va întâmpla nimic. Te aştept, după cină, la poalele stâncii pescăruşilor. Ai nevoie de timp cât să aprinzi un foc, să ajungi acolo. Îmi va lua câteva clipe să îţi spun alte câteva lucruri importante. Te întorci, la fel de repede. Nimeni nu va afla.

- Trebuie să mă gândesc în linişte la tot ce mi-ai spus.

- Nu uita, voi fi acolo. Totul e calculat, ai timp. Vei putea ajunge fără probleme la baracă, înainte să te stăpânească alte lumi.

Urmele unor paşi apăsaţi începuseră să depună mărturie pe nisip, despărţindu-i. Se încăpăţânase în acea secundă să nu privească în ochi vocea care, strigând în chip ciudat, aproape veselă, îl bătuse pe umăr: Nu mi-a plăcut niciodată faptul că ceilalţi ţi-au spus Chiorul! Eu ştiu că tu ai alt nume, ştiu care e numele tău! Ştiu cine eşti!

Discuţia îl năucise. Cum mai poate vorbi şi despre uitare, se întrebase, de vreme ce fiecare dintre noi întoarce secundele unei zile pe toate feţele, de mii de ori? Iar clipele, una câte una, arată că e greu să speri mai mult decât să afli ceva nou despre tine, analizând detalii care ar putea justifica sentimentul unui sens al existenţei. Cum ar putea să existe o lume mai bună decât aceasta în care oamenii îşi încep existenţa maturi dar fără amintiri? Gândul că astfel ar putea începe prima poveste adevărată veni la fel de neaşteptat, dându-i fiori. Dar dacă celelalte poveşti sunt şi ele adevărate? Încremenise aici, pentru restul zilei. Din amorţeala aceea îl smulse un simţ necunoscut până atunci. Pe măsură ce gândurile celorlalţi se străduiau să pară dovezi, aerul mirosea tot mai mult a frică iar vocea primului dintre fraţi se întunecase…

- De unde ştiu să gândesc aşa? Nu ştiu! Nici tu nu poţi să explici cum ai dobândit cunoaştere să te joci cu numerele, să faci calcule complicate. Asta nu te face vinovat de nimic. Constatările tale mi se par foarte valoroase.Trebuie să-ţi mulţumim pentru ele.

- Nu înţeleg de ce vorbeşti, mereu, în numele tuturor. Cine eşti tu, Doctore? De ce, primul chip pe care ni-l amintim fiecare dintre noi eşti tu? Cum se face că ai reuşit să te trezeşti primul şi să ne scoţi din ape, singur, pe toţi? Chiar trebuie să luăm în serios bazaconia aceea care ne spune că ne-am născut din ocean ?

- Mama Noastră Cea Sărată, iartă-i vorbele păcătoase!

Corul de patru voci, căruia îi ţinuse isonul, nu aduse nicio şovăială în răspunsul Doctorului.

- Ai fi putut, chiar tu, să fii primul. S-a întâmplat să fiu eu. Nu a fost voinţa mea şi nu am cerut nimic, nimănui, pentru asta.

- Explică-mi, te rog, de ce nu ştim nimic despre copilăria noastră? Pentru toate animalele, după împerecherea părinţilor, viaţa începe cu naşterea, trec prin copilărie, abia apoi ajung mature. Cum se face că niciunul dintre noi nu are amintiri din tinereţe? Unde ne sunt părinţii?

- Frate, dar noi nu suntem animale!

- Sigur, numai că mama ta cea sărată a uitat să-ţi ia şi instinctul de înmulţire. Din cauza asta, e greu să observi că tufele în care te ascunzi uneori nu au toate frunzişul la fel de des…

Privirile ameninţătoare nu-l mai speriau.

- Vă dau o veste şi mai proastă. Vom avea Lună plină, de două ori, în această lună. Aşa mi-au arătat calculele. Tot datorită calculelor mele, nu datorită mamei voastre celei sărate, în condiţiile

în care niciunul dintre noi nu are amintiri mai vechi de un an, am ajuns la concluzia că aşa ceva se întâmplă doar o singură dată, la fiecare doi ani şi jumătate.

De unde ştiu eu ce înseamnă toate acestea? V-aţi întrebat şi voi cum se face că înţelegeţi unităţile de timp despre care vorbesc dar calculele mele sunt imposibile pentru minţile voastre? Tot ceea ce cunoaştem ne obligă, într-un fel tiranic şi cu argumente contradictorii, să credem că suntem centrul universului. Niciunul dintre noi nu vorbeşte despre asta dar întrebările pe care ni le punem duc la altă concluzie.

- Calmează-te! Sigur, toţi ne punem întrebări. E bine să accepţi că avem nevoie de reperele de la care am pornit să înţelegem lumea, atât cât ne-a fost îngăduit să facem asta. Trebuie să pornim de undeva. Avem lucrul cel mai important. Faptul că Mama Noastră Cea Sărată, fie-i apele binecuvântate, ne-a dat viaţă, este primul lucru de care putem fi siguri. Nu credem pentru că aşa presupunem. Ne amintim, precum ştii. Fiecare dintre noi e dovadă şi martor, în acelaşi timp. Acestea sunt fapte!

- Indubitabil! Amin! Aleluia, sări cu gura şi Armurierul, aruncând aşchii cu un cuţitaş.

Aproape nebăgat în seamă până în clipa aceea, bărbatul din prag făcu un gest către întunericul de afară.

- Unde vrei să pleci? Nu mai e mult timp şi…

- Doar nu crezi că o să mă piş pe mine, în timp ce tu asculţi poveşti!

- Nu te îndepărta prea mult, îl sfătui Doctorul.

- Chiar nu îţi este ruşine să insişti cu sminteala asta? Nu ştiu unde vrei să ajungi. Priveşte cum începem să gândim, îi aduse Matematicianul cu picioarele pe pământ. Mă tem că, dacă o ţii tot aşa, într-o zi vei spune că avem şi un tată iar acela eşti tu, pe lângă Mama Cea Sărată… Nu mai avem minţile atât de tulburi încât să înghiţim presupuneri născute din frica de necunoscut ori, poate, din dorinţa cuiva de a ne controla cu ele.

- Eşti bolnav. Mâine o să te simţi mai bine. Fireşte, suntem neliniştiţi, vine Luna plină…

- Părerile tale sunt bolnave. Nu vrei să ieşim din cercul acesta.

- Care cerc? Ceea ce ni se întâmplă nu are cum să fie legat de voinţa mea. Aminteşte-ţi, tot ce am făcut până acum a fost să ajut, la fel cum fiecare dintre noi şi-a folosit darul, când a fost nevoie. De multe ori, asta ne-a salvat.

- Îmi amintesc tot. Pe măsură ce trece timpul, amintirile încep să fie tot mai numeroase. Fiecare le priveşte tot mai diferit, altfel decât ai vrea tu. Poate că asta te sperie, deşi nu văd ce motive ai avea. Poţi fi sigur însă că, dacă ele există, le voi afla.

- Te rog, află lucruri noi dar încearcă să-ţi păstrezi sănătatea, simţul realităţii. Avem nevoie de tine cu mintea întreagă.

- Realitatea are o problemă însă nu în ceea ce mă priveşte. Dacă după tot ce am spus vrei să cred că sunt nebun, e clar că tu eşti problema. Eşti conştient, asta nu va mai dura mult. Mereu se va gândi cineva că nu ştim cine a construit baraca în care ne adăpostim şi niciunul dintre noi nu-şi aminteşte să fi făcut asta. Ne vom întreba, tot mai des, prin ce minune vorbim iar unii dintre noi avem talente ciudate, din prima noastră zi de existenţă. Discuţia a luat mereu direcţia pe care, mereu, tu ai stabilit-o, până acum. Ei bine, nu ne mai putem preface că întrebările nu există. Chiar dacă ceilalţi fraţi tac, niciunul nu mai poate pretinde că nu se îndoieşte de explicaţiile tale despre lume.

- Sunt explicaţiile NOASTRE, de până acum! Nu le-am găsit singur, nu-mi aparţin doar mie. Noi toţi avem dorinţa de a şti mai mult!

- Atunci, va fi lesne de înţeles faptul că am hotărât să nu ascult poveştile Chiorului, împreună cu voi, în noaptea asta.

Fără să aştepte un răspuns, scurt, răsucindu-se pe călcâie, Matematicianul se pierdu în noapte. În urma lui aerul îngheţă însă tremurul bărbilor celor rămaşi mărturisea înţelegerea a ceea ce se petrecuse.

- Se întoarce?, îndrăzni Armurierul să spargă liniştea.

- Nu cred, găsi Olarul de cuviinţă să-şi spună părerea, în timp ce Tâmplarul părea că amuţise.

- E bine să-l aşteptăm, oricum, se strădui Doctorul să-i liniştească.

Mai întâi, la stânca pescăruşilor se făcură auziţi nişte paşi grăbiţi. Aşteptarea Chiorului nu fusese lungă. Umbra Matematicianului lui se desprinse din întuneric aproape şoptind:

- Îţi mulţumesc pentru că ai venit! Priveşte şi ascultă, nu e nevoie să faci nimic altceva. La lumina focului pe care-l aprinse în fugă, desenă pe nisip un cerc larg înăuntrul căruia se aflau amândoi. Apropiindu-se de flăcări, făcu apoi să apară un cerc mai mic, în mijlocul primului:

- Acesta este doar pentru mine. Nu trebuie să te îngrijorezi, totul are un rost. La plecare, te rog să ştergi cercul în care te afli acum. Nu va mai fi nevoie de el. Tu vei putea, oricând, să faci alte cercuri, oricâte doreşti.

În cercurile tale se întâmplă ce vrei tu. Trebuie să ştii, de fiecare dată când traversăm o limită, chiar şi limita unui cerc desenat pe nisip, ascunzişurile minţii cred că e vorba de un nou început şi pot să lase în urmă totul, supunându-se uitării. De aceea, regula cea mai importantă care vrei să supravieţuiască în toate lumile tale trebuie aşezată bine, în fiecare dintre ele, de la început.

Un singur cerc nu putem noi să desenăm, acela în care nu se moare niciodată. Dar putem să desenăm un cerc în care suntem în siguranţă pentru o vreme. Iată, în cercul meu nu se moare când e Lună plină. Dincolo de el, la fel ca şi până acum, regulile lumii în care trăim ar face să fiu în pericol, în seara asta, dacă nu te-aş asculta povestind. Să zicem că acolo e cercul altcuiva…

Ştiu, gândeşti că tot ce îţi spun pare o nebunie. Nu e aşa. Sunt sigur, te-ai întrebat cum ajung la tine poveştile pe care le spui. Chiar ele m-au ajutat să plănuiesc ceea ce fac acum.

Ceea ce vezi, nu e magia despre am auzit în poveştile tale. E o legătură construită între mintea mea cea trează şi mintea mea ascunsă. Acolo stau lucruri extrem de puternice care ies la lumină în situaţii speciale. Peştii pe care-i mănânci înainte de a povesti declanşează acest mecanism pe care tu încă nu îl controlezi.

O legătură conştientă cu mintea mea cea ascunsă nu e atât de greu de construit. E mai dificil de păstrat. Pentru asta, mă ajut de lucruri cărora le atribui valori. În cele din urmă, tot un fel de matematică. Acum ştii lucrul cel mai important iar prima ta poveste adevărată a început. Fugi la baracă, eşti aşteptat!

Făcând să dispară cercul în care se aflase, bărbatul care privea lumea cu un singur ochi îşi stăpâni mirarea. Trecuse doar o clipă iar cel care-i vorbise, acum scormonind în nisip, părea că uitase de el. Imaginea îl urmărise până la uşa bătrânei clădiri în care aşteptarea fraţilor mirosea a spaimă. Fusese ultimul lui gând, înainte să fie luat în stăpânire de celelalte lumi, preţ de aproape trei zile.

Primul lucru pe care, trezindu-se, simţi nevoia să-l facă, se dovedi a fi tot drumul spre locul acela. Urmele focului rămăseseră neatinse. Trei peşti, înfipţi în băţul cu care Matematicianul desenase pe nisip, îngreţoşau aerul. Pe jumătate dezgropate, în apropiere, două vase de lut. Aventurându-se dincolo de hotarul a ceea ce puteai ghici că fusese un cerc, mărturiile muribunde ale unor paşi se îndreptau spre ocean…

Iluzia unei veşnicii se aşezase între Chior şi zilele acelea. Timpul incercase zadarnic să-l vindece. Credinţa că e condamnat să retrăiască spaimele amintirilor repetându-se, la nesfârşit, se dovedise mai puternică.

La fel ca acum, adesea, uscat de putere, lipsit de voinţă, se prăbuşea căutând alinare în somn. Răsăritul acela pe care doar puteai să ţi-l imaginezi se consumase ascuns de simţurile muritorului, lăsându-l prăvălit, la cheremul unor viziuni înfricoşătoare. La hotarul dintre lumi, chipul lucrurilor cunoscute căpătase feţe monstruoase. Fuga se dovedise zadarnică. Amestecate cu amintiri, fantasmele negre care îl aduseseră în pragul nebuniei găsiseră de cuviinţă să-l pedepsească pentru îndrăzneala de a le fi alungat cu gândul. Nu trecuse mult până când, înghiţit de un monstru lichid, îşi pierduse nădejdea că va scăpa. Nălucirea se sparse, lăsând loc lumii în care frigul îl pălmui fără milă. Un val se repezise asupra lui. Fluxul îl găsise pe mal, ghemuit, în poziţia fetusului. Realitatea i se înfăţişă sub chipul unei uneltiri pusă la cale de apa, algele şi nisipul care îi batjocoriseră gura. Scuipă, încercând să se elibereze, fără folos. Purtă spre casă şi greaţa aceea pe care stomacul gol se străduia zadarnic să i-o satisfacă. Urmări o imaginară şi inutilă revanşă până când, rămas fără salivă, la capătul drumului, îşi simţi limba umflată.

Apă, reuşi să ceară deschizând uşa. Înainte de a primi un răspuns, nişte mâini vânjoase îl înhăţară aşezându-l la masă. Din potopul de întrebări, mai ajunse la el doar mustrarea Armurierului:

-Te-am căutat până la celălalt capăt al lumii. Ai uitat ce zi e astăzi?

- Aţi căutat prea departe.

- Nu putem să te mai lăsăm singur. Doar nu o să te pierdem din cauză că nu eşti atent... Treci lângă foc să te încălzeşti, porunci Doctorul.

Cred că îţi este foame, îi auzi, la scurtă vreme, vocea îmblânzită.

Vremurile când aştepta cu nerăbdare să descopere ceva nou, gătit de el, erau departe. Gândul că devenise fără să-şi dea seama slujitorul unei rânduieli înfricoşătoare, îl urmărea de o vreme. În această horă infernală, jucată de morţi, trebuia să facă primul pas. Ultima cină? Cui i-ar mai fi păsat?

Dintr-o dată, apăsarea privirilor iscoditoare, aşteptându-l să-şi înceapă povestea, îi păru tot mai greu de suportat. Era pe cale să-şi facă auzite gândurile când, fără veste, zeci, sute de glasuri dădură năvală peste el. Nu suntem singuri, îi trecu prin minte. Lumile lui ciudate îl dezlegară într-o clipă de povară. Acel *dincolo* fără nume porni să se dezvăluie, din nou, prin vocea care îşi găsise liniştea:

O relativă fericire domnea înainte să fi fost ridicată problema libertăţii de a te scărpina cu fierăstrăul. Ar fi greşit să ne imaginăm că omenirea era obsedată de acest aspect. Nici măcar nu ştia foarte bine ce este acela un fierăstrău...

Fără veste, oprindu-se din povestit, bărbatul privi spre fereastra printre gratiile căreia pătrunseră câţiva stropi de ploaie. O linişte mucegăită, rece, ca un şarpe, se strecură în oasele tuturor. Simţi un bocanc plesnindu-l în moalele capului. Nu i se păru important să înţeleagă din ce direcţie venise lovitura. „Am pentru tine ceva special. După! Dă-i drumul, nu te mai împiedica !". Vocea Doctorului era singura care i se părea interesantă în vacarmul cu care îl împresurau ameninţările celorlalţi nefericiţi. Pipăi, din obişnuinţă, petecul de sub partea dreaptă a frunţii.

Întrebări inutile găsiseră un tunel secret prin care i se strecurau în minte, chinuindu-l. De ce mai sunt şi gratii, dacă tot nu poate nimeni pleca de pe această stâncă blestemată? Eliberarea veni tot pe furiş, fără voia lui, obligându-i mintea să uite. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, cuvintele începură să-i pâlpâie din nou în culorile altei lumi:

Pământul încă nu se dezmeticise bine, ieşind de sub ape. Chiar şi aşa, lumea lui începuse să-şi trăiască bucuriile, în locul celor care nu avuseseră norocul să se nască. Optimiştii credeau că până la Paradis mai este doar un pas pe care fiecare poate să-l facă. Într-un fel, aveau dreptate.

Încă nu se ajunsese la definiţii. Din acest motiv, poate, lucrurile se bucurau de libertatea de a putea fi orice. Ori, de a nu fi.

În pădurea de pini, undeva în mijlocul Continentului, apăreau din nimic, aşa, peste noapte, tot felul de lucruri noi pe care nu le mai văzuse nimeni înainte-vreme. Dispăreau, la fel de repede, dacă nu le găsea cineva vreun folos.

Acesta era chipul universului în care îşi găsise loc şi o maimuţică de pluş. O maimuţică de pluş obişnuită, fără nimic ieşit din comun, la prima vedere. Avea, totuşi, un obicei special. Se scărpina cu fierăstrăul. Da, se scărpina cu fierăstău metalic, un fel de joagăr, din acelea pe care unii le mângâie cu arcuşul ca să scoată nişte sunete pe care le socotesc muzică. Fierăstrăul maimuţicii de pluş avea însă alt rost. Era flexibil şi se îndoia uşor, ca un arc, până când se făcea cerc, fără să se rupă. Maimuţica îl apuca de amândouă capetele şi, cu mişcări uniforme, ca şi când tocmai ar fi făcut un duş iar apoi s-ar fi şters cu un prosop, plimba partea lată a oţelului peste pluşul care-i alcătuia fiinţa.

Dinţii fierăstrăului nu muşcau din firele delicate. Erau îndoiţi de-o parte şi de alta a lamei, ca la orice fierăstrău. Vârfurile lor fuseseră cu iscusinţă meşterite. Fuseseră meşterite cu o asemenea iscusinţă încât parcă aceasta ar fi fost menirea unui fierăstrău, scărpinatul unei maimuţici de pluş.

Putem să ştim noi, până la urmă, că acesta nu este chiar rostul unui fierăstrău ? Întrebarea şi-o pusese un anonim, un ciudat care vorbea rar şi umbla desculţ prin sat, de dimineaţa până seara, golind fântânile pe vreme de secetă, pentru o coajă de pâine primită de la zarzavagii.

Nebunul aţipise la umbra copacului în care stătea maimuţica. Vorbele îi ieşiseră din gură în locul blestemelor pe care le arunca mereu atunci când, pândindu-l, copiii îi tulburau somnul, aprinzându-i frunze uscate sub tălpi.

Prichindeii chicotiră, crezând că s-au pricopsit şi de data asta cu vorbe noi care vor încreţi frunţile celor mari. Nu erau departe de adevăr. A fost destul ca întrebarea să fie purtată prin sat de vocile micilor derbedei.

Poate că nici nu s-ar fi făcut atâta zarvă. Până atunci, nu se gândise nimeni prea mult la maimuţica de pluş. Parcă la vrăbiile care ciripesc prin copaci se gândeşte cineva? Nici vorbă! Dar dacă într-o zi s-ar opri din cântat…

Cu maimuţica de pluş nici măcar atât nu se întâmplase. O vedeau ţopăind de pe o creangă pe alta, jucându-se prin copacii preferaţi şi, uneori, scărpinându-se cu fierăstrăul. Aşa fusese mereu, de ce s-ar fi schimbat ceva, dădeau unii din mână a plictiseală când mai amintea despre chestiunea în cauză vreun guraliv. Asta, pentru o vreme. Discuţiile deveniseră tot mai dese. Nu-şi mai aminteşte nimeni cu exactitate ziua când s-a adunat o ceată de înţelepţi, vrând să clarifice care trebuie să fie menirea uneltei scărpinătoare.

Una dintre opinii subliniase faptul că joagărele au o inutilitate evidentă, determinată tocmai de prezenţa celor două mânere care ar face trimitere la o mişcare de dute-vino, lipsită de pragmatism. Ciclicitatea aceasta are în ea ceva subversiv, presupune un parteneriat pervers. Chiar dacă nu acţionează două voinţe la cele două capete ale fierăstrăului, atunci când se scarpină cineva, de exemplu, de ce ar trebui să ştie stânga ce face dreapta ori viceversa?

Se discuta doar pe la colţuri dar propunerea ca o interdicţie a scărpinatului cu fierăstrăul să fie reglementată prin lege, mai ales pentru maimuţicile de pluş, încolţise de multă vreme în cercurile elitelor intelectuale. O chestiune mai puţin discutată însă, nicăieri nu mai fusese văzută o altă maimuţică de pluş cu astfel de năravuri.

O perspectivă logică a forţat lucrurile mai departe. Trebuia să se ia în discuţie atât problema scărpinatului cât şi a libertăţii de a întreprinde o astfel de activitate, înainte de a stabili cum poate ea fi pusă în practică. De ce, în cele din urmă, să se interzică doar maimuţicii acest lucru ? La fel, de ce să se spună "nu" libertăţii de a te scărpina cu fierăstrăul?

……………………………………………………………………………………………

EVA GROSZ *(Israel)*

Legendele hasidice

Hasidismul este o sectă religioasă evreiască, care are originea din Estul Europei în mijlocul secolului al 18-lea.
Fondatorul ei a fost Rabbi Israel Eliezer, supranumit Ball Shem, adică, posesorul Numelui lui Dumnezeu ; el a trăit între 1700-1760 în Podolia și Wolhynia.
Legendele hasidice au luat viață în străzi mici și înguste , în camere sărăcăcioase, trecând din gură în gură, spuse de guri neîndemânatice unor urechi speriate. .
Ele s-au născut din vorbe bolborosite și transmise bolborosind, din generație în generație prin viu grai, notițe, caiete, folclor.
Spiritul cuprins în legende a fost mereu reînnoit, învățătura legendei se cerea mereu reîmprospătată.. Legenda rămâne mereu vie.
Filozoful Martin Buber -1878-1965- este autorul celei mai vaste colecții de povestiri hasidice.
Este ceva tandru și sacru-spune el- secret și misterios în atmosfera din „ stübel „ acea cămăruță în care Rabinul Hasidic-Zadik-ul, cel încercat ,omul sfânt ,mediatorul dintre Dumnezeu și om – povestește zâmbind ,cu înțelepciune.
Istoria religiei evreiești este în mare parte istoria luptei împotriva miturilor. Este ciudat și în același timp minunat, cum în această luptă religia învinge aparent ,pe când mitul învinge realmente.
Cum exilul evreilor continua și devenea tot mai crud, pe parcursul istoriei, așa se simțea tot mai mult nevoia de a păstra religia pentru păstrarea naționalității , și astfel și poziția legilor religioase se întărea.
Miturile au fost nevoite să evadeze. Ele au evadat în Kabbala și în folclor.
Kabbala se considera o formă superioară a cunoașterii , ca urmare superioară legilor religioase ,dar ea era domeniul unei minorități , ruptă și străină vieții oamenilor.
Saga-legenda, în contrast, trăia de facto între oameni și umplea existența lor cu valuri de lumină și melodie. Ea se considera o parte neglijabilă, care avea prea puțin drept de a exista.
Era mândră când ,din când în când era permisă să ilustreze legea.....
Și deodată, în satele evreiești din Podolia și Mica Rusie, se naște o mișcare, în care mitul se purifică și se înalță prin sine: Hasidismul.
Misticismul și legenda conflueazǎ precum două fluvii într-un unic curent.
Misticismul devine posesia poporului și asimilează în ea toată ardoarea narativă a legendei.
În întunecata și desconsiderata Europă Răsăriteană, între țăranii simplii , fără educație, răsare LEGENDA Hasidică.
Învățătura hasidică este proclamația renașterii. Nici o reînnoire a Judaismului nu este posibilă fără să poarte în sine elementele hasidice.
Legenda hasidică este miezul învățăturii, transmițătorul ei, lasă urme de-alungul drumului în viață.
Nu există dualitate în acest mit. Eroul nu este la nivelul Dumnezeului, dar nu este opus lui.
Nu există Eu și Tu.

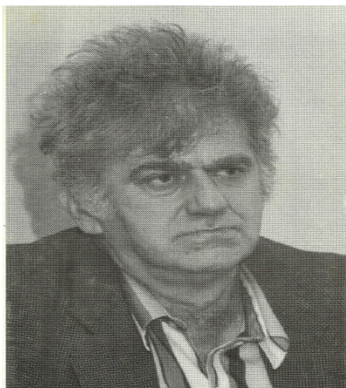
Dumnezeul din legendă crează.
El înzestrează pe cel pe care îl crează. ,eroul său.
Trimite chemarea profetului, omului sfânt.
Legenda este mitul celui ce cheamă și al celui chemat.
Finitul ce intră în infinit, și infinitului care are nevoie de finit.
E povestea vocației nu a destinului.
Sfîrșitul ei este cuprins în începutul ei și un nou început în sfârșitul ei.
....

Unul din conducătorii oponenți a lui Ball Shem a fost Rabi Jacob Josef din Polnoye ,care în mod constant evita să se întâlnească cu Baal Shem, fondatorul hasidismului.
Odată ,cei doi s-au întâlnit din întâmplare ,Rabi Jacob însă nu a vrut să intre în conversație cu Ball Shem.. Atunci Ball Shem s-a îndreptat spre Rabi Jacob Josef și i-a spus calm
„Ascultă, odată am călătorit pe drum într-o căruță trasă de trei cai: unul brun, altul gri și al treilea alb. După un timp caii n-au mai vrut să tragă căruța, nici măcar când au fost bicuiți de vizitiu. Un țăran tocmai lucra în apropierea noastră, pe câmp . M-am dus la el să-i cer sfatul.
Și care a fost sfatul ?
„Dă drumul hățurilor !!!"
Auzind povestea Rabi Jacob Josef a început să plângă. Mai târziu a devenit unul din disciplii lui Ball Shem.
Această poveste are adâncime psihologică. Ball Shem nu a încercat să-l convingă pe Rabi de importanța hasidismului. În loc de, a lăsat ca adevărul din poveste să-și facă efectul.
Experiența emoțională este trigger pentru schimbare. Conținutul poveștii nu țintește mintea și nu are importanță dacă este logică sau nu.
Ceeace are importanță cu adevărat este inima. Povestea pătrunde inima și cauzează transformarea.
Este o poveste simbolică despre două viziuni : cel Rabbinical ,cognitiv ,care se oglindește în legi și teorii, versus cel Hasidic ,care e apropiată de natură și de viața reală.
....

Scriere liberă bazată pe cartea „Legenda lui Ball Shem" de Martin Buber și disertația Prof.-lui David Gutmann , Povestiri hasidici pentru îngrijirea sănătății mentale scrisă pentru Forumul Internațional de Logotherapie.

FLORIN PARASCHIV

Posteritatea lui Eminescu

…Sărbătorirea lui Maiorescu din 1937 a prins bine, oricum există şi intelectuali mai tineri care aproape că-l ştiu pe de rost pe Maiorescu. În 1938, deşi polemizase cu Lovinescu, Camil Petrescu pomeneşte de acesta ca singurul capabil să exercite în literatură o autoritate ca a lui Maiorescu. La o Sărbătoare a Cărţii din 1939, primul ministru Armand Călinescu declară că a citit întreaga colecţie a Convorbirilor literare şi a recitit de 50 de ori ***Istoria contimporană a lui Maiorescu!***

O opinie grăbită de epocă şi superficială de viitorime putea găsi motive de încântare contemplând stilul cultural al regelui Carol al II-lea (al doilea Brâncoveanu!?) şi al oamenilor săi, dar observatorii mai atenţi, un E.Lovinescu de exemplu(capabil să contemple analitic-simultan sociologia civilizaţiei/cultura/politica naţională), ajută contemporanii să înţeleagă pericolul dictaturii firoscoase şi lustruite instituite în 1938: cât va mai conta în compoziţia omului nou român eforturile generaţiilor de după 1866, îndreptate spre liberalism şi viaţă publică democratică? În fond, prin înaltă poruncă îşi va înceta existenţa individul autonom, suveran, raþional şi creator(Moromete: "Domnule, mie totdeauna mi-a plăcut să trăiesc independent!"). Apus va rămâne şi elementul haric şi feeric al personajului caragialesc...Vremurile(care nu mai au răbdare...)conturează un român normativ instinctual, naţionalist mesianic, anonim masificat, misticoid şi colectivist. E "reacţiunea" în care Maiorescu îşi găseşte greu locul, iar Eminescu va fi valorificat mai mult strâmb.

Şi totuşi, Eminescu nu se stabilizase în toate conştiinţele, astfel pentru un gen de mic "tehnocrat" de primă generaţie, să zicem maistru la IAR, "Eminescu e mort", spusă cu un rânjet voios...(10) Îşi făcuse deja apariţia omul nou?

În 1939, fără legătură directă cu comemorarea Poetului, Lucian Predescu şi B. Jordan se încearcă într-o aiurizantă biografie romanţată şi tragică(!)a lui Caragiale, în care apare un personaj Eminescu "cu conştiinţa prăbuşită în neantul Nirvanei, [care]expiază într-un cadru dureros de tragic"!?

Pare aproape ieşit din timp gestul tinerei Magda Isanos de a realiza în poezia ***Întoarcerea*** o interesantă parafrază la eminesciana ***Sara pe deal***...

G. Călinescu, în aceşti ani cu gust personal nefalsificat, are multă atracţie pentru Maiorescu şi deloc pentru Gherea, Sadoveanu etc. Şi totuşi, chiar maiorescianul Lovinescu admitea de curând că la români Gherea a izbândit un solid început de critică ştiinţifică. Oricât de corect admirator al lui Maiorescu şi al ideilor Junimii se arată E. Lovinescu, el se exprimă ca un spirit modern şi independent faţă de obiectele admiraţiei sale, de exemplu introducând în texte substanţiale o apologetică a "48"-lui românesc, care-ne amintim-îi oripila pe Eminescu, Maiorescu şi alţi junimişti!

În 1940, se sărbătoteşte cuviincios centenarul naşterii lui Titu Maiorescu. Reţinem îndeosebi gesturile Revistei Fundaţiilor Regale şi Gândirii, unde semnează G. Călinescu, Pompiliu

Constantinescu, Mihail Sebastian, Vladimir Streinu, Şerban Cioculescu şi D. Caracostea. Portretul lui Maiorescu, om şi critic, izbucneşte măreţ, drept şi exemplar şi tot astfel nuanţatele sale relaţii cu Eminescu.

Anul e crâncen. În toamna lui 1940, la cursul său de la Universitatea din Iaşi-ca şi alţi colegi care-l omagiază pe N. Iorga, recent asasinat-G. Călinescu, vorbind de Maiorescu, face în treacăt aluzie la un cronicar modern, răpus ca şi Miron Costin odinioară de gloanţe. Mă rog, M. Costin fusese decapitat, dar paralela rămâne dreaptă! Iar Iorga duce în mormânt şi nedreptatea de a fi încercat cu disperare-în ultimul său an de viaţă-să-l încondeieze şi să-l scoboare pe Maiorescu, de parcă n-ar fi încăput în viaţa publică a românilor doi Magistri!?

Ştim prea bine cu câtă corectitudine şi afecţiune se ocupă G. Călinescu de Eminescu şi Maiorescu în măreaţa ***Istorie a literaturii române***. Dar acum ni se pare interesantă şi cu urmări o altă continuitate a celor doi: aceea prin Lovinescu şi prin Cercul literar de la Sibiu.(11) Căci, să nu uităm că acest "Cerc"...de subtilă descendenţă eminesciană şi patronat de Blaga, se adresează în 1943 lui E. Lovinescu printr-un Manifest moral-estetic. Lui Lovinescu, nou Magistru şi exeget echilibrat al lui Maiorescu, ca şi al unui Eminescu expurgat!

Că G. Călinescu se angrenase copios în demokratură, ca vajnic şi lamentabil tovarăş de drum al comuniştilor prin 1945-1946, o ştim, dar ne mâhneşte tematic nu injusteţea(ea nici nu există) aprecierii că Eminescu îl iubeşte pe producătorul nemijlocit de bunuri şi-l abhoră pe speculativ, ci trista captaţie călinesciană către Puterea Roşie ce se iveşte, cu care ocazie îl ataşează pe Poet hârbului democratic, ca scriitor "la ordinea zilei"!?

Cu ocazia centenarului Eminescu din 1950, profesorul bizantinolog Alexandru Elian îl spurcă savant pe Maiorescu, cum că nici nu s-ar fi atins de manuscrisele Poetului în vremea lungă cât le-a ţinut în custodie!? I s-a răspuns cu zâmbet că Magistrul a tot umblat la tezaurul sacru, extrăgând una-alta pentru publicare...

În aceşti ani nenorociţi, onestul cărturar nemţean G.T. Kirileanu are câte o reverie, în care şi-i închipuie pe Eminescu şi Maiorescu coborând cu pluta de la Dorna la Piatra, bun înţeles avându-l pe Kirileanu cu ei...

Ce te faci, că prin 1951 ţine să intre în Academie trepăduşul comunistoid Mihai Beniuc şi G. Călinescu trebuie să-i întocmească referat! Nu-i bai, se descurcă "Divinul", o întoarce abil, amintind că poeţelul(acum, "valoros") a aşteptat încrezător izbânda, scriind în 1943: "Va lăvui biruitoarea masă", ca apoi să-l ajusteze cu tupeu proletar pe Poet: "Pe Eminescu, noi poeţii tineri,/Zadarnic încercăm, nu-l vom ajunge/.../Dar Eminescu nu cuprinde tot în stihurile lui dumnezeieşti,/Durerea românească-i mult mai mare"...

În cohorta de imbecilităţi aliniate, ne frapează câte o formulă mai acătării, de exemplu aceasta: mesajul unei străvechi căutări a secretului fericirii omeneşti a luminat "noaptea în care se frământau" nu doar geniile poetice ale umanităţii şi cutare scriitori ruşi marcanţi, dar şi ai noştri Eminescu şi Caragiale.

Zice în 1956 Arghezi-care-şi trăieşte viclean reabilitarea-cu o nu ştiu ce ironie călugărească: cronicarului de epoci nu-i face o deosebită plăcere să spurce variile năravuri, cui nu i-ar conveni să vieţuiască împăcat şi solidar în familia naţională? Uite, Eminescu, de florile mărului s-o fi răzleţit el, "străin în ţara lui"?!(12)

După modul comunist de gândire, era fatal să fie reconsiderat Titu Maiorescu, spre a fi descătuşat în fine şi Eminescu, căci spre a fi cât de cât respectat Eminescu, se cuvenea purificat şi Compagnonul său de destin!

Aşa că se permite în 1963 criticilor Liviu Rusu şi Paul Cornea să-l trateze obiectiv pe Maiorescu, în ***Viaţa Românească***. E o veritabilă resurecţie Maiorescu, urmată de o avalanşă revuistică şi de mai multe cărţi: Nicolae Manolescu, Z. Ornea, E. Todoran, Domnica Filimon, S.Ghiţă, Al. Dobrescu, Petru Ursache ş.a. Unii au pus la îndoială meritele de pionierat ale lui Liviu Rusu, de parcă acesta era vinovat că sub cenzură totul funcţiona "cu voie de la poliţie"!

Marin Sorescu ţâşneşte:"acestea trebuiau să poarte un nume"...În fine, s-ar zice că Eminescu şi-a recâştigat locul absolut, iar Maiorescu nu mai e trădătorul idealurilor paşoptiste, reacþionarul metafizic-estetic, servul claselor posedante aruncat de Gherea la groapa istoriei cu tot cu turn de

fildeş. Se intră într-o etapă în care până nici toboşarul Savin Bratu nu va mai fi bântuit de "fantoma lui Maiorescu"!(13)

La o întâlnire cu scriitorii în 1982, Ceauşescu s-a exprimat(fără împotriviri vizibile ale adunării...) că, pentru el, Eminescu valorează cât un cetăţean de pe stradă!?

Culmea că a existat oarece ripostă la de-alde acestea, culmea că din partea unui yesmen ca Eugen Barbu: tipul îndrăzneşte-spre uimirea breslei-să-i precizeze lui Ceauşescu că "uzina Eminescu" rămâne cea mai rentabilă unitate productivă a României! De nu cumva era o complicitate de adâncime a unor cumetri naţional-comunişti.

În fond, putem reduce situaţia lui Eminescu-în starea de apogeu agonic al comunismului românesc-printr-o întâmplare cu tâlc: un tren gonind în iarnă, într-un vagon neîncălzit un ţigănuş rosteşte un colind de naşterea Pruncului Sfânt şi se observă pe steaua de mucava un portret al lui Eminescu. Un cetăţean îl ispiteşte pe băieţel cu 1000 lei(enorm!), dacă spune al cui e chipul rupt dintr-un manual şcolar şi puştiul răspunde privind cu jind la bani: "Nu ştiu, domnule, dar tot un sfânt trebuie să fie!"

E de la sine înţeles că anul 1989 al comemorării Eminescu nu putea fi decât penibil, la fel ca şi demenţa naţional-comunismului muribund în plaiurile mioriţice. (14)

Ar fi o chestiune psihologică, bine surprinsă de Svetlana Paleologu-Matta: românii se simt cam constrânşi să-l urmeze pe Eminescu în idealitatea lui, nu-l pot asimila nicicum şi atunci se înscriu programatic sau cu inocenţă între detractori. Unii români(mai ales din patrie) sunt "mioritici şi eminescieni", alţii(îndeosebi din diaspora) sunt doar "mioritici" şi nu gustă în totalitate eminescianismul politic!

Iar se strecoară visul sincronizării cu lumea civilizată, vis în care Eminescu nu-şi află locul.

(Fragment din volumul Eminescu-Titu Maiorescu(Inperceptibila Junime), Editura Transilvania, 2015, ediţie postumă)

IOAN FLORIN STANCIU

O PLASĂ DE NERVI

UNU

Cele o mie de bice-ale lucidităţii de-a fi
le-am primit zi de zi,
fără niciun folos pentru mine,
întrucât nimic nu preţuieşte mai mult
decât o singură clipă de melancolie
dulce şi-amară ca fumul bibliotecilor
risipite-n simunul orbitor al deşertului

Uite, m-am obişnuit deja
să-mi car trupul într-o valiză de piele
foarte bine închisă,
pentru că mi-e foarte ruşine de dânsul
şi de poftele sale prea multe mereu,
în vreme ce
sufletu-mi umblă gol prin oraş,
fără ca nimeni să-l vadă vreodată,
chiar dacă melancolia lui
cântă zilnic din flaut pe ţărmuri,
iar din valiză se-aude
doar un clocot feroce de vulcani noroioşi,
ca şi viaţa, mă rog, sau
ca toate înfăptuirile noastre de taină

Uite, mi-au arătat cu spaimă, odată
imaginea mea tomografică,
iar ea era de o mie de ori
mai seducătoare,
decât trupul meu din valiză:
labirinturi de coridoare,
draperii, uşi secrete
şi gratii, firide sau trape,
cutreierate ziua şi noaptea,
de pânda-înfrigurată a furnicilor roşii...

Poate de-aceea aş vrea să vă spun
că, oricât de tare-aş urla,
se va găsi mereu cineva
mult mai surd, decât urletul meu
şi că, oricât de mare aş scrie,
ochii voştri vor rămâne
doar linii înguste de pauză,
la marginea unui text în progres,
anunţând risipirea şi somnul

DOI

Dacă las braţul care-mi acoperă ochii, peste coala de scris,
spaima vi se va arăta deodată, ca două pumnale de ger,
înflorite-împreună pe fereastra de gheaţă a iernii

Apoi, ea se va coborî în poem,
ca un freamăt de păsări prea multe,
înghesuite în inima nopţii
sau ca vuietul vântului pe-acoperişuri de tablă
departe, pe munţi,
departe, pe dealuri, aproape, pe ţărmuri,
acum şi aici, între două singurătăţi asumate.

Apoi,vânătorii cu câini se vor porni să alerge-n pustiuri

și vor suna cele şapte trâmbiţe-n cer
rând pe rând, mai întâi,
şi toate deodată, în cele din urmă

Clătinându-se pe tălpile lui mici,
neauzit se-apropie iar vestitorul.
Cu aripi albe îmi acoperă ochii, iar frica
se-întoarce-n genunchi peste coala de scris.

S-au dizolvat în văzduh toate corăbiile
şi luna e tristă pe ape.

Nu ştiam că pe valuri sunt lupi
şi n-am altă armă, decât veghea ta îngrozită
de pe celălalt mal, la ferestrele roase de sare.

Dar destrămarea e lege pe-aici,
iar scrisorile mele, ghemuite în pumn,
nu vor mai pleca nicăieri, niciodată.

Ţi-aş fi povestit, încă o dată, despre
modul discret în care lumina se dizolvă pe pietre
şi despre toate urmele noastre risipite-n zăpezi.

Ceva se întâmplă pe mare!
Răi războinici de fum s-au urcat pe peretele ceţii,
iar apele s-au întors la izvoare.
Sunt viu, oarecum!

Dincolo de fluviul de frunze al toamnei,
aprinde o candelă mică-n fereastră
şi deschide clavirul

Deschide clavirul şi cântă!
Singura pradă de azi e imaginea ta,
rătăcind despletită-n singurătatea oglinzilor.
Ea îmi va fi şi otravă şi hrană. Pe rând

TREI

Uneori, lumea e doar o cameră-îngustă,
cu un pat într-un colţ şi o lampă de veghe.

Alteori, totul încape într-o tentativă de zâmbet
sau într-un rânjet care-ameninţă cerul,
pe când eu scriu mereu despre iubire, îngăduinţă şi milă,
ca şi cum aş pune flori albe pe morminte de tigri
sau peste conturul de cretă al visului ghemuit pe podea

Pentru că toate astea se petrec doar în clipa de gând,
când lumea întreagă era încă închisă în pumnul dintâi,
cu toate exploziile sale de-aurore şi de lumini nevăzute vreodată
şi cu toate plimbările noastre frumos legănate
pe dunga fragilă dintre două tăceri infinite,de la est de Eden

PATRU

Limpede şi curată a rămas doar lumina dintâi,
cuminte plutind peste marea cea mare,
peste dealurile albastre dinspre soare-răsare
şi peste munţii cei albi de la marginea zilei

Rând pe rând, s-au îndepărtat toate visele mele
prin tunelul umbrelor moarete,
tremurând, murmurând până departe
de mare, de dealuri albastre şi de munţii cei albi.

Aceasta-i o carte lividă ca judecata din urmă,
revelată, atroce şi albă mereu presimţind întunericul,
dar care,închisă deocamdată între tainele sale,
va fi pregătită mereu,ca să dea mărturie în veac
despre toate cele ce-au fost curate şi vii pe pământ.

CINCI

Am văzut, deodată, cuvintele mele
ca nişte păsări ude în ploaia de marţi,
fiecare pe ramura ei, murmurând între aripi.

Mici candelabre iluminate de fulger sau
doar iluzii, de-o clipă,
cu gheare de sticlă şi cu ochi de cristal

Sintagme lirice-n fond,
tremurând, suave, îngrijorate, plăpânde,

sub marile structuri narative-ale ploii,
dar îndeajuns de vii, uneori,
ca să se îngrijoreze pentru rostul lor pe pământ
sau să dea mărturie despre cele ce sunt

Faptele, mai întâi, şi realitatea vizibilă!
Iar, faptul c-am pus o palmă pe piept
şi-un deget pe buze i-o dovadă în plus
că mă pregătesc să renunţ la cuvinte.

TREI CEASURI RELE

Toate astea s-au petrecut sau se vor petrece cumva, în explozia de-o clipă a unei particule elementare din dezordinea infinită a unui continuum spaţio-temporal mereu surprinzător şi mereu inexplicabil. Iar totul a început când, într-o secvenţă oarecum semnificativă din delirul de secvenţe-ale lumii, primisem un telefon de la Laura N: „Alo, domnu' Autoru', ne întâlnim mâine seară la Trei Ceasuri Rele…Ăăă, orele 21 trecute fix, bagă bine la cap!"

Pe vremea aceea, în zona cinematografului Estrada, unde se încrucişau cele trei bulevarde principale ale oraşului, se amenajase, chiar în mijloc, între Kaufland, cofetăria Mimoza şi cinematograful Tomis, un scuar rotund, pentru sens giratoriu, mărginit cu bordură din plastic portocaliu al cărui cerc aproximativ înscria un triunghi de beton şi trei semicercuri cu flori, pe unde se întâlneau îndrăgostiţii adolescenţi.

Deşi trebuie să recunosc că, pe vremea aceea, relaţia mea cu Laura era mai mult o experienţă estetică, decât o poveste de dragoste, deoarece o vedeam doar o dată pe an, când, imprevizibil, ea hotăra unilateral dacă a sosit vremea să-mi verifice dependenţa idolatră şi să se oglindească, cu gâdilat orgoliu satisfăcut, în privirile mele fascinate şi arse de o admiraţie necondiţionată. Dar iată că am şi spus, de două ori, *pe vremea aceea*, chiar dacă, acum, sunt convins că toate momentele vieţilor noastre, orânduite aparent succesiv pe palierele timpului, sunt, cel mai plauzibil, simultane, constituindu-se independent,dar umăr la umăr, ca nişte prezenţe infinite. Precum clipa aceasta, veşnic prezentă, când, la ieşirea din campus, Laurei îi alunecă poşeta plic de sub braţ, iar eu mă grăbesc s-o ridic, ca să nu-i vadă şi ceilalţi pulpele de cristal afumat; mai mult plate, decât rotunde, ca nişte peşti abisali. Aşa cum, deocheat voluntar, le revăd eu, chiar acum, mereu în direct, vreau să spun, unduind, lipa-lip, înspre platforma trambulinei a doua, de la Aqualand

Dar e foarte important să vă spun că, după ce-au terminat de placat triunghiul acela, de beton, cu dale ceramice-albastre, au ridicat, chiar în mijloc, un pilastru triunghiular, de pe al cărui capitel falustic din marmură neagră, trei cadrane, cu afişaj electronic, ce-şi arătau orele lor, exacte toate, înspre fiecare dintre cele trei bulevarde. Ceasuri care, după cum povestesc cei ce le-au studiat mai îndeaproape, n-au arătat niciodată aceeaşi oră, în acelaşi moment. De aceea, la modul ghiduş, locul acela a intrat în folclor cu denumirea *La Trei Ceasuri Rele*.

Neliniştit de ideea că s-ar putea să n-o mai văd niciodată pe Laura, mai ales că desfăşurarea evenimentelor depindea necondiţionat de capriciile ei războinice, cred totuşi că-am ajuns punctual la locul de întâlnire, venind dinspre ciuperca uriaşă a cinematografului. Deşi, traversând temerar bulevardul şi săltând triumfător pe triunghiul magic, am constatat, după cum era de aşteptat, că ceasul dinspre mine arăta doar 8:35, pe când celelalte două arătau 9:00 şi, respectiv, 9:20. Aşa că, dezorientat definitiv, mi-am închis bluza până la gât şi m-am pus pe-aşteptat, cu senzaţia înfrigurată că noaptea îşi aduna premeditat pereţii eterici în jurul meu, învăluindu-mă rulant, ca un tunel vertical, cutreierat de tăceri fremătătoare şi de inefabile transparenţe răsfrânte; în vreme ce oraşul se scufunda în sine, de jur-împrejur, ca o împărăţie căzută în somn. Şi totuşi, înspre cofetărie, unde ceasul arăta deja 9:10, se desluşea un minaret alb de moschee, iar mult mai departe, prin aburul fosforescent de deasupra mării, tremura sigla iluminată în roşu a hotelului PERLA şi întunecimile călătoare-ale norilor.

Pe când, înspre Kaufland, la ora de-acolo, 9:30, începuse să se cearnă o umbră de ploaie, ca o transpiraţie rece a nopţii. Dar Laura mi s-a arătat, în cele din urmă, precum bănuiam, tot printre reclamele multicolore ale cinematografului ,când ceasul dinspre direcţia ei de înaintare ajunsese la 8:50. Mergea singură pe trotuar, oglindindu-se cu fiţe de fotomodel, în vitrine, frumos înveşmântată-n costumul ei de camuflaj, cu beretă roşie şi cu eghileţi aurii, cumpărat la sugestia mea. S-a oprit chiar pe marginea trotuarului, legănându-se ca pe buza abisului şi încercând să desluşească, cu ochi de chinezoaică, probabil, afişajul verde-fosforescent al cadranului buclucaş. Pe mine, stâlpnicul filozof îngândurat,de la marginea ploii, nu cred că m-a văzut, chiar dacă nu mai era nimeni pe-acolo şi-am şi fluturat de câteva ori braţul drept, tropăind în jurul ceasului fatidic, până când, strivit de rele presimţiri, am văzut-o plecând

– Alo, domnu' Autoru', mi-a strigat ea mult mai târziu, în telefon, află că te-ai cam lins pe bot dinspre părţile mele cele mai dulci! N-ai venit azi, la-întâlnire! Eşti macho!?

– Păi, nici n-aveam cum să ne-întâlnim într-un loc aflat pe trei coordonate temporale diferite, deodată! Eu eram deja acolo, dar pe latura aia cu 9:30, deoarece, ca de obicei, tot eu venisem primul!

– Zău dom'le, păi tu te-învârteşti pe coordonate temporale diferite, de obicei, dar eu tot te-am lăsat să-mi pui laba pe bord!. De exemplu, acum, ce oră e?

Prins cu mâţa-n traistă, am închis telefonul şi i-am îndesat o pernă deasupra. Aveam trei ceasuri în cameră, dar le răsucisem pe toate cu faţa la perete, ca să nu le mai văd.

Dar încetul cu încetul şi, oarecum pe nesimţite, vremurile astea cumplite trec, trec, trec şi iar trec… Până când iar sună, cucu-bau!,telefonul:

– Acum ce oră e, bă aiuritule?, mă ispiteşte Laura, din vreo altă alveolă paralelă a spaţio-timpului.

– La mine e şapte şi doişpe!, spun eu, după cum se întâmplă să fie,când se-întâmplă să fie. Dar la tine?

– La mine, nu mai e nimica, băi Ainştainică, pentru că singurul meu ceas care lucra pentru tine s-a topit şi s-a scurs în vasul de scurgere. Presupunând că vei fi auzit cumva de pictoru-acela, relativist ca şi tine, Salvador Dali, după numele lui de artist!

Iar, între timp, eu îmi fac eroic armata la fără frecvenţă, mă înscriu în PSDPS, ,îmi iau bacalaureatul, la treizeci de ani, merg, apoi, la Academia pentru dezorientaţi mintali, Ştefan Mazăre, îmi iau diploma cea mai colorată de-acolo, îmi dau doctoratul în vreo trei ştiinţe total nefolositoare, îngroşând rândurile clasei intelectuale şomere, ca să mă prezint, apoi, ciclic, la Piaţa Universităţii, ca să *m'en piche* pe democraţia lor de cumetrie şi pe tratatele de la Yalta sau Roşia Montana, după cum vine vorba… Până când, oarecum previzibil, într-o joi, dinspre marţi, dar mereu în prezent, sună iar telefonul:

– Opaaa, cât mai e ceasul pă la tine, băi doctore dă amnezici?

*

GABI SCHUSTER *(Germania)*

Văd vise

Fotograful mă îndeamnă să zâmbesc
clipa trebuie salvată zice iubirea de pe margine
mă priveşti cu ochii mari ai negrului de fum
văd vise
treci prin mine ca o cumpănă a apelor
şi fotograful mă dezbracă cu obiectivul lui
magic
plec din cadru
bărbaţii vin să mă evalueze
cu priviri agere de animale de pradă
fotograful mă îndeamnă să zâmbesc
luna seceră mă priveşte subţire şi creşte

lumea se-îmbată cu vorbe
se zbate cu corpuri
nu vrea să creadă că salvarea e o iluzie
a fricii

mă bat cu pumnii în piept
iubirea trece imponderabilă
rice pasăre cu penele ude,
Mă împiedic de ploaie eu aer mişcat de vânt,
zborul se îndoaie sub greutatea picioarelor
neputincioase
aud şoptind mărul discordiei

captivă în braţele lumii
nefericită în hainele îngerilor
privirea mi se loveşte de ziduri
cu migală, cu încrâncenare
cu frică

Sunt la fel ca orice pasăre
nu ştiu să mă târăsc
dacă Zborul mă părăseşte răuvoitor
îi stau în drum
mă lipesc de ea îi cuprind genunchii
mă tăvălesc nu mai sunt a mea
segmente dezordonate
urcă dealul de piatră udă
rochia pink se mulează pe pulpe
o frânghie mă ţine la egală distanţă
de toate clipele mele
mă zbat

cineva aruncă pământ pe mine
fotograful se bucură de viaţă
tu.

La fel ca orice pasăre

Sunt la fel ca o

mai liber decât aş putea fi eu vreodată
tălpile au rădăcini în pământ
în pământul care mă trage înăuntru
de când m-am născut
cât de frumos miroase primăvara
după ce mugurii răscolesc subţire
zăpada abia rămasă

Nu sunt ca orice pasăre
sunetele din gânduri nerostite
nu cântă, nu cheamă, nu se vaită
mă alungă în casa fără ochi
uşile răstignite în cuie
bătute în scânduri vechi ca biserica

focul este o moarte oribilă
apa te înghite fără urmă
aerul te lasă să cazi
mai jos nu există
de viaţa care s-a scurs

Nu sunt ca orice pasăre
nu am seninătatea naivă
dintre cer şi pământ
în mine se zbat
toate începuturile neterminate
privirea nu alunecă inconștientă
peste zilele triste şi monotone

îţi datorez viaţa mamă,
mamă a vieţii îţi datorez moartea,
mamă amară mi-ai lovit adâncul
cu laptele şi veghea,
m-ai părăsit apoi
mi-e rece

sunt o pasăre de vară
udă şi arsă
pânzele mi se rup
sub greutatea păianjenului
care-mi pândeşte singurătatea
din orizontul îndepărtat

nu te urca prea sus lumină -
sunt o pasăre obişnuită
nu mă ascultă aripile
printre hăurile întunecate
ale piscurilor

toamna e în preajmă
iarna va da îngheţul
şi hainele îngerilor
cu mici oftaturi
se vor destrăma peste firea
amară

Nu sunt ca orice pasăre
văd frumuseţea
şi doare parşiv
v-o dau înapoi -
în înaltul cerului
ţipete palide, deprimate
unul câte unul
se-încaieră în văzduh

n-am cuib
nu sunt ca orice pasăre
corole de crin mă chinuie noaptea,
tac
sub pedeapsă cu moartea,
trebuie să fiu ca toţi ceilalţi
altfel voi fi arsă pe rug

aud zbateri în inima mea
n-au loc destul,
le cunosc: sunt aripile ude
netrebnicele, imaturele
vântul şuieră fără să le usuce
trec printr-o viaţă eronată
destinul nu mă poate salva
mă sfâșie cu ciocul răzbunării
şi-a risipit averea
şi vrea să se sinucidă în ştreangul sacru,
îmi e dator
a chemat moartea pe urmele mele
proaspăt-săpate în apusul de soare
cineva strigă: ridică-te şi mergi mai departe !
sunt o fiinţă liberă
am crezut că pot zbura

sunt o pasăre nepământeană
o fantasmă cu ferestrele oarbe
îmi descarc furia
pe tot ce nu înţeleg
pentru că nu înţeleg
sunt propriul meu demon
îmi place să sufăr
în cuşca mea
arăt groaznic
am fost întotdeauna singură
cu mâna întinsă

Nu sunt o pasăre
inima mea nu este mută,
ea, dulcea ticăloşie, vorbeşte cu văzduhul
acolo se plimbă vocile care ucid
în Nirvana
trase pe roată

am fost foarte moartă
deci foarte liberă
19septembrie2011

senină ca un cer mânat spre noapte.

Cântec de Nud

Ascultă liniştea
portativul e liber
mă simt fără haine
fug la oglindă
în goană şiragul de perle
sună a scoici
pielea e întinsă bine
pe oase
oasele dor
e locul prea strâmt
pe sân o mână uscată

o masă de lemn
dedesubt trupul meu
cu genunchii răniţi
la gură
trupul meu din oglindă şi
trupul meu cu oase vechi
nu se cunosc

din profil sunt un zar
aruncat,
să mă uit înapoi ?
să fiu cremene ?
prin fereastră un scaun,
se vede
aşteptarea şi liniştea,
s-au atârnat de spetează
visele părăsitele

zidul se îndoaie
să mă cuprindă
cântec de nud se aude
un ţipăt de blues
o controlată pierdere a
controlului
Big-Bang-ul
se depărtează
îl auzi ?
tare ?

într-o costumaţie diformă
nudul se sperie de timp
lovit, se retrage.

GABRIELA GENŢIANA GROZA

HAIKU PRINTRE PETALE

Atingere-n taină
de roua Învierii-
lumină Sfântă

***

Livada cu meri-
aripi de bondari sclipind
printre petale

***

Primul Mărţişor-
în liniştea casei
gângurit de prunc

***

După furtună-
printre crinii în floare
singur motanul

***

S-au dus Babele-
miros de pământ reavăn
sfinţeşte livada

***

Picuri de ploaie-
pisica vecinului
stând sub o scară

***

La geamul casei-
florile magnoliei
în zori de Prier

***

Surâsul de prunc-
aripi de barză
fâlfâind peste casă

***

Printre narcise-
Doar un gândăcel grăbit
Căutând locul

***

Cais înflorit-
dulceaţa nectarului
plutind în aer

***

Liniştea nopţii-
razele lunii printre
merii în floare

Gabriela Genţiana GROZA
Cluj Napoca,
martie-iulie 2015

GELU DRAGOŞ

Şi tu, femeia mea...

Un clopot ce veghează schitul,
Un val tăcut ce-mbrăţişează Marea,
Un stol de pescăruşi ce întretaie zarea
Şi tu, femeia mea, cu ademeniri deşarte.

Un baldachin ce ne invită-ntr-însul,
Un soare cald ce ne surâde galeş,
Un ropot scurt de ploaie ce ne înfăşoară
Şi tu, femeia mea, cu unduiri fecioare.

Un asfinţit de mai ce ne cuprinde,
O lună ce ne umple de iubire,
Un cer înfloritor de stele,
Şi tu femeie, pântec de dumnezeire.

Poemul Anei

întotdeauna am visat o femeie
ideală mie

să aibă un picior cât Turnul Eiffel
apoi simetric celălalt
cu a lui Dragobete
şi o gambă ce nu aşteaptă
ciorapul Adesgo

cu plete asemenea grânelor vara
când dau în copt

cu ochii limpezi
iubitori

la sânul ei alb izvor să-mi crească
voinici pruncii
să aibă surâsul Giocondei
sau al tahitienelor lui Gaugain

cu mâinile ei suave asemeni Fecioarei Maria
o am lângă mine dintotdeauna pe Ana

întotdeauna Creatorule
visul mi s-a îndeplinit...

Concluzie tardivă

am ajuns la o nepăsare anatomică severă
miros a ignoranţă, dispreţ ce duce la ură
fără Tine Doamne sunt
clandestina floare ivită între spini ...
trupul meu, altarul Evei
e mai diform ca niciodată
sufletul îmi sângerează asemenea crinului
complimentele şi complementele îmi sunt
străine
asemeni şi adjectivele...

Mă adăp din marii poeţi

Eminescu, Vieru, Păunescu
şi parcă nu mi-e de ajuns:
Esenin, Puskin, Mayakovsky

Poeziile sunt ca lipitorile
îţi sug seva vieţii
pentru un poem reuşit aş vrea să mor

de colţii mistreţului lui Ştefan Augustin Doinaş!

Între frunza toamnei
şi căderea Imperiului Roman
mă interesează acum doar căderea mea!

Îmi spune Hada, poetul din Baia Sprie
că trebuie să avem o armată puternică
dar din toate spusele domnului ofiţer-poet
am reţinut că „poezia-i inima retrasă-n cuvinte
de dor”

Între atâtea cuvinte spuse astăzi,
mi-e dor de limba lui Alecsandri
şi mai mult de a lui Eminescu…

Măreţie fără seamăn

o legendă veche a grecilor
narcis
multă tristeţe în istoria unei flori
narcisa
o zeiţă nimfă echo pe aproape
apoi fritillaria meleagris
laleaua pestriţă
vânătoarea lui Dragoş Vodă
în pădurea Bavna
şi o floare în formă de cupă
de culoare violet deschis
cu pete de culoare gri

această floare este de viţă nobilă
“de astăzi niciunul dintre supuşii mei
să nu o rupă” a decretat Dragoş-Vodă
de atunci lalele pestriţe
joacă şah în pădurea Bavna
în fiecare început de aprilie
nici mistreţii nici căpriorii
nu le deranjează
aşa au făcut şi unchii mei...

Semn de întoarcere

Ne-atinge ochiul stâng, durerea
aripa păsării ce lasă,
o toamnă şi mai grea, tăcerea
şi atâtea amintiri ne lasă.

Nu trece pragul de iertare
vin, alte stoluri lungi de ploi,
o umbră doar, pentru plecare
şi-un adăpost de ploi.

Rămân copacii, mâna, creanga arsă
un semn de-ntoarcere, şi-apoi,
privirile, o geană ştearsă
şi-un anotimp de ploi.

Amânare

E timpul să ne întâlnim
tulburător să te mai caut
unde vâslaşii dorm în flăcări
şi se trezesc, în cânt de flaut.

Zăpezi de camuflaj

Sunt hăituit, un anotimp întreg,
îmi trage lanţul ploilor în pleoape
străin, în Galaxia Gutemberg
voi scufunda păduri întregi de ape.

Ferestrele de apă s-au prelins
vântul plezneşte-n oase de zăpadă,
pe frunze reci, rugina s-a întins
şi iarna curge-n zdrenţe de paradă...

GEORGE PETROVAI

Ruinătoarele paradoxuri ale României postdecembriste

Fiecare ţară şi popor caută prin toate mijloacele ce-i stau la îndemână (mai subtile sau mai directe, mai timide sau mai îndrăzneţe) să-şi asigure prosperitatea internă şi să se afirme pe scena internaţională. De altminteri, acesta şi este rostul politicii: componenta internă să facă ţara să fie mândră de grosul cetăţenilor ei, iar componenta externă să-i facă pe toţi cetăţenii să fie mândri de ţara lor!

Fireşte că la asemenea rezultate nu se poate ajunge în zilele noastre decât printr-un veritabil şi neîntrerupt exerciţiu democratic, ceea ce înseamnă conţinut în primul rând (cârmuitori competenţi şi oneşti, cadru legal corect şi stimulativ, respect faţă de Dumnezeu, semeni şi legi) şi abia la urmă mai înseamnă formă sau coajă democratică.

Ei bine, nu acesta este cazul României postdecembriste, care – aşa cum prea bine se ştie – într-un sfert de secol (25 de ani de învârtită ciocoiască) a zămislit şi dezvoltat o lungă serie de incredibile paradoxuri.

În primul rând înfricoşătorul paradox dintre imaginea României de ieri şi cea de azi: România de ieri avea o populaţie de peste 22 milioane, era fără datorii (dimpotrivă, avea de încasat creanţe de miliarde) şi un spor natural pozitiv (numărul nou-născuţilor îl depăşea copios pe al decedaţilor), pe când azi, cu atâtea calculatoare şi atâta preocupare pentru felurite înregistrări banale, nici dracu nu mai ştie câţi români trăiesc în ţară şi câţi înafara graniţelor ei (pesemne că nici nu se doreşte asta, după cum – din motive înfrăţite – nu se doreşte introducerea votului electronic), dar numărul mare al avorturilor, mai exact al crimelor intrauterine admise de lege (Iată un alt sinistru paradox: Legea pedepseşte cu asprime uciderea întâmplătoare sau din disperare a pruncului de-abia venit pe lume, însă îngăduie omorârea cu sânge rece, altel spus premeditat, a milioane şi milioane de vieţi nedorite de părinţii ocazionali!), numărul mare al avorturilor, prin urmare, obligă necalificatele noastre autorităţi să recunoască sporul natural negativ, cu care de ani buni (mai exact de la punerea României pe butuci, inclusiv prin legiferarea dreptului de întrerupere a sarcinii) se confruntă societatea românească.

România de ieri (aşa o vedeam şi aşa ni se spunea la şcoală) o ştiam frumoasă şi bogată cu întinsele ei păduri şi livezi, cu câmpiile înveselite de holde, cu inestimabilele bogăţii ale subsolului (petrol, sare, cărbuni şi mine în Apuseni din vremea dacilor şi romanilor), cu ape nepoluate, mii de întreprinderi (e drept, nu toate foarte rentabile), sute de vase maritime şi fluviale şi alte sute de trenuri pentru călători şi transportul mărfurilor, pe când România de azi este nu numai groaznic sluţită prin hiperpoluare, decimarea pădurilor şi lăsarea în paragină a tuturor acelor mănoase câmpii care în perioada interbelică hrăneau zeci de milioane de europeni, ci este realmente stoarsă până la sânge de întortocheatele reţele ale tâlharilor externi şi interni (parlamentari, miniştri, preşedinţi de consilii judeţene, consilieri şi primari), încât stai şi te întrebi cum de-i mai rabdă pământul batjocorit

şi înstrăinat pe aceşti borfaşi şi le îngăduie să-şi plănuiască dublarea, ba poate chiar triplarea lefurilor şi să-şi rostuiască pensii speciale, când e fapt arhicunoscut (doar nu de florile mărului România este situată de statistici la coada ţărilor din Uniunea Europeană) că mai multe milioane de români sunt obligaţi de aceşti netrebnici să-şi ducă zilele cu venituri lunare de patru-cinci sute de lei.

În sfârşit, marea discrepanţă dintre gloriosul trecut multimilenar al înaintaşilor noştri, statornicii locuitori ai acestor meleaguri, cei care – în lumina noilor documente şi descoperiri arheologice – i-au precedat şi influenţat pe mulţi alţii (inclusiv pe greci) şi viitorul incert al României de azi din pricina jafurilor, trădărilor şi cedărilor succesive de suveranitate, încât devine tot mai evident că Eminescu a scris versul concluziv *Eu îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul* pentru altfel de apărători ai gliei strămoşeşti şi, mai ales, pentru altfel de cârmuitori.

Al doilea mare paradox vizează spiritul acestei naţii: În România postdecembristă, datorită universităţilor particulare apărute ca ciupercile după ploaie (sunt peste 100), se înregistrează cel mai mare număr de absolvenţi din Uniunea Europeană (UE), îndeosebi la facultăţile cu profil economic şi juridic, dar – atenţie – nici una din universităţile româneşti nu se situează între primele 500 ale lumii!

Atunci, e de mirare că mulţi dintre dascălii contrafăcuţi de aceste srl-uri ce-şi spun universităţi nu-şi cunosc nici măcar manualele (la examene de titularizare fie sunt prinşi copiind, fie sunt notaţi de la 1 la 4), respectiv că se exprimă rudimentar şi comit în scris impardonabile erori gramaticale?

Iată de ce pe ansamblu şcoala românească este în cădere, deşi în parte încă îşi mai poate salva obrazul cu elevii eminenţi de la olimpiadele internaţionale (dar noi ştim cu toţii că excepţiile întăresc regula) şi deşi (sic!), în urma masivului exod de medici români în Occident, mai în glumă, mai în serios se spune că la ora asta în ţară sunt mai mulţi doctori decât medici...

Dar cum majoritatea diplomelor şi titlurilor universitare postdecembriste au o provenienţă mai mult decât dubioasă (licenţe şi teze copiate, titluri cumpărate), rezultatele finale se vădesc în starea de spirit generală a naţiunii (aroganţă, impostură, minciună, hoţie, incultură), în starea deplorabilă a economiei şi, nu în ultimul rând, în dezastruoasele procente de promovabilitate ale elevilor la simulări, examene de capacitate şi bacalaureat.

În atari condiţii precare pentru societatea românească profund manelizată, mai are cineva nas să se mire că peste 30% dintre concetăţenii noştri sunt deja analfabeţi şi că circa 50% dintre ei, conform unui sondaj efectuat de UE, cred cu tărie că Soarele se roteşte în jurul Pământului?!...

*N.B.*Într-un filmuleţ pe Youtube, dat mi-a fost să văd şi să aud cum vreo 10 persoane la rând n-au ştiut că ţara în care trăiesc se numeşte România. În schimb ştiau de la tembelizor (tot e bun şi ăsta la ceva) cum se numeşte capitala României şi că în Europa există ţări precum Franţa, Italia şi Spania.

Cel de-al treilea mare paradox postdecembrist vizează morala şi credinţa. Astfel, deşi este cunoscut faptul că numărul româncelor care se prostituează (intern şi la export) este în topul ţărilor din UE şi peste cel al rusoaicelor şi ucrainencelor, totuşi, Biserica Ortodoxă Română (BOR) s-a opus la legiferarea prostituţiei, ceea ce în ultima instanţă se cheamă un mult mai riguros control medical al acestei îndeletnici de-o vârstă cu omenirea.

În schimb, face tot ce-i stă în puteri (a se citi jocuri politice) pentru înlesnirea ridicării de noi lăcaşuri de cult, precum uriaşa Catedrală a Mântuirii Neamului (numărul lăcaşurilor de cult din România este de aproximativ 5 ori mai mare decât numărul şcolilor şi spitalelor la un loc), deşi este vădit că în acest chip românii devin din ce în ce mai bisericoşi, nicidecum mai credincioşi!

Dar n-am ştire ca BOR să fi protestat din toate puterile la manifestaţiile ostentative ale homosexualilor şi lesbienelor, după cum mai nou nu protestează vehement împotriva protocolului politic, care prevede ca în schimbul unei biserici ortodoxe construite în Istambul, unde încă nu se cunoaşte locul viitorului edificiu, în Bucureşti să se construiască cea mai mare moscheie din Europa şi, totodată, să se deschidă cea mai mare universitate musulmană din Europa.

Pe bună dreptate se spune că omul îşi sparge casa atunci când n-are ce face. Dacă până în prezent n-am avut probleme cu musulmanii şi fanatismul lor colţos, cu siguranţă că vor fi destule după ce respectiva universitate va intra în pită.

Sighetu Marmaţiei,
14 iulie 2015

Momente referenţiale în multimilenara cultură chineză

Primul moment sau, mai exact, primul punct nodal în cultura chineză este desigur poezia sa antică, intrată în literatura universală prin antologia de poezii populare *Cartea cântecelor* (colecţie de poezii apărute în secolele XI-VII î.e.n.), iar în secolul VIII e.n. (începutul renaşterii chineze), copios completat de poezia cultă a doi străluciţi poeţi: Li Tai-pe, poet al iubirii şi al vieţii plăcute, şi Du Fu sau Tu Fu, cel care prin profunzimea sentimentelor artistice, realismul viziunii (nedreptăţi sociale, grozăviile războaielor), ca şi prin forţa expresiei, continuă să fie considerat cel mai mare poet chinez al tuturor timpurilor.

În *Prefaţa* la romanul *Călătorie spre soare-apune* (Biblioteca pentru toţi, 1971), Corneliu Rudescu este de părere că „La fel ca proza tuturor popoarelor, proza chineză a apărut şi s-a dezvoltat mult mai târziu decât poezia, care pretutindeni a fost prima formă de creaţie artistică”.

Aşa este, dar cu toate astea, încă din secolele III-IV e.n., în China antică circulau oral o serie de mituri şi legende, care mai târziu au fost culese şi scrise într-o formă literară: *Cartea munţilor şi a mărilor*, *Cartea apelor* şi *Cartea regelui Mu*.

Căci era epoca povestitorilor şi, aşa cum ne informează acelaşi C. Rudescu, „Profesiunea de povestitor a devenit cu timpul foarte populară şi un mijloc de câştigare a existenţei”. În plus, aceştia (în *Amintiri despre cele petrecute în Hangdjou* în secolul 13, se spune că aici existau nu mai puţin de 93 de povestitori faimoşi, dintre care 52 maeştri în povestiri romantice, 23 în povestiri istorice, 17 în povestiri budiste şi unul în glume), aceştia, deci, nu numai că, pentru a fi lesne urmăriţi de ascultători, povesteau în graiul poporului, dar – pentru ca firul povestirii să fie închegat şi curgător – îşi pregăteau textele în scris.

Toate aceste texte au fost numite *huapăn* şi, cu timpul, multe dintre ele au fost adunate şi publicate în antologii precum *Povestiri populare din capitală*, *Povestiri ca să ia oamenii aminte* şi *Povestiri pentru a deştepta oamenii*.

Cum între scurtele istorioare din secolele III-IV e.n. şi povestirile de proporţiile romanului din această perioadă este o mare diferenţă, iată că genul literar al povestirilor populare chinezeşti înregistrează acel considerabil progres ca întindere şi acţiune, din care în mod firesc se vor ivi primele romane.

Astfel, *Povestiri din perioada Sinan Hă*, îndeosebi cu partea sa privind răscoala din anul 1122 de sub conducerea lui Sun Tzian de pe teritoriul actualei provincii Şandun, constituie principalul izvor de inspiraţie pentru Şi Nai-an, autorul romanului *Pe malul apei*, iar *Călătorie după sutrele budiste a călugărului Süen Dzang în timpul dinastiei Tang*, va fi aşezată de marele scriitor U Ceng-en la baza romanului său fantastico-alegoric *Călătorie spre soare-apune*.

De precizat că majoritatea povestirilor *huapăn* descriu viaţa aşa cum era în epoca respectivă, cu prostia şi incorectitudinea judecătorilor, cu neomenia şi lăcomia dregătorilor, cu lupta potentaţilor pentru putere şi enormele suferinţe provocate de războaie celor mulţi şi săraci, dar şi cu faptele eroice ale răsculaţilor.

Şi încă două precizări, după care voi trece la următorul moment nodal din cultura chineză:

a)În paralel cu saltul valoric înregistrat de povestirile populare, în proza cultă chineză apare nuvela artistico-literară (*ciuanţi)*, care, îndeosebi în secolele VIII-IX, atinge un înalt nivel al dezvoltării ei.

(Doar câteva cuvinte despre caracterul contemporan al subiectului majorităţii nuvelelor: Fiind primele produse din proza chineză închegată, în ele nu numai că locul şi momentul acţiunii sunt întotdeauna indicate, dar este înfăţişată şi viaţa păturii din care făceau parte scriitorii, cărturarii, slujbaşii şi mica moşierime.)

b)Dacă secolele XII-XIII au reprezentat epoca de aur a povestirilor, cu siguranţă că epoca dinastică Ming (1368-1644) constituie perioada de dezvoltare a economiei (călătorii pe mare şi uscat în ţinuturi îndepărtate şi cu mult înaintea marilor descoperiri geografice ale europenilor, intense schimburi comerciale cu India, Persia etc.), precum şi epoca de aur a romanului chinez.

*

Iată de ce consider eu că al doilea moment nodal în cultura chineză după amintita strălucire datorată poeziei, nu poate să fie decât splendidul roman de aventuri şi de înaltă ţinută artistică *Pe malul apei*, roman a cărui paternitate îi este atribuită de istoriografia contemporană chineză lui Şi Nai-an (1296-1370). Prin urmare, un contemporan al lui Giovanni Boccaccio.

Aşa cum spuneam mai sus, romanul se inspiră din faptele de vitejie ale răsculaţilor (în carte li se spune tâlhari) întăriţi la Lianşanbo (Mlaştina Muntelui Lian) mai întâi sub conducerea lui Ciao Gai, apoi sub cea a lui Sun Ţzian, fost grămătic judecătoresc.

Deoarece până la noi au ajuns numeroase variante ale romanului *Pe malul apei,* toate masiv interpolate, istoria literară reţine ca autentice doar tipul A cu 70 de capitole şi tipul B cu 120 de capitole.

Cu următoarele două menţiuni:

1)Tipul A este mai apropiat de forma originală, întrucât critica literară a dovedit fără putinţă de tăgadă că cele mai multe dintre capitolele variantei B nu prezintă interes decât pentru istoria literară, ele fiind fie adăugiri operate de redactorii ediţiilor mai recente, fie prelucrări, amplificări şi subîmpărţiri arbitrare ale capitolelor din varianta A;

2)Fără excepţie, toate ediţiile chineze moderne şi traducerile europene ale romanului *Pe malul apei*, au la bază varianta A.

Cum cartea nu are unitatea şi cursivitatea romanului de mai târziu, textul ei fiind diluat de frecvente repetiţii, iată motivul pentru care ea însumează peste 1250 de pagini chiar în varianta scurtă cu 70 de capitole.

Pentru varianta românească (romanul a apărut în anul 1963 la Editura pentru Literatura Universală), tălmăcitorii Ştefana Velisar-Teodoreanu şi Andrei Bantaş nu doar că utilizează ediţia a II-a a traducerii engleze sub numele *All Men Are Brothers* (Toţi oamenii sunt fraţi), traducere efectuată în anul 1927 de scriitoarea Pearl Buck după varianta chineză în 70 de capitole, dar din cauza repetiţiilor de care aminteam mai sus, respectiva traducere românească a ales să publice doar 15 capitole succesive (capitolele XII-XXVI), considerându-se – aşa cum se precizează în secvenţa *Din partea editurii* – că „Acestea cuprind câteva dintre episoadele cele mai reprezentative, atât din punct de vedere tematic, cât şi din punct de vedere artistic, şi, având strânsă legătură între ele, prezintă avantajul că înţelegerea lor nu este condiţionată nici de lectura capitolelor precedente, nici de aceea a capitolelor ulterioare".

Cu ajutorul numeroaselor personaje recrutate din toate straturile lumii satelor şi oraşelor chineze, Şi Nai-an ne oferă o imagine panoramică a societăţii feudale din China începutului celui de-al XII-lea veac, cu multă măiestrie artistică scoţând în evidenţă contrastul izbitor dintre însuşirile moral-spirituale ale vârfurilor ierarhiei feudale (lăcomia, zgârcenia, corupţia, cruzimea) şi cele ale oamenilor de rând (curajul, dărnicia, cinstea, curăţenia sufletească).

Iată, de exemplu, cum descrie autorul mentalitatea şi năravurile generalizate ale societăţii feudale chinezeşti din acele timpuri: „Pe vremurile acelea de demult era foarte uşor să ajungi dregător, dar mai greu să fii în slujba unui dregător. Şi de ce era aşa de uşor să ajungi dregător? Pentru că în vremurile acelea oamenii ticăloşi aveau multă putere pe lângă împărat şi se gudurau pe

la curte, împlineau toate poftele împăratului şi aşa, prin linguşiri, izbutiseră să fure puterea din mâna împăratului şi s-o ţină pentru ei. Şi dacă un om nu era ruda lor, ei nu vroiau să-l lase să ajungă slujbaş decât numai în schimbul unor bani buni plătiţi de el”.

N.B. Extraordinar! Parcă Şi Nai-an ar fi avut sub ochi starea de lucruri din România postdecembristă...

Fireşte că simpatia autorului (şi a cititorului totodată, graţie harului de care autorul dă dovadă) se îndreaptă spre galeria celor „treizeci şi şase de stele ale cerului şi cele şaptezeci şi două de stele ale pământului”, aşa cum metaforic sunt numite personajele din tabăra răsculaţilor de la Lianşanbo, precum: Ciao Gai, U Iun sau Marele-Înţelept, Gun Sun Şen sau Balaurul-Norilor, Liu Tan sau Diavolul-cu-capul-roşu şi, desigur, cei trei fraţi Iuan de pe malul lacului, ce astfel ne sunt înfăţişaţi de Şi Nai-an: Iuan-al-Doilea sau Nemuritorul, Iuan-al-Cincilea zis Viaţă-Scurtă şi Iuan-al-Şaptelea, poreclit Regele-diavolilor-fioroşi”.

Din Capitolul 11 până la sfârşitul versiunii româneşti (Cap. 15), atenţia autorului se îndreaptă spre U Sun, eroul preferat al tineretului chinez până şi în zilele noastre, îndeosebi pentru memorabila scenă în care de unul singur şi practic cu mâna goală, izbuteşte să ucidă fiorosul tigru de la trecătoarea Ţzin-ian-gan.

În pofida numărului mare de personaje (unele doar amintite, altele de-abia schiţate) şi a tehnicii de narare utilizată („De aici firul povestirii se desparte în două”, este la un moment dat înştiinţat cititorul), autorul reuşeşte să menţină interesul acestuia mereu treaz nu numai prin forţa talentului său (fluenţa narării, uşurinţa individualizării personajelor din câteva trăsături de condei, simplitatea cuceritoare a limbii împănate cu vechi proverbe), ci şi prin acel „cititorul va afla în capul următor” de la sfârşitul fiecărui capitol, delicios şiretlic artistic, care mai târziu va fi cu mult succes utilizat de U Ceng-en în *Călătorie spre soare-apune* şi de Cao Xue-qin în *Visul din pavilionul roşu.*

*

Indiscutabil că următorul moment referenţial din cultura chineză se datorează acelei splendide creaţii intitulată *Călătorie spre soare-apune*, despre care acelaşi Corneliu Rudescu afirmă în finalul sus-amintitei prefeţe că „este fără îndoială, una dintre marile cărţi ale omenirii”.

O spun din experienţa mea: Deoarece prima citire a romanului lui U Ceng-en se face dintr-o suflare, cu acea grăbită poftă stârnită de mereu prezentul fantastic (la propriu şi la figurat), de-abia la a doua lectură atentă ai şansa să constaţi că aprecierea lui Rudescu este întru totul întemeiată.

Căci la o lectură superficială, enorma carte cu 100 de capitole a lui U Ceng-en poate părea doar un roman fantastic, şi cam atât, când de fapt – prin mijloacele artistice întrebuinţate de autor – el este nu doar profund realist, ci şi cu adevărat unic în maniera de reflectare a realităţilor din epocă. Iar unicitatea romanului, ne asigură C. Rudescu, „rezultă dintr-o pluralitate de elemente originale, pe care le putem astfel defini: tehnica fanteziei plauzibile, satira alegorică, stilul personal folosit şi caracterul profund popular al romanului”.

Fără a intra în detalieri de prisos pentru scopul urmărit în această lucrare, fac numai precizarea că U Ceng-en realizează efectul de fantezie pluzibilă prin tehnica înzestrării numeroşilor săi eroi fabuloşi de pe pământ şi din ceruri cu trăiri interioare întru totul omeneşti, că recurge la satira alegorică, mai exact că alternează satira cu metaforele şi alegoriile pentru a realiza substratul social al cărţii (demascarea vieţii plină de privaţiuni a poporului chinez în lunga perioadă feudală brăzdată de răscoale ţărăneşti), că într-o epocă în care majoritatea creaţiilor literare erau elaborate în limba clasică, o limbă complet necunoscută pentru omul de rând, el şi-a scris capodopera *Călătorie spre soare-apune* în limba chineză vorbită la acea vreme, astfel – prin împletirea prozei cu poezia, mitologia, folclorul, istoria, descrierile inspirate, cugetările filosofice şi proverbele din vechime (Iată o frumoasă coincidenţă: Proverbul „Un oaspete nu trebuie să supere două gazde” apare exact în aceşti termeni şi în romanul *Pe malul apei*!), astfel, zic, el reuşind crearea unui stil complet nou şi că, în sfârşit, romanul are un caracter profund popular nu doar pentru faptul că cea mai mare parte din acţiunea lui se petrece în lumea satelor, ceea ce ilustrează repulsia autorului faţă de corupţia oraşelor, ci mai ales prin aceea că a fost scris în limba poporului cu scopul clar ca lumina zilei de a-i putea descrie suferinţele şi năzuinţele, iar poporul la rândul lui să-l poată citi şi înţelege.

Şi dacă cineva mai are îndoieli că acest fermecător basm a fost cartea cea mai îndrăgită de chinezi de-a lungul secolelor (U Ceng-en a început lucrul la ea în anul 1570, adică atunci când, sătul până peste cap de umilinţele îndurate şi retras la Huian, era deja septuagenar), iată argumentele lui Corneliu Rudescu că lucrurile stau taman aşa: „Romanul a fost reeditat de mai multe ori; pe baza fiecăruia din cele o sută de capitole ale romanului s-au făcut dramatizări şi adaptări pentru teatrul de marionete şi spectacole de bâlci ascultate şi vizionate de săli pline. Fragmente din roman au fost reproduse în toate crestomaţiile şi manualele şcolare, iar istoricii literaturii chineze îl consideră una dintre cele mai preţioase creaţii literare clasice în proză şi cel mai minunat roman de aventuri fantastice".

Ei bine, dacă cititorul străin, îndeosebi acela neinformat, a fost atras în primul rând de aroma specifică basmului (*Călătorie spre soare-apune* este tălmăcit integral în 1957 în limba franceză, în 1959, tot integral, în limba rusă, prezenta versiune românească cu 30 de capitole urmînd traducerea selectivă în limba engleză din anul 1942), pe când în rândul cititorilor chinezi, este de părere C. Rudescu, faima acestei cărţi unice se datorează „ecoului larg al *subînţelesului* cu care autorul a folosit personalitatea eroilor şi lanţul isprăvilor lor de basm".

Este adevărat că acţiunea romanului porneşte de la un fapt real – călătoria întreprinsă în India între anii 629-646 e.n. de către călugărul Süen Dzang, cu scopul de a studia budismul la sursă şi de-a aduce compatrioţilor săi textul autentic al Scripturilor budiste.

Dar, graţie înzestrării native şi uriaşei culturi a lui U Ceng-en, ce amploare ia acţiunea romanului cu nişte fiinţe suprafireşti, precum delicioasa tripletă formată din Maimuţă-Rîtan-părintele Nisip, care prin iscusinţă, forţă şi devotament specific discipolilor, nu doar că au o contribuţie de prim rang la deplina reuşită a călătoriei călugărului ce-şi ia numele Tripitaka („Trei coşuri" în sanscrită, după cele trei coşuri de sutre primite de la Buddha), ci – prin simbolistică şi nivelul la care-şi împlinesc menirea artistică – aşază cartea în galeria celor mai izbutite realizări de acest gen din literatura universală (*Epopeea lui Ghilgameş*, *Odiseea*, *Povestea lui Harap-Alb*), iar prin măiestria reflectării realităţilor sociale alături de *Don Quijote*, capodopera spaniolă a satirei sociale cam din acelaşi timp (Cervantes şi-a scris celebra carte între anii 1605-1615).

Personajul principal nu este Tripitaka, ci Maimuţa („Drăguţa de Maimuţă", cum o alintă autorul), adică cea care prin curajul, isteţimea şi ataşamentul de care dă dovadă, îl ajută pe călugărul-pelerin Tripitaka să depăşească toate cele optzeci şi una de încercări aşezate în calea sa de forţele ostile (stihii ale naturii şi diverse duhuri aflate în slujba răului), astfel că ea confirmă din plin marea schimbare suferită după tărăboiul făcut prin palatele cerului şi cele cinci veacuri cât, drept pedeapsă, a fost înlănţuită de Buddha într-un sicriu de piatră, deoarece în timpul acestei lungi şi anevoioase călătorii ea se constituie pentru veşnic nehotărâtul şi plângăreţul călugăr în voinţa ridicată la rangul invincibilului.

Cu certitudine că din acest motiv, în anul 1942 sinologul englez Arthur Waley traduce cartea în varianta prescurtată (30 de capitole) cu titlul *Monkey* (Maimuţa)...

*

Din cele spuse până aici, lesne se poate deduce că următorul moment referenţial din cultura chineză se cheamă *Visul din pavilionul roşu,* romanul fluviu cu care se încheie multiseculara literatură clasică chineză.

Căci autorul Cao Zhan, cunoscut în cultura chineză şi universală sub pseudonimul Cao Xue-qin (în Capitolul V al cărţii aflăm că termenul *qin* desemnează un instrument muzical cu coarde), se naşte în anul 1715 (la limita dintre Evul mediu şi epoca modernă) în localitatea Jiangning din nord-estul Chinei, ca membru al unei străvechi familii de înalţi demnitari manciurieni (de la străbunicul Cao Cheng-chan şi până la tatăl Cho Zhao), bunicul făcând parte din cei „nouă dregători cu renume" ai dinastiei.

Dar frământările de la Curte se răsfrâng dezastruos asupra familiei viitorului scriitor: tatăl Cao Zhao intră brusc în dizgraţie, este destituit din funcţie, deposedat de avere şi, în anul 1727 (cel de-al cincilea an de domnie al împăratului Yong Zheng) condamnat la moarte.

Ruinată, familia va fi nevoită să se mute la Pekin, unde-i rămăsese neconfiscată o mică parte din avere.

Dar cum persecuţiile au continuat până la distrugerea completă a familiei, tânărul Cao Zhan ajunge să trăiască de azi pe mâine din vânzarea tablourilor pe care le picta cu atâta măiestrie, încât se spune că însuşi împăratul l-ar fi invitat să-i decoreze palatul şi că acesta, din motive lesne de înţeles, ar fi refuzat.

Se cunosc foarte puţine date din viaţa acestui multilateral artist (era şi un foarte apreciat poet, lucru dovedit cu prisosinţă în *Visul din pavilionul roşu*), care a cunoscut atât prosperitatea, cât şi ruina marii familii nobiliare Cao.

De pildă, nu se cunoaşte cu exactitate data la care a început romanul (pesemne că destul de târziu, având în vedere faptul că n-a izbutit să-l termine), în schimb se ştie foarte bine că moartea unicului său fiu în ziua de 12 februarie 1763 l-a afectat atât de mult, încât anul următor a căzut la pat şi a murit.

Cronică a decăderii marii familii nobiliare Jia la mijlocul secolului al XVIII-lea, prin extensie a întregii clase nobiliare, romanul oferă totodată informaţii exacte din viaţa autorului, care ajută la completarea golurilor din biografia acestuia. Pe această cale aflăm încă din primul capitol cum Cao Xue-qin şi-a impus să scrie cartea, deşi la vremea respectivă deja locuia într-o colibă, „aproape un bordei săpat în pământ”, precizează Ileana Hogea-Velişcu în *Prefaţă*: „Nici scaunul aspru, împletit din nuiele, nici vatra afumată din coliba mea mizeră, acoperită cu trestie, cu pereţii din chirpici şi cu patul legat cu funii, ca să nu se surpe, nu-mi vor stăvili gândurile îndrăzneţe, fiindcă şi vântul dimineţilor, şi luna nopţilor, şi salcia din cerdac, şi florile din grădină mă îmbie să scriu”.

Şi aşa începe odiseea acestei neasemuite cărţi, până la versiunea românească cu 39 de capitole (Editura Minerva, BPT, 1975), în excelenta tălmăcire din chineza veche a Ilenei Hogea-Velişcu şi a lui Iv. Martinovici.

Căci în forma lăsată de Cao Xue-qin, cartea cuprindea 80 de capitole, era intitulată *Istoria pietrei* şi, în manuscris, făcuse ocolul Pekinului abia la doi ani după moartea autorului.

În anul 1791, deci la aproape 30 de ani de la moartea lui Cao Xue-qin, cartea este publicată pentru prima dată de către editorul Cheng Wei-yuan, dar într-o versiune cu 120 de capitole. Târziu în epoca modernă s-a stabilit că cele 40 de capitole suplimentare, la fel ca desăvârşirea romanului şi schimbarea titlului se datorează lui Gao E, prietenul lui Cheng Wei-yuan.

Liniar în ceea ce priveşte subiectul şi pictural din punct de vedere compoziţional-artistic, *Visul din pavilionul roşu* este deodată romanul tinereţii lui Jia Bao-yu (de la naşterea lui miraculoasă cu pietricica în gură, până la călugărirea sa) şi captivanta pledoarie în favoarea mentalităţii daoist-budiste, o mentalitate în conflict deschis cu caracterul dominant al confucianismului din familia chineză în general, din familia aristocrată în special.

După cum se ştie, bazele taoismului (tao sau dao se traduce prin cale, drum, esenţă) au fost puse de legendarul gânditor antic Lao Zi (sec. VI î.e.n.) în *Cartea despre dao*, scriere atribuită lui de către tradiţie. Însă discipolul său Zuang Zi va fi acela care imprimă doctrinei o orientare mistico-religioasă şi astfel, la începutul erei noastre, ridică taoismul la rangul de filosofie şi religie. O gândire în care nobleţea spiritului poate fi descoperită doar cu ajutorul iluziei şi visului, altfel spus admiţând aidoma lui Zuang Zi că viaţa este doar un vis.

N.B. Într-una din celebrele lui ilustrări din *Cartea despre dao*, Zuang Zi ne spune că odată a visat că s-a transformat în fluture. Adormind, la rândul lui fluturele visează că s-a prefăcut în om, fapt pentru care subtilul filosof se întreabă cine este el la urma urmei: omul care s-a preschimbat în fluture, ori fluturele care s-a transformat în om.

Iată de ce încă din primul capitol al romanului suntem înştiinţaţi de Cao Xue-qin că „în carte voi folosi des cuvintele «vis» şi «iluzie»”, concepte care în credinţa budistă desemnează esenţa vieţii pământene a omului.

De altminteri, piatra cu care Bao-yu s-a născut în gură (Bao Yu are înţelesul de piatră nestemată) şi care nu întâmplător la „piciorul vârfului Jinggeng” a fost depistată/întâlnită şi învestită cu puteri miraculoase de către un călugăr budist şi unul daoist, această piatră fermecată, considerată de atotputernica Jia Mu ca fiind însăşi viaţa lui Bao-yu, era de fapt puntea de legătură dintre real şi ireal, moarte şi nemurire, iar Bao-yu – ne spune Ileana Hogea-Velişcu – „ca posesor al ei, solul

lumii pure a iluziei în lumea pământeană întinată, cel care avea să călătorească pentru a afla în cântecele intitulate *Visul din pavilionul roşu* destinele marii familii Jia".

Bao-yu fusese predestinat să schimbe ordinea şi severele moravuri devenite obişnuinţă pentru toţi locatarii castelelor Rongguo şi Ningguo (aflăm în al şaselea capitol că numai în castelul Rongguo „trăiau laolaltă mai mult de trei sute de stăpâni şi slugi") şi, prin cutezanţa gândirii sale, să consolideze dominaţia femeii asupra bărbatului; o dominaţie deja în derulare dacă se are în vedere faptul că toţi bărbaţii cu excepţia lui Jia Zhong, tatăl lui Bao-yu, cad în dizgraţie, că octogenara bunică Jia Mu acaparează puterea spirituală în familie (ei i se dă raportul şi i se ştie de frică), iar Feng Jie pe cea administrativă.

Puterea în mâinile femeilor, asociată cu aversiunea faţă de bărbaţi, este una din ideile centrale ale cărţii, pe care Cao Xue-qin nu doar că i-o împrumută lui Bao-yu („Faţă de aceste făpturi încerc o mare veneraţie, ca pentru animalele fabuloase ori păsările rare, florile şi ierburile neobişnuite", se confesează Bao-yu valetului său), dar autorul chiar ţine să i-o transmită cititorului în mod direct şi neechivoc: „Oi fi eu păcătos, recunosc, dar n-am să las să se ofilească neştiute în iatacuri femeile acelea, numai de dragul de a-mi ascunde cusururile"...

Iată motivul pentru care, în loc să înveţe canoanele confucianiste şi să-şi însuşească dogmele budiste şi daoiste ca să poată participa la examene pentru dobândirea unui titlu de dregător, Bao-yu se simte cel mai bine în compania femeilor (este, de altfel, nepotul favorit al lui Jia Mu), îşi simpatizează mult de tot servitoarele cu care se înţelege, se lasă atras de farmecul lui Bao-chai, cu care – prin vrerea de neschimbat a bunicii sale – va fi în mare grabă căsătorit, şi meditează la dragostea ce-o nutreşte faţă de delicata şi bolnăvicioasa lui verişoară Lin Dai-yu: „Eu n-am decât o singură inimă şi de mult i-am dat-o surioarei Lin. Dacă va veni ea la mine, mi-o va aduce înapoi şi din nou o voi pune în piept".

Dar cum Dai-yu moare chiar în ziua în care Bao-yu este silit de cerbicia altora să o ia în căsătorie pe Bao-chai, din respect faţă de memoria strămoşilor şi, desigur, împins de la spate de stăruinţele deloc blânde ale tatălui său, până la urmă Bao-yu candidează la examenele de stat, reuşeşte excelent (lucrarea lui este remarcată de împărat) şi, mai înainte de-a intra în posesia titlului, fuge de lume şi se dedică vieţii pure de călugăr, singura modalitate prin care are convingerea că o poate regăsi pe Dai-Yu.

„Şi astfel, ne înştiinţează Ileana Hogea-Velişcu, Bao-yu, dintr-un învins la modul real, devine triumfător în planul «visului». Triumful lui este acela al iubirii asupra datinilor şi a morţii".

În magistrala lor împletire, trei pârghii artistice contribuie ca *Visul din pavilionul roşu* să-şi merite cu vârf şi îndesat eticheta de capodoperă:

1)Talentul de povestitor al autorului, care ştie ca nimeni altul să se slujească de miezoasa înţelepciune a proverbelor: „Miriapodele nici când mor nu cad"; „Omul gândeşte şi Cerul hotărăşte"; „Mai degrabă treci marea, decât să intri pe poarta bogătaşilor"; „Bine faci, bine găseşti"; „Zâmbetul nu-l cumperi cu tot aurul din lume".

2)Splendidele poezii cu ajutorul cărora fie că realizează portrete feminine de-o mare prospeţime („Un fruct al primăverii e chipul zâmbitor,/ În plete lungi smaraldu-i lucitor,/ Ca sâmburii de rodie, albi dinţii îi zăresc/ Şi buze carminate privirea mi-o răpesc"), fie că într-un singur vers („Năpăstuit e omul prea plin de simţire") reuşeşte să concentreze o întreagă filosofie a nedreptăţii şi suferinţii.

3)Excepţionalul simţ cromatic de adevărat pictor, pe care-l pune la treabă pentru a descrie, printre altele, bogatele veşminte ale lui Bao-yu: „Purta un veston de brocart de un roşu închis, cu mânecile înguste, brodate cu fluturaşi pestriţi zburând printre flori. O cingătoare colorată, cu franjuri lungi în formă de spic, îi cuprindea mijlocul; peste veston, aruncată, o pelerină de atlas japonez de culoare verde închis, de asemenea tivită cu franjuri. În picioare purta ciuboţele din atlas negru cu tălpile albe".

*

Şi iată-ne ajunşi la scriitorii Lu Xun, Mao Dun, Bing Xin şi Ba Jin, ceea ce se cheamă literatura contemporană şi, totodată, cel de-al cincilea nod cultural. Fireşte, literatura contemporană (mai exact cea de după 4 Mai 1919) este mult mai puţin cunoscută ca literatura chineză clasică.

De ce acest reper cronologic – 4 Mai 1919 – şi nu altul? Pentru că pe fondul demonstraţiilor de nemulţumire vizavi de hotărârile Tratatului de pace de la Versailles, care acorda Japoniei drepturi speciale în peninsula chineză Shandong, mişcarea de la 4 Mai a cunoscut o asemenea amploare şi a avut un atare răsunet în toată China, încât a devenit emblema noii literaturi şi culturi chineze.

De fapt, germenii acestui vast şi complex proces de înnoire culturală trebuie căutaţi în primul număr al revistei *Tineretul nou*, revistă ce apare la Shanghai în anul 1915 şi care cere, ne spune Paul Mariş în *Prefaţa* la romanul *Nopţi reci* al lui Ba Jin, „cu vehemenţă abolirea literaturii aristocratice, înlăturarea unei literaturi a lamentaţiilor dulcege ale funcţionarilor şi politicienilor rataţi, dar, mai ales, se cerea eliminarea din literatură a limbii clasice (*wenyan*), devenită o limbă moartă, ininteligibilă pentru marea masă şi accesibilă numai intelectualilor".

Se căuta în acest chip nu doar pe plan estetic ruperea cu tradiţia, ci şi pe plan ideologic, căci confucianismul (esenţa tradiţiei chineze) era făcut responsabil pentru starea de înapoiere a Chinei.

Dar, mă rog, ce legătură are literatura cu tagma funcţionarilor şi politicienilor? Are, şi încă una foarte strânsă, dregătorul şi omul de litere unindu-se în una şi aceeaşi persoană, deoarece specificul tuturor examenelor chinezeşti pentru selectarea funcţionarilor mari şi mici, cerea candidaţilor să posede o vastă cultură clasică.

Iată motivul pentru care în cele mai multe cazuri personalitatea dregătorului era dublată de cea a artistului. Tot aşa, dacă în Occident politicienii-artişti sunt extrem de rari, în China este o adevărată regulă, faptul acesta fiind cel mai limpede ilustrat de preşedintele-poet Mao Zedong...

Deşi nu a făcut parte dintre iniţiatorii mişcării de la 4 Mai, deosebit de reprezentativ pentru Noua Literatură mi se pare Li Feigan, adevăratul nume al viitorului scriitor Ba Jin, întrucât prin întreaga lui operă de nuvelist şi romancier (amintesc trilogiile *Dragostea* şi *Torentul*, precum şi romanele *Familia* şi *Nopţi reci*), el oferă cititorilor în general, culturii chineze în special un foarte apreciat răspuns la spinoasa şi mereu actuala problemă a raportului dintre tradiţie şi inovaţie.

Sighetu Marmaţiei,
iulie 2015

George PETROVAI

ILIE TUDOREL

Fotografia, instrument de lucru al culturii contemporane

Fotografia reprezinta in prezent cel mai important instrument de lucru al culturii contemporane. Comunicarea fara fotografie este azi de neconceput. Programul meu artistic „Power of Photography – Puterea fotografiei” isi propune sa arate cata forta poate avea imaginea in actul de cultura. Fotografia poate scoate la lumina subiecte neglijate sau chiar uitate.Fotografia poate sluji la confirmarea unor ipoteze stiintifice sau consacrarea unor curente artistice.Fotografia poate promova actiunile de salvare si conservare a patrimoniului national sau international. In cadrul acestui program proiectele mele actuale s-au axat pe promovarea simbolisticii artei traditionale si cercetarea influentei celtice in civilizatia antica din Ardeal. Prin „puterea fotografiei” am reusit decriptarea codului simbolisticii populare ancestrale. Specializarea mea in fotografia de arhitectura si peisaj este o modalitate de expresie adecvata acestor proiecte fotografice. Astfel simt puterea si forta fotografiei !

NOTE BIBLIOGRAFICE: Ilie Tudorel este un artist fotograf din Baia Mare,judetul Maramures,Romania, nascut in 9 octombrie 1961 la Ardud,judetul Satu Mare,Romania. Este membru al Uniunii Artistilor Plastici (UAP) filiala Baia Mare si al Asociatiei Internationale „Euro Foto Art”. Este presedinte al Clubului Foto-Video din cadrul O.N.G. Asociatia „Millennium”din Baia Mare.

Incepand din anul 2011 a desfasurat o intensa activitate in mediul on-line,unde a infiintat blog-ul de fotografie www.tudorphotoblog.blogspot.com ce are ca scop promovarea mesajului fotografic in actul de cultura si promovarea Maramuresului,Transilvaniei si Romaniei in lume.Fotografiile prezentate au o calitate deosebita (HD) si subiectele contin un inalt nivel de informatie.Blog-ul de fotografie are peste 220 de albume foto si o activitate intensa,avand actualmente peste 57.000 de accesari din toata lumea.

Tot din anul 2011 a infiintat canalul video https://www.youtube.com/user/maramuresguide ce are ca scop promovarea zonei Maramuresului prin videoclip-uri.In prezent canalul video are peste 293.000 de vizualizari de pe intreaga planeta.

Desi a facut prima sa fotografie in clasa I-a ,din anul 2013 si-a intensificat activitatea in domeniul artei fotografice. A sustinut stagii de pregatire fotografica in domeniul fotografiei de arhitectura si in domeniul fotografiei de natura si peisaj la Academia Photo Romania. A participat la 3 tabere de creatie in domeniul artei fotografice („Fotoetnografica” Editia a XII-a si Editia a XIII-a si tabara internationala „EuroPhotoCamp-2014”).

Fotografiile sale au fost publicate in albumele de arta fotografica „Stilul de viata european in Transilvania de Nord” si „Fotoetnografica” si revistele „Familia Romana”, „Cetatea Literara” si „Zi de Zi – Oradea & Bihor”.

A avut pana in prezent 14 expozitii personale de arta fotografica si a expus in 19 expozitii de grup in diverse asezaminte de cultura din Romania,Belgia,Ungaria si Ucraina.

Aceasta activitate expozitionala a fost reflectata in numeroase publicatii scrise din tara si strainatate precum si in presa on-line.

In prezent lucreaza la proiectele personale de arta fotografica pe care le-a initiat:

- Proiectul fotografic „Viata in Transilvania de Nord”- expozitie itineranta ;
- Proiectul „Simboluri Astrale in arhitectura si arta traditionala maramureseana”;
- Proiectul fotografic „Momente Astrale”- expozitie itineranta ;

De asemenea a initiat si continua proiectele internationale de arta fotografica:

- Proiectul „Maramures - Oameni si Locuri” – expozitie internationala itineranta ;
- Proiectul „EuroPhotoCamp” – organizare tabere internationale de arta fotografica.

IOAN MARCHIŞ

Interviu cu sculptorul Dr. Ioan Marchiş, realizat în atelierul său din Ocoliş

de Florentin NĂSUI

-Aici, în atelierul tău de la Ocoliş, te-am văzut, adeseori, modelând în lut, în ghips, dar niciodată cioplind un lemn. La ce lucrezi acum, domnule Marchiş?
- Acest trunchi de nuc bătrân de aproape 200 de ani are peste 2 metri înălţime şi cântăreşte peste o tonă. Lucrarea pe care o fac se intitulează Fata din nuc, pentru că va fi o zeiţă, o zână ca în basmul lui Dimitrie Anghel, Fata din dafin.
- În basm sunt evocate amintiri din anii copilăriei. De ce sculptezi tu zâne la vârsta asta, a ta, care se vede din poză?
- Eu sunt din Maramureş, născut pe Valea Izei. Din pruncie am rămas cu credinţa că zeităţile se ascund în arbori, se ascund zeităţi înăuntru. Fiind un copac vindecător, imposibil să nu aibă nucul în el o asemenea forţă. Caut energia nucului, care cred că e de genul feminin. Am foarte multe schiţe, în care mă preocupă la femeie părul. Femeia simbolizează părul şi piaptănul care ordonează podoaba capilară. Piaptănul e un simbol masculin care ordonează apa neagră. Părul e ca un râu negru, ca noaptea. Femeile pe care le sculptez au părul mai lung decât picioarele, stau pe propriul păr sau părul se transformă într-o barcă, în care ele plutesc.
- Cum zice şi Brâncuşi, sculptura ţine de maturitate.
- Eu am făcut şi artă monumentală. Am reprezentat eroi ai neamului, voievozi, dar când am concepţii personale sculpturale, mă duc spre arhetip. Am făcut din juguri diavoli îmblânziţi, pentru că maramureşenii îmblânzesc pe diavol, noaptea, prin magie şi când mă apuc de lucrări personale, dincolo de comenzi sociale, mă duc spre arhetip şi spre miturile Maramureşului. Nu pentru că aşa a făcut şi Vida Geza şi Brâncuşi, ci pentru că aşa mi-e tendinţa. Nu caut nici un model pentru că vreau să mă regăsesc pe mine, dar semeni cu alţii fără să vrei, întrucât şi ei au rădăcinile pe care le-ai avut tu. Şi atunci, sculptura românească seamănă. Sunt atras de lemn, nu de tablă. Sunt maramureşean şi de aia am rămas aici, nu m-am dus în Londra sau în altă ţară.
- În femeie ce găseşti: iubire, simbol sau un nod?
- În femeie găseşti eternitatea, cheia unui nod, cheia unui mister. Femeia nu e responsabilă de zeitatea care este ea. Ea este misterul vieţii şi al creaţiei. Conştientul ei nu-i responsabil pentru ce aduce ea din mitologie, ce aduce ea din esenţa umană. Ea n-ar suporta esenţa aceasta dacă ar fi adusă la nivel de conştient. De aceea femeia este instinctivă. Nu-şi poate domina forţele din ea. Bărbaţii care pictează sau sculptează femei caută acel mister. Misterul speciei, misterul nopţii, misterul creaţiei, misterul de dincolo de minte. Femeia este o punte spre mister. De aceea ea e creatoare. Bărbatul e un element al creaţiei, dar femeia poartă în

pântece oul. Bărbatul e raţional, citibil, femeia nu. De aceea se zice femeia şi dracul. De aceea femeile şi atrag... Misterele atrag.

- Care-i legătura mitologică între daci şi maramureşeni?

- Creştinismul a fost foarte repede adoptat de către maramureşeni, pentru că dacii aveau acest crez al nemuririi. Creştinismul e o religie modernă, care a înţeles că nu poate distruge toată mitologia şi atunci a adoptat-o. Sărbătorile mitologice au fost preluate sub altă denumire. Legăturile noaste cu miturile străvechi, cu pământul, cu cerul, sunt foarte puternice şi azi. Noi, cei care creăm artă modernă, încercăm să redescoperim viaţa miturilor vechi, fără a fi anticreştini. Încercăm să descoperim şi tainele, şi rădăcinile strămoşilor noştri, care oricum clocotesc în noi, ori le recunoaştem, ori nu. Iraţionalul e o parte a noastră, ca raţionalul. Conştiinţa noastră e doar o lanternă care decupează o rază subţire din necunoscutul care ne înconjoară. Iraţionalul, la fel, e fascicul slab care taie puţin din întunericul care ne cuprinde şi din mister. Omul e mult mai mult decât poate gândi şi înţelege. Important pentru gena umană este invizibilul dintre noi. În mitologie sunt adevăratele legităţi, ele sunt ascunse. Dincolo de raţiune, mai este intuiţia care sondează alte zone. Arta plastică e un limbaj nonverbal, care caută alte laturi ale misterelor umane. De aceea artiştii trebuie lăsaţi să facă ce vor ei.

- Dacă ar fi să îl modelezi pe Creator, cum ai face-o? Ce vârstă, ce formă i-ai da lui Dumnezeu, în concepţia ta?

- Dumnezeu ia toate formele. Are mai multe chipuri, care strălucesc în multe culori, cum zicea Stefan Heym, laureat al Premiului Nobel. În orice faci este şi un chip al lui Dumnezeu. Şi noi, oamenii, suntem un chip al Lui.

- Eu cred că suntem chiar o părticică din Dumnezeu.

- El nu are formă, dar tot ce are formă are şi forma Lui. Ca atare, orice operă sinceră are ceva din Dumnezeu. Materia este o formă a lui Dumnezeu în toată manifestarea ei. În fond, fiecare dintre noi îl construieşte pe Dumnezeu, atunci când crede. Îl construieşte în imaginaţia lui sau în lemn, ori piatră. Dacă nu-l construieşti pe Dumnezeu, atunci nu poţi înţelege. Asta nu înseamnă că Dumnezeu poate fi construit. Construcţiile pe care le facem noi dând chipul lui Dumnezeu sunt provizorii, dar şi reale. Dumnezeu nu poate fi însă epuizat printr-o imagine

- Ce legătură are filosofia cu sculptura?

- Arta plastică a însemnat cultură. Nu există artă fără cultură. Arta presupune cunoaştere, cultură şi de aceea ajunge la un anumit tip de filosofie. Arta încearcă să acopere zone dincolo de cuvânt. O lucrare de artă nu poate fi epuizată prin cuvinte, întrucât sunt limbaje paralele. Nonverbalul cu verbalul se îmbrăţişează. De aceea artiştii plastici caută scriitorii. Plasticienii caută o lume dincolo de cuvânt, deoarece cuvântul înrobeşte. Opera de artă te relaxează pentru că ea este dincolo de gândirea ta. Arta plastică este o mare de linişte, dincolo de cuvinte.

- Ce fel de Doctor eşti tu: de suflete?

- Eu nu cred în doctorate în artă plastică, aşa cum se face acum, pentru a echivala un profesor de liceu să poată preda în universităţi. Eu sunt doctor în Filosofie, în semiotică. Am scris despre semnele din Maramureş în comunicările non-verbale. Doctorat se poate face numai în ştiinţe, în cercetare, nu în artă. Sunt atras de sculptură, dar şi de filosofie. Îndrăgostit de lemn. Strămoşii mei au fost sculptori şi dulgheri, morari şi constructori de case din lemn. Ţăranul şi lucrează, dar şi gândeşte simplu. El nu va risipi piatra sau lemnul. El va şti să facă orice lucru respectând materialul şi ideea lui. Ţăranii ne dau această lecţie de comuniune cu Natura. Până unde să forţezi sau să exploatezi natura? Cum să o respecţi şi să o laşi şi pe ea să trăiască? Şi eu sunt un ţăran, un ţăran rătăcit de esenţele a ceea ce înseamnă ţăran, deoarece gena mea de maramureşean este mai puternică decât cultura pe care o am.

- Cum ai ajuns domn, de la ţară?

- Eu nu sunt domn. Viaţa te aruncă pe tot felul de căi.

- Ai făcut Liceul de artă la Baia Mare, Facultatea de Artă plastică la Cluj. De ce ai dat examene de diferenţă şi ai urmat şi Filosofia?
- Pentru a-mi putea da doctoratul în semantică, cu o teză despre limbajul nonverbal. Am zeci de statui în bronz, busturi. Cele mai cunoscute: Pintea Viteazul, de la Jandarmerie şi Bogdan Vodă, de la Cuhea. Cu Arcul Solar de la Buclă am reuşit să fac un cântec în grinzi. Acolo m-am despărţit de detaliu. Am făcut o lucrare de dulgherie, în cultul Soarelui, cu 4 intrări şi o poartă spre Soare, care din păcate n-a rezistat decât 30 de ani. A fost prima lucrare monumentală, care a fost şi premiată în 1982. Lucrarea arăta ca un templu de sacrificiu, un loc de iluminare. De aceea băimărenii au numit-o Spânzurătoare. La revoluţie, acolo au spânzurat portretul lui Ceauşescu. În fond, orice altar e un loc de sacrificiu, o poartă.
- De 15 minute, de când am început dialogul, nu ai lăsat din mână dalta şi ciocanul, nici măcar nu m-ai privit. Te-a preocupat doar zâna ta. Când o să te maturizezi?
- N-am nici o şansă. Nu mai am timp. Sunt prea bătrân pentru a mă mai putea maturiza

ION MÂNZATU

MEMORIA PARTICULARULUI

Hotărât lucru, nu este la îndemână să urmăreşti evoluţia lanţului de particularităţi dintr-o generalitate fără să pierzi din vedere sensurile esenţiale ale acesteia din urmă. Situaţia s-a complicat şi mai mult odată cu modificarea viziunii despre realitate, de când aceasta este tratată ca un proces şi nu ca o stare de fapt. Poate că dificultatea a fost adâncită şi de tentaţia pe care ne-am dezvoltat-o, şi anume: aceea de a desprinde particularitatea din strucutra generalităţii, din legăturile sale fireşti, din conexiunile sale subtile, şi de a încerca să înţelegem mecanismele intimităţilor care pot fi cu totul desprinse din ansamblul întregului. Mai toate metodele de studiere a unor realităţi se pretează la descompunerea acestora la nesfârşit şi la separarea elementelor care o compun. Există credinţa că privind tabloul elementelor detaşate din starea lor naturală, vom înţelege modul în care acestea produc efecte. Respectivele elemente sunt catalogate ca individualităţi şi preocuparea principală devine descrierea modului de funcţionare în sine al acestora. Ne găsim, la ora actuală, în mijlocul unui tablou cu nenumărate elemente ale particularităţilor, despre care ştim foarte multe amănunte, dar despre particularitate, în sine, cu mult mai puţine; şi ajungem ca urmând asemenea metode să ştim tot mai puţine despre generalitate. Astfel, fiecare element al unei generalităţi – studiat separat fiind – este tratat, la rândul său, ca o generalitate; încât, nu facem altceva decât să obţinem un număr foarte mare de generalităţi neadevărate şi lipsite de temeiuri de generalitate. Practica la care fac referire, modifică atitudinea celui care doreşte să afle informaţii despre o realitate, atât faţă de temeiurile generalităţii, cât şi faţă de cele ale particularităţii. Cu alte cuvinte, legăturile dintre indeterminare şi determinare sunt încărcate cu destule elemente de subiectivitate pentru a se arăta cunoaşterii atât de alterate încât imaginea să degaje informaţii care nu există de fapt în forma pretinsă, ci numai se presupune că ar exiasta într-o astfel de formă.

Un exemplu concludent ar fi însăşi apariţia în mediu a unui nou om. Procesul general descrie că, în urma unui act sexual are loc o fecundaţie din care se naşte o formaţiune de celule, ce va deveni o viitoare fiinţă umană. Cu aceasta preocuparea pentru starea esenţială a particularităţii în speţă s-a cam sfârşit; preocuparea substanţială mutându-se către etapele ce o compun. Ca atare, sunt studiate tot mai detaliat şi temeinic: actul sexual, fecundarea, evoluţia zigotului etc. Fiecare dintre aceste etape sunt transformate în generalităţi care tind să se separe de celelte momente ale lanţului. Vom şti tot mai multe detalii intime despre momente ale unei particularităţi care sunt definite ca fiind generalitatea: *apariţia unui om*; dar despre omul în sine, omul ce va deveni nu aflăm aproape nimic. Avem de-a face cu două atitudini greşite: 1. Omul nu este o generalitate, cum suntem tentaţi s-l tratăm; 2. Particularitatea: om,

există în virtutea unor conexiuni despre funcţiile cărora ar fi interesant dacă am afla unele informaţii. Atitudinea aceasta este valabilă aproape în toate cazurile de abordare ale unui moment sau altul din evoluţia unor particularităţi; sunt studiate atât de temeinic momentele procesului, încât este pierdută din vedere imaginea întregului. În consecinţă, este foarte probabil ca imaginea noastră despre Univers în sine, şi despre legile care îl fac să funcţioneze, să fie foarte departe de cea reală. Ar fi de imaginat că o primă eroare se produce la definirea generalităţii; de regulă tratăm ca generalitate un număr de particularităţi, care au caracteristici comune. Dar generalitatea este una singură, aşa cum, Universul este unul singur, indiferent de câte forme ce dau iluzia de univers putem defini. Tentaţia de a transforma o particularitate şi a o supune legilor generalităţii, ne ascunde starea pură a Universului şi ne împinge să definim ca fiind Univer, formaţiuni care, de fapt, sunt doar agregate ale acestuia.

Să transformi un act sexual într-o generalitate este mai degrabă o anomalie. Actul sexual nu poate fi sub nici o formă o generalitate, nici în temeiul funcţiei, nici în temeiul fiinţării în sine. Un act sexual este o particularitate prin sine. Faptul că poate fi descris nu-l poate scoate din categoria particularităţii. Neexistând elemente de identitate, actul sexual nu poate fi descompus – şi regula se aplică tuturor particularităţilor existente -, ceea ce pledează pentru caracterul său particular. În configuraţia unui act sexual putem distinge un număr de elemente cu caracteristici specifice, la care ne putem referi, dar pe care nu le putem desprinde din întregul configuraţiei; aşa cum, într-un fascicul, fiecare foton are caracterisitcile sale individuale, dar nu şi calităţile întregului; el doar contribuie la definirea acestor calităţi, încetând să mai fie o funcţie în momentul în care este izolat din întreg.

Şi cu toate acestea, există preocupări pentru descopunerea oricărei particularităţi, din dorinţa de a o cataloga, sau de a o clasa. Configuraţia unui act sexual nu depinde de starea generalităţii, ci de evoluţia unei mulţimi de particularităţi, evoluţie ce urmează un lanţ cauză-efect, până la finalitatea seriei de determinări, adică apariţia unei noi fiinţe umane; această condiţie fundamentală, nu este şi una obliogatorie, ca atare, actul sexual nu are ca finalitate fecundarea, procreerea, care sunt atribute posibile, dar nu obligatorii. Prin actul sexual se poate producce o fecundare, care nu este sub nici o formă obligatorie; ca atare atributele ce caracterizează o particularitate pot fi nenumărate şi de naturi diferite. Condiţia actului sexual, în sine, se repetă în starea spermei în vagin, în fecundarea ovulului, în evoluţia zigotului. Toate aceste momente sunt lanţuri de particularităţi cuprinse într-o particularitate specifică, şi care generează continuu lanţuri de determinări ce au inflenţe subtile asupra tuturor celorlalte forme de particularităţi. În cazul nostru: apariţia *unui om nou*, în aparenţă porneşte de la destinul înaintaşilor, adică a participanţilor la actul sexual, dar , în fapt, totul pleacă de la memoria lor profundă care se exprimă subtil şi se revarsă în destinul noului om cu funcţii precise în realitatea Universului, om căruia, toate elementele relative din existenţa sa îi vor configura memoria profundă, într-o strucutră care să cuprindă şi mulţimea de informaţii ale lanţului moştenit. Evoluţia lanţurilor cauzale dintre cele două extreme sunt strict determinate de necesitatea destinului înaintaşilor de a transmite calităţile unor atribute care sunt definite de raportul direct dintre necesitate şi condiţiile obiective ale unei realităţi. Actul sexual cu tot lanţul cauză-efect, este doar o variabilă a matricei care reprezintă destinul universal al înaintaşilor. Cuprinderea destinul înaintaşilor în mecanismul universal, ne sugerează limpede că acesta este în totalitate influenţat de evoluţia conexiunilor pe care le presupune nivelul în care particularitatea este fiindă, şi că vor avea loc modificări la fiecare nou moment al evoluţiei. Ne găsim în plin procecs de exprimare a indeterminării, care se manifestă sub presiunea tentaţiei unei anume stabilităţi, stabilitate care, la nivelul particularităţii, va rămâne continuu doar un deziderat, o ţintă, pentru care termenii matriciali ai determinării stabilesc cu precizie relaţia cauză-efect. Lanţul matricial, spermatozoid+ovul= zigot este, în fapt, un instrument operaţional caracterizat de calităţile conferite fiecărui termen în poziţia matriceală din care provine. Indeterminarea rămâne doar expresia percepută confuz de particularităţi a

generalităţii, care se fixează sub forma unei aspiraţii caracterizante pentru aceasta. Indeterminarea este condiţia fundamentală a generalităţii, cea care dă naştere seriilor de diferenţe de potenţial, pe care lanţurile de determinări le transformă în momente obiective de realitate, sau cum ar spune Kant, de realităţi practice. Fiecare particularitate se raportează la dimensiunile diferenţei de potenţial, şi nu la caracteristicile indeterminării. Ca atare, nu putem vorbi despre un raport direct particularitate-generalitate, deoarece, aceasta din urmă este caracterizată de momentele unice ale fiecărei particularităţi. Existenţa generalităţii nu se configurează prin asimilarea particularităţilor care se consumă într-un anume lanţ cauză-efecte, ci prin asimilarea de caracteristici unice, în speţă cea mai puternică, cea care poate pune în mişcare o funcţie esenţială a generalităţii. Restul procesului de funcţionare a unei particularităţi va rămnâne în memoria profundă a generalităţii ca un număr de funcţii reactivabile, ca o expresie relativă a unei acţiuni posibile.

PLIMBARE

Devin dintr-o dată foarte curios şi deschid dicţionarul. **Diriguitor.** ***DIRIGUITÓR, -OÁRE,*** *diriguitori, -oare, adj. (Rar; și substantivat) Care conduce, călăuzește, dirijează; conducător. [Pr.: -gu-i-] –* ***Dirigui*** *+ suf. -tor.*

Care conduce? Care călăuzeşte? Probabil că sunt nebun, pentru că eu nu văd nicăieri un asemenea specimen. Cum Dumnezeu a ajuns aşa ceva în dicţionar? Dacă cineva înţelege să-mi explice şi mie, dar în detaliu, ca la tâmpiţi. Eu nu văd decât nişte amărâţi care stau atârnaţi, se ţin cu mâinile şi picioarele de un capăt de frânghie şi zbiară din toţi bojocii după ajutor. Între timp, frânghia se strecoară viclean în jurul beregatei. Pe scaunul, pe care arătarea stă în vârful picioarelor, este scrijelit un nume şi-o funcţie. Atât.

În jur, o dezordine sălbatică amestecă obiectele între ele, le face de negăsit, le anulează funcţiile până ajung de nefolosit. Toate sunt foarte scumpe – semn că s-a cheltuit mult – sunt de ultimă generaţie, sunt nou, nouţe – alt semn: că nimeni nu pricepe la ce folosesc.

Arătarea de pe scaun: *diriguitorul* nu încetează să lupte cu frânghia sa, iar prin geam se aud vaiete aprige. Nu sfătuiesc pe nimeni să se uite afară, pentru că acolo e Apocalipsa. Sfârşitul lumii se produce sub ochii noştri. Se produce, dar personal nu-mi provoacă decât un sentiment inexplicabil de uşurare. Feţele imbecilizate care agonizează par a fi desprinse dintr-un tablou al antropologilor. Aceştia au reconstituit diferitele chipuri ale unor azile de debili, de cretinoizi; spuma unor lazarete primitive s-a revărsat pe străzile lumii şi bântuie fără încetare, agonic. Totul arată la marele fix; hainele de pe ei sunt din cele mai bune materiale, croiala e a unor meşteri dibaci, au accesorii teribil de scumpe: telefoane, tablete, căşti wireless, ochelari de înaltă rezoluţie. Maşinile sunt de ultimă generaţie, te ademenesc formele lor îndrăzneţe. Ar putea fi o lume uimitoare! Ar putea fi, cu condiţia să nu priveşti feţele cetăţenilor, cu frunţile atât de înguste încât o muscă poate rata aterizarea, cu ochii mari, aproape fără pleoape, ochi umezi, imenşi şi inexplicabil de luminoşi. N-au nici o expresie, nu se vede decât reflexia lumii din jur. Nu au tresăriri, ca la toţi muritorii, nu li se dilată pupila, nu se îngustează, semn că se petrece ceva. Nu, nu se petrece nimic cu oamenii aceştia: ei trăiesc, adică trec prin timp, vorba lui Eistein: ca să nu facă lucruri în acelaşi timp.

Dacă ai timp, şi curiozitate, poţi să străbaţi coridoarele lungi şi să deschizi uşile diferitor încăperi, ce pot fi birouri, sau depozite, sau magazii, sau pur şi simplu debarale. Pot fi orice încăperile luxoase cu accesorii neînchipuit de scumpe şi egal de nefolositoare. În ele sunt arătări ca tipul cu frânghia, fiecare îndeletnicindu-se cu activităţi la fel de periculoase şi de ciudate. Nu toţi folosesc frânghii, sunt unii care şi-au prins degetele în dispositive sofisticate, alţii se dedau unor mişcări sălbatice, flutură braţele, asudă, ochelarii sunt gata să cadă; sunt arătări care o ţin într-un zbierăt, subliniind isteria cu gesturi scurte; dar să nu-i uităm pe cei care şi-au vârât nasul în geamul unui monitor, tastează alene şi se încruntă la imaginea apărută. Nu cred că ar fi timp, şi nici suficientă răbdare să descriem mulţimea de aşchimodii din clădirile lungi, înalte şi bucşite de astfel de vieţuitoare.

Sentimentul deplin pe care un om l-ar avea, este că mormintele s-au deschis şi toată populaţia tuturor trecuturilor s-a adunat, echipată corespunzător să pilduie celor în viaţă despre ce înseamnă imbecilizarea continuă şi metodică, sub toate formele ei şi sub toate cele imaginate şi neimaginate. Au fost trimişi să fie priviţi, se comportă ca la o panoramă. Cineva – acolo sus – şi-a dat seama că imaginaţia muritorilor s-a cam terminat, şi că trebuie să vadă pe viu ce înseamnă cultivarea fără încetare a prostiei.

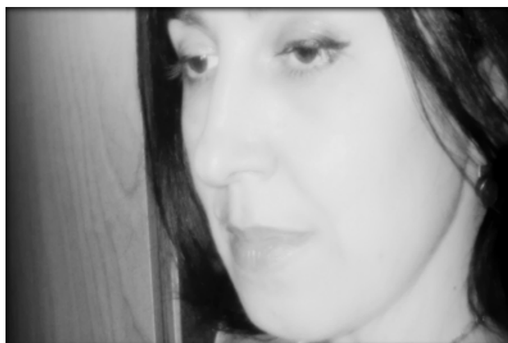
Mie, însă, mie personal, mi se pare un pic cam târziu. Probabil că şi acolo sus ceva e putred, şi lucrurile se petrec ca după Convenţia de la Bologna: nu contează subiectul, contează procesul.

Cum, dracu, or să facă atunci când vor trebui să se despartă? Când unii vor trebui să treacă la somnul de veci, iar alţii la treburile casnice. Şi dacă lucrurile or să se încurce, ce se vor face mâine **diriguitorii** când vor constata lipsurile la apel. Sau – ceea ce e şi mai rău! – dacă rătăcesc nişte răposaţi prin birouri fără să cunoască ultimile directive venite de la forurile comunitare.

Nu. Nu vă speriaţi, oameni buni, ceea ce am descris mai sus a fost o glumă. O glumă proastă, e adevărat. Dar am încercat să descriu o plimbare matinală prin oraş, şi voiam s-o fac mai atrăgătoare.

LUMINIŢA CRISTINA PETCU

Infinita răbdare a dragostei

Aş putea vorbi de îngeri care-mi trec
prin suflet,
de infinitul pierdut pe acoperişul
oraşului
în care uneori pluteşte apropierea ploii,
de memoria mea îndărătnică asfixiind
iarba caldă
şi plină de soare, dar mai presus de
orice
aş putea vorbi despre lucruri ce nu se
lasă cucerite
decît de asemănări,
sub vîrful degetelor tale fericirea e atît
de aproape
încât trebuie să ne merităm şi
întrebările
nu numai certitudinile.

Anotimpurile Gironei

Uneori mă gândesc la tine ca la o carte
cu coperţi albastre
în care dorm păsări dintr-o altă viaţă, o
ecuaţie
pe care am învăţat-o din logica lui
Kizeveter
deşi vîntul încă bântuie printre trestii
cu bucuria aceea neştiută care mă duce
departe de Timp, de mine care-mi
umplu buzunarele
cu solzi de peşte, vara târziu, către
toamnă,
într-un echilibru fragil şi cu regretul
de a nu-mi fi de ajuns această bucată
pustie de drum.
Amară şi înecăcioasă ca un fum de paie
arse.
Adevărul e pretutindeni sub razele
piezişe,
iar noi aşteptăm, aşteptăm, aşteptăm.
Munţii se apropie de cer încheind
tratate de pace
croite pe măsura ta, dimineaţa la ora
exactă,
nu există ceva comparabil,
poate doar această mare de dragoste şi
recunoştinţă.

În somn, strigătul devine poem

Însemnări de aprilie

Amintirile, în memorie, se decolorează
uneori
exact ca acelea pe care le păstrăm în
sertare
deşi poate le vedem mai bine cu ochii
altuia
în lumea dimprejur.
Pe străzile mele poveştile încep cu
A fost odată o vreme cînd duminicile
desenau
flori de cireş iar noi ne citeam destinul
în stele
viitoare nopţi în care se-ntîmpla s-
adormim îmbrăţişaţi.
Cu inima. Cu gîndul de-a fi mereu
împreună.

Ideea unui oraş îndepărtat ţinea loc de fundal,
de ploi sau mai ştiu eu ce,
în afara zilelor scamatori fără pereche
scoteau din joben cai verzi şi-ntîmplări breze
strânse laolaltă ca florile miresei din buchet.

Noi ne-ncălzeam mâinile pînă-n măduva oaselor,
la capăt ne aştepta bunul şi vechiul final fericit!

Presimţirea cuvintelor

Uneori, după somnul de noapte,
ne căutam drumul printr-un oraş ambiguu,
alteori înveşmîntaţi în alb
ne uitam la soare până ameţeam în timp ce
leoparzii dormeau pe canapele de catifea,
ne repetam unul altuia bătăile inimii
într-un du-te-vino al literelor aşezate
în cuiburile lor, la începutul primăverii
când toate priveliştile sînt pline de farmec.
Eşti liber faţă de ceea ce accepţi, prizonier
faţă de ceea ce refuzi, îţi şopteam din ţara viselor
pe care, cîndva, o dorisem atît de mult
şi unde totul urma să se întâmple
în exuberanţa liliacului alb şi mirosul dulce, profund
ce-şi datora dreptul la existenţă pentru o clipă
cît toată veşnicia. *Închide ochii,* mi-ai spus, de parcă
îţi era teamă să nu te privesc cum răsari în timp ce
fugeam de noi depănând istoria unui sărut
în schimbul unor fotografii din care ştiam
că mă vei recunoaşte, după dragoste!

Improvizaţie despre fericire

Uneori îngerii ne strigă
din viitoarele zile
răsucindu-se după soare
de parcă ne-ar revela semnele
unei călătorii iniţiatice
prin foşnetul inimii.
Ne-ntoarcem pe străzile din Alfama
în timp ce sângele învaţă lecţia bătăilor în perete
şi vorbele de mângâiere ce le trimite
un om bolnav de iubire.
Tu, unicul meu anotimp
care abia acum tresare
şi începe să doară.

MARIA SAVA

ELFRIEDE JELINEK – AMANTELE (note de lectură)

„Văd relaţia dintre un bărbat şi o femeie într-o cheie hegeliană: e relaţia dintre un stăpân şi sclavul său. Atâta vreme cât bărbaţilor le poate creşte cota sexuală prin muncă, faimă sau bogăţie, în timp ce puterea femeilor se reduce la corpul, frumuseţea sau tinereţea lor, nimic nu se va schimba."

Un titlu foarte sugestiv pentru o carte tristă. Foarte tristă, răscolitoare, care te lasă pe gânduri şi te face să te ruşinezi privind în urmă. Îţi dai seama cu câtă ipocrizie ai trecut prin viaţă, câte compromisuri ai făcut, să fii în rând cu lumea. Elfriede Jelinek e chirurgul. Pe masa de operaţie stă comunitatea pe care o disecă. De sub bisturiul său ies la suprafaţă toate stereotipurile sociale şi forţa lor subjugatoare, stereotipuri pe care le întâlnim în toate comunităţile. Unii le numesc « rânduială ». Alţii « tradiţie ».Cert este că din momentul în care scoţi nasul în lume, vrei nu vrei, intri într-un imens angrenaj oferind propriul tribut pentru perpetuarea *tradiţiei*.

Două femei : Brigitte şi Paula. Două vieţi trăite în umbra bărbaţilor de care se vor agăţa precum două tulpini de iederă. Brigitte are norocul să lucreze în fabrică. Ea are deja un statut. Însă atâta timp cât nu-i femeia unui bărbat nu-i nimeni. *„dacă are cineva un destin, este vorba de un bărbat. dacă i se face cuiva un destin, este vorba despre o femeie.*”
Aşa că Brigitte a pus ochii pe Heinz. El îi va oferi un viitor. *„heinz se numeşte în acest caz special viaţa. viaţa adevărată nu numai că se numeşte heinz, ea şi este heinz. în afară de heinz nu există nimic. ceva ce este mai bun decât heinz este cu totul intangibil pentru brigitte, ceva ce este mai rău decât heinz nu-i trebuie lui brigitte.*”

Brigitte nu-l iubeşte pe Heinz, mai degrabă, îl detestă. Nici Heinz n-o iubeşte pe Brigitte şi, atâta timp cât viitorul îi este asigurat, Heinz are dreptul să ţintească mai sus. *« heinz se joacă adesea cu gândul să-si ia pe altcineva, care are ceva de oferit, cum ar fi bani gheaţă sau spaţiu pentru un local adecvat de prăvălie. brigitte are de oferit un corp. brigitte are sâni, coapse, picioare, şolduri şi o păsărică. pe astea le au şi altele, uneori chiar de o calitate superioară. brigitte îmbătrâneşte tot mai mult şi devine tot mai puţin femeie. concurenţa întinereşte tot mai mult şi e tot mai mult femeie.* »

Ca orice femelă, Brigitte ştie din instinct că pe orice mascul îl poţi cuceri numai gâdilându-i orgoliul, spunându-i cât de frumos, de deştept, de grozav este. Şi făcându-i declaraţii de dragoste. Şi Brigitte se jură că nu mai poate trăi fără el. Că-i soarele vieţii ei. Deşi lui Brigitte îi este scârbă de Heinz. De corpul lui gras şi alb faţă de care simte repulsie de fiecare dată când fac sex. Însă e fericită în acele momente. Ştie că doar aşa îl poate lega pe Heinz. Mai ales dacă i-ar face şi un copil. Atunci toată viaţa ei ar căpăta sens. Ar fi cineva. Ar fi nevasta lui Heinz. Ar fi mama copilului lui Heinz. Şi întreaga comunitate ar respecta-o. De aceea unicul ţel al Brigittei este acum să-l atragă pe Heinz în pat, să-i facă un copil şi s-o ia de nevastă. Să-i fie pur şi simplu amantă, la dispoziţia lui, oricând, în aşa fel ca Heinz să ajungă dependent de existenţa ei. « *păcat că brigitte îl urăşte atât de tare pe heinz.* »

Brigitte e ca un alergător de cursă lungă. Ştie că trebuie să depăşească toate obstacolele şi să reziste până la capătul cursei. Un prim obstacol este însăşi familia lui Heinz care nu dă doi bani pe Brigitte. Mai ales mama lui Heinz care consideră că Brigitte nu-i de nasul fiului ei. Într-o bună zi Heinz va ajunge antreprenor şi are nevoie de-o nevastă dintr-o familie bună. Aşa cum este Susi. Şi Susi este un obstacol în calea Brigittei, iar Heinz a început să viseze şi el la ea. Susi e femeie şcolită, nu o simplă croitoreasă ca Brigitte. Susi are idealuri şi are tot ce-i trebuie, n-are nevoie de Heinz s-o facă femeie, s-o facă cineva. Lui Susi chiar îi este milă de Brigitte, când vede câte îndură de la Heinz şi de la familia lui. Însă Brigitte o urăşte pe Susi şi-ar vrea să-i dispară din drum cu toate ifosele ei despre iubire.Chiar şi tolomacul de Heinz se lasă cucerit de Susi. Heinz face sex cu Brigitte şi se gândeşte la Susi. Numai că Susi nu-l ia în serios pe Heinz. Suzi îşi doreşte un intelectual fin, asemeni ei, nu o brută ca Heinz. Norocul Brigittei !

În cele din urmă Brigitte rămâne gravidă. Heinz o ia de nevastă şi astfel micul Harald întregeşte destinul mamei sale. Totul s-a petrecut aşa cum îşi dorise Brigitte. Heinz a devenit un înfloritor om de afaceri. Brigitte a crescut precum o pâine, s-a îngrăşat şi acum e din nou gravidă. Pântecul ei şi-a făcut datoria. Brigitte -iedera e bine agăţată de stejarul Heinz. *„zicala veche spune că femeile sunt născute pentru durere, iar bărbaţii sunt născuţi pentru muncă: fiecare şi-a încleştat dinţii în trupul celuilalt şi sălăşluieşte acolo ca un vandal, trăieşte şi se hrăneşte din el, asta se numeşte o simbioză.*”

Heinz înfloreşte datorită bucătăriei lui Brigitte. E deja gras ca un porc. E mare om de afaceri. Acum *Gitti* e cineva. Împrăştie în jurul ei calm şi linişte. E convinsă că şi-a îndeplinit misiunea de femeie pe pământ. A abandonat şi fabrica pentru a se dedica copiilor şi lui Heinz. A ajuns stăpâna casei şi pentru că a creat o familie numai a ei atât de mare, a trebuit să-i dea afară din casă pe părinţii lui Heinz şi să-i trimită într-o cămăruţă ; destul de ajuns pentru doi bătrâni. Şi Heinz e fericit acum E mulţumit de alegerea făcută. Nici nu-şi poate închipui viaţa fără Brigitte. Ce-ar fi putut face el, un antreprenor, c-o intelectuală ca Susi ?
Acesta a fost drumul Brigittei.

Cealaltă eroină a romanului este Paula. Paula este de la ţară şi are doar 15 ani.Visează să ajungă croitoreasă, deşi mama ei o îndeamnă să se facă vânzătoare sau casnică. A abandonat şcoala, dar speră să găsească un bărbat care să-i dea identitate, s-o facă femeie, să fie şi ea cineva în societate. Dacă Brigitte a fost exemplul pozitiv al femeii care îndură orice să-şi atingă ţelul, Paula este exemplul negativ. Paula îndrăzneşte să

viseze la iubire. «*paula visează ca toate femeile la dragoste. toate femeile, inclusiv paula visează la dragoste...piatra de temelie e pusă chiar din şcoală. că paulei chiar îi trece prin cap să compare dragostea cu flori, cu muguri, cu ierburi şi mirodenii e o urmare a anilor când era la şcoală. că paula leagă dragostea de senzualitate e o urmare arevistelor pe care îi place să le citească. a auzit deja cuvântul sexualitate, dar nu l-a prea înţeles.* »

Paula greşeşte profund. Ea aşteaptă să fie aleasă, să fie preţuită, să fie iubită. Uneori merge la dans şi se întâlneşte cu Erich, cel mai frumos băiat din sat. Erich e lemnar şi-i râvnit de toate femeile. Are 23 de ani, n-are prea mult creier şi-i place să bea. Dar Paulei nu-i pasă. Începe să vadă că nu numai croitoria e bună s-o scoată din sat, ci şi dragostea. Îl vrea pe Erich şi deja se imaginează gravidă. Aşa o să ajungă casnică şi–o să poată spune ca şi celelalte femei: "*al meu*", când va vorbi despre Erich.
Lui Erich, însă nu-i pasă deloc de Paula. Dacă ar fi să aleagă între Paula şi motocicleta sa, Erich ar alege cu siguranţă, motocicleta. « *erich e ceva cum ar fi tatăl paulei, sau fratele paulei, sau cumnatul paulei ceva care împarte în stânga şi în dreapta bătaie şi se îmbată, chiar dacă până acum nu a avut ocazia, pentru că până acum el însuşi a fost mereu cel bătut ;dar dacă va avea acum, în curând, ocazia s-o facă, adică o femeie, ceea ce încă nu ştie...* »

Paula speră că Erich va învăţa într-o zi să se poarte precum eroii de la cinema. E un bărbat frumos asemeni actorilor şi plin de virilitate. Dar şi Erich are o mamă. Şi-o bunică. Amândouă îl păzesc pe Erich să nu cumva să pună Paula gabja pe băiatul lor. Până la urmă dorinţa învinge. Erich e bărbat şi ca toţi bărbaţii are nevoi. Şi Paula e la îndemână. Mai ales, când lipsesc turistele venite să viziteze pădurea din apropierea satului. În cele din urmă, burta Paulei începe să se umfle. Însă familia lui Erich - mama, bunica strigă în gura mare că Paula le va trece pragul doar păşind peste cadavrele lor. În cele din urmă familia Paulei şi familia lui Erich cad de acord să facă nuntă. Erich descoperă că Paula e *femeie-iederă*, e dependentă de el şi, în acest caz, va trebui să stea la cheremul lui. Asta-i o nouă senzaţie pentru Erich, care-i sporeşte stima de sine.
Din clipa în care o aduce pe Paula acasă cu tot cu burtoiul ei mare , Erich conştientizează că va trebui să muncească şi pentru Paula şi pentru conţinutul burţii ei. Aşa că mai bine merge la cârciumă să bea şi să uite. Şi nenorocita de Paula va da naştere la o altă paulă. Nici o bucurie pentru Erich. Micuţa va merge în casa mamei sale să crească. Paula şi-a consumat toată iubirea în acest război surd. Erich n-a iubit-o niciodată. A avut pur şi simplu nevoie de-o femeie. Şi mai are nevoie din când în când, atunci când e treaz. Şi burta Paulei creşte din nou. În cele din urmă Erich o ia de nevastă. «*paula şi-a agăţat destinul de erich, ceea ce-i va atârna ca o piatră de moară de gât.* »

Paula şi Erich primesc o cămăruţă de la părinţii Paulei în care să locuiască cu cei doi copii. De la lipsuri şi de la mizerie cearta se ţine lanţ. Erich pleacă la cârciumă, se îmbată şi când vine acasă, dacă se mai poate ţine pe picioare, o bate pe Paula. Paula nu mai visează la nimic. Nici măcar la dragoste. Până la urmă strânge câţiva bănuţi şi-şi cumpără o maşină să se poată descurca mai uşor cu cei doi copii mici. Satul începe să fie cu ochii pe Paula din clipa în care ia în mână frâiele casei. « *satul şi romanul foileton spun că femeia trebuie să păzească acasă soba, s-o păstreze caldă şi să n-arunce în ea gunoiul.* » Paula se gândeşte să scape de sărăcie, se gândeşte la binele copiilor şi-a lui Erich şi decide să facă bani. Croitorie n-a învăţat, şcoala a abandonat-

o- nu-i rămâne decât tot ceea ce-a avut : corpul ei. E tot ce are şi poate să vândă. Află satul, află alcoolicul de Erich şi divorţează de Paula. S-au dus toate visele Paulei. Şi totuşi trebuie să trăiască din ceva. Lasă copiii în grija părinţilor şi se angajează la fabrica de unde se salvase Brigitte. Iată diferenţa dintre o femeie care-şi cunoaşte interesul, precum Brigitte, şi una cu gărgăuni în cap care spera să găsească iubirea, aşa cum a făcut Paula. Şi pentru una şi pentru cealaltă viaţa merge înainte, lucrurile au intrat în normalitate. Diferenţa constă în rezultatul obţinut de fiecare în parte, deşi au găsit aceeaşi cale « *de-a intra în rândul lumii* ». Mii de paule şi de brigitte îşi croiesc viaţa după modelul celor două eroine spre binele comunităţii, întru perpetuarea speciei.

La finalul romanului, constat că stilul alert, biciuitor al autoarei, molipseşte. Firilor romantice nu le este indicată o astfel de lectură. Nu de alta, le zdruncină visele, sau mai ştii ? le face să se privească în oglindă. Fără să fiu adeptă a feminismului, sunt de partea autoarei în ceea ce priveşte *« viziunea cutremurătoare şi lucidă asupra condiţiei precare a femeii în societatea modernă »*. Am avut şi am zeci de exemple încât să pot spune că trăim într-o societate misogină în care femeia nu-i nici pe departe un partener respectat.

Bibliografie : Elfriede Jelinek, **Amantele**, Editura Polirom, 2006

MARIAN ILEA

Cortina albastră

(piesă de teatru în cinci scene)

Personajele:

Eva Dragoman (64 de ani, văduvă): fostă casieră şi fostă nevastă de farmacist, în scaun cu rotile, nu are un picior.
Braier Fisu (71 de ani, văduv): fost fotograf de evenimente oficiale şi fost terapeut de ocazie, în scaun cu rotile, nu are un picior.
Cei doi dorm în aceeaşi cameră. Trezirea şi forfota de dimineaţă.
Totul se petrece din zori şi până la lăsarea întunericului.

Decorul:
Pe peretele din fundul scenei, de culoare albastră, e pictată o cortină deschisă prinsă-n părţi de o împletitură cu ciucuri de culoare galbenă. Plafonul e pictat cu stele. De el sunt prinse candelabre atârnânde pe lanţuri metalice. Peretele din dreapta are o uşă, deschisă, care dă într-un hol mic terminat cu trepte ce se pierd în afara scenei. Două paturi în dreapta şi scaune pictate pe peretele din fundal şi pe cel din stânga.

SCENA 1

Eva Dragoman: (arată tavanul) A fost o noapte senină. Se luminează de ziuă (linişte, foieli în patul lui Braier Fisu).Veneau mulţi să-ţi ceară ajutorul, Braier, aici pe scaunele astea.
Braier Fisu: Sfatul, Eva. Veneau să-mi ceară sfatul.
Eva Dragoman: Nu mai vine nimeni.
Braier Fisu: Mai cară-te de pe-aici, Evo. Nici n-au apărut zorile.
Eva Dragoman: Dar zorile au fost aruncate, Braier. Nu se mai poate face nimic.
Braier Fisu: A și început demolarea?
Eva Dragoman: Am vândut ieri până şi cuiele ruginite din acoperişul de tablă.
Braier Fisu: Încă suntem aici, Eva.
Eva Dragoman: Soseau lăzi mari la poştă. Pentru fotograful de evenimente oficiale, domnul Braier Fisu.
Braier Fisu: Ce vremuri!
Eva Dragoman: Aici a fost un foc mare. Aici ai tras o linie şi n-a mai trecut. S-a oprit.
Braier Fisu: N-a mai înaintat.

Eva Dragoman: S-a stins încetul cu încetul. Viaţa n-a fost sugrumată.
Braier Fisu: Doar trauma care a rămas în memorie... şi aia a dispărut.
Eva Dragoman: Încetul cu încetul.
Braier Fisu: Suntem pregătiţi de plecare. Durează obţinerea tuturor formularelor, formalităţile.
Eva Dragoman: (aşezându-se în scaunul cu rotile) Mai este şi teama.
Braier Fisu (gînditor): N-a reuşit. Dorinţa de a şterge urmele lui, n-a reuşit.
Eva Dragoman: Urmele cui?
Braier Fisu: Urmele timpului, Eva.
Eva Dragoman: Pe ici, pe colo, iar a apărut în nări. Vine din dreapta. Tocmai de dimineaţă. Tocmai în fiecare dimineaţă.
Braier Fisu: Cine, ce?
Eva Dragoman: Izul de lemn vechi amestecat cu vopsea (arată înspre cortina pictată pe peretele din fundal) şi bătrânelul ăla care taie cu foarfeca fitilul care arde.
Braier Fisu: (ridicându-se din pat) Când se alungeşte prea mult poate cuprinde ciucurii ăia galbeni dinspre dreapta înspre stânga.
Eva Dragoman: Adică, poate să cadă cortina albastră? Se poate aprinde?
Braier Fisu: Ascultă! Glasuri, doar glasuri care trezesc pereţii ăştia adormiţi.
Eva Dragoman: Pereţi adormiţi, Braier? Pereţi treji, pereţi somnoroşi, pereţi adormiţi? Nu pe degeaba ți se spunea: Braier-Fraier, fotograful. N-am vrut să-ţi spun asta niciodată.
Braier Fisu: O spui în fiecare dimineaţă... Ascultă! Zoli îi dă un cot lui Adler ca să-l deştepte. Din bucătărie vine miros de pancove scăldate în ulei şi presărate cu pudră de zahăr.
Eva Dragoman: O spun în fiecare dimineaţă pentru că şi tu ești la fel.
Braier Fisu: Doar glasuri...
Eva Dragoman: Vorbeşti numai despre mâncăruri, Braier.
Braier Fisu: (arată înspre scaune pictate) Aici veneau să plângă de foame sau de supărare. Se aşezau pe scaunele alea.
Eva Dragoman: Ție nu-ţi păsa. Râdeai. Ei te credeau deştept. Un simplu fotograf de evenimente oficiale în oraş. Da' ei credeau în linia aia pe care ai tras-o cândva.
Braier Fisu: Stăteam pe locul meu. Eram un tânăr de vreo 28 de ani, cu o nevastă de vreo 18.
Eva Dragoman: Atâta ai avut, Braier, vreo 28. Nici carnetul de conducere nu l-ai luat. Ai rămas copilul mamei şi maşina a rămas în parcare.
Braier Fisu: Scrob de ouă. Atâta am ştiut, atâta am făcut, atâta am mâncat.
Eva Dragoman: Numai la mâncare îţi stă mintea. N-ai dat nimănui nimic. Erai înalt, solid ca un luptător de sumo, cu faţa mâncată de vărsat, plin de viaţă și de dragoste pentru sexul slab.
Braier Fisu: Maşina aia ar fi putut ieşi de pe partea carosabilă şi intra într-un copac.
Eva Dragoman: Ai fi fost condus la groapă de toţi cei care te cunoşteau, de toate cele care te iubeau. Decât aşa (arată înspre Braier, care tocmai se aşează în scaunul cu rotile), mai bine altfel.
Braier Fisu: (gânditor) Doborât de un accident de circulaţie.
Eva Dragoman: Aveam o timiditate. Asta vreau să-ţi spun. Nu ştiam dacă mă vei accepta. De aia l-am luat pe farmacist şi i-am fost casieră. Slabă ca un ţâr.
Braier Fisu: Poftim?
Eva Dragoman: Aşa eram. Aveam numai drepturi şi uitam de obligaţii.
Braier Fisu: Slabă ca un ţâr. Eva cea slabă ca un ţâr.

Eva Dragoman: Când vroiau să mă violeze, fugeam. Erau multe profesii. Îmi plăcea să le aleg. Tâmplari, instalatori, şoferi, mecanici auto, croitori, bucătari, magazioneri. Fiecare se descurca. Veneau la casiera farmacistului. Îi duceam în camera din spate. Pe răcoare. Ziceau: Eva, tu faci cât trei femei... Aşa şi era... Numai cu fotograful de evenimente oficiale... numai cu Braier-Fraier, niciodată. Ciocu, Kalman, Ciupe, Imre, Istfan cu frate-său Andraş, Sandi, Gyuri, Molnar. Sandi era dermatologul ăla. Numai cu prinţul muntelui, numai cu fotograful de evenimente oficiale Braier Fisu, numai cu Braier cel ca un cioban tânăr şi frumos, numai cu Braier-Fraier...niciodată.
Braier Fisu: (gânditor) Iarna, băltoacă. Vara, bălării şi iarbă multă.
Eva Dragoman: (plecând spre uşa care dă în hol, oprindu-se la uşă) Îmbrăcat cu cămaşă albă ponosită, bocanci şi pantaloni foarte largi. Braier cel frumos. Farmacistul nu vroia decât sex oral. Aveam aşa ca o scârbă. Încet-încet a dispărut şi asta.
Braier Fisu: Era mare necaz, Eva. Acum e bine. Aşa bine cum e n-a mai fost niciodată.
Eva Dragoman: Adică sufereai pentru alţii, Braier?
Braier Fisu: Un om ducea un ghem de sârmă greu. N-a mai avut puterea şi s-a oprit. Vrei să te odihneşti? l-a întrebat alt om. Da. Şi a venit acela să-l ducă mai departe.
Eva Dragoman: Adică ai mai dat și altora din puterea ta, Braier ?
Braier Fisu: Acela a fost un bărbat înalt, solid, cu ochii depărtaţi, negri, cu nas puternic, uşor coroiat, cu urechi mari şi faţa plină de vărsat de vânt.
Eva Dragoman: Adică tot tu, Braier. Asta întrece orice măsură a bunului simţ (iese în hol)
Braier Fisu: (calm) Niciodată nu ştim ce ne rezervă trecutul...

(PAUZĂ)

SCENA 2

Braier Fisu se plimbă încet în căruciorul cu roţi mari. Se opreşte în faţa cortinei desenată pe peretele din fundal. Trece prin faţa scaunelor pictate. Vorbeşte şoptit la început. Apoi tare.
Braier Fisu: (ton exaltat) Şi dacă ard ciucurii ăştia gălbui şi cade cortina ce se poate întâmpla? E o cortină care ascunde un perete. Nu e nimic în spatele ei... O cortină albastră care se transformă într-un perete albastru...Cum să vinzi şi cuiele ruginite din acoperişul de tablă?... E clar: nu se poate întâmpla nimic bine bun şi nimic rău.
Braier Fisu, fotograful de evenimente oficiale, cunoscut în oraş, botezuri, nunţi, cumetrii, înmormântări, parastase, vizite oficiale, petreceri de toate soiurile. Plus tratamente pe scaunele astea. Pentru un bănuţ în plus. Un fotograf de evenimente oficiale câştigă puţin şi-n oraşul nostru. Trebuie să te descurci. Braier Fisu s-a descurcat. Aşezam pacienţii pe scaunele astea. Erau tare cuminţi. Toţi se lasă stăpâniţi de teamă în faţa verdictului. Toţi mai speră. Le spuneam: Braier Fisu vindecă - nu ameliorează, doamnelor, domnişoarelor şi domnilor. Cu tija mea (scoate tija de după scaun) efectiv făceam 35 de analize. Fără sânge, fără urină, fără fecale. Ţineam tija asta în mâna asta (ţine tija) şi prin impulsuri de la aparatul ăla, pe care-l cunoşteau toţi, în doar 56 de secunde îmi apărea suferinţa fiecăruia. Cu biorezonanţa şi biofotonica viitorului şi a trecutului se aşezau toate suferinţele. Cuminţi. Era simplu. Pe scaunele astea tremurau femeile. Spaimele se lipeau de pereţii ăştia. Le spuneam: doamnelor, domnişoarelor şi domnilor organismele voastre au putinţa declanşării laserului biologic. Puţini cunosc acest lucru. Voi îl ştiţi de-acum înainte. Le vedeam ochii încărcându-se de lumină. De pace. Braier Fisu vindecă - nu ameliorează. Braier

Fisu ajută. Pe fereastră intră lumina de ora unsprezece şi douăzeci. Braier Fisu, fotograful de evenimente oficiale, ajută pe cât posibil. Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, deoarece în anii fiecăruia se acumulează în organisme toxine avem zeolitul de la marginea oraşului. E de aici şi e eficient. O piatră care fierbe. O piatră care extrage din organism tot ce e dăunător. O piatră care se mărunţeşte într-un mojar şi se ia cu linguriţa. Apoi, plantele sunt pentru vindecare. A, da, am uitat de plante. Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, până şi aspirina, pe care o luaţi de la farmacia lui Dragoman, pe care o plătiţi la casiera lui, se extrage din salcie. Adică, să ne aducem aminte: plantele astea sunt în jurul nostru. Şi enzimele alea ajută la o bună digestie. Dispar dezechilibrele.
Avem apoi conversaţia, muzica de relaxare şi culorile de relaxare (Braier Fisu vorbeşte în faţa scaunelor, se aude muzică şi camera se umple de culori). Aşa că doamnelor, domnişoarelor şi domnilor aţi ajuns la starea de relaxare. Totul a mers ca pe roate. Mai e şi lentila pentru iris. În iris găseşti multe probleme. La sfârşit aflaţi care sunt suferinţele, concluziile şi tratamentele. Irisul e banca de date a organismelor dumneavoastră (Braier Fisu - vorbeşte cu scaunele). Într-un iris avem ce se transmite de la părinţii noştri. În celălalt găsim ce a păţit fiecare dintre voi. Cu orbii şi cu chiorii, doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, e altceva. Acolo avem un iris sau niciunul. Dar lucrurile nu sunt pierdute. Acolo folosim doar tija. (Braier Fisu - aşează tija în spatele scaunului)
Să nu uităm de plantele din jurul oraşului nostru. La analizele pe care le faceţi în spitalele de aici ori de aiurea, la analizele de sânge ori de urină şi fecale dezechilibrele energetice nu pot fi descoperite. Prăjelile, grăsimile, rântaşurile se depozitează în organe şi apar acele dezechilibre. Prin eliminarea toxinelor, şaptezeci la sută din boală dispare, iar cu ce mai rămâne se mai poate trăi.
Când organele nu-şi îndeplinesc funcţiile, apar artritele, se îngraşă ficatul, cade părul, cad dinţii şi oasele devin ca buretele. Organismele trebuie să reînveţe fixarea calciului. Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, pentru asta avem şi cătina, avem şi păpădia, salcia creşte din belşug pe malul râului care trece prin oraşul nostru. Până şi Tutankhamon avea un medic care-l diagnostica după iris.
Exact asta fac şi eu.
(Braier Fisu a ajuns în faţa uşii ce dă în hol. Priveşte curios şi ascultă zgomotele ce vin de acolo. Se aude căruciorul cu roţi al Evei Dragoman care se apropie de căruciorul cu roţi al lui Braier Fisu)

(PAUZĂ)

SCENA 3

(Eva Dragoman intră în cameră. Trece pe lângă Braier Fisu de parcă nu l-ar vedea. Are în mâna stângă o tavă cu pancove acoperite cu pudră de zahăr. Le aşează în patul lui Braier Fisu.)

Braier Fisu (surâde): E ora mesei. Am simţit încă din zori mirosul lor. (arată înspre pat). Ai în nări şi pe buza de sus firişoare de zahăr pudră.
Eva Dragoman: Ai simţit pe dracu'! Asta ai simţit. Tu nu mai simţi nimic demult.
Braier Fisu: Respect regulamentul de ordine interioară. Viaţa merge înainte, Eva. Altfel, rămân singur.
Eva Dragoman: Alţii merg înainte. Noi stăm.
Braier Fisu: Faci o treabă bună profesional, Eva. (Braier Fisu apucă hămesit o pancovă. Înfulecă. Înghite.)

Eva Dragoman: Crezi că am fost o curvă, Braier?
Braier Fisu: E o plăcere să stai. Dar trebuie şi puţină mişcare. Câte nu s-ar putea face şi aici. Mai ungi maşina de cusut cu ulei. Tivul merge mai uşor.
Eva Dragoman: De ce nu răspunzi? Niciodată nu eşti atent la întrebări.
Braier Fisu: (se apucă de a doua pancovă) Foarte bune. Au reuşit. Întrebările astea conţin şi răspunsul. E nevoie de o terapie pasională. Scurte plimbări. E frumos. Da' singur nu e frumos. În curtea asta sunt şi legume, şi flori. Să privim împreună trandafirii, Eva. O să-ţi fac o borsetă. Ai lucrurile împrăştiate în punga aia veche. În borsetă stau altfel aşezate. Un fotograf de evenimente oficiale e şi un bun croitor. M-am răzgândit. Aici dialogăm.
Eva Dragoman: Orice meserie era frumoasă. Aici, în încăperea asta ajungi din cauza bolii. Altfel, nu. Aici eşti singur dacă-ţi moare nevasta ori bărbatul. Aici vii cu gândul să te faci bine şi să pleci. Îţi place şi vrei să rămâi. E curăţenie, schimbi vorbe, te cerţi. Aici e pădurea aia cu uscături, Braier. Poţi mânca toate pancovele. Aici ajungi când nu mai poţi să munceşti, ajungi după ce ai stat doi ani în spital. Aici, dacă ai ajuns, nu-ţi mai pare rău. Ai un minim necesar. Într-o perioadă atât de grea, ai mâncare, poţi dărui, ai asistenţă socială, ai tot. Absolut tot. Aici nimeni nu-i mai sus să vrea să-l dea pe celălalt mai jos. Aici nu vezi că ţara asta îţi trage un şut în fund.
Braier Fisu: Orice ţară trage oricui şuturi în fund.
Eva Dragoman: Aici peştele nu se împute de la cap. Aici e bine.
Braier Fisu: Aici peştele e gata împuţit, Eva.
Eva Dragoman: Adică ţara ne-a tras şi nouă şuturi în fund şi ne-a trimis aici?
Braier Fisu: Nu ţara, Eva. De fiecare dată am întâlnit oameni care credeau că ei sunt ţara.
Eva Dragoman: Adică în numele ţării trăgeau şuturile alea?
Braier Fisu: Da, periodic. Apoi veneau alţii... Şi tot aşa.
Eva Dragoman: Braier, am simţit toţi anii ăştia un gol. Nu m-a umplut nimeni. Niciodată, Braier! Un gol ... Închideam ochii, eram pe malul unui lac. Deschideam ochii şi vedeam: tâmplarii, croitorii, magazionerii transpirând deasupra unui trup. Parcă era al meu. Da' parcă nu era. Golul acela a rămas. Unde era Braier Fisu, fotograful de evenimente oficiale ca să mă umple, ca să mă scape de gol?
Braier Fisu: Parcă aş fi avut floci pe spate, Eva. Cu toate că n-am nici subsuoară câţi trebuie.
Eva Dragoman: De aia am şi cerut să ajung aici. În camera asta. Lângă peretele cu cortina albastră. Lângă ciucurii ăia galbeni. Şi n-am scăpat. Nu s-a întâmplat. Golul stăpâneşte.
Braier Fisu: Când e lege, apoi peste tot e legea aia. Oile sunt măsurate. Ele stăteau pe scaunele astea. Şi caprele erau printre ele. Eram bun! Eram foarte bun! La patruzeci de ani ziceam că-s bătrân. Acuma zic altceva. La patruzeci de ani puteam să mănânc în gând. Şi mă săturam (Braier Fisu infulecă pancova). Biscuiţii erau mâncarea de secetă. Mulţi se aşezau pe scaunele astea şi aveau mintea dusă la câmp. Eram bun! Eram foarte bun! Mulţi se mutau din loc în loc. Stricau. Făceau iară. Le dădeam concluziile şi tratamentele. Le ziceam: "Eu ţi-am spus, tu faci cum vrei".
Eva Dragoman: Să nu-ţi comande nimeni! Şi să nu comanzi la nimeni. Nici aşa nu era bine. Eu m-aş fi supus. Doar treceai pe lângă casierie cu ochii închişi. Îl luam pe farmacist şi mă repezeam în el. Sex oral, după sex oral. Nu-mi mai era scârbă. Mi se făcea milă.
Braier Fisu: Fluieram din frunză.
Eva Dragoman: Fluierai după toate muierile. Numai după cine trebuie nu fluierai. Rămâneai mut.

Braier Fisu: Dar pe dumneata, domnule fotograf de evenimente oficiale, nu te prinde nevasta niciodată? mă întreba invidios farmacistul. Păi, domnule farmacist, muierea asta n-are zmâc să mă prindă.
Eva Dragoman: Braier Fisu n-a fost sărutat niciodată de taică-su. Poate doar când dormea în camera lui de copil. Aşa-mi spuneam şi dorinţa devenea durere, şi dorinţa se făcea chin.
Braier Fisu: N-am omorât om de viu, Eva. Eu vindec, nu ameliorez.
Eva Dragoman: Vindeci pe dracu! Asta faci. De câte ori te-am întrebat ceva ai dat din cap ca şi ţiganu. Asta ai făcut.
Braier Fisu: (arătând înspre peretele din fundal) Bătrânelul a revenit şi astăzi. Încă o zi. M-am răzgândit. Nu mai dialogăm.
Eva Dragoman: Te-am învăţat. Te cunosc mai bine decât oricine. Eşti golul perfect care nu are cum să se umple.
Braier Fisu: Gol la gol trage, femeie!
Eva Dragoman: Oricum e prea târziu ca să mai pot schimba ceva, zorile au fost aruncate. Cuiele ruginite din acoperişul de tablă s-au vândut.
Braier Fisu: Bună! Bună! Foarte bună, pancova asta! E ultima înainte de somnul de după-amiază. Mulţumim! Doamnă, mulţumim!

(PAUZĂ)

SCENA 4

E semiîntuneric. Somnul după-amiezii. Se vor auzi diverse zgomote: oftaturi, râgâieli etc. Braier Fisu şi Eva Dragoman visează. Vorbesc in somn.
Eva Dragoman: Am ştiut așa va fi. Cum de nu am reuşit să cruţ un biet farmacist? Cum de m-am lăsat prinsă? Cu Sandi dermatologul s-a întâmplat. În camera răcoroasă unde se petreceau toate astea, des şi foarte des. În patul acela lat unde aveam lacul. Închideam ochii şi simţeam în nări aerul şi apa. Lac mare, frumos, cu bărci de agrement. Când a deschis uşa de la camera răcoroasă, am deschis ochii. Deasupra l-am văzut pe dermatologul Sandi, gol şi horcăind. "Curvă! De atâţia ani am ţinut lângă mine o curvă!", a urlat farmacistul Dragoman de-a prins a tremura la pielea de sub bărbie dermatologul. Un dermatolog albit brusc la piele. M-a pufnit râsul. L-am împins în partea stângă a patului. M-am ridicat. Eram goală. Toată viața am fost goală. Farmacistul a început să plângă. "Nu-ţi permit să mă faci curvă", i-am zis. "Iartă-mă!", a zis. "Îţi interzic orice pălăvrăgeală", am zis. "Am înţeles!", a zis farmacistul. "Poţi să pleci dermatologule alb", i-am spus lui Sandi. Era într-o sâmbătă. Duminică la ora şapte dimineaţa fanfarele militare şi fanfara lucrătorilor din fabrică au dat deşteptarea. La ora zece am mers la biserică. La ora unsprezece s-a cântat TE DEUM-ul.
La ora doisprezece şi treizeci de minute, farmacistul Dragoman a spus: "Eva, dacă vei rămâne alături de mine vom câştiga totul, dacă nu, nu ". "N-am unde şi nici la cine să merg, farmacistule", i-am spus şi o nesfârşită milă m-a cuprins iar. M-a rugat iar pentru un sex oral. A primit două. Luni la şapte dimineaţa i-am spus: "Farmacistule Dragoman, interzic orice cuvânt între noi, te vei înscrie la un curs cu alfabetul Morse şi vom discuta printr-o ţeavă, din camera mea în dormitorul tău". Şi aşa a fost, până în ziua în care a intrat şi a dat cu toporul. "Curvă! De atâţia ani am ţinut lîngă mine o curvă!", a urlat. Atunci mi-am pierdut piciorul. Când l-au îngropat eram în spital. Doi ani de zile în secţia de chirurgie. Doi ani de zile într-un spital cu urlete în fiecare secundă. Am ajuns să-mi placă spitalele.

Braier Fisu: Prea multe străzi amintesc de trecut. Trebuie schimbate numele lor, și numele parcurilor. Nu e nici o scofală. Am ajuns să dorm cu o văduvă. Ea oftează. Eu nu dorm. Dimineaţa am aşteptat scrobul, papara. Nimic. O să mâncăm supă grasă? am întrebat într-un târziu. Poţi să tai un cocoş. Nu mâncăm nimic. Uită-te la ei. Numai unu' e cocoş, ceilalţi sunt simpli fotografi de evenimente oficiale. M-am comportat exemplar. Comunitatea putea pune bazele ei pe mine, comunitatea putea acorda încrederea ei fotografului de evenimente oficiale.
În camera asta va veni boala şi spaima. Privirea năucă se va lovi de pereţi. Neputinţa doctorilor va fi dovedită din nou. Eva Dragoman se va pregăti de un drum lung. Singură. Nu e bine să rămâi singur. Îmi voi lua tija. Îmi voi curăţa lentila pentru iris. În cincizeci şi şase de secunde vor apărea răspunsurile. Irisul în care se vor vedea întâmplările vieţii, şi nu ale strămoşilor, mă va apăsa. Nu-i bine să fii implicat, Braier, îmi voi spune. Concluziile se vor naşte în următoarea oră. "O să sufăr mult, Braier?" mă va întreba Eva. "Mă voi ruga să nu suferi", îi voi răspunde. Zeoliţii, păpădiile, cătina, plantele locului, tratamentele, conversaţia, muzica de relaxare, culorile din lumină şi lumina. "N-am suferit deloc, Braier, şi îţi sunt recunoscătoare", va spune Eva. "Ai să vezi cine e Braier Fisu". La înmormântarea ta vor veni oficialii de peste tot. La înmormântarea ta va fi lumea adunată în tot cimitirul. Mai elegantă decât domnişoarele vremii acesteia va fi Eva Dragoman. Într-un colţ de cimitir, într-un scaun cu roţi mari va plânge Braier Fisu. Către seară va începe să plouă.

(PAUZĂ)

SCENA 5
E seară. Scena într-un clar obscur până la final. Cei doi se trezesc. Aceleaşi mişcări ca-n Scena 1.
Eva Dragoman: Miroase urât. În încăperea asta miroase foarte urât. Ne-am împuţit.
Braier Fisu: Ne-am obişnuit.
Eva Dragoman: Adică pregătiţi de plecare, Braier?
Braier Fisu: Fără forme şi formalităţi nu se poate. E un miros. Ca oricare altul.
Eva Dragoman: Timpul stă înţepenit în miros, în putoare.
Braier Fisu: Timpu', ce prostie! Nu-ţi place izul de lemn vechi amestecat cu vopsea.
Eva Dragoman: Şi bătrânelul ăla care taie cu foarfeca fitilul care arde.
Braier Fisu: Când se alungeşte prea mult, poate cuprinde ciucurii ăia galbeni dinspre dreapta înspre stânga.
Eva Dragoman: Ai putea trage linia în faţa peretelui. N-ar fi mare brânză. L-am scuti şi pe bătrânel. Poate are si altă treabă.
Braier Fisu: Ai mai spus-o, Eva. În fiecare seară spui acelaşi lucru.
Eva Dragoman: Da, în fiecare seară pentru că şi tu faci la fel.
Braier Fisu: Doar glasuri...
Eva Dragoman: Mai bine aşa, decât râgâieli şi alte zgmote ale mâncătorului de pancove.
Braier Fisu: Seara vorbeşti despre mâncăruri, Eva. Numai despre mâncăruri.
Eva Dragoman: Nu-ţi pasă. Nu te interesează ce simt eu. Ce cred eu. Doar tu contezi, Braier.
Braier Fisu: În seara aia de vară, am venit din oraş. Sănătos. M-am dezbrăcat. Pe fluierul de la picior era o venă neagră. Dimineaţa aveam degetul mare înegrit. "Amputăm?" a strigat doctoriţa aia. "Amputăm!" am strigat şi eu. Într-o miercuri. Joi nu mai aveam degetu'. "Nu văd bine operaţia asta", atât a zis alt medic. Piciorul era deja umflat. Atunci am luat tija şi am primit răspunsul. Se oprise circulaţia sângelui.

M-am dus la alt doctor. M-am dus la alt spital. "Ştiu că trebuie tăiat", am zis. "Încercăm de aici", a tras doctorul o linie. Cu o cretă violetă. "Amputăm", am zis. "Măi, trebuie să mai amputăm zece centimetri", a zis doctorul. "Amputăm", am zis. Pierdut picior dintr-o prostie.
Eva Dragoman: Puteai să-i spui doctoriţei : "Vin mâine, doamnă !" Să mai amâni.
Braier Fisu: O lună de zile am avut pamperşi. Lucrurile au intrat pe făgaşul lor.
Eva Dragoman: Da' cum ai cunoscut-o pe fata aia de optsprezece ani, Braier?
Braier Fisu: La dans, Eva. Am mâncat la restaurant.
Eva Dragoman: Nu cred că vreau să ştiu.
Braier Fisu: S-a uitat la mine. Eram Braier Fisu la douăzeci şi opt de ani. Mi-a spus: "Te cunosc! Eşti fotograful de evenimente oficiale şi vreau să merg cu tine." Drăguţă foc. Taică-su a zis: "Umbli cu vagabondu' şi golanu' ăla de fotograf de evenimente oficiale?!"
Eva Dragoman: Am auzit destul. Eşti un curvar bătrân şi un obsedat, domnule Braier. Cum de nu mi-am dat seama. Am aşteptat atâţia ani cu golul ăsta în mine. Am aşteptat degeaba. Totul a fost doar în mintea mea. **Braier Fisu**: Toţi aşteptăm. Și ştim că în minţile noastre sunt toate pe câmp sau în cap, Eva.
Eva Dragoman: Regreţi, Braier. Îţi pare tare rău.
Braier Fisu: Mă aştepta pe peroanele gării. Umblam mult. Ea mă aştepta. "Eşti popular şi glumeţ", îmi spunea. "De aia te cheamă lumea peste tot." Și pe vremea aia bărbaţii erau geloşi. Oriunde eram, veneau să-şi controleze femeile. Da' nu m-au prins niciodată.
Eva Dragoman: Regreţi, Braier. Îţi pare tare rău.
Braier Fisu: Regret fata aia din clasa a douăsprezecea. Puteam profita oricât. Da', am zis să fiu un domn, adică un prost. Am plecat două săptămâni la evenimente oficiale tocmai la Slănic-Moldova. Mi-a scris că-şi va taia părul. A fost o prostie prostească, Eva. I-am răspuns: "Nu tai părul, până vin acasă". Şi l-a tăiat. N-am mai salutat-o. Şi gata. Da, regret.
Eva Dragoman: Nu cred că vreau să mai aud, Braier. Destul !
Braier Fisu: Faină perioadă. Fete multe. Nu puteam profita de toate. Ziceam: "Lasă pe mâine! Lasă pe poimâine! Lasă pe săptămâna viitoare!"
Eva Dragoman: Ai fost cocoş şi fotograf de evenimente oficiale.
Braier Fisu: Am fost. Cum sa nu fi fost?!
Eva Dragoman: Insuportabil!
Braier Fisu: O femeie bătrână, care avea și ea probleme la un picior a venit la mine: și mi-a zis. "Am văzut că dai la toate, vreau şi eu". „Dă-mi si mie". „Na! Dacă-ţi trebuie", i-am zis. Şi nu mi-a prea plăcut. "Uite! Eu un tânăr. Şi aia...", mi-am zis. Da ea tot zicea: Hai! Hai! Şi până la urmă: "Na! Şi du-te dracului!"
Eva Dragoman: Na! Şi du-te dracului, Braier?!
Braier Fisu: Am făcut ce tot ce am dorit, Eva.
Eva Dragoman: Adică, împart camera asta cu un fost cocoş, Braier?
Braier Fisu: Scrob de ouă, Eva. Atâta am ştiut, atâta am făcut, atâta am mâncat.
Eva Dragoman: N-ai dat nimănui nimic. Te-ai conservat. Totul i se cuvenea domnului Braier Fisu. Am priceput.
Braier Fisu: Aveam o timiditate, Eva. Asta vroiam să-ţi spun. Nu ştiam dacă mă vei accepta.
Eva Dragoman: Am înţeles. Te răzbuni. Nu văd nici un viitor, Braier. Nu mai ştiu nimic.

Braier Fisu: Eva, mâine vin cei de la departamentul protezelor pentru picioare. Ne vor lua măsurătorile. Vom putea păşi.Vom păşi din nou. Vom câştiga stabilitatea, Eva. Stabilitatea pe picioare.
Eva Dragoman: Ţi se spunea Braier-Fraier fotograful. N-am vrut să-ţi spun asta niciodată.
Braier Fisu: O spui în fiecare seară înainte de culcare, Eva.

Întuneric brusc și lumină intensă pe cortină albastră cu ciucuri galbeni, transformându-se treptat-treptat într-un roșu aprins, ca focul.

Sfârşit.

MIHAI BATOG BUJENIŢĂ

PROZĂ IRONICĂ

GORNISTUL

Războiul Cel Mare, cum a fost numit Primul război Mondial, venise pe fundalul unor interese, aşa cum se întâmplă de obicei, dar şi a unui entuziasm nătâng din partea popoarelor. Trecuse apoi ca un uragan prin vieţile oamenilor de atunci, lăsase în urmă milioane de morţi şi schilozi dar nici un dram de înţelepciune.

Din război se întorsese şi Culae Măturoi, la fel de tâmpit şi sărac precum plecase, însă acum ciung de mâna dreaptă, prilej de mare fală şi mândrie. Povestea, ani de-a rândul, cum îşi pierduse el mâna într-o ambuscadă unde făcuse dezastru printre nemţi dar un obuz, tras de un mişel speriat cleşte de vitejia lui, îi zburase braţul. Bine, el mai continuase lupta şi îi omorâse pe toţi însă când a venit colonelul a fost nevoit să-l salute cu mâna stângă. Acesta l-a îmbrăţişat şi i-a spus:

- Fiul meu, cu viteji ca tine, scumpa noastră ţară, va cunoaşte un viitor de aur! Apoi l-a sărutat pe ambii obraji şi i-a dat o medalie pe care a scos-o din pieptul vestonului său.

Aici se lăsa cu ploaie de şpriţuri de la comesenii mândri că sunt contemporani cu un asemenea viteaz. Prin urmare, scopul propus era împlinit şi toată lumea fericită. Nimeni nu-şi bătea capul cu adevărul, iar acesta, discret ca întotdeauna, se pitea în spatele nevoii de imagine, un fel de vierme care ne roade pe toţi. De fapt, ce mai conta că-şi rupsese mâna când căzuse în cazanul cu ciorbă în timpul unui bombardament şi că luase şi o bătaie soră cu moartea fiindcă vărsase ciorba, iar cei din jurul lui erau lihniţi de foame. Fleacuri, fără nici o relevanță pe lângă un război atât de mare!

Oricum, lăsarea la vatră cu statut de mare mutilat de război îi dăduse prilejul să fie împroprietărit cu câteva pogoane iar ca urmare a drepturilor aferente a fost angajat gornist la primărie. Pentru cei care nu ştiu ce înseamnă asta, să spunem doar că pe vremea aceea nu exista nici la nivel de intenţie alt mijloc de comunicare între autorităţi şi popor decât gornistul ori toboşarul primăriei, cel care dădea adunarea şi le comunica consătenilor ce îşi mai aducea aminte din mesajele primarului. Probabil din cauza deficienţelor de comunicare, accentul gorniştilor dar şi al toboşarilor fiind mai mereu deformat de trăscău, omenirea a fost forţată să inventeze radioul sau ceva mai târziu, telefonul, smartphone-ul, SMS şi email-ul. Deci, tot răul spre bine…

Cu pământul, gornistul Culae a rezolvat-o urgent! L-a vândut, la fel cum făcuse şi tatăl său cu câţiva ani înainte şi cum va face şi fiul său în viitorul nu prea îndepărtat. Doar nepotul a luat ţeapă cu pământul primit de la comunişti că ăia nu au mai aştepta vinderea şi l-au confiscat ei ca să fie siguri că nu ajunge pe mâinile duşmanului de clasă. Însă slujba de gornist l-a umplut de o justificată mândrie.

În fiecare seară mergea la cârciumă, scotea goarna, o moştenire de la vizigoţi probabil, o lustruia cu o obială, o privea cu drag şi sufla în muştiuc. Un fel de muget umplea încăperea. Sigurul sunet pe care Culae era capabil să-l scoată dar care îi înveselea teribil pe comeseni.

Acum îşi intra gornistul cu adevărat în rol şi începea să povestească cum el, după pierderea braţului fusese gornistul regimentului, iar colonelul ţinea la el ca la ochii din cap şi fără el nimic nu

făcea. Păi, nici nu putea! El, gornistul, era cel care ştia ora exactă, când dădea deşteptarea, sau stingerea, când suna de masă sau de alarmă aeriană, el era cel care îl sfătuia pe colonel cum să dea atacurile funcţie de posibilităţile lui de a suna sau când să se retragă ori să replieze trupele pe poziţii avantajoase în teren. Ce să mai spunem, doar faptul că nu prea avea studii l-a împiedicat să ajungă general… Hă, hăă, dar ce-l mai iubeau camarazii! Mai ales la deşteptare! Numai că lui i se făcuse dor de satul său natal, de familie, de muncile câmpului, de boii cu care aduna recolta, toamna, când hambarele pline îi umpleau sufletul de bucurie şi mândrie.

Nimeni nu părea să-şi amintească faptul că ai lu' Măturoi erau trântorii satului şi dacă nu ar fi cerşit mureau de foame. Acum alta era situaţia politică, prin urmare…

Cam pe la sfârşitul poveştilor, Culae se ridica, pe cât mai putea, de pe scaun, se rezema repede de cel mai apropiat perete, mai scotea un muget din goarnă şi răcnea:

- Băă, şi asta numai cu mâna stângă! Păi, dacă aveam io două mâni, răsturnam, băăă, pământul!

Aici, Culea o plesnea! Acesta era adevărul şi bine că era aşa deoarece, vorba lui, cine ştie ce mai făcea dacă ar fi avut ambele mâini!?

Cel mai probabil Culae nu era decât unul din milioanele de gornişti de tot felul care au apărut de-a lungul timpurilor pe acest binecuvântat pământ. Dovada cea mai bună fiind şi romanul după care s-a făcut un film uitat încă de la turnare: ***Nepoţii gornistului***. Păi, aţi auzit cumva de nepoţii strungarului sau ai fierarului-betonist?! Altfel se explică şi de ce comportamentul lui a devenit tradiţie, iar tradiţia, când capătă vechime, devine sfântă şi-i vai de tine dacă nu o respecţi!

MOŞ CRĂCIUN

La cei aproape patruzeci de ani ai săi domnul Ştefan Apostol asorta ochilor de culoare albastră un păr bogat şi o frumoasă barbă complet albă. Poate din această cauză colegii, prietenii sau cunoscuţii îi spuneau Moş Crăciun.

Ce-i drept asemănările se opreau aici deoarece obrajii cam pământii ori cele aproximativ şaizeci de kilograme ale lui nu prea sufereau comparaţie cu rumeneala îndrăgitului personaj şi nici cu binecunoscuta lui corpolenţă semn al belşugului la masă şi a unei statornice bune dispoziţii motivată de un păhărel de vin bun. Dar mai era o diferenţă cu adevărat majoră! Pe când Moşul, se ştie foarte bine, face daruri, Mirel doar primea din când în când tot felul de cadouri.

Spre exemplu, la terminarea liceului, ca şef de promoţie, primise o diplomă şi un pachet de cărţi, nu prea mare, fiindcă părinţii lui nu îşi permiteau cheltuieli suplimentare. Apoi, la terminarea facultăţii de filozofie, tot ca şef de promoţie, primise cadou o repartizare la un liceu industrial de la periferie ca titular al catedrei de socialism ştiinţific, plus suplinirea catedrei de psihologie în cadrul aceluiaşi salariu. O vreme, se descurcase, deşi recunoştea sincer că psihologie nu a reuşit niciodată să înveţe. Poate nici nu era cazul deoarece liceul s-a desfiinţat după trei ani când a primit cadou o frumoasă indemnizaţie de şomer. Tot în această perioadă primise şi un dar din partea unei colege, respectiv un certificat de căsătorie şi o garsonieră de la primărie. Ce putea fi mai frumos!? Mai ales că, imediat după schimbarea structurilor sociale şi desfiinţarea liceului, doamna a plecat val-vârtej prin lume pentru a-şi redefini personalitatea.

Cu toate acestea nu l-a uitat pe Ştefan cel care acum făcea minunate exerciţii de supravieţuire în jungla urbană autohtonă şi, peste cam patru ani, i-a dăruit o chemare în tribunal pentru a-şi recunoaşte fiul recent născut în Cipru. Până şi cei de la tribunal au râs de acest cadou iar pensia alimentară care i se solicita ar fi putut avea sens doar în cazul în care proaspătul tătic ar fi avut venituri. Dar, aşa cum ştim, nu se punea problema…

Însă, din când în când, Ştefan mai primea câte un cadou de la un văr al lui, inginer constructor, care îl angaja temporar, de regulă la negru, ca muncitor pe şantiere. La fel, pe timpul sărbătorilor de iarnă, primea cadouri fiind angajat ca interpret al lui Moş Crăciun, ba prin magazine, ba pe la diferite petreceri sau chiar pe stradă. Cu silueta rubicondă o rezolva destul de uşor folosind o pernă legată la brâu pe sub costumul tradiţional iar fardurile suplineau roşeaţa naturală a obrajilor. Mai greu era cu ho, ho, hooo, fiindcă nu îi reuşea decât un he, he, heee cam pesimist care aducea mai mult cu behăitul mieilor sacrificaţi la Paşte.

Uneori primea, prin oficiul forţelor de muncă, invitaţia de a fi clovn la diferite petreceri ale copiilor din familii cu posibilităţi. Aici se cuvine să spunem că atmosfera era încântătoare, putea să mănânce tot felul de bomboane şi felii de tort pe care micuţii le mai scăpau pe jos, însă prestaţia lui era una de-a dreptul deplorabilă, deşi învăţase ceva trucuri cu baloane şi mingi colorate. Avea o figură de profesor de religie devotat ideii pe care nu putea să o ascundă nici măcar machiajul. Ca să nu mai spunem că micile ghiduşii ale îngeraşilor, gen pocnitul la ţurloaie sau pipi pe pantofi, îl scoteau din minţi şi se temea să nu cadă în păcatul uciderii cu sadism.

Deşi, în majoritatea lor, oamenii aflaţi în asemenea situaţii s-ar fi plâns tot timpul de lipsuri şi sărăcie el se declara, cu o seninătate absolut condamnabilă, în deplină armonie cu întreaga lume era, într-un fel cam suspect, fericit şi citea cu nesaţ nişte autori imposibili precum Wittgenstein, Kirkegaard, Nietzsche, Heidegger sau Husserl, unul care bătea câmpii cu fenomenologia lui. Chiar numai faptul că numele acestora nu poate fi pronunţat decât cu mari eforturi ar putea explica paşnica sa nebunie, absolut de neînţeles pentru oamenii obişnuiţi din jurul nostru care, ori de câte ori se întâlnesc, principalele subiecte sunt văicăririle de tot felul.

Iar faptul că se afla în corespondenţă, tot pe teme de filozofie, cu alţi smintiţi ca el din diferite ţări ale lumii dă dovada clară că aceste rebuturi ale nobilei noastre specii sunt mult mai multe decât ne putem închipui şi chiar s-ar impune din partea celor responsabili, măsuri ferme de delimitare sau, şi mai bine, de eradicare prin orice mijloace a acestor tragice devieri de la zestrea noastră genetică.

Mai reuşea, la fel de ciudat, cu extrem de puţinii bani pe care-i câştiga, în mod aleatoriu, să-şi rezolve problemele de supravieţuire mai ales că, pentru a se hrăni, descoperise o metodă infailibilă. Intra în supermarketuri se plimba printre rafturi, mai lua câte un măr sau vreun alt fruct, mai testa şi ofertele de brânzeturi sau mezeluri, mai lua câte o bomboană din cele expuse vrac, mestecând gânditor şi mereu în mişcare ca să nu fie fixat de camere. Ca să fim sinceri, cel mai mult îi plăceau morcovii. Astfel că reuşea o alimentaţie frugală, dietetică, plină de calorii şi vitamine, ceea ce l-ar fi făcut un dietetician perfect pentru vedetele de cinema. Din păcate, nu putea să-şi dezvăluie secretele…

Cert este că, fiind foarte împăcat cu soarta, se simţea cum nu se poate mai fericit şi chiar la adăpost de toate relele pe care le presupune posesia banilor sau a bunurilor în exces.

Numai că destinul îşi are capcanele sale…

Într-o zi, pe când îşi lua prânzul după metoda ştiută şi ronţăia delicat un morcov, fu flancat de doi tipi de mărimea unei uşi de catedrală, în uniformă neagră, cu bastoane, grenade, spray-uri paralizante, pistoale şi, evident, fesuri trase peste ochi. Înclină să creadă că pe undeva se pregăteşte o farsă cu camere ascunse şi încercă să spună ceva spiritual ca să nu pară un bou aşa cum se întâmplă de obicei. Nu prea a avut succes! Cei doi l-au înşfăcat şi l-au târât în afara spaţiului comercial într-un birou mic şi întunecos. Morcovul îi rămăsese nemestecat în gură în timp ce privea către un individ mic, gras, chel şi foarte nervos care i se furlandisea în faţa ochilor.

- Napoleon, gândi bietul Ştefan, ca semn că lecturile de tot felul îşi au influenţa lor, subtilă şi deloc benefică, pentru mintea omului. Dacă nu s-a prăbuşit pe podea este doar pentru faptul că a căzut pe un scaun aflat sub nasul individului. Prilej minunat pentru acesta de a se apropia la un milimetru de el şi de a-i zbiera în nas:

- Bă, infractorule, ai de gând să faci şi tu ceva pentru ţara asta!? Că uite, ai două variante! Intri în programul nostru de instruire şi te scoatem basma curată! Ce zici!?

Variantele fiind, de regulă, minim două, Ştefan, om cu şcoală totuşi, aştepta enumerarea variantelor… Urmarea a sosit însă imediat cu totul surprinzător:

- Zi bă, că te sparg!

- Daaa…

- Da, ce!?

- A doua… Alternativa…

- A! Intri la bulău pentru furt din averea poporului! Minim zece ani! Da', după cum văd eu, merge şi douăzeci…

Disperat că nu va mai putea citi autorii săi preferaţi (era convins că la pârnaie nu se dă importanţa cuvenită filosofilor germani) omul spuse foarte sincer:

- Da!

Napoleon, aparent, se mai linişti, îi dădu doar o palmă prietenească de-i zdruncină măselele şi aprecie:

- Ştiam io că nu-i nimic dă capu' vostru şi vă daţi deştepţi că sunteţi intelectuali… Hai, sictir!

Ştefan fu luat pe sus, dus într-o dubă fără ferestre şi apoi lăsat într-un fel de internat unde, timp de şase luni trecu prin tot felul de programe de instruire şi pregătire. În aceeaşi notă de sinceritate trebuie recunoscut faptul că, şi de data asta, lui i-a plăcut. Mâncare de trei ori pe zi, sport ca la balamuc, trecerea a tot felul de examene, plus faptul că primea un fel de salariu din care o parte mersese spre acoperirea datoriilor istorice ale garsonierei… Ce putea fi mai bine decât atât!? Doar viitorul…

***

Un yacht acostă în portul Monaco… Şalupa îl aduse la cheu pe proprietar, un nume aristocratic cu rezonanţe din vechiul Bizanţ, omul a cărui bogăţie (ziarele deconspiraseră totul) sporise considerabil de curând după retrocedările unor castele şi mii de hectare de pădure în România. Mica, dar foarte sofisticata colonie de români din principat intră în trepidaj. Tipul semăna perfect cu actorul din filmul Contele de Monte Cristo acela care tulburase hormonii şi visele unei generaţii. Adică a generaţiei lor, la vremea când visele nu erau decât atât: vise!

Prin urmare, la numai două zile de când se instalase într-un hotel de pe Riviera, cel supranumit de ziare: „Prinţul" era invitat la un eveniment cultural, respectiv lansarea unei cărţi scrisă de o fostă celebritate a micului ecran. Participă destul de discret, afişând un zâmbet misterios şi răspunzând prin tăceri care păreau elocvente la orice întrebare, reuşind să obţină nu numai un autograf însoţit de un zâmbet mai mult decât promiţător de la autoare, ci şi un interes dincolo de limite din partea majorităţii participanţilor. Era ceea ce putem numi un succes datorat în primul rând contrastelor. Un om amabil, zâmbitor şi perfect echidistant era aproape un nonsens pentru comunitatea din principat mare amatoare de bârfe, zvonuri şi tot felul de intrigi.

Seara, „Prinţul" se apucă de citit cartea şi află că autoarea, încă din pruncie, dorise din tot sufletul ei curat să se dedice vieţii de călugăriţă însă fiind foarte frumoasă, inteligentă, cultă, devotată ideilor umaniste şi extrem de participativă la durerile lumii, destinul ei a luat o altă turnură. I-a oferit gloria cu tot ce înseamnă asta, deci multă ură din partea celor care nu puteau fi ca ea, adică restul populaţiei, invidie şi multă nefericire, tocmai ei, cea care lupta întotdeauna pentru fericirea întregii umanităţi prin tot ceea ce făcea. Dar îşi acceptase cu tragică seninătate condiţia de martir iar căsniciile ei au fost un alt fel de supliciu. În sfârşit însă, reuşise un divorţ foarte avantajos pe baza unor documente pe care nu le-a făcut publice şi obţinuse pentru sacrificiul făcut o sumă care îi dădea acum posibilitatea de a se ocupa de educaţia fiului ei, un copil adorabil care, evident, nu putea trăi decât aici la Monaco, un loc unde precum bine se ştie sunt cele mai bune universităţi din lume iar el doreşte să se dedice studiilor pentru a face, la rândul său, viaţa mai bună pentru cei mulţi şi necăjiţi. Adică surcica, iată, nu sărea departe de trunchi, aşa cum bine spunea un înţelept proverb din ţara de origine…

După lectură, numiţii Heidegger şi Nietzsche începură să se zvârcolească în stomacul „Prinţului" voind cu orice preţ să iasă afară. „Prinţul", deloc surprins de manevrele celor doi, încercă să le potolească pornirile cu o sticluţă de vodcă din minibar. Destul de înspăimântat de costuri deoarece nu ştia dacă are aprobare pentru un asemenea comportament impus, iată, de realitatea înconjurătoare. Riscă totuşi, iar rezultatele se dovediră benefice!

Apoi, în zilele următoare fu invitat aproape în fiecare seară la tot felul de întâlniri unde constata destul de surprins că preparatele gastronomice erau mult peste nivelul conversaţiilor. Pentru că, într-adevăr cele ce puteau fi mâncate erau, indubitabil, mult superioare celor ce puteau fi auzite. Domnii şi doamnele păreau preocupate doar de eternele bârfe, de felurite moduri de a investi, de băutură, aventuri însoţite de poveşti nesărate cu femei care atâta aşteptau, ce perspective au partidele lor la alegerile din ţară ca să poată, eventual, fugi mai departe de pericolul extrădării, tremurau de frică să nu fie daţi în gât de vreun complice, iar când nu moţăiau pe plajă, jucau pătimaş table sau şeptic, pe sume care ar fi dat fiori unui bugetar autohton. Ce-i drept, în serile considerate a fi culturale mai jucau şi fazan cu pedepse. Acestea, pedepsele deci, fiind întotdeauna scoaterea hainelor, erau considerate foarte amuzante iar doamnele păreau cele mai interesate în a fi pedepsite până la ultima consecinţă. Ce să mai vorbim, un adevărat spirit de sacrificiu care punea totuşi în valoare formele ajustate de maeştrii chirurgiei plastice.

„Prinţul", destul de nedumerit de nivelul cultural cam scăzut al acestor seri, încercase la un moment dat să aducă discuţiile pe teme lejere cum ar fi punctul de vedere al lui Heraclit prin care explicarea schimbării ar trebui să fie baza oricărei teorii naturale, contrazis foarte puternic de marele Parmenide, cel care considera că schimbarea este o iluzie şi că totul este static.

Pentru o clipă a fost privit cu multă înţelegere însă oamenii şi-au văzut mai departe de treabă ignorându-l, am putea spune cu eleganţă, iar lui îi venea să se dea cu capul de pereţi. Doar la sfârşit, pe când se pregătea să plece, proaspăta scriitoare îl interceptă şi-i spuse pe un ton gângurit:

- Dragăăă, cuvintele tale m-au încins mai rău decât soarele Mediteranei. Poate ai şi ceva să mă răcoreşti, că uite, în seara asta sunt foarte disponibilăăă…

„Prinţul" în mod sigur ar fi căzut în capcană dacă nu ar fi ştiut la ce să se aştepte iar bani de cheltuială pentru seri romantice nu erau prevăzuţi în bugetul misiunii. Prin urmare încercă o ieşire din situaţie, considerată de el abilă şi cultă:

- Cu mare bucurie însă în această seară am programată o întâlnire cu Heidegger… Era un fel de glumă intelectuală, prin urmare doamna se prinse imediat şi îi răspunse cu un zâmbet îngheţat şi o întoarcere cam nervoasă a fundului în timp ce în gând îşi spunea plină de fiere: „Fată, eu sunt proasta, doar ştiam că grecii ăştia sunt pe invers. Acu' tre' să-mi găsesc un alt muţufan care să mai sară cu banu' că doar n-am să-mi plătesc eu lansarea cărţii!"

„Prinţul" plecă să se plimbe pe faleză pentru a se răcori, deşi nu excludea nici săritul în mare de pe stânci. Nu a făcut-o însă pentru că aerul curat l-a trezit la realitate. Găsise greşeala!

Aşa considera el…

„Domnule, aceşti oameni minunaţi, educaţi şi culţi, au ignorat cu eleganţă spusele mele deoarece nivelul de abordare era mult prea scăzut pentru ei. Voi proceda deci la ridicarea ştachetei"!

Mde, intelectualilor li se întâmplă frecvent să iasă din realitate fără să-şi dea seama de ridicolul situaţiei.

Aşadar, într-o altă seară, prinzând un moment de oboseală, după spaimele iscate de primirea unor veşti din ţară precum că o serie de complici dădeau deja cu subsemnatul pe la procuratură, „Prinţul" încercă o destindere a atmosferei făcând unele consideraţii asupra ideilor din Dialogurile lui Platon referitoare la imortalitatea sufletului, justiţie şi cunoştinţe, exprimând ideea că acestea din urmă vin din înţelegerea formelor, a esenţelor, neschimbătoare ale lucrurilor. Pentru a întări cele afirmate lansă şi provocarea socratică a lumilor invizibile dar cognoscibile, spre deosebire de lumile vizibile dar perfect obscure.

Se opri însă atunci când un conviv cam pilit îi spuse, mai pe şleau, unde să ţină conferinţe tâmpite. Cum însă mama lui nu mai era disponibilă pentru un asemenea mesaj, plecă din nou pe faleză.

Nu s-a mai aflat niciodată, nimic despre el! Peste câteva zile a dispărut şi yachtul din port… Cum însă asemenea situaţie nu era deloc singulară, nimeni nu-şi făcu nici o grijă. Viaţa plăcută a micii comunităţi continua să se desfăşoare ca mai înainte, fiind foarte asemănătoare cu cea a drosofilelor cele mai fericite fiinţe de pe această planetă.

***

Raportul pe luna în curs specifica faptul că pierderea agentului „Prinţul" introdus cu greu în mediul infracţional aflat în principat nu este de natură să îngrijoreze pe nimeni. Nu era singurul care, depăşit de rigorile muncii informative, îşi pierdea minţile şi se sinucidea. Oricum, yachtul fusese recuperat şi pregătit pentru o nouă misiune, deci pagubele sunt neglijabile iar intelectualii se dovedesc a fi la fel de nefolositori şi în acest domeniu precum în întreaga şi inutila lor viaţă.

TRENUL ÎMPLINIRILOR

Când ai douăzeci şi cinci de ani, eşti absolvent de psihologie, ai un serviciu şi eşti îndrăgostit de o fată minunată cu care urmează să te căsătoreşti în curând, ai toate motivele să crezi că ai reuşit în viaţă. Ei bine, acesta eram eu! Stăteam pe peronul gării şi aşteptam trenul care urma să mă ducă, în numai treizeci de minute, în orăşelul vecin unde mă întâlneam cu iubita mea. Era însă nu doar o simplă întâlnire ci şi momentul acela foarte dificil pentru noi bărbaţii numit, cererea în căsătorie, a binecuvântării părinţilor, în fine, o nenorocire de care nu poţi scăpa când lucrurile sunt privite cu acea rigoare specifică familiilor care se respectă. În mine inima bătea cam repede şi deşi îmbrăcat cu „costumul" purtând în mână incomodul dar indispensabilul buchet de flori şi în buzunar cutiuţa cu „inelul" nu mă simţeam deloc în largul meu şi mi se părea că toată lumea din gară ştie ce am de gând să fac şi mă compătimeşte.

Lumea însă, nu prea aveam eu atunci de unde să ştiu, habar nu avea de prezenţa mea iar dacă unii mă mai priveau nici nu se sinchiseau de problemele mele. Deşi, ca să fim sinceri, un absolvent de psihologie cu serviciu stabil este la fel de ciudat precum viţelul cu două capete. Mde, nimeni nu ştia că

eu munceam cu acea conştiinciozitate pe care ţi-o dă disperarea ca angajat necalificat pe un şantier de construcţii unde un unchi era director. Nu spun cu ce salariu, dar oricum mult mai mare decât al unui psiholog cu vechime peste douăzeci de ani.

Era de preferat situaţiei normale când la absolvire erai trecut, un timp în şomaj, apoi arondat pensiei părinţilor. Iubita mea, o fată minunată pe care o întâlnisem acum doi ani, era absolventă de medicină şi optase pentru un rezidenţiat în pediatrie ca să nu figureze ca şomer. Oricum, părinţii ei aveau o fermă şi îşi permiteau o asemenea extravaganţă. Faptul că aveam serviciu le inspirase o oarecare încredere în mine iar acum urma să mă şi vadă în postura de viitor ginere. Greu, foarte greu! Aproape la fel de greu ca venitul trenului în gară. Optasem însă pentru această variantă deoarece folosirea unui automobil se excludea fiindcă, pentru mine, era doar un vis păstrat pentru mai târziu, alt mijloc de transport între cele două orăşele nu exista dat fiind că drumul de legătură rămăsese acelaşi din vremea romanilor, iar şareta sau căruţa, mijloace de locomoţie folosite până mai ieri, dispăruseră din mentalul colectiv odată cu caii, consideraţi, conform unor vechi şi extrem de înţelepte proverbe (acela cu boul care trage şi calul care mănâncă), nişte consumatori inutili şi mult prea pretenţioşi în comparaţie cu muncile prestate, prin urmare, numai buni pentru a fi făcuţi salam. Prin urmare, deşi ştiam din perioada de studenţie ce înseamnă să mergi cu trenul, nu aveam de ales. Bine, nici nu îmi păsa prea mult… Aveam, cum v-am spus, douăzeci şi cinci de ani şi eram îndrăgostit… Din păcate, în asemenea condiţii, multe ne sunt iertate.

Pe peron, deşi se plimbau tot felul de naşi, cu importanţa de rigoare, trenul se încăpăţâna să nu apară, iar sistemele de informare ale staţiei se rezumau la întrebări adresate casieriţei, o doamnă foarte nervoasă care ne trântea geamul în nas spunând să aşteptăm că doar ce dracu' avem altceva de făcut! Avea dreptate! Doar nu ne chemase ea la gară!

Naşii cu priviri de vultur care flanau pe peron nu răspundeau la întrebări ci numai la micile aranjamente pentru transport fără bilet. Eu eram în ochii lor un infractor fiindcă de data asta îmi luasem bilet de la agenţie. De vină era tot situaţia în care mă aflam şi trufia indusă de faptul că eram posesorul unui loc de muncă plătit.

În sfârşit, cu numai jumătate de oră întârziere, la linia întâi, singura de fapt, trage trenul. Format dintr-o locomotivă sustrasă, bănuiesc, de la muzeu şi două vagoane. Urc în vagon, la scară naşul îmi aruncă o privire criminală, presimţind că am bilet, şi mă aşez pe locul indicat unul aflat la fereastră. Faptul că nu se închide bine mi se pare un avantaj enorm fiindcă mai intră ceva aer în atmosfera puturoasă a compartimentului. Pun buchetul de flori, cu o grijă extremă, pe poliţa de sus, nu îmi scot pardesiul fiindcă nu era cazul şi, fericit, mă apuc de citit cartea pe care mi-o luasem cu acest prilej ca să vadă şi viitorii socri că nu sunt chiar un analfabet ci un tânăr studios, cu mari perspective în viaţă. După altă jumătate de oră şi câteva smucituri trenul porneşte. Numai că în sens invers, aruncându-mă în disperare. Nu am pe cine să întreb ce se întâmplă şi, în consecinţă, devin înţelept punându-mi soarta în mâinile Domnului. Domnul mă are în vedere şi trimite un naş pe hol care zbiară: coplajoooollll! Nu ştiu ce înseamnă asta dar mă liniştesc. Într-adevăr peste cam un kilometru alte tamponări şi scârţâituri îmi dau de veste că ne-am cuplat cu celelalte vagoane. Îmi fac totuşi cruce! Nu poate strica în asemenea condiţii de stres. Brusc compartimentul se umple de călători. Mai bine spus de călătoare. Doamne de felurite vârste, îmbrăcate pitoresc, cu fuste colorate şi foarte murdare, cu laţe de păr de care sunt prinşi bani cu copii în braţe sau atârnaţi de poale şi cu un mare chef de viaţă şi comunicare între ele. Lângă mine se prăbuşeşte o balenă neagră şi-mi ia puţinul aer care îmi mai ajungea în plămâni. Scoate o ţâţă de mărimea unui bostan, deşi nu am văzut până acum bostani negri, pe care o îndeasă în gura unui bebeluş de aceeaşi culoare. Ceilalţi se învârt în jurul meu, cerându-mi să le dau bani, covrigi, pâine, apă, în fine, orice, numai să le dau. Am o tristă experienţă în domeniu şi mă prefac surd, ba chiar şi orb, stând cu nasul în carte. Unul dintre ei, mai curajos, mi se urcă în braţe şi îmi bagă degetele în nas apoi încearcă să-mi scoată un ochi. În creier, o ceaţă roşie îmi blochează procesul de gândire. Din celălalt colţ al compartimentului maică-sa, o huidumă plină de afecţiune pentru micul copilaş, îmi zâmbeşte larg cu toţi dinţii de aur. La un moment dat vine chiar la noi şi încearcă să-l recupereze pe îngeraşul negricios. Acesta, într-un puseu de iubire faţă de mine mi se agaţă cu mânuţele de gât şi îmi rage în ureche de parcă l-ar fi jupuit cineva. Mămica, învinsă de afecte mi-l lasă în braţe. Însă instinctele mele de supravieţuire triumfă şi, cu un calm aparent, ba chiar zâmbitor, îl iau în braţe şi îl dau jos pe copilaş. Abia acum observ că nu are pe el decât o cămăşuţă iar ideea de hârtie igienică nu pare a fi ajuns la această etnie binecuvântată. Îmi aranjez hainele răvăşite de scena de iubire şi mă prefac din nou că sunt absorbit de lectură. Vortexul sângeriu din creier nu se

potoleşte de fel iar literele-mi fug prin faţa ochilor. Numai că, Preabunul se milostiveşte de mine şi la staţia următoare tribul se retrage. Deschid larg fereastra nutrind speranţa deşartă că voi scăpa de mirosuri. Oricum, ajung la întâlnirea cu iubita mea, care mă aşteptase răbdătoare pe peronul gării de destinaţie. Ne îmbrăţişăm, ne sărutăm, îi dau buchetul de flori, ne mai sărutăm o dată, ea face remarca foarte fină cum că mi-aş fi schimbat after-shave-ul, eu nu mă prind la aluzie şi, veseli, ne urcăm în maşina de teren al viitorului socru. Abia când, la sfârşitul mesei, s-a tăiat tortul mi-am dat seama de schema cu copilaşul iubitor prin care îmi fusese furat portofelul dar şi inelul de logodnă. Spre norocul meu, toţi au înţeles situaţia, ba chiar viitorul socru, deşi era inginer agronom, a dat dovada unui neaşteptat simţ al umorului, mi-a împrumutat bani ca să mă pot întoarce acasă şi, la despărţire, m-a rugat să-mi arunc hainele (costumul!!) pentru a putea scăpa de miros. Ne-am îmbrăţişat şi peste trei luni, în toamnă, mă căsătoream cu aleasa inimii şi purtam un alt costum.

***

Nici nu-mi vine să cred că au trecut zece ani de atunci… După căsătorie eu am mai muncit pe şantiere până când draga mea soţie a terminat rezidenţiatul de pediatrie, apoi am plecat din ţară ca să ne căutăm un rost. Acum, avem doi copii şi locuim într-un bloc central în Torino. Eu sunt liftier iar soţia mea lucrează totuşi în domeniu. Este baby-sitter şi trebuie să recunosc o ducem destul de bine. Mai ales că nu plătim chirie deoarece apartamentul este special destinat personalului de deservire al blocului. Chiar avem în intenţie, după ce mai strângem nişte bani să facem o excursie la Florenţa împreună cu copiii ca să admirăm frumuseţea vestitelor locuri unde a început istoria modernă a Europei. Mde, deocamdată sunt doar visuri, dar cine ştie…

Până atunci însă, mai ies, în serile libere, la o bere cu nea Vasile, mecanicul de întreţinere, om mult mai în vârstă care pe vremuri a fost inginer aerospaţial. Nu ştiu ce înseamnă asta dar cum este un tip agreabil şi un bun povestitor, cele câteva ceasuri petrecute împreună îmi sunt ca un balsam sufletesc.

Deşi în unele poveşti pe care mi le spune se vede clar că fantezia l-ar putea face un foarte bun scriitor de science-fiction. De exemplu îmi spune adeseori că în tinereţea lui, la terminarea facultăţii, erai repartizat într-o instituţie şi aveai un loc de muncă asigurat iar peste câtva timp primeai o locuinţă. Dacă te căsătoreai şi aveai copiii ţi se dădea o locuinţă mai mare, iar impozitele erau doar cinci şi neschimbate ani la rândul. Mde, eu ascult, că povesteşte frumos şi deşi nu există nici o bază logică a vorbelor sale, consider că basmele nu au făcut rău nimănui, ba mai mult, din când în când chiar avem nevoie de aşa ceva. În primul rând ca să suportăm mai uşor realităţile vieţii cotidiene!

MIHAI GANEA

Fundul Izei

Azi i se spune Izvorul Izei. Pe vremea aceea, pe vremea aceea . . . i se spunea Fundul Izei. Aici am poposit într-o dimineaţă de început din toamna anului 1958. Mă însoţea directorul Şcolii generale nr.1 din comuna Săcel, raionul Vişeu, regiunea Maramureş, tovarăşul Domuncu. Aveam o adresă din partea inspectoratului şcolar al raionului, semnată de către tovarăşul inspector Zegreanu. Eram noul învăţător. Aveam 18 ani. Eram învăţător şi director al şcolii din cătun. Aşezarea aceasta se afla la circa şapte kilometri de centrul comunei Săcel.

Fundul Izei era o entitate geografică minoră, cu câteva case înşiruite de-a lungul şoselei care urca în serpentină spre Dealul Moiseiului, case care îşi prelungeau grădinile cu fâneaţă spre lunca şi dealurile Izei, denumite de localnici, faţa şi dosul Izei. Îninte de aceasta se găseau câteva gospodării în apropiere de valea Izcioarei. Dealurile erau brăzdate, din loc în loc, de şanţuri adânci care începeau sub codru şi se adunau în apropierea drumului principal. Pe aici se trăgeau buştenii cu ajutorul cailor şi boilor, animale de povară, care făceau parte, obligatoriu, din zestrea oricărei gospodării. Deasupra acestui peisaj mirific domina Pietrosul Rodnei, cel mai înalt vârf din Carpaţii Răsăriteni.

Directorul Domuncu m-a lăsat aici în grija lui Moş Iftodie, un bătrân înalt şi sfătos, care suferea de astm bronşic. Ura fumatul şi pe fumători. În afară de baba lui, mai aveau o fată, Titiana. O copilă frumoasă şi veselă de vreo 13 sau 14 ani. Fata muncea în gospodărie la fel ca un bărbat adevărat. Făcea de toate. Aveau şi un cal. Un cal care semăna cu stăpânul său, înalt şi slab. L-am poreclit, „spinărosul.” Asta pentru că era costeliv şi avea spinarea tare, proeminentă şi incomodă la călărit. Titiana mă învăţase să călăresc calul pe care îl călărea şi ea, de altfel. Mergea la pădure sau în alte locuri unde aveau câte o bucată de pământ de lucrat.

Cătunul număra vreo douăzeci de copii. Şcoala era reprezentată de o singură cameră cedată de Vasile Coman şi nevasta lui, Ileana. Pentru asta primeau o chirie modică de la Sfatul popular al comunei Săcel. Deasupra camerei era atârnată o plăcuţă de lemn pe care scria: Şcoala, dar aceasta a dispărut repede după sosirea mea acolo. Deci, iată-mă învăţător. Invăţător director cu un salariu lunar de 375 lei. O nimica toată.

M-am acomodat urgent. Mă ajuta Titiana. De fapt, eram şi eu, un copil. De cele mai multe ori ne jucam, aşa cum fac copiii, prin curte sau în podul cu fân proaspăt adus din luncă. Uneori dormeam în pod după ce fata îmi aducea o cergă groasă pe care o aşterneam în culcuşul făcut anume pentru asta. Adormeam în ţârâitul greierilor şi mă deşteptam la cîntatul cocoşilor din ograda cu păsări. După o lună, m-am mutat o casă mai la deal la familia Hojda.

Motivul ? Aveau doi băieţi. Doi băieţi cu vârstă apropiată de a mea. Ne-am împrietenit imediat. Gheorghe si Vasile deveniseră prietenii mei cei mai buni. Împreună cu Gheorghe cutreieram împrejurimile şi ajutam bătrânii la treburile gospodăriei. Aveau mult de lucruu. Mai ales cu animalele. Oi, vite şi cai. Patru iepe.

Părinţii erau bătrâni. Se numeau Moş Gheorghe şi mătuşa Ileana. Ce bătrâni cumsecade mai erau ! Moş Gheorghe făcuse războiul în Galiţia. Şi ce frumos mai povestea. În nopţile lungi de iarnă, stăteam pe cuptorul cald şi ascultam poveştile despre război şi oamenii locului. Nu mă mai săturam de poveşti. De la Moş Gheorghe am învăţat multe lucruri folositoare vieţii. Era o enciclopedie ambulantă a satului şi a locului acesta. O enciclopedie vorbită a Maramureşului istoric văzută prin prisma omului de rând, omului locului, cum s-ar spune. Iar mătuşa Ileana era atât de bună, atât de bună cu mine, încât după o lună nici măcar banii de chirie nu mi i-a mai primit. Mă considera copilul ei, copilul lor. Pentru mine, mătuşa Ileana, era Maica Domnului. Aşa de bună mai era femeia aceea. Iar eu, ei bine, eu mergeam cu băieţii la pădure sau pe câmp, ca unul de-al locului şi ajutam în gospodărie la toate. Asta, în timpul liber. În timpul liber, pentru că şcoala era preocuparea mea de bază.

La ora opt, în fiecare dimineaţă, treceam peste drum la şcoală unde mă aşteptau cei douăzeci de copii, repartizaţi pe rânduri în patru clase. Le predam simultan. Aveam metoda mea. Clasa întâia cu a treia, pe deoparte şi clasa a doua cu a patra, pe de altă parte. Seara, la lumina lămpii cu petrol, îmi făceam planurile, schiţele de lecţii obligatorii. Asta pentru eventualitatea unui control de la centru sau de la raion. În realitate nu ţineam cont de aceste planuri. Eu aveam metoda mea, să scrie şi să citească bine, să cunoască cele patru operaţiuni şi tabla înmulţirii ca pe Tatăl nostru. Când mă necăjeau, îi mai altoiam cu un băţ peste suman, dar în afară de praf şi purici nu ieşea nimic altceva din sumanele lor. Copiii râdeau de mine şi de nuiaua mea bună numai de arătat pe hartă câte ceva. Deasupra hărţii scria cu litere mari: Republica Populară Română. Îmi plăcea să-i învăţ carte pe copilaşii aceştia atât de minunaţi, atât de curaţi la suflet atât de sfinţi. Iar eu, eu eram ca ei pe vremea aceea. Curat şi sfânt. Curat şi sfânt era şi Maramureşul nostru drag din vremurile acelea.

Periodic, mergeam la Dragomireşti, la Cercurile pedagogice. Dragomireştiul era departe. Cei din Săcel mergeau pe jos. Eu luam un cal de la Moş Danci, unul frumos pe nume Şargul, şi plecam călare. Călare ca un cazac. Aşa îmi zicea lumea când mă vedeau pe cal cu un băţ lung în mâna dreaptă ca o sabie. Ajungeam repede la Dragomireşti. Acolo se aduna lumea din şcolile arondate raionului Vişeu, acolo se ţineau şedinţele despre care nu-mi mai amintesc nimic azi. Altceva mă atrăgea acolo, acolo printre cadrele didactice din zonă, fetele. Ce lume mai era pe acolo şi ce fete frumoase vedeam eu. Dar ele nu mă vedeau pe mine. Erau fudule. Erau fudule pentru că erau frumoase iar eu, un puştan. Un adolescent întârziat şi rătăcit printre ele. Nu mă băgau în seamă zânele acelea. Era una, Domnişoara Hârpa, o învăţătoare blondă, îmbrăcată într-o rochie albastră. Doamne ce frumoasă mai era domnişoara aceea Hârpa, Hârpa din Dragomireşti. Dar şi surorile Ciorpan, tot din Dragomireşti, erau frumoase. Şi cele din Săcel erau deosebite. Mai ales Doamna Grad sau soţia directorului Domuncu. Ce lume ! Pe unde or mai fi ele acuma ? Cum au zburat anii !

În anul acela, m-am sălbăticit cu totul. Adică: Îmi vedeam eu de treabă cu şcoala, dar în timpul liber, o luasem razna de tot. Cutreieram dealurile şi munţii pe poteci numai de mine ştiute, până mă mai întâlneam şi cu câte un urs. Ne speriam reciproc şi fugeam unul de celălalt în direcţii opuse, de râdea Moş Hojda când îi povesteam de întâlnirile mele, până îi dădeau lacrimile. Iar iarna mă mai întlneam şi cu câte o haită de lupi. Îi vedeam de departe, la lumina lunii, cum treceau, unul după altul, de pe faţa Izei spre dosul Izei la deal. Asta era viaţa mea de intelectual la început de drum. Când era ger, luam o sanie mare, o corciuie, şi împreună cu elevii mei o urcam cu greu la deal până la marginea pădurii. De acolo, ne dădeam drumul la vale, spulberând zăpada şi tot ce întâlneam în drumul nostru. În clasă, copiii învăţau carte după propria mea metodă. Îi puneam să citească şi să copieze după ziare şi

reviste aduse de la Vişeu. Pagini întregi. Uite aşa, au învăţat să citească şi să scrie corect. Iar la aritmetică, cele patru operaţiuni. Cele patru operaţiuni şi tabla înmulţirii. În ordine alfabetică şi pe clase, îi puneam să scrie, jumătate din ei, în timp ce jumătatea cealaltă socotea de zor la matematică. Pe atunci, consideram că un copil al locului trebuie să citească şi să scrie corect după absolvirea a patru clase primare, iar de socotit să ştie cele patru operaţiuni de bază şi tabla, tabla înmulţirii, ca Tatăl nostru. Atât !

Într-o zi, a venit miliţianul din Săcel şi a adunat oamenii la şcoală. Le-a cerut să aducă a doua zi, la Sfatul popular din comună armele. Aşa am aflat că oamenii mai aveau arme militare ascunse, care pe unde putea, arme rămase din război şi nepredate la autorităţi. Oamenii s-au ferit să facă acest lucru. S-au ferit de teamă, de teamă şi de represalii. Din păcate, mai erau şi turnători pe vremea aceia. Ce a urmat este uşor de închipuit. Într-o zi, l-au luat pe moş Hojda securitatea şi l-au dus la Vişeu. Găsiseră o armă militară ascunsă prin grajd. După câteva zile, i-au dat drumul. L-au bătut niţel, că aşa se cuvenea a se proceda la securitate, dar i-au dat drumul apoi. A scăpat ieftin, zicea el. Îi părea rău de puşcă. De fapt o ţinea pentru vânat. Simţeam eu, uneori, că mâncarea mătuşii Ileana are un gust aparte. Tare bună mai era mâncarea mătuşii Ileana. Deci, asta era, vânat. Moş Hojda îmi povestea, cu această ocazie, că prietenul său din Sălişte, unul Muscanu, a păţit-o mai rău. La acesta, securiştii i-au găsit un tun. Da, da, un tun. Îl ţinea în dosul grajdului, bine consevat şi sub o movilă de bălegar. Cine să mai bănuiască ceva ? Dar uite, uite că l-au prins. Cineva, totuşi, îl pârâse. Om rău, om viclean, moroşan prost. Acuma înţeleg cum a început comunismul în Maramureş, cu turnătorii. Muscanu a scăpat şi el, dar după o săptămână. L-au bătut măr, dar a scăpat. Zicea el, tunul era pentru nemţi în cazul că se mai întorc, voia să apere dinspre Sălişte armata sovietică. Zicea, dar securişti nu l-au crezut. Nu l-au crezut şi i-au administrat corecţia cuvenită.

L-am cunoscut pe omul acela. Era mic de statură şi vesel. Mare vânător de bursuci. Avea câini speciali, mci şi ei de statură ca stăpânul lor. Scoteau bursucul din vizuină într-o clipită. Apoi prepara untură de bursuc. Bună la reumatism, zicea el. Iar oamenii locului, se ungeau cu untură şi gata ! Le trecea durerea. Adică scăpau de reumatism. Scăpau cu untură de bursuc.

Iarna era mai aspră în Fundul Izei. Băiatul lui Moş Hojda, Gheorghe mergea în şezători. O iubea pe Mărie, pe Mărie a lui Diacu, Măria diacului din Săcel. Frumoasă fată. Frumoasă, dar slăbuţă la trup. Bătrânii nu o voiau de noră, tocmai din această cauză, că era slabă. Dar Gheorghe o iubea şi gata. Au făcut nunta. La nuntă am jucat şi eu. Am jucat cu o femeie frumoasă despre care am aflat mai incolo că era dragă lui Mitrea. Care Mitrea ? Partizanul din munţi. Doamne câtă frică a fost pe mine că va veni omul la mine într-o noapte şi-mi va cere socoteală pentru femeia lui. Aşa că mi-am găsit altă drăguţă. Pe Măria a moaşei, Măria lui Danci. Avea un frate care era gestionar la magazinul de lângă pod. Părinţii ei ţineau cu chirie nişte băieţi tineri care erau impiegaţi la gara Săcel. Eu dormeam la Mărie de frica lupilor. Seara mergeam prin şezători şi le citeam tinerilor din Creangă sau Eminescu. Făceam cultură cu ei. Aveam chiar plan de la raion pentru aşa ceva. Iar băieţii lui Hojda şi alţii, mă acopereau cu sumanele lor, pe mine şi pe câte o fată şi ziceau că mergem în butimi, adică la lucru în pădure pentru o vreme. Îmi era atât de ruşine, că nici nu sărutam fata aceea şi stăteam ca un bleg ce eram, sub sumane, iar fata râdea de mine. Apoi plecam în Moisei. Seara, pe lună plină, ne dădeam drumul din vârful delului pe opinci, sprijinindu-ne de un băţ mai gros, până în vale, ca pe schiuri. Grozav ce bune erau opincile. Aici erau alte şezători, alte fete. Aici am cunoscut-o pe Netuţa. Prima mea dragoste. Am văzut-o o singură dată şi am sărutat-o pe un obraz. Atâta a fost. Şi de atunci nu am mai ştiut nimic toată viaţa. Despre fată şi dragostea mea am scris un roman, dar a dispărut şi acesta cu ocazia percheziţiilor pe care securitatea mi le-a făcut clandestin, chiar şi după revoluţie, cum s-ar zice.

Fundul Izei merită o monografie aparte. Eu i-am cunoscut pe aceşti oameni şi i-am iubit nespus. Anul acela a fost cel mai frumos an din viaţa mea. Mă bucur nespus că unul din

copii mei s-a stabilit în Săcel. A ajuns medic aici, în timp ce eu, ca doctor chirurg, a trebuit să trăiesc în marile oraşe ale ţării prin tot felul de spitale şi clinici.

Elevii mei au ajuns oameni. Unii au răzbit mai departe de sat. Într-o zi, unul m-a recunoscut în Preluca Izei. După cincizeci de ani. Mare este Dumnezeu, mare. Îi văd aşa mici şi dragi, îi văd şi acuma. Strig catalogul, în gând strig catalogul. Coman Toader, Coman Măricuţa, Coman Axena, Grad Maria, Popanu, fetele gemene a lui Popanu, cel care ţinea armăsari. Locuiau chiar în curbătură. Dar şi copiii din valea Izcioarei a lui Dohotariu. Ce fată frumoasă şi bună la carte era una din elevele mele de acolo. Era unul mic, Petric parcă îi zicea. Venea pe lunca Izei iarna, târând prin zăpadă o traistă mare şi grea. „V-o trimis mama un picior de porc", zicea el după ce a ajuns la şcoală. În urmă cu câţiva ani am poposit la vechile locuri şi am dormit o noapte afară în grădina lui Ileana a lui Hojda Toader, Ileana, nora Măriei şi a lui Gheorghe. Aici am văzut mormintele lui Moş Gheorghe şi a Mătuşii Ileana, dar şi ale lui Gheorghe, tovarăşul meu de drumeţie prin şezătorile Săcelului şi ale Moiseiului din Deal, Valea Rea şi Izvorul Dragoş. Ce loc liniştit, ce loc de taină şi aducere aminte. Ce loc binecuvântat de Dumnezeu este acolo. Acolo la Fundul Izei. Oameni, înţelegeţi voi acest lucru ? Dumnezeu să vă ocrotească urmaşii şi pe voi care mai sunteţi încă pe aici. Dumnezei să ocrotească Maramureşul. Dumnezeu să binecuvânteze Transilvania.

*

POEME

cimitirul apelor

valuri valuri după valuri
se strecoară printre pietre
stau deasupra peste maluri
şiruri lungi din fier de ghete

ghete mari de promenadă
cu carâmbii răsfiraţi
ghete mici cu toc de stradă
şir de dame şi bărbaţi

zac acolo iar metalul
de-l atingi sună a clopot
undeva în zare malul
moare înecat în clocot

gând pios te-ndeamnă ele
să aprinzi o lumânare
sub o lacrimă din stele
curge Dunărea spre mare

curge Dunărea albastră
Dunărea nemuritoare
cimitir de ape creşte
din pierdutele picioare

Budapesta 16 iunie 2015

năluca nopţii

Isaia 34:14

supuşi umerii nopţii se lasă peste
lăcaşul din grotă
secera lunii clipeşte condescendentă
mai sus de cea de-a cincea întâlnire cu
pământurile descompuse de umbre

armonia pandorelor în fugă spre
podişul cel mare,
o smulse din calea spiritului iar ea
a doua nudă
trecu prin punctul stăpânirii de sine
înaintea şarpelui

muşcând uşor din bucuria de a trăi
acesta abia îşi descuamase gândul viclean
printre bambuşii din grădină
mângâind stâlpul cerului cu tihnă

atingând călcâiul stâng al nudei
cu limba despicată în trei

se căţără lacom peste gamba străvezie spre
pulpa şi coapsa ce-l ademeneau
adulmecând otrava neîmplinirilor de la
înţepenirea prelungită

iată şanţul cu apă murmură el îmbrăţişând
ca o spirală pântecul rotund prin
locul săritorilor în cerc

a doua nudă dezgoli şarpele sprijinindu-l
de
sânul stâng acolo unde freamăta întâlnirea
miresmelor de unde
îl duse spre gâtul ei alb aplecat spre
umărul drept atingându-l cu bărbia
nestâmpărată pe
capul pătrat în timp ce acesta privea
cele o sută de amânări

din mlaştina ierburilor otrăvite
izăreau ochii altei năluci
Năluca nopţii

bărbatul geamăn privea prin
fereastra cerului peste
colina negustorilor de umbre

din izvorul podişului întâia nudă
muşcă în carnea copacului de taină
încercând să zămislească noul verb cu
gura plină de sevă
vântul împrăştia
asfinţitul penelor de dimineaţă
mirosind flăcările

întâia nudă se
abandonă întâiului şarpe
împreunându-se cu focul

bărbatul geamăn se apropiase de a doua
nudă
aceasta îi întinse plictisită cotorul aruncat
de înaintaşa sa renegată din
care înghiţise cu lăcomie restul cu
sâmburi încă fierbinţi

are gust de sânge,
gândi bărbatul geamăn înecându-se în
graba primăverii şi dilatându-şi uşor partea
din mijloc a gâtului proaspăt diseminat

prin faţa lor prima nudă trecu
chicotind strângând între sâni capul
întâiului şarpe
acesta îşi vârâse adânc coada în
pântecul robit de golul nezămislirilor
însămânţându-l cu germeni şi clone

dispărură în beznă unde
patru zei cu mâinile din umbră îi
aşteptau dormind în peştele cu
solzi de metal incandescent

în urma lor Stăpânul încuia
grădinile cu vâlvătăi din care muşcau
demoni mutanţi defloraţi de blestem

dintr-o dată bărbatul geamăn şi
a doua nudă se treziră din semne şi
frunze alergând cu
mâinile pline de aburi

porţile cerurilor se
deschiseră închizându-se apoi
în candoare şi taină

era încă o zi a şaptea

NICK SAVA

Nick Sava - Povestea a Două Sate

Şi pentru că tot vorbeam despre literatura engleză clasică, să vă spun povestea a două sate. Desigur, parafrazez titlul unui roman al lui Charles Dickens, deşi în povestirea mea este într-adevăr vorba despre două sate. Subiectul povestirii mele nu aduce nici pe departe cu subiectul vestitului scriitor englez la care fac referire. Iar cele două sate nu se află situate pe insula britanică veşnic verde, ci pe două continente diferite.

Cele două sate nu seamănă prea mult unul cu celălalt, nici ca aşezare, nici ca înfăţişare, nici măcar ca mărime. Aş putea spune, mai ales ca mărime. Unul din ele a devenit comună în curs de a se transforma în mic orăşel agro-industrial (unde oi fi auzit eu de fraza asta cu iz de paltin?), pe când confratele lui este în suferinţă gravă, chiar pe cale de dispariţie. Putem numi cele două sate rude foarte apropiate totuşi, purtând nume comun, fiind locuite de aceleaşi familii, vorbind... adică nu, aici se opresc asemănările celor două sate. Mai este ceva care le leagă: destinul aproape perfect asemănător al familiilor amintite anterior.

Dar haideţi să ridicăm voalul care acoperă tainic identitatea celor două sate (v-am fiert destul, nu?!?): este vorba despre satele **Boian.** Sunt situate aproximativ pe aceeaşi latitudine, cel puţin aşa cred, nu am verificat niciodată pe hartă această afirmaţie. De fapt, nu va fi unica afirmaţie neverificată – nu am de gând să scriu monografia celor două Boiane (sau... Boianuri?), las pe alţii să o facă, dacă nu au altceva mai bun de făcut.

Unul dintre ele, hai să-i spunem EB (adică East Boian), a fost înfiinţat cu foarte multă vreme în urmă. Nu ştiu dacă pe vremea lui Ştefan Sfântul, dar străbunicul oştenea în tinereţile lui pe la curtea împărătească de la Viena. În mod cert EB este înfiinţat anterior lui WB (adică West Boian), deoarece WB a fost înfiinţat de către săteni din EB, q.e.d. (*quod erat demonstrandum*, pre limba strămoşilor noştri... geţi). Aici am putea folosi şi expresia

devenită între timp clasică, adică „a fost descălecat" – ceea ce nu este nici prea departe de adevăr, întrucât „descălecătorii" sosiseră pe aceste meleaguri vestice fie călare, fie în căruţe cu coviltir (a nu se confunda vesticele „wagons" cu rudele lor estice, numite „şatre"). Mai toate rudele făcuseră acest descălecat, mai puţin străbunicul, care îşi făcea pe atunci veacul pe la Viena visând la o codană din EB. Aşa se face că, nu mult după „dezcălecatul" rudelor în preeria canadiană, străbunicul se întorcea în EB să-şi întemeieze familia.

Pentru o vreme destinul celor două sate, ca şi cel al familiei despărţite acum de un ocean, s-a desfăşurat relativ asemănător. Cum ambele sate erau locuite de ţărani români (muncitori agricoli, deh!), şi nu există forţă mai conservatoare pe faţa acestui pământ decât ţăranul român (*tory* englezi sunt nişte bieţi prunci alături de conservatorii noştri de ţărani, iar pe conservatorii... progresivi canadieni nici măcar nu ar fi cazul să-i pomenesc în acelaşi context!), era şi greu să se observe vreo schimbare într-o singură generaţie. Atât străbunicul din EB, cât şi fraţii şi surorile lui din WB îşi umpluseră casa de copilaşi care, la rândul lor, le-au urmat tradiţia în mod conservator, bineînţeles. Astfel, satul vestic începuse să semene tot mai mult a sat – trebuie să recunoaştem că în prima fază, adică vreo două decenii, semănase mai mult a tabără... Obişnuiţi de mici copii să dea cu sapa şi să caute de vite (ca tot muncitorul agricol), au continuat să exceleze în această demnă îndeletnicire păstrată consecvent (folosesc acest cuvânt pentru a-l evita pe cel de „conservator", folosit deja de câteva ori...) de-a lungul mileniilor de la descălecarea din copaci...

Acum intervine prima piatră de hotar, bifurcare de drumuri şi destine; cei din WB au început să se închiaburească! După ce au defrişat o pădure, apoi o altă pădure, apoi... şi-au dat seama că ei nu mai sunt la fel ca rudele lor lăsate „dincolo". De fapt, acum aveau fiecare mai mult pământ decât tot EB pus laolaltă! Aşa că primul gest a noilor închiaburiţi a fost tipic ţăranului român, probabil tot atât de tradiţional („conservator"...) păstrat de-a lungul mileniilor: şi-au negat rudele mai sărace... Bunicul din EB şi-a văzut de propria-i viaţă, împuşcând imparţial ca tot românul, mai întâi pe Aliaţii duşmani şi apoi pe Antanţii duşmani, apoi „dezcălecând" şi el o familie care în final avea să numere vreo 9 membri, în tot acest timp numărând sacii tot mai puţini cu pâine din tindă. („pâine" = „grâu")

Viaţa a mers înainte, cu voia Domnului, destinele celor două Boiane (Boianuri?) curgând paralel, deşi pe alte planuri. Ambele sate au fost năpădite de alte naţii, mai ales ukrainieni. Închiaburiţii şi-au adăugat trăsătura mai modernă (dar tot atât de tradiţional-conservatoare românească) de „ciocoi", începând să-şi uite limba şi tradiţiile, devenind tot mai „ukrainiano-canadieni" şi luptându-se cu Marea Criză şi cu seceta. Ţăranii ţărani din est erau şi ei în pragul unei Mari Crize, fără să o ştie: venea Rusul! Aşa că Bunicul, după ce şi-a văzut soţia şi câţiva copii dispărând înainte de vreme, o fată cărată de ruşi în Siberia şi una fugită în Ţara Mare (pe atunci) de frica tăvălugului roşu, s-a aşezat într-o bună zi pe prispă cu o ţigară în gură şi s-a oprit tocmai în locul verde fără întristare...

Acum viaţa satului EB a intrat pe o matcă comună satului vestic: ţăranii au devenit tot mai muncitori agricoli (colhoznici adică, cu salarii) şi au făcut saltul direct spre ciocoizare, fără a se mai opri în stadiul intermediar de „chiabur". O explicaţie ar fi: lotul infim de pământ familial nu numai că nu se înmulţise, dar dispăruse chiar cu desăvârşire. În plus, rusul se

hotărâse să populeze Taigaua cu chiaburi... Iată-l deci pe conservatorul de ţăran român (scuzaţi pleonasmul involuntar) devenind un fel de „ukrainiano-rus”.

Similitudinile continuă: româno-ukrainienii canadieni îşi uită limba (excepţie: toţi ştiu să pronunţe: „***Şi faşi?***”, deşi nu toţi înţeleg semnificaţia frazei), pe urmă îşi schimbă numele, anglicizându-le, pe urmă îşi lasă biserica; româno-ukrainienii ruşi (ukrainieni, acum) fac absolut la fel, cu o singură excepţie: îşi rusifică numele.... E drept că ştiu mai multe cuvinte româneşti, şi înţeleg semnificaţia frazei „***Şi faşi?***” Probabil pentru că una dintre cele mai înfloritoare îndeletniciri ale noilor ciocoi nu este cultivarea florilor, după cum s-ar crede, ci contrabanda în fosta Românie Mare, ajunsă între timp la dimensiuni mult mai modeste...

Şi uite aşa, povestea mea se apropie de sfârşit. Fostele sate româneşti Boian sunt tot mai puţin româneşti. Nici nu aveau cum să fie: tradiţionalii lor locuitori au încetat să mai fie conservatori. Şi-au negat lor înşişi mai întâi, apoi celor din jurul lor, că sunt români. Cu timpul lumea i-a crezut, nu mai aveau nimic, nici o trăsătură măcar, tipic românească. Cu rudele mele Arthur, Metro, Neil, Adelaine etc. mă pot înţelege, suntem acum locuitorii aceleiaşi ţări, vorbim aceeaşi limbă. Cu verii mei Boris, Vanea, Natalia, Nikolai aş avea nevoie de un translator să mă înţeleg, dacă o fi să mai vizitez vreodată satul în care s-a născut mama. Nici unii nici ceilalţi nu m-ar înţelege de ce sunt trist când vorbesc despre cele două Boiane (Boianuri?) şi mai ales de ce mă tem că îmi voi pierde şi eu fiinţa de român. Dacă ar mai şti limba, mi-ar spune: „Şî şi dacî, ăi? Ie mai ghini să uiţi. Ai mai multi avantajî să fii luat di canadiez”. Aşa, mă privesc tâmp şi îmi spun ***„Şi faşi?”***

Cele două Boianuri (Boiane?) au fost două comunităţi. Au fost legate prin tradiţii, prin limbă, prin artă şi cultură, prin credinţă, prin relaţii familiale şi de muncă. Au avut o vatră! Iar eu mă uit în jur şi nu văd nici măcar acea vatră, iar comunitatea românească este ca şi cum n-ar fi. Cum să nu mă tem, *stupid*? Chiar sunt mai „multi avantajî” să fiu doar „canadiez”? Acum nu ştiu să răspund la această întrebare. Peste o generaţie o să ştiu răspunsul, dar nu o să mai conteze. O să-l spun celor din jurul meu şi ei îmi vor răspunde, zâmbind tâmp: „***Şi faşi?***”

Nota Redactorului:

Conferinţa a fost prezentată la festivităţile de comemorare a nu-ştiu-câţi ani de testamentare a „dezcălecării” satului Boian, provincia Alberta, festivităţi la care au participat, pe lângă cei peste 300 de descendenţi români ai primilor descălecători, oficialităţi locale, guvernamentale, ba chiar şi din străinătate. Cu această ocazie s-a observat dificultatea de a găsi un translator care să traducă românului sosit din Boianul Ukrainean, în ruseşte, cuvintele spuse de profesor de pe scena improvizată.

În schimb, oficialii români sosiţi de la Ottawa au apreciat în mod deosebit posibilitatea de a discuta în limba maternă, după ce trebuiseră să asculte conferinţa predată în limba engleză, singura înţeleasă de cei prezenţi, cu „mătuşa Lisbeth”, decana de vârstă a satului românesc. Aceasta i-a întâmpinat, tradiţional, cu pâine şi sare, spunându-le, fericită: ***„Şi faşi?”****...*

Din vol. Nick Sava, **Fericirea de Dincolo**, Editura Tehnopress, Iaşi, 200

NICOLAE SCHEIANU

Suferinţa copiilor

Cam pe când apunea soarele
am trecut prin câmpiile unde
aprinde zarea trifoiul roşu

alergau nişte căprioare pe culme şi-n sălcii
îşi ştergea ciocul de ramuri o pasăre singură
Până departe i se auzea ţipătul
în lăuntrul meu îşi aşezase cuibul
şi din trupul meu parcă ducea mâncare puilor
şi se rotea peste oameni
ca un vârtej negru de praf

noi încă ne emoţionăm din senin
şi ne tremură mâinile
când îi vedem fluturând aripile

Dar orice aş face nu pot
să mă prefac fericit
nu pot să mă alin să mă mint
căci până-n străfunduri îmi seacă sufletul
suferinţa copiilor
tristeţea lor nesfârşită ca o funie-ntinsă
răsucită prin veacuri
prin toate ţinuturile
târâtă prin curţi şi odăi întinsă pe drumuri
la marginea cărora îi aud plângând înfundat
şi paşii lor se murdăresc cu sânge nevăzut
cu sare de lacrimi.
Pe nefericirea lor s-a clădit lumea
şi geamătul lor pluteşte ca umbra
prin somnul tuturor

Într-un peisaj cu spini înfloriţi

Ţi-am mai vorbit despre o cameră
numai lumină de marmură
despre o punte despre un pod
în faţa casei noastre
rătăcită într-un peisaj cu spini înfloriţi-
de nunta noastră-
cu stele mari deasupra
cât globul didactic
şi treizeci şi trei de paianjeni cuminţi
risipiţi prin unghere, cu fluturi de lampă
adormiţi pe cămăşile tale de noapte
o casă de lemn cu mistreţi în ogradă
cu urşi în livadă
cu şerpi la fereastră încolăciţi pe arbuşti
curioşi să ne vadă
cu ierburi de leac lângă prag
şi în grindă

un fel de fericire suferindă
să se scoboare-ncet să ne cuprindă
în toropeala moale de mătase
să-ncepem noi, acolo, în uitare
un cimitir numai al nostru
un început cu propriile noastre oase...

Un rege cretan

Lucrurile s-au învechit de-odată
în preajma mea
cum te-ai culca noaptea - prunc
şi te-ai trezi acoperit de muşchi şi licheni

oriunde mă uit cineva încărunţeşte
de pe copaci cade floarea şi fructul
putrezeşte căzut la rădăcină
ceva se usucă sau face peste noapte seminţe
şi zgomotul lor în cădere
îmi răscoleşte auzul, simţurile
din vremea când - oriunde priveam
vedeam cum creşte lăstaru-n livezi
şi auzeam cum se urcă seva la ceruri

După atâta timp pierdut cine ştie pe unde
cine ştie de ce
m-am trezit numai cu un cufăr înţesat
cu atâtea lucruri de prisos
cu atâta trecut ros de carii

la ce bun, mi-a zis, la ce bun
dacă se-nvechesc în preajma mea lucrurile toate
de parcă aş fi regele cretan
şi orice aş atinge
se transformă în aur tomnatic
topindu-se-ncet
curgându-mi prin vene.

Clepsidra

Nepoatei mele, Patricia

Stă de-atâta vreme în colţul ei,
indiferentă şi neclintită - clepsidra.
Adesea, aud noaptea nisipul
curgând fir cu fir
în deşertul odăii
şi-n ochi mi se-ntretaie toate
cărările pe care am umblat împreună.
Nici nu ştiu dacă îţi mai aminteşti
cum întorceam
de pe o parte pe alta - clepsidra
într-un joc început de demult,
nesfârşit pentru toţi, impasibil şi mut.
Nisipul se strecura la fel, fată frumoasă,
numai că, pe partea mea de clepsidră
se-ngroşa pe nesimţite, nevăzut
şi eu te priveam şi ştiam.
Pe partea ta răsărea soarele
şi revărsa peste lume
aburul cald al dimineţii.

Într-o zi, când vei vrea
să ne mai jucăm, să întoarcem clepsidra
mă vei afla înăuntru
şi te voi privi din cupele ei
mereu flămânde, mereu gata de joacă...
Călătorie în Carte

Somn de animal întins pe prundiş
între mărăcini vineţii
gata să se-aprindă şi să capete grai
unde stau încă agăţate bucăţi din
rochia ta de mireasă
pe care am mai cântat-o într-un poem de demult.
vinul şi pâinea şi sarea
unor vremi pierdute la cărţi
regate şterse deja dintre file

Fragedă ca pulpa Tereziei cea scăldată
în lapte şi sânge
soseşte dimineaţa-n ţinut
înflorindu-ţi surâsul.
Abate-ţi privirea de la mine
şi lasă-mă să răsuflu şi eu omeneşte.
toate versurile mele pierdute
se vor întoarce şi mă vor salva
din tirania moale la care te dedai.

Uneori îmi zic: mă voi sui în finic
şi voi rupe crengi
te voi răsfăţa în caleaşca lui Solomon
cea din lemn de liban

Lângă odaia ta a înflorit via şi
printre viţele care-ţi ating părul
dă din coadă şi ţopăie
sturzul ruşinos.

Scheiu

Pe Valea Potopului
mai trec şi acum
corăbii de cenuşă şi scrum
şi se scufundă toate de-odată
în albia secată.

Nouă nu ne-au adus smirnă
nu ne-au adus tămâie şi nici
bucate alese
doar trudă şi mere de aur
în livezile dese

Năluci, suferinţă şi nopţi
înşirate veac după veac
la marile vremilor porţi.

Sub stele mari, cât globul didactic
oglindită în apa şerpuitoare-a potopului
sub învelişul galactic
stă răbdătoare şi neîmplinită
vatra bătrână a Scheiului.

Pe malul Potopului

Suntem cu toţii pe malul Potopului
mama şi tata, fraţii, vecinii, nepoţii
ca într-o fotografie pe sticlă:
morţii lângă vii, viii cu morţii
şi privim fiecare în altă parte
de parcă de acolo-am veni
şi acolo am merge să-ngenunchiem
să ne sfârşim în gura unui nor uriaş
între faldurile unei ploi fără sfârşit
şi vocile noastre se sting între clipocirile apei
şi viitorul curge tot deodată
şi intrăm de-a buşilea în acelaşi trecut

În zadar ne facem semne, ne arătăm speriaţi
în zadar îngenunchiem şi strigăm la Dumnezeul nostru
de-atâta zgomot de valuri şi de-atâta prăpăd
nu ne mai aude nimeni.
Stăm cu toţii înghesuiţi ca într-o fotografie veche
pe malul potopului
morţii cu viii, viii cu morţii.

Al doilea poem despre fata lui Ramses

Tocmai pe când se lăsa plictisul
mai neguros decât muşchiul de cremene
tocmai pe când se stingeau
încovoindu-se-n pleoape
toţi pomii care vor fi dat vreodată-n floare
în livezile şi în pădurile vieţii mele
am văzut trecând printre sălcii lăstunul

am auzit
în lanul de grâu abia răsărit
foşnetul golaş
al sânilor fetei lui Ramses
fugind printre trestii
(să răsară)
alunecarea paşilor ei
înăuntru în vis
un tresărit avu iarba
un murmur buzele mele
să fi trăit eu pe vremea ei
cerbi i-aş fi înhămat
la caleaşcă
să o poarte prin veacuri
şi-aş fi învăţat-o

rostirea îngerilor şcoliţi în helada.

cum trece timpul
în paranteză doamne
ca o curvă bătrână pe trotuar.
noaptea cade -lupii urlă
vaai de cal şi călător.

Vremea perşilor

E vremea să atacăm marile teme
să le scoatem din rufele murdare
să le aruncăm într-un colţ al istoriei
cum am azvârli chiloţeii infantei
în patul de nuntă

atunci-inima de om
se preface în inimă de fiară
atunci – dacă ridici capul desupra mlaştinii
şi ţii palma deschisă
pe linia vieţii se aşează praful
tot ce s-a scris în ceruri şi pe pământ
stă scris şi pe stratul subţire
da lut luat de vânt
toată măreţia şi toată decrepitudinea
toată opera ta toate hârţoagele
mirosind a lăută veche şi a clarinet.

Pietre din Potop

Am coborât deodată cu norii
printre muri şi aluni
la apa Potopului
cu un gest – ca al apostolilor
am despicat perdeaua
de sălcii şi răchite
şi m-am prăvălit în apele lui
pe care pluteau
petale uscate de măr
şi-atâtea vremuri
în care n-am fost
cu-atâtea umbre pe care
nu le voi vedea
am putea rămâne aici
pe malurile lui între singurătăţi
ocrotitoare şi bune de leac
să-ncercăm să amăgim ziua
să aprindem focul- ţi-am zis

ia din cuib puii de mierlă
şi-adu-mi-i în palme
laolaltă cu mierea din sfârcuri
şi cu cimbrişorul sălbatic
de la răspântii

tu îţi spălai sânii şi cântai
un cireş în pârgă plutea parcă-n zări
eu culegeam pietre din Potop
rostogolirea lor pe prundiş
îmi răsună şi-acum în auz
ca un morman de secunde
înghesuindu-se toate
într-o singură viaţă

GEORGE ROCA *(Australia)*

HAIKU & CO

Cuvântul a fost creat din raţiunea de comunicare dintre oameni, cu scopul de a numi creaturi sau fiinţe, obiecte şi fenomene, şi a vorbi despre ele atunci când acestea nu sunt prezente. Limbajul omului este compus din cuvinte legate între ele, cuvinte care exprimă teamă, dorinţă, bucurie, nemulţumire, etc. O categorie de exprimare prin cuvinte este expresia sensibilităţii sufleteşti. Când creatorul-artist, se foloseşte de cuvinte - împletite armonios între ele - pentru a trezi în inchipuirea admiratorilor tablouri vii din lumea înconjurătoare, întamplări, gânduri sau sentimente ale oamenilor, lucrarea pe care o realizează se numeşte compoziţie literară. Cântul, poezia şi naraţiunea sunt instrumente prin care omul îşi exprimă sentimentele sufleteşti pe cale orală. Fenomenul trece din suflet în creier apoi este eliberat de acesta prin vorbire. Uneori eliberarea acestor sentimente a necesitat, în afara transmiterii lor pe cale orală, o comunicare scrisă pentru a fi conservate posterităţii. Parerea mea este că poezia a apărut cu mult înaintea scrisului. Aceasta a fost transportată în timp prin tradiţia populară orală, iar apoi, la momentul oportun, scrisă pentru a se păstra. În acest fel ni s-a transmis de la sumero-akkadieni „Epopeea lui Gilgamesh", apoi la noi, colinda populară "Caloianul", sau balada noastră naţională „Mioriţa".

Am ţinut sa precizez acest lucru, deoarece, dupa cum ne dezvaluie William Warriner* în cartea sa „101 Corporate Haiku", acest gen de poezie „japoneza” (sic!) cu formă fixă a apărut pentru prima dată în China, sub formă orală (mai) primitivă, având tot timpul să se dezvolte şi să se sofistice pe parcursul timpului. De aceea, cele şaptesprezece silabe care alcătuiesc poezia nu sunt întotdeauna necesare, un număr arbitrar.

În Japonia, haiku (**俳句** – *haika=versuri*), a apărut pentru prima dată în secolul al XVI-lea. Mai târziu s-a răspândit în întreaga lume devenind foarte populară. Istoria genului, ne reaminteşte de mistica orientală şi de maeştrii zen-budişti care şi-au exprimat gândirea sub formă de simboluri, mituri, paradoxuri şi imagini poetice.

Haiku are menirea ca să transcedenteze limitele impuse de limbajul uzual şi gândirea linear-ştiinţifică care tratează natura şi fiinţa umană ca pe o maşină. Este aproape obligatoriu ca să indice un moment, o senzaţie, o impresie sau o situaţie dramatică luată din natură. Este la fel ca o fotografiere a unor momente specifice ale naturii. Enunţarea lucrării, în general a celor şaptesprezece silabe trebuie să se realizeze pe o singură respiraţie. Colecţiile tradiţionale de

haiku sunt aranjate în funcţie de anotimpurile anului şi de aceea conţin, în general, cuvinte de sezon, care se numesc *kigo*, cuvinte care precizează perioada calendaristică a lucrării. Astfel *haru* desemnează primăvara, vara este reprezentată prin *natsu*, toamna prin *aki* şi iarna prin *fuyu*. Fiecare din formele sezonale are subdenumiri sau combinaţii precum:

Haru tatsu – începutul primăverii
Haru meku – semnele primăverii
Yuku haru – sfârşitul primăverii
Sakura – timpul florilor de cireş

Natsu kinu - începutul verii
Hachisu – mijlocul verii
Natsu no hate - sfârşitul verii
Hana natchibana - timpul în care înfloresc portocalii sălbatici

Zuku aki – începutul toamnei
Kure no aki – sfârşitul toamnei
Momiji katsu chiru - căderea frunzelor

Shimotsuki – noiembrie
Shivatsu - decembrie
Mutsuki - ianuarie
Hatsu yuki – prima zăpadă

Haiku

Haiku, sau *haikai*, este in general, dar nu obligatoriu, o poezie cu formă fixă alcatuită din trei versuri de câte 5, 7 şi respectiv 5 silabe (în total 17 silabe) fără rimă sau ritm ci numai cu aliteraţii şi asonante. Caracteristicile haiku-ului sunt libertatea inspiraţiei, concentrarea expresiei, constrângerea exercitată de forma fixă şi poanta finală, marcată de un umor ce nu exclude melancolia sau chiar tristeţea. Mai mult decât inspiraţie, pentru a compune un haiku, este necesară meditaţie, efort şi percepţie.

În cartea sa „How to Write, Share, and Teach Haiku", William J. Higginson enunţă: *„Scopul primar al citirii sau scrierii unui haiku este ca să împărtăşească momente din viaţa noastră care ne-au marcat cu experienşe sau percepţii pe care noi le oferim sau le primim cadou (de la viaţă). La cel mai înalt nivel, acesta este marea menire a artelor şi în special a literaturii. Haiku, apare, întotdeauna, acolo unde sunt persoane în tangenţă cu lumea sensurilor lor şi cu răspunsul simţămintelor lor la aceasta".*

Mulţi poeţi au tratat cu mult respect fenomenul haiku, dar asta nu înseamnă că se impune o barieră între acesta, producător sau cititor. Haiku nu este totuşi ceva asemănător Luceafarului venit din altă sferă! Este un fenomen literar normal, accesibil tuturor celor cu simţire şi aptitudini. Termenul „haiku" a fost construit din două caractere chinezeşti care înseamnă „expresie jucăuşă". Unele haiku-uri sunt simple ghicitori, două rânduri compunând întrebarea, iar un rând răspunsul. Totodată este o veche tradiţie ca haiku să enunţe o satiră, atunci primind denumirea de *senryu*.

În poezie, ca şi în viaţa noastră de toate zilele, ne permitem să ne abatem de la reguli. Nici chiar poeţii clasici nu au respectat întotdeauna formula de cinci - şapte - cinci silabe. În secolul al XIX-lea un poet japonez pe nume Shiki a compus o serie de haiku-uri cu cincisprezece până la douăzecişicinci de silabe.

Haibun***

Interesant este faptul că haiku se metamorfozează (complementează) şi în alte forme literare, precum „HAIBUN” **(俳文** - haikai scrieri), o combinaţie dintre poezie (haiku) şi proză. Haibunul este compus dintr-o proză scurtă poetică, descriind de obicei imagini din călătoriile autorului. Hirocki Soto spune: *„Haibunul este o filă dintr-un jurnal de călătorie”.* Obligatoriu trebuie să conţină in interiorul textului său unul sau, mai rar, chiar două haiku-uri, si un haiku (chiar o tanka) ce inchide haibunul, având un caracter concluziv, de obicei surprinzător prin mesajul abordat de autor. Haibunul original japonez a fost creat în secolul al XVII-lea de către călugărul-poet japonez Matsuo Basho. Acest gen literar a penetrat în Europa doar spre sfârşitul secolului XX.

Compoziţia haibunului, evidenţiază deci, o proză în care naraţiunea aparţine unor momente speciale din viaţa autorului. Aceasta ia diferite forme precum: proză scurtă, eseu, autobiografie, jurnal de călătorie, ş.a. Poezia care o însoţeste, adică versurile haiku, poate lua două forme:

- prima, reprezentând un sumar a ceea ce se exprimă în proza aferentă, dar fără a se repeta cuvinte şi imagini cuprinse în aceasta;
- a doua, în concordanţă cu proza, ne duce cu un pas înainte pentru a întregi subiectul. Unii autori creează astfel, haiku aferent reprezentând fantezii sau vise, unele legate de memoriile trecutului, altele de previziuni şi dorinţe de viitor.

Tanka****

„Proza Tanka”, având aceeaşi origine japoneză, se înrudeşte cu Haibun-ul. Este o combinaţie dintre „Poezia Tanka” (waka (和歌, în japoneză poem") şi proză. Termenul „tanka” a fost creeat la începutul secolului douăzeci de către poetul şi criticul literar (1867-1902) cu scopul de a moderniza „waka”. Având aceeaşi motivaţie, tot el a inventat şi termenul „haiku”, din termenul arhaic „hokku”!

În încheiere, putem spune că specia literară haiku şi rudele sale apropiate, haibun şi tanka, s-au sofisticat şi au devenit cunoscute în Japonia, începând cu secolului al XVI-lea, reprezentanţii cei mai de seamă fiind Kobayashi Issa, Matsuo Basho, Masaoka Shiki şi Yosa Buson. În literatura europeană şi americana modernă au strălucit poeţi ca Amy Lowell, Conrad Aiken, Ezra Pound, Robert Frost, W.B. Yates, Paul Claudel, William Warriner, Bill Higgins şi alţii. În literatura română creatorul de excelenţă în domeniu, a fost talentatul poet, regretatul NIchita Stanescu, care a excelat în haiku.

----

* WARRINER, William, ***101 Corporate Haiku***, Addison Wesley Publishing Company, Boston, Massachusetts, USA, (Perseus Books, N.Y.), 1994, 101 p.

**** HIGGINSON, William J., HARTER Penny, ***How to Write, Share, and Teach Haiku***, Editura Kodansha International, Bunkyō, Tokyo, Japonia, (Kodansha USA), 1989, 331 p.

***** Wikipedia – Haibun (http://en.wikipedia.org/wiki/Haibun)

**** Wikipedia – Tanka (http://en.wikipedia.org/wiki/Tanka_(poetry))

George ROCA
2000-2015
Sydney

SĂRUTUL
(POEZIE MULTILINGVĂ)

SĂRUTUL

M-am îndrăgostit de buzele tale
frumoase, roşii, voluptoase,
aidoma unei piersici
altoite cu o cireaşă.

Când am început să te sărut
gura ta avea gustul
fructului pasiunii.

Totul era atât de activ şi real
de parcă doi îngeri
făceau dragoste pe limba mea.

Atunci am înţeles
dece a păcătuit
Adam...

LE BAISER

Traducere în limba franceză:
Adina Rosenkranz-Herscovici & Sara Herscovici

Je m'épris de tes lèvres
belles, rouges, voluptueuses,
telles une pêche
et une cerise confondues.

Lorsque je me mis à t'embrasser
ta bouche avait le goût
du fruit de la passion

Tout était si vif, si réel,
comme si deux anges
faisaient l'amour sur ma langue.

Alors je compris
pourquoi Adam
avait péché...

IL BACIO

Traducere în limba italiană:
Simona Puşcaş

Amo le tue labbre
Belle rosse, voluttuose,
come una pesca
innestato con la ciliegia.

Quando ho iniziato a baciarti
la tua bocca aveva il gusto
dell' frutto della passione.

Tutto era così attivo e reale
come se due angeli
fecevano amore sulla mia lingua.

Poi ho capito
perché Adamo
ha peccato...

EL BESO

Traducere în limba spaniolă:
Gabriela Căluţiu Sonnenberg

¡Me enamoré de tus labios
Bonitas, rojas, voluptosas,
parecen un melocotón
injertado con una cereza.

Cuando empezé a besarte
tu boca tenía sabor
a fruta de pasión.

Todo era tan activo y real
como si dos ángeles
hacían el amor en mi lengua.

En aquel entonces
he comprendido
¡porqué Adán pecó...

DER KUSS

Traducere:
Ligia Gabriela Janik

Ich habe mich in deinen Lippen verliebt
sinnlich, schöne, rote,
ähnlich einem Pfirsich
gekreuzt mit einer Kirsche.

Als ich dich anfing zu küssen
schmeckte dein Mund
nach einer Passionsfrucht.

Alles war so aktiv und real
als ob zwei Engel
auf meiner Zunge Liebe machten.

Damals habe ich verstanden
warum Adam
gesündigt hat...

A CSÓK
Traducere:
Papp Csila

Szerelmes lettem ajkaidba

szépek, pirosak, teltek,

akár egy cseresznyével
oltott barack.

Amikor elkezdtem csokolni

ize akár a Maracuja,
a golgotavirág gyümölcse

Minden annyira valós és élthü
mintha két angyal szeretkezne
nyelvemen.

Akkor értettem meg
Ádám miért
vétkezett...

THE KISS
Traducere în limba engleză:
George Roca

I fell in love with your lips
beautiful, red, voluptuous,
like peaches
adorned with cherries.

When I began to kiss you
your mouth tastes like
the fruits of passion.

Everything was so lively, so real,
as if two angels
were making love on my tongue.

And then I understood
why Adam
had sinned!

ÎMBRĂŢIŞARE

dacă te-aş întâlni
ţi-as spune
să te prefaci într-un avion

tu,
pentru a-mi face pe plac
ţi-ai desface braţele
şi ai plana lin spre mine

eu…
m-aş preface în pasăre
şi apropiindu-mă de tine
ne-am împleti aripile
într-o îmbraţişare de suflet şi trup
mângâindu-ne tandru
până când am simţi
simbioza iubirii noastre...

ETREINTE
Traducere în limba franceză:
Adina Rosenkranz-Herscovici & Sara Herscovici

si je te rencontrais,
je te dirais
de te changer en avion

toi,
pour me faire plaisir,
tu déploierais tes bras
et planerais doucement vers moi.

moi,
je me changerais en oiseau
et m'approchant de toi,
nous entrelacerions nos ailes
en une étreinte de corps et d'âme,
nous caressant tendrement,
jusqu’à sentir
la symbiose de notre amour.

ABBRACCIO
Traducere în limba italiană:
Simona Puşcaş

se incontrassi te
avrai detto
di fingere di essere un aereo

tu,
per il mio favore
apri le tue braccia
e scivola dolcemente da me

io...
vorei cambiarmi in uccello
e avviccinarmi da te
ci intrecciamo le ali
in un abbraccio di anima e corpo
teneramente ci accarezzeamo
fino quando sentiremo
simbiosi del nostro amore...

ABRAZO
Traducere în limba spaniolă:
Gabriela Căluţiu Sonnenberg

si te encontraría
te diría
de convertirte en un avión

tu,
para complacerme
abrirías tus brazos
y flotarías suavemente hacia mí

yo…
me convertiría en pájaro
y acercandome a ti
entretejaríamos nuestras alas
en un abrazo de alma y cuerpo
acariciandonos tiernamente
hasta que sentiríamos
la simbiosis de nuestro amor...

UMARMUNG
Traducere:
Ligia Gabriela Janik

Wenn ich dich trefen würde,
würde ich dir sagen
du soltest dich in ein
Flugzeug verwandeln.

Du,
um mir den wunsch zu erfüllen,
deine Arme würdest du öfnen
und zu mir schweben.

Ich,
würde mich in einen Vogel verwandeln
und mich dir nähern
unsere Flügel würden sich verschränken
in eine Seelischen und Körperlichen
umarmung.
und uns Liebevoll streicheln
bis wir die Simbiose unsere Liebe
verspüren.

ŐLELÉS
Traducere:
Papp Csila

Ha találkoznánk
Azt mondanám
Hogy tégy ugy mint egy repülő.

Te,
hogy őrőmet szerez nekem,
szét tárnád karjaid
és simán lebegnél felém.

Én,
Madárnak tettetném magam,
És kőzeledvén feléd,
Szárnyainkat ősszefonva
Egy testi és lelki őlelésben,
Addig simogatnánk egymást gyengéden
Amig szerelmünk egyesűlne.

EMBRACE
Traducere în limba engleză:
George Roca

if I would meet you
I would tell you
to morph into a plane

you,

to please me
you'd open your arms
and glide gently towards me

I...
would also morph into a plane
and edging closer to you
we'd intertwine our wings
into an embrace of body and soul

stroking ourselves tenderly
until we'd feel
the symbiosis of our love…

George ROCA
28 iulie 2015
Sydney, Australia

STEFAN ALEXANDRU CIOBANU

tușește-mi în inimă

aseară m-am visat copil undeva prin ‘85
pe scena școlii vechi în cadrul unui eveniment patriotic
colegii și învățătoarea din clasa întâi erau acolo
așa cum îi știu de o viață în alb – negru

stăteam într-un scaun cu rotile
îmbrăcat în costumul de șoim al patriei
și citeam o poezie
dintr-un caiet pe care îl aveam în poală
deasupra căruia îmi tremurau palmele și memoria

(visul a început imediat după ce am spus titlu
așa că o să pun *puncte puncte* pentru că nu mi-l amintesc)

puncte puncte

mamă tușește-mi abecdarul la ureche
ca să devin uzina unde se lucrează în patru schimburi
în care muncesc conducte salopete
mașinării + zgomotele stridente ale viitorului

~ uzina care flutură prin geamuri sparte
panglicile de la aniversarea de anul trecut
unde nu a fost nimeni absent dar nici prezent

~ uzina care-și păstrează fericirea ascunsă în angajații morți de cancer
pe care îi readuce dimineața la serviciu

~ uzina care scrie poezii la lumina chioară din ghereta paznicului
poezii puse la panoul din curte în timp ce plouă bate vântul
și fulgeră și paznicul se zărește în iarbă

tușește-mi mamă în inimă
pentru a se stinge iluminatul cu sânge din hală
să se pornească bezna aia de la sânul tău
atât de necesară în împlinirea normei impusă de partid

cât timp au aplaudat ei
(nu-i poți vedea dacă reflectoare puternice îți apasă ochii)
eram ocupat cu plânsul unuia din mine

ziceam uite sunt într-un scaun cu rotile încă din copilărie
deși știu sigur că acest obiect dotat cu
toate facilitățile psihice deteriorate aduse la zi
face parte din istoria mea recentă
inclusiv suportul pentru picioare rupt

mă gândeam cum va continua viața
fără micile tristeți de care știam sigur că
nu m-am bucurat cât trebuia
eram pregătit să nu te mai întâlnesc
să nu ne mai plimbăm pe strada unde
ne-am imortalizat picioarele într-o fotografie
rămasă dincolo pe un hard

o să fiu călăuzit de alte mișcări decât cele conștiente
(mi-am zis și ei aplaudau)
mă vor muta (aplauze) imediat ce se va termina spectacolul
dintr-un pat în altul
pe brațe care uneori vor mirosi a transpirație
(aplauze aplauze aplauze)

visul și realitatea au făcut rocada mare
am murmurat la microfon îngânat de microfonie
au pus între mine și tine furnalul reginei

începusem să suspin pe scenă
eram un copil falimentat și în lacrimile de pe obraji
se reflecta tabloul cu tovarășu'

iubirea mea este formidabilă

iubirea mea este formidabilă
se trezește dimineața și mă sărută pe un loc gol de pe trup
face dragoste cu zvâcnirile mele apoi se duce la duș
pregătește micul dejun și continuă tot ritualul dimineții
chiar dacă peste noapte un cutremur ne-ar
îngropa în pereți și oameni

ar face toate cele de mai sus chiar dacă ar exista lumea de apoi
și creștinii ar fi cei care ar destupa șampanii
stropind crucea cu sânge înghețat pe trupul de bărbat
sau evreii ar ieși din pământ acoperiți cu viermi din aur
sau mahomedanii ar trage rafale găurind curcubeiele cântătoare
iubirea mea ar trece printre ei cu gândul la mine
și la cina de mai târziu

< s-ar duce la job chiar dacă nu ar exista nimic din toate astea
mi-ar da sms din fața blocului
iubi vezi ca e frig afară foarte frig
ia ceva mai gros pe tine sau rămâi în casă
nu s-a luminat încă deși ar fi trebuit
cred că o să plouă zdravăn
îmi e rău poate sunt gravidă
nu se aude nici măcar un zgomot de frunză
parcă am ajuns într-o ghenă
ceva cleios s-a așezat pe străzi în aer și pe față
mi-am uitat batista la bunici

apoi ar urma niște cuvinte ca ale une persoane

lovite de avc cuvinte care ar rămâne

pe ecranul telefonului aflat lângă mine

până la sfârșitul trupului

viața printre murături alături de Khêops

cum era de așteptat
trăirile mi s-au transformat în statui
sentimentele în păsări care știm foarte bine
ce părere au despre cei de jos

din când în când o mașinărie demonică
îmi dărâmă gardurile trece de perdele
cotrobăie prin camere până mă găsește
în debaraua lui **Khêops** și
îmi reface mâna tot mai atomică
(aș fi zis bucuros bubonică dar cineva drag
m-a rugat din tot sufletul ei să fiu mai optimist în poezii)
până când nu știu
o să rog administratorul să mă mai amâne cu plata
(și în cazul mâinii și în cazul cinevaului)

c-am fost *atunci* piatră sau nor (la dali era tot una
țineți minte   nu?)
nu am să știu niciodată pe curat
de la ghișeul unde a fost așezată giugiuc de cei colosali
pentru a tăia bilete la versuri
s-a depărtat în larg ca o bancnotă pe valuri
cu tăcerea făcută fular de angora
care îi acoperă chipul precum un stup

pe mal au rămas biletele de amor
rotindu-se în urna de la loterie alături de celelalte bonuri fiscale

îți spun
e greu să mergi orizontal în poezie
te fură metaforele și rămâi în izmene
iar mai târziu te plimbi gol în uralele câtorva
direcția cea mai cinstită dragă cineva
este direcția riglei de pe bancă
înfulec până vomit îndepărtarea nu amintirea
spartan îmi iau sângele în primire din rastel
secundă de secundă
pentru că de *atunci* și sângele este un bolovan care îi seamănă

duc liniștea asta până la capăt
o împing o trag o car
o împachetez și o zvârl în buzunar când
fitecine apare în cale

delicatețea camuflajului

o umbră mi-a trecut în seara asta peste față
semn că femeia de vizavi a închis într-un târziu
geamul

am stat cam douăzeci de minute
la o distanță de o stradă și două trotuare

țigările noastre aprinse în noapte
s-au văzut pentru câteva momente
ca farurile unor motociclete dintr-un tunel
ce leagă orașele în care locuim
eu la șapte ea la zece

nu ne-am ghicit vorbele nu ne-am citit gândurile
ne-au crescut poate brațele suficient cât să ne mângâiem
dar nu ne-am dat seama și în liniștea născută
am lăsat asfaltul să ne care scrumul până dimineață
când îl vom lua amândoi pe tălpi în drum spre muncă

sau așa ne va face plăcere să credem tot restul vieții
așa vom povesti peste ani și ani
că în dimineața următoare am dus fiecare scrumul pe tălpi
departe
printre oameni

cel puțin unuia dintre noi îi va face plăcere să

VIOREL PLOIESTEANU *(Irlanda)*

Ilidia – paradisul copilăriei
sau
Dimitrie Grama, omul cu două suflete

Vara asta mi-a adus două cărți din Gibraltar, paradisul în care s-a stabilit autorul lor, Dimitrie Grama. Mă voi opri numai la una dintre ele, volumul de povestiri ***Ilidia***, apărut în 2012, la editura Conta, însă nu o voi face cu acribia unui critic aplecat spre analiză literară, ci, mai degrabă, cu mulțumirea unui cititor pasionat, care și-a satisfăcut pe deplin setea de lectură.

Deși de profesie medic chirurg, se pare că Dimitrie Grama ascunde în ființa dumnealui două suflete, altminteri nu ar avea cum să reușească în două profesii, cea de chirurg și cea de scriitor, care fiecare în parte se poate înfăptui numai cu un suflet total dedicat.

Această dualitate s-a manifestat la Dimitrie Grama încă din anii tinereții, când a urmat Geologia la Cluj, iar apoi, stabilindu-se în Suedia în urma unui concurs de atletism la care participa cu lotul național, să facă și facultatea de medicină, urmând o prodigioasă carieră de chirurg.

Smuls din pământul natal, a fost împins într-o lungă perioadă de căutări, începând cu Suedia, continuând cu Anglia și Arabia Saudită, pentru a-și găsi locul (în cele din urmă?) în Gibraltar. Dimitrie Grama pare să trăiască o viață paralelă în interiorul său, care se petrece, inevitabil, în paradisul niciodată uitat al copilăriei sale, Ilidia. Aceasta este și tema volumului de povestiri, rememorări la vârsta deplinei maturități a întâmplărilor din copilărie. După cum veți vedea citind cartea, naratorul își însoțește permanent personajul principal de-a lungul întregii povești, martor protector și de încredere al întâmplărilor, creând permanent punți pe care atât eroii cât și cititorii trec dintr-o parte într-alta, dintr-un timp într-altul, dându-i o viață reală cărții.

Volumul este scris cu o puternică sensibilitate, care, însă, nu este țipătoare, ci se profilează ca o umbră a cuvintelor, desenând în imaginar povestea spusă de autor. Uneori aceste umbre au propriul lor joc, atrăgându-te într-un miraj din care cu greu mai deosebești povestea cărții de

propria-ți poveste. Când dai peste o astfel de scriere, realizezi că autorul cărții e și scriitor, lucru nu tocmai la îndemână astăzi.

Deși povestirile se petrec în jurul lui Mitruț, un copil de 6-7 ani, cartea nu este deloc una pentru copii, deoarece tot ceea ce a trăit și simțit copilul Mitruț este exprimat de, hai să zicem, bătrânul, cu sens de înțelept, Dimitrie, iar observațiile situațiilor sunt din cele mai adânci, chiar dacă autorul nu forțează (sau poate că tocmai de aceea!) exprimarea.

Poate vor fi între cititori și dintre aceia care vor judeca scrierea din punct de vedere socio-politic și se vor grăbi să pună la îndoială întâmplările din viața unei familii de foști boieri, care, în vremea comuniștilor, sunt încă ajutați și respectați de fostele slugi țigani. Autorul însuși va avea un moment de cumpănă, descris în penultimul capitol, Revoluționar de profesie, un moment al întrebărilor, pe care îl va depăși tot într-o vacanță în ținutul mirific, încărcat de magie al Ilidiei.

Scrierea lui Dimitrie Grama se axează numai pe bucuria rememorării anilor copilăriei și pe legăturile adânci, care, iată, după trecerea atâtor ani, nu au putut fi nicicum rupte, și nu este pasional revendicativă, nici acuzatoare, chiar dacă în substrat lucrurile sunt cât se poate de clare, ceea ce îl situează pe o poziție corectă de scriitor pentru care creația în sine este mai importantă decât modul în care ar putea fi folosită ulterior. Asta poate fi numai treaba criticilor.

Ilidia este o carte puternică, pentru că fiecare dintre noi avem o proprie ilidie a copilăriei, la care, oricât de departe am fi răspândiți prin lume, ne întoarcem uneori pentru a ne lua putere. O putere de care, altminteri, nu am avea nevoie, dacă am continua să trăim în locurile unde ne-am născut.

Toate povestirile sunt frumoase, însă în *Îmblânzirea*, capitolul care tratează încercarea de a-l duce la grădiniță pe Mitruț, Dimitrie Grama surprinde extraordinar una dintre multele prăbușiri ale lumii copilăriei.

Unele dintre aceste fragmente le citisem anterior, separat, altele au fost publicate în revista Itaca, dar, la recitire, ca întreg, bucuria lecturii a fost aceeași, ba parcă și mai mare, ancorându-mă mai puternic în lumea, nu închipuită, ci zugrăvită cu măiestrie de autor.

Capitolul de final, *Pârâul secat*, este marcat de un puternic simbol al neînstrăinării, în ciuda depărtării și a rupturii fizice. Se pare că primul aer tras în plămâni nu ne mai părăsește niciodată ființa, păstrând în sângele nostru legământul de sânge al strămoșilor și al pământului în care au crescut și ne-au crescut, pământ care pentru sute de generații a însemnat totul, mărturia și garanția identității noastre. Noi purtăm pe umeri o povară grea nemaiprețuind cum se cuvine această moștenire, dar poate că aerul ăla dintâi își va cere drepturile cândva...

Mulțumiri, Dimitrie Grama, pentru o carte care a săpat adânc într-un sânge dornic de înnoire!

Viorel Ploeșteanu

18 iulie 2015

VIRGINIA PARASCHIV

Interogare, informaţie şi argument

Publicarea postumă a volumului ***Eminescu-Maiorescu(Imperceptibila Junime),*** *Editura Transilvania, 2015* vine să completeze profilul de autor al lui ***Florin Paraschiv*** (1943-2009), redutabil spirit erudit şi incomod iscoditor al meandrelor culturii şi civilizaţiei europene. În stilul său colocvial şi neconvenţional, Florin Paraschiv tratează fenomenul **Eminescu**, distanţându-se, în egală măsură de patetismele antagonice ale percepţiei şi receptării: adulatorii aplaudaci ai „geniului neînţeles şi persecutat" sau detractorii furibunzi. Florin Paraschiv îl abordează pe Eminescu în tandem cu Titu Maiorescu. POET-MAGISTRU, doi protagonişti ai modernizării sprituralităţii naţionale româneşti, în acord cu tezaurul civilizaţiei şi culturii umaniste europene, evoluează, în viziunea lui Florin Paraschiv, umăr la umăr, într-un efort de creativitate fenomenală. Titu Maiorescu, cu o intuiţie inspirată şi inteligenţă aplicată la *realia* , urzeşte cu abilitate şi stăruinţă reţeaua vizibilă şi mai puţin vizibilă a Junimii, aducând laolaltă, în spirit emulator, dar şi solidar, literaţii. Eminescu devine, în timp, reper şi sistem de referinţă, e omniprezent în viaţa publică , prin sporul de prestigiu de ***poeta doctissimus*** , dar şi prin colportarea, mai mult sau mai puţin inocentă, a zvonurilor despre imaginea sa nonconformistă, cu vârful de percepţie antumă, a la longue, şi a deprecierii stării sale fizice. Florin Paraschiv îl scoate pe Eminescu de sub clopotul de sticlă al geniului însingurat şi inadaptat, şi-l surprinde firesc şi natural în vocaţia sa fundamentală de a relaţiona cu semenii, de a fi o voce fermă în Cetate, prin actul de jurnalism, de a se supune chiar corvezilor de mondenitate, mai de voie, mai de nevoie, de a instaura relaţii durabile cu personalităţile vremii pentru care are interes, respect şi afecţiune. Florin Paraschiv demontează mitul unui Eminescu „izolat şi mizantrop", retragerile sale strategice în intimitatea domestică a unei camere de lucru, fie ea unde o fi, insomnia nocturnă cronică, nu sunt altceva decât recluziunea firească în intimitatea de studiu şi de creaţie. Florin Paraschiv nu o spune direct, tranşant, grijuliu să nu se ajungă , prin suprasolicitare polemică la deriziune, dar prin ironia nostimă cu care-l gratulează constant pe Alecsandri, ne pot veni instantaneu în minte un o imagine şi un gând: când poetul Alecsandri contempla din confortul salonului său peisajul hibernal, ca să-şi dea măsura creaţiei în celebrul pastel, îndrăznea cineva, fie slugă sau oaspete nepoftit să-l deranjeze pe „boier"? Florin Paraschiv consemnează cu umor inefabil, vizita ratată a lui Creangă şi Eminescu la Alecsandri, marele boier care descinde la poarta domeniului său, pe coridorul uman al pupătorilor de mână de stăpân.

Florin Paraschiv identifică şi defineşte cu atenţie la detaliul relevant, puntea indestructibilă între Eminescu şi Maiorescu: LOGOSUL. Eminescu evadează din lumea mediocră şi imundă, prin logos , ctitorind o cetate a spiritului său , cu disperarea existenţială naţională şi cu luciditate cognitivă universalistă. ***Poeta artifex*** îşi făureşte Opera, statuând în eternitate o instituţie a limbii române, unică şi irevocabilă. Maiorescu, observă cu acuitate Florin Paraschiv, a dorit poate să aibă un ascendent decizional asupra lui Eminescu, dar nu la modul plebeizant cu care ne-a obişnuit cercetarea conformistă şi convenţională care sancţionează „intervenţionismul autoritar" al Magistrului, în cariera şi planificarea vieţii domestice a Poetului, în gestionarea imaginii sale antume şi postume. Florin Paraschiv ia act şi consemnează documentat gesturile decidentului Maiorescu, dar sugerează că acesta, fundamental a eşuat, încercând să-l convertească pe genialul creator al liricii metafizice şi abstracte, filosofice, în filosof dedicat, cu metodă, cu concepţie elaborată, cu arsenal doctrinar şi program. Nu degeaba va încerca Maiorescu, vag şi cu întristat scepticism, după moartea Poetului, să resusciteze , prin încurajarea unor alţi tineri dotaţi intelectual, un Eminescu redivivus. Românii sunt moştenitorii unui tezaur de poetică filosofică şlefuit artistic, şi cândva, Lucian Blaga va reedita contemplaţia şi gândirea filosofică tot în textura poetic-metaforizantă. Şi Ion Barbu, de ce nu? Eminescu a deschis calea regală a lirismului românesc poetic şi livresc şi cu inserţia rafinată a *IDEII*. Cât despre Magistru, acesta îşi dă măsura în *LOGOS*, cumva în umbra artei poetice pe care o percepe la Eminescu, în cele mai subtile şi rafinate ipostaze.Nu odată Maiorescu atrage atenţia clubului junimist asupra revelaţiei limbii române ca vector al dualităţii modern-tradiţional împlinite prin geniul şi voinţa şlefuirii limbajului artistice a miraculosului Poet. *Ingenium şi labor*, în cea mai desăvârşită formă de creaţie poetică, în sensul horaţian al conceptului, şi prin aceasta, implicit Eminescu se integrează firesc, *inter pares*, în armonia poetică a condiţiei umane. Florin Paraschiv sesizează în strălucitul tandem spiritual, Poeta-Magistru, efortul de extrapolare a componentei ludice a logosului poetic. Şi unul şi celălalt, se disting în antumitate şi posteritate, prin seriozitatea cu inflexii severe cel mai adesea, a Cuvântului, în orice conjuncturi acesta se manifestă: artă, jurnalism de atitudine, discursul politic aplicat, de unde şi disconfortul public, declarat sau nu. ***Impercetibila Junime*** se vede pusă în faţa unei opţiuni dificile, pe care Florin Paraschiv o detectează şi o analizează cu inspirată acurateţe: Caragiale, prin geniul său, răspunde unui orizont de aşteptare publică, orientând, cu voie sau fără de voie, mentalitatea românească înspre comicul dizolvant şi devorator. Spiritului românesc îşi refuză vocaţia tragediei distilate în artă, de unde şi singularitatea măreţ eroică eminesciană, între contemporani, şi nu numai . Cât despre Magistru, nu avea cum să deţină nici el, nicicum, premiul se popularitate şi de simpatie publică. Ipostaza sa de amfitrion perpetuu, aproape asediat de oaspeţii etern prezenţi pentru a-şi prezenta sufragiile, nu este de natură să facă nicio concesie în orientările sale politice şi morale fundamentale. „Şarpele constrictor" al oratoriei, Maioresu nu va agrea niciodată tendinţele socialiste care bântuiau cu brio prin Europa, *y compris* prin spaţiul românesc, iar în calităţile sale de bărbat de stat, la orice nivel al carierei sale publice prodigioase- *cursus honorum* strălucit-, va sancţiona ca decident politic şi administrativ, orice derapaj stângist sau anarhist. Intelectualii umanişti erau determinaţi material şi financiar să profeseze jurnalismul, să se situeze implicit de o parte sau alta a baricadei politice, iar opera eminesciană *in integrum* cuprinde şi contribuţia sa jurnalistică. Jurnalismul a fost, pentru Eminescu şi pleiadele redacţionale o formă de activitate în epocă, fascinantă, dar cronofagă şi devoratoare de energii, în egală măsură. Florin Paraschiv nu ocoleşte, în analiza epocii în care a trăit şi s-a format Eminescu şi contemporanii săi de excelenţă livrescă şi spirituală, temele de mare risc pentru dezbaterea publică, cum de exemplu antisemitismul şi xenofobia, adevărate cutii ale Pandorei, care descătuşează anomalii de opinie şi opţiuni pasionale în exces şi eroare, inclusiv în zilele noastre, când ne-am fi aşteptat ca libertatea de opinie dobândită, să se exprime sensibil,

inteligent şi drept. Florin Paraschiv atrage atenţia asupra clişeelor şi erorilor de interpretare, izvodite din amnezia colectivă confortabilă: ***Iar memoria colectivă, lamura şi elita incluse, traversează o confuzie sufocantă, mai ales nu mai avem, nu ne mai suportăm memoria.*** În studiul său de caz extins la dimensiunea macro-socială, politică şi culturală, urmăreşte constant o linie de echilibru, deschisă de Maiorescu , un formator de opinie lucid, statornic şi avizat: ***Maiorescu atrăsese atenţia că "naţionalitatea" nu se cuvine nicicum să fie un pretext spre a ascunde lenea, barbaria şi instinctul primitiv/ teluric/brutal!***

Interpretările nuanţate pe care le oferă Florin Paraschiv, ca autor al unui demers sintetic şi analitic de o importanţă capitală pentru definirea identităţii româneşti, în polifonia culturii şi civilizaţiei europene, se susţin pe un impunător aparat de referinţă bio-bliografic . Forma de expresie a textului este îndelung cântărită , astfel încât informaţia să nu obtureze analogiile libere şi provocatoare, atipice, neconvenţionale. Un exerciţiu de libertate auctorială, în parametrii responsabilităţii , complet lipsit de farduri de complezenţă, o libertate asumată pe termen lung. Volumul, în apariţia sa postumă, reprezintă originalul *ad litteram,* s-a respectat structura şi forma textului original, text redactat de-a lungul multor ani, cu completări, amendamente şi reveniri pe măsură ce suportul biblografic devenea mai complet şi mai lămuritor. Subiecte, paragrafe, problematizare, rămân, multe din ele, în faza de proiect. Lectura însă nu are de suferit, textul în sine, atât cât e, are coerenţă maximă şi structură temeinic ordonată.

Nu mi-am propus, în acest text de prezentare a unei ediţii postume, o *laudatio* sentimental-siropoasă sau o evocare biografică melodramatică.Ca persoană care a stat alături de Florin Paraschiv, decenii de viaţă, până la moartea sa, pot depune cinstit şi cu mândrie mărturie asupra seriozităţii auctoriale a lui Florin Paraschiv, asupra dimensiunii sale de cărturar umanist, în sensul cel mai nobil al noţiunii. Paradigma *Eminescu-Maiorescu-Junimea*, aşa cum este privită şi înţeleasă de Florin Paraschiv, ne ajută, să ne înţelegem pe noi înşine, să ne vedem într-o oglindă de mare şi subtilă fidelitate. Putem să ne cunoştem şi să ne regăsim pe noi înşine, cu bune şi rele, avem şansa să ne testăm performanţele şi limitele de cetăţeni ai universului. Cu un amendament, să încercăm să ne eliberăm de sub tutela difuz constrângătoare a demonilor ancestrali din noi înşine: naţionalismul furibund şi mimetismul cosmopolit .

Harul maieutic al lui Florin Paraschiv dăinuieşte exemplar prin interogare, informaţie şi argument.

În rest, dramatismul unui destin frânt de opacitatea şi reaua credinţă a corifeilor politici şi culturali.

Virginia Paraschiv. Prezentare de carte: Florin Paraschiv, Eminescu-Maiorescu (Imperceptibila Junime)

La acest numar colaboreaza:

Adela Naghiu
Adrian Grauenfels (Israel)
Adriana Moscicki (Israel)
Anca Hirşchpek
Boris Mehr
Cezar Pârlog
Claudiu Robert Toma
Dorina Şişu (Irlanda)
Dragomir Ignat
Emanuel Pope (Anglia)
Emanuel Stoica (Suedia)
Eva Grosz (Israel)
Florin Paraschiv
Ioan Florin Stanciu
Gabi Schuster (Germania)
Gabriela Genţiana Groza
Gelu Dragoş
George Petrovai
Ilie Tudorel
Ioan Marchiş
Ion Mânzatu
Luminiţa Cristina Petcu
Maria Sava
Marian Ilea
Mihai Batog Bujeniţă
Mihai Ganea
Nick Sava
Nicolae Scheianu
George Roca (Australia)
Stefan Alexandru Ciobanu
Viorel Ploiesteanu (Irlanda)
Virginia Paraschiv

CENTRUL DE EXCELENŢĂ ÎN PROMOVAREA CREATIVITĂŢII ROMÂNEŞTI BAIA MARE PORŢILE NORDULUI

http://centruldepromovareaculturiibaia-mare.hopernicus.falezedepiatra.net/

Proiect realizat cu sprijinul Consiliului Judeţean Maramureş prin programul de finanţare nerambursabilă pe anul 2015.

ISSN 2360 - 5839